This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på http://books.google.com

106. b. 18.

DOMI NUS ILLU MINA TIO MEA

Taylor Institution.

Minder

fra

min første Udenlandsreise.

Af

C. Hauch.

(Fortsættelse af „Minder fra min Barndom og min Ungdom").

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1871.

LIBRARY OF THE TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY OF OXFORD
- 7 APR. 1932

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Indhold.

Side

Reise til Paris . . . . 3.

Ophold i Paris . . . . 16.

Reise fra Paris til Nizza . . . . 35.

Ophold i Nizza . . . . 43.

Baldieri. Reise over Mailand til Genua . . . . 57.

Reise fra Genua til Neapel . . . . 70.

Ophold paa Ischia . . . . 84.

Ophold i Neapel . . . . 105.

Ophold i Neapel (Fortsættelse) . . . . 131.

Ophold i Neapel efter Amputationen . . . . 136.

Ophold i Sorrento og Udflugter til flere Steder i Omegnen . . . . 156.

Senere Ophold i Neapel . . . . 176.

Et Vendepunkt i mit Liv . . . . 185.

De sidste Maaneder i Neapel, Afreise til Rom . . . . . . 202.

Rom . . . . 211.

Ophold i Rom (Fortsættelse) . . . . 237.

	Side
Ophold i Rom (Fortsættelse)	251.
Ophold i Rom (Fortsættelse)	260.
Ophold i Rom (Fortsættelse)	272.
Mine Digte og mine sidste Dage i Rom	286.
Reise til Florenz og Venedig	301.
Hjemreise gjennem Tydskland	318.

Der er skrevet nok og mere end nok baade i ældre og nyere Tider om Reiser til Syden, saa det skulde falde mig vanskeligt at meddele noget Nyt i denne Retning, men en egentlig Reisebeskrivelse agter jeg heller ikke at levere, jeg ønsker kun at gjengive et Billede af min egen indre Tilstand i de Aar, da min Reise foregik.

Over meget af det, jeg dengang oplevede, har Tiden lagt sit Taageslør, saa jeg kun erindrer lidet deraf, og da jeg ingen Dagbog holdt og heller ikke er i Besiddelse af Breve fra hine Dage, saa har jeg intet Middel til at opfriske Mindet derom. Alt, hvad jeg tidligere havde bevaret fra hiin Tid, blev borte i Oprørsaaret 1848, da jeg pludselig maatte flygte og efterlade mine Papirer i Kiel. Hvad derimod endnu staaer klart for mig, er den Tid, hvori Poesien paany vaagnede i mit Bryst og blev til en

Magt, der forandrede Retningen i mit Liv. Jo nærmere jeg kom til den Tid, desto dybere indprægede Alt sig i min Erindring. Dette Omslag falder sammen med mit Ophold i Neapel og Rom. Hvad der gaaer forud herfor, er kun en lang Omvei, som jeg maatte gjøre for at naae dertil, hvad der senere følger, er kun en Efterklang, en Virkning der hænger sammen dermed.

Reise til Paris.

Paa Kaledonia, det første Dampskib, der med dansk Flag seilede over Østersøen, begyndte jeg min lange Reise. Min Fader og min yngste Søster fulgte mig ombord og toge en venlig, men bedrøvet Afsked med mig, det var, som om de anede, at en tung Skjebne, og at bittre Skuffelser ventede mig i Udlandet. Jeg derimod drømte om en lykkelig Fremtid, og efter sex og tyve Timers Forløb ankom jeg da ogsaa lykkelig til Kiel.

Det saae dengang anderledes ud i Hertugdømmerne end nu. Man var, som det lod, tilfreds med den danske Regjering, Holstenerne havde holdt trofast med os i den sidste Krig, de betragtede os endnu som Landsmænd. Frederik den Sjette var elsket i Hertugdømmerne, som overalt, hvor hans Personlighed kunde gjøre sig gjældende. Han havde,

som bekjendt, tilbragt flere Aar i Holsteen. Man var i Kiel lige saa stolt af den anden April som i Kjøbenhavn. I Stadt Kopenhagen, hvor jeg tog ind, hang Væggene fulde af Søstykker, der forestillede Bedrifter af danske Søhelte, og som, hvor ringe de end kunde være fra Kunstens Side, dog vidnede om, at intet Brud endnu kunde mærkes i den gamle Forening. Endnu havde ikke de qvækkende politiske Frøer hævet deres Røst for at trodse og haane den tidligere Regjering, endnu havde ingen Agitator lært dem at betragte Danmark som en Bjelke, de kunde besudle med deres Skarn, endnu havde den straffende Retfærdighed ikke sendt dem nogen graadig Rovfugl til Konge, der, under Paaskud af at beskytte dem, opslugte dem som et værgeløst Bytte.

Kort efter at jeg havde forladt Dampskibet traf jeg en Mand, der havde et Skilt paa sin Hat og saae ud som en Raadstuetjener. Neppe blev han mig vaer, før han rakte en Pengebøsse hen imod mig med Anmodning om et lille Bidrag til en Velgjørenhedsanstalt i Kiel. Da jeg sagde ham, at jeg var en Reisende, svarede han: „Men dog vel en Undersaat af vor allernaadigste Landsherre?" Jeg sagde ham da, at jeg var fra Danmark. — „Danmark er vort Broderland," svarede han, „og den ene Broder bør hjælpe den anden". Mig syntes, at han

havde Ret og jeg gav ham den lille Skjærv, han forlangte.

Først da jeg kom til Hamborg, følte jeg, at jeg var i Udlandet. Jeg lyttede med spændt Opmærksomhed til det underlige Klokkespil, der lød fra St. Kathrinekirken i Nærheden af det Værtshuus, hvor jeg boede. Det klang for mig i min daværende Stemning som en stærk og mægtig Røst fra det Høie, der forkyndte en ukjendt Herlighed og lokkede mig langt ud i Verden. Al min Tanke og min Hu drog mig ned til Druernes Land, ned til Rhinen, hvor Solen skinner varmere end i vort Fædreland. Jeg gav mig neppe Tid til at see Alsteren og Jungfernstieg. Jeg besøgte Ingen, skjøndt jeg havde Anbefalingsskrivelser til Flere. Jeg var tilmode som en Trækfugl, der blot bliver paa et Sted et Par Dage for at udhvile sig og for at samle Kræfter til at flyve videre. Dog fandt jeg Tid til at besøge Theatret og jeg saae en Forestilling af Schillers „Braut von Messina", som blev deklameret med tydsk Pathos. Det gaaer med de middelmaadige tragiske Skuespillere som med de middelmaadige Prædikanter, til daglig Brug tale de ligesom vi Andre, men ved høitidelige Leiligheder er dette dem ikke fornemt nok, da lægge de sig en egen Stemme til og tale i en høit opstemt Tone, som man kun hører paa Prædikestolen og i Theatret.

Dog er der en saa mægtig Aand i Digtet selv, at det, trods Alt, hvad der kan indvendes derimod, og trods al den falske Deklamation, gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Det gaaer med Schiller som med Mikel Angelo og flere mægtige Genier, selv i deres Feil ere de større end de fleste Andre, ogsaa naar disse ingen Feil begaae.

Fra Hamborg til Frankfurt reiste jeg med Posten. Veiret var hæsligt, og Beforbringen langsom. Jeg standsede ingensteds og kjørte baade Dag og Nat. For det meste tog jeg Plads udenfor hos Kudsken, thi jeg vilde hellere gjennembløbes af Regnen end sidde indenfor i den lumre Vogn; Egnen var skjult i Taager, saa jeg intet deraf kunde see.

Engang da jeg mod Sædvane sad indenfor i Vognen, traf jeg der en Hamborger, som formodentlig af min Udtale mærkede, at jeg var fra Danmark. Han begyndte da at tale med Spot om Kjøbenhavn, hans vigtigste Angreb dreiede sig derom, at man i Kjøbenhavn ingen Penge havde. „Kjøbenhavnerne maae bestandig spise Hestekjød", sagde han, „thi de har ingen Penge". Da jeg erklærede, at han var feil underrettet, svarede han: „Jeg veed det bedre, for jeg har selv levet flere Maaneder i Kjøbenhavn, de maae bestandig leve af Hestekjød, for de har ingen Penge, Hesteslagteriet er paa Christianshavn". —

„Hvorfor blev De da paa et Sted, hvormed de er saa misfornøiet", spurgte jeg, „og hvor man spiser saa slet?" „Jeg var dengang Commis for et større Handelshuus", svarede han. Jeg mærkede da, at jeg havde en af de underordnede Handelsbetjente for mig, der gjæste vort Land som hungrige Ravne uden at kjende det mindste til vore Forhold, og søgte at undgaae videre at indlade mig med ham.

Det Første, jeg tog mig for i Frankfurt, var, efterat jeg havde styrket mig med tolv Timers Søvn, at opsøge det Huus, hvor Goethe i sin Ungdom havde boet. En Leietjener førte mig derhen, og mod en ringe Godtgjørelse fik jeg Lov til at see Goethes Kammer. Det laae høit oppe under Qvisten og stod endnu ganske, som det havde været, da Goethe boede der. Det var meget simpelt meubleret. Paa Væggene fandtes et Betræk, hvorpaa flere grønne Fugle stode malede, eller maaskee vare de malede paa Muren selv, og der var intet Betræk, det husker jeg ikke saa nøie. Fra dette Qvistkammer vare altsaa de Værker udgaaede, der banede Vei for en Poesi, som man fra Shakspeares Tid ikke havde seet Mage til, og dog vilde neppe nogen velhavende ung Mand i vor Tid lade sig nøie med et saadant Kammer. Noget Lignende vilde man ofte see, hvis man kunde kaste et Blik ind i alle de Afkroge, hvor de

herligste Værker ere blevne til, der have revet Tusinde med sig, og hvis svulmende Kraft har skabt en ny Verden.

Det er ganske vist en Fordom, at Geniet, naar det frembringer noget Udmærket, udvortes skal være omgivet af skjønne Gjenstande, at det skal leve i en deilig Egn f. Ex. og svælge i smukke Udsigter. Et simpelt Tagkammer i en eensom Gade kan akkurat gjøre den samme Tjeneste, thi i de Øieblikke, hvori Digteren henrives af sin Musa, skuer han ikke udad, men indad i det hemmelige Dyb i Sjælen, hvorfra Digtersynerne opstige, og maa da vende sig bort fra de ydre Gjenstande.

Jeg saae ogsaa et berømt plastisk Kunstværk i Frankfurt, der dengang især blev meget omtalt, nemlig Danneckers Ariadne, som hviler paa en Panther. Det var opstillet i en stor Sal nærved et Vindue, hvorfra et halvgjennemsigtigt Tæppe kastede et eiendommeligt Skjær derpaa. Mig syntes dog ikke, at Kunstværket vandt derved, det forekom mig, som den tilsigtede maleriske Virkning her snarere gjorde Skade, da et plastisk Billede ikke blot taaler, men endog kræver at sees i det fulde Dagslys.

Hvad især tiltalte mig i Frankfurt var de deilige Haveanlæg, der snoede som en stor Løv- og Blomsterkrands rundt om den hele By. Træerne

vare dengang ikke saa fyldige og store som nu, men netop derved aabnede der sig langt videre Udsigter i det Fjerne.

Ogsaa i Frankfurt besøgte jeg Skuespilhuset og blev da overrasket ved en Forestilling, som man ikke paa Theatret i en By, der indtog en saa høi Plads imellem de tydske Stæder, skulde have ventet. Det var en Fremstilling af Molieres „Gjerrige" sammensmeltet med en Deel af „Mr. Pourceaugnac", og blandet med Ingredientser, hentede fra Kotzebues Farcer. Mr. Pourceaugnac kom ind paa Theatret til Hest, og Hesten blev trukken frem i Forgrunden, hvor den en Tidlang paraderede ved Skuespillerens Side. Jeg havde neppe troet, at man paa en saa barbarisk Maade turde lemlæste en stor Mesters Arbeider, hvis jeg ikke selv havde været Vidne dertil. Og hvad der endnu var det Mærkværdigste; dette dramatiske Misfoster blev modtaget med stormende Bifald; især blev Hesten, ligesom den store Hund hos os i „Den politiske Kandestøber", modtagen med Klap og med Jubelraab.

Fra Frankfurt afgik jeg til Mainz og derfra med Vanddiligencen til Koblenz nedad Rhinen. De Erindringer, jeg har beholdt om denne Flod og om de gamle Ridderborge ved Siden deraf, har jeg nedlagt i et tidligere Værk og skal vel vogte mig for at

plagiere mig selv. Undervejs kom der bestandig nye Passagerer fra den omliggende Egn, som fulgte med os en Stund og derefter forlode os, og der var ikke ret Mange, som gjorde den hele Reise med.

Blandt disse sidste befandt sig en ung Mand fra Berlin, som nylig var bleven ansat som Referendar i en Ret i Køln. Han saae ikke meget indtagende ud; han var høi og mager, havde et smalt Bryst, og en tynd Haarvæxt, dertil en hektisk Rødme i Ansigtet. Men skjøndt han just ingen Apollo var, saa udøvede han dog et Slags Tryllevirkning paa flere af de unge Rhinlænderinder, som fulgte med paa Reisen. Dette skyldte han især sin næsten utrolige Hukommelse, han huskede nemlig og vidste med megen Ziirlighed at citere en usædvanlig Mængde af de Smaadigte, som fandtes adspredte i Damekalendere og lignende Digtsamlinger, der aarlig udkomme i Berlin eller Leipzig. Hvergang han talte med en af de unge Piger, havde han strax et lille Vers paa rede Haand, som oftest kun fire til sex Linier langt, hvilket han med stor Færdighed vidste at afpasse til Situationen. Paa Alt, hvad de unge Piger sagde, svarede han med et af disse Smaavers. Denne ziirlige Glimmerpoesi syntes at flyde fra hans Læber i en Strøm, som aldrig standsede. Derimod hørte jeg ham sjelden udtale nogen Tanke, som han selv havde tænkt, al

hans Kløgt bestod i Citater af disse smaa Kalender-poesier, som vi Andre takke Gud, at vi kunne glemme, saasnart vi have læst dem, men som dog med Lethed bevæge sig i de forskjelligste Sprogformer. Denne poetiske Verden en miniature gjorde en overordentlig Virkning paa de reisende Damer, maaskee troede de, at han selv improviserede den paa staaende Fod. En af de smukkeste Rhinlænderinder, der fulgte med os i flere Timer, syntes aldeles bedaaret deraf og stirrede paa ham med andægtig Beundring, hvergang han lukkede Munden op. Der var ogsaa en lille Opvarterinde paa Skibet, der glemte næsten Alt, hvad hun havde at varetage og hverken brød sig om Skjænd eller Utak, blot for at lytte til den efemere Glimmerpoesi, han udfoldede for hende.

I de prosaiske Mellemrum, hvori han steg ned fra sin Pegasus og talte med os Andre, syntes han meget naturlig og godmodig; han fortalte da om sine Universitetsaar og om andre Begivenheder, han havde oplevet, men saasnart der kom en smuk Pige ombord, begyndte han igjen at udsprede sit superfine glindsende Digterspind for at fange hende, hvad næsten altid til en vis Grad lykkedes ham.

Der var og et Par Officerer ombord, der, som de fortalte, havde gjort et Felttog med i Sydamerika. De talte meget om deres Trængsler paa Overfarten,

om deres Eventyr i Krigen, om deres Liv paa de store amerikanske Herregaarde og om den Lethed, hvormed man kunde knytte Forbindelser med de skjønne Kreolerinder. Den preussiske Referendar tildrog sig ogsaa deres Opmærksomhed, de gave sig meget af med ham, og jeg hørte dem aftale, at de, naar de kom til Koblenz vilde tage ind i det samme Hôtel alle tre, og at de da vilde tilbringe en lystig Aften med hverandre.

Først i Dæmringen efter Solens Nedgang naaede vi denne By. Den store skjønne Flod i Tusmørket, de mange Skibe, der her laae for Anker, de prægtige Bygninger langsmed Flodbredden og selv de blaae Skifertage gjorde et eget Indtryk paa mig. Der laae et romantisk Skjær over de fjerne, fremmede Byer dengang, der nu, efterat Dampfarten er kommen i Gang, er aldeles forsvundet. Jeg følte mig mere underlig tilmode dengang, efter at have seilet den hele Dag forbi Viinbjerge, Klipper og Ridderborge, hvortil gamle Sagn knyttede sig, end man nu vilde føle sig ved at seile paa Nilen eller ved at gjæste en af Øerne i Sydhavet; Dampfarten har tilintetgjort Reiselivets Romantik.

Næste Morgen, da jeg gik ud for at see mig om, fik jeg Øie paa den preussiske Referendarius, der rakte sit hektiske Ansigt frem af et aabent Hôtel-

vindue. Det forekom mig, at han var bleven endnu mere huulkindet, end han var Dagen iforveien, og at han saae noget modfalden og flukøret ud. Jeg spurgte ham, om han ikke befandt sig vel, han betroede mig da, at de to Officerer havde lokket ham til at spille, og at de havde vundet alle hans Penge fra ham. Han lignede nu en plukket Fugl, hans forrige Selvtilfredshed var forsvunden, al hans berlinske Aandrighed var som blæst bort, og han havde ikke længere noget Citat paa rede Haand, intet poetisk Filigranarbeide, intet Klingklangsdigt, hvormed han kunde trøste sig i sit Uheld. Han var fast, sagde han, og kunde ikke røre sig og maatte vente paa en Anviisning fra Berlin for at komme løs igjen.

Overalt, hvorhen jeg kom nærved Rhinen, sporede jeg en hemmelig Lyst til at vende tilbage under Frankrigs Herredømme. „Vi havde det meget bedre dengang", sagde man. „Preusserne ere hovmodige og ringeagte Enhver, som ikke kan rose sig af at være „ein Altpreusse", det vil sige, som ikke er født i en af de gamle preussiske Provindser". Man meente ogsaa, at den hele Rhinegn, hvis der kom Uroligheder, vilde tage Parti for Franskmændene. Selv den Leietjener, der viste mig Mærkværdighederne i Omegnen, betroede mig med sagte Røst, at Preusserne ikke vare elskede, og at Alt

var bedre i gamle Dage. „Heller ikke vore Børn", sagde han, „har nu saa smukke Manerer som dengang, de tale heller ikke saa godt for sig, det franske Sprog klinger dog bedre end vort".

Den næste Dag, da jeg reiste til Trier og havde taget Plads hos Postføreren, bekræftede ligeledes han, at Preusserne vare ilde seete her. „Man ønsker at blive af med os", sagde han, „derfor gad jeg langt hellere være ansat i Schlesien, hvor jeg er født, der er man sikker; men her veed man ikke, hvorban Alt i en Haandevending kan forandre sig, thi Folket er fjendtlig stemt imod os, det er vist". Saaledes saae det ud i Rhynpreussen dengang.

Jeg tilbragte nogle Timer i den preussiske Grændseby Saarlouis. Byen var overfyldt med Soldater, og jeg saae en Mængde preussiske Officerer, der spadserede frem og tilbage under en Rad af Træer paa det fiirkantede Torv. „Sie sahen stolz und unzufrieden aus", som Goethe siger, og man mærkede vel, at de betragtede de civilklædte Personer som en underordnet Race, ja de gjengjældte det neppe, naar nogen af disse hilsede dem.

Man vil maaskee undre sig over at jeg endnu kan huske Sligt, men dertil skal jeg bemærke, at jeg bestandig har havt en stærk Hukommelse for saadanne smaa charakteristiske Træk, medens mange vigtigere Ting længst ere svundne bort af min Erindring.

Saarlouis ligger kun faa Mile fra Metz, jeg leiede en let lille Vogn, der i Løbet af nogle Timer, skjøndt paa temmelig ubanede Veie, førte mig derhen. Metz var dengang en smuk By, og dens prægtige Kathedralkirke staaer endnu som et skjønt Minde om den gamle gothiske Bygningskunst. Jeg betragtede med Beundring de farvestraalende Glasmalerier paa de høie Kirkevinduer, jeg besteg ogsaa et af Kirkens Taarne, hvorfra man har en vid Udsigt til alle Sider; meer fik jeg ikke Tid til at see i denne By. Fra Metz kjørte jeg med en Iilvogn eller en saakaldet Célérifère til Paris. Toget gik fremad vel ikke med Dampkraft, men dog saa hurtig, som Hestene kunde løbe, naar de skulde trække saa svær en Vogn, og efter en forholdsviis meget kort Kjørsel ankom jeg til Frankrigs Hovedstad.

Ophold i Paris.

At gjengive alle de mangfoldige Indtryk, som denne By gjorde paa mig, vilde nu efter saamange Aars Forløb være mig en Umulighed, thi det ene Billede fortrængte eller forvirrede det andet, og tilsidst har Tiden lagt sit Glemselsslør over de fleste af dem; og denne navnkundige Stad, der gjemmer en heel Verden i sit Indre, og som for saamange Andre danner Glandspunktet i deres Erindringer, staaer nu for mig liig et fjernt Drømmebillede, som jeg kun skimter igjennem Taager. Dog, som sagt, det er ikke min Hensigt her at skrive nogen Reisebeskrivelse, hvad jeg hverken vil eller kan, men at gjengive de vigtigste Forandringer, der i hine Aar foregik i mit eget Indre, og især hvad der havde en dybere Betydning for mit senere Liv. Men da jeg nu midt i hiin brogede Vrimmel ikke har oplevet Andet, end hvad Tusinde have oplevet før mig, og da jeg ikke engang ret husker dette, saa skal jeg ikke dvæle længe herved, men

fornemmelig indskrænke mig til at omtale nogle faa af de Mænd, jeg nærmest gjorde Bekjendtskab med; thi man kan jo dog kun gjengive et klart Billede af det, man klart erindrer, og netop her er det, som om store Stykker, af hvad jeg har oplevet, vare blevne borte for mig.

Jeg tog Logie i et Hôtel garni i en af de smalle Gader, der dengang førte fra Rue St. Honoré ned imod Seinen, thi der boede man for godt Kjøb og var dog nær ved Midtpunktet af Byen. I det samme Hôtel boede ogsaa den ældre (P. A.) Heiberg tilligemed sin Søn Johan Ludvig Heiberg, som allerede dengang havde tilbragt henimod to Aar i Paris. Denne sidste kom strax op til mig, da han erfarede min Ankomst, og tilbød at veilede mig i den for mig ubekjendte By og at staae mig bi med sine Raad saa godt, han kunde, og han viste sig saa forekommende imod mig i den Tid, vi i Paris levede sammen, at jeg havde al Grund til at være ham taknemmelig derfor.

Kort efter min Ankomst blev jeg forestillet for den ældre Heiberg, der havde sin Bolig paa første Sal nedenunder mit Kammer, og der gjerne saae, at hans Landsmænd besøgte ham. Han var høi af Væxt og havde et kraftigt Udseende. Hans Ansigt var stærkt rødligt og ligesom veirslaaet. Hans Træk vid-

nede om Alvor og om en bestemt Villie. Han var endnu den samme strenge Republikaner, den samme Hader af al Vilkaarlighed som i sin Ungdom, og var aldrig bleven sig selv og sin tidligere Overbeviisning utro. I denne Henseende dannede han en stærk Modsætning til sin Landsmand, den berømte Geograf Malte Bruun. Men denne bestemte og stærke Villiekraft kunde ogsaa undertiden gaae forvidt, saa den blev til blind og haardnakket Eensidighed. Saaledes holdt han endnu fast ved sit Had til Christian Colbjørnsen, som han bestandig betragtede som sin bittre Avindsmand og uretfærdige Forfølger. Imidlertid var han bleven forsigtig under sit Ophold i Frankrig og talte kun lidet om sine politiske Meninger. Engang sagde han dog: „Napoleon var ganske vist en stor Despot, men Bourbonnerne ere ogsaa Despoter, og naar galt skal være, vil jeg heller falde for en Løve end sparkes og trampes ihjel af et Asen". — „De kan være vis paa", sagde han til mig en anden Gang, „at alle Deres Bøger og Papirer ere eller ville blive undersøgte". Dette forholdt sig aldeles rigtig; thi senere betroede min Huusvært mig, at han engang i min Fraværelse maatte aabne mit Kammer for et Par af Politiets Haandlangere, og at min Koffert og alle mine Gjemmer vare blevne oplukkede.

„Dette skeer hvergang en Fremmed kommer til Byen", føiede han til.

Om de Komedier, han havde skrevet i sin Ungdom, talte den ældre Heiberg med stor Ligegyldighed og syntes at undervurdere sit eget Talent. „Det Bedste deri er det Satiriske", sagde han, og dog var det meget ofte denne Satire, der skadede den komiske Virkning; man blev derved bitter og alvorlig stemt der, hvor Lystighed og Lune skulde herske. Ogsaa i hans øvrige Digte er, som bekjendt, Satiren Hovedsagen. Poesien var for ham kun en Tjener, og Versformen et Hjælpemiddel, hvorved han vilde skaffe sin skarpe Satire Indgang hos Publikum.

Jeg har alt ovenfor nævnet Malte Bruun, som jeg ligeledes kort efter min Ankomst til Paris lærte at kjende. Ogsaa han havde tidligere hyldet de republikanske Ideer, der gik ud fra Frankrig; han havde ført en heftig Kamp mod Aristokratiet og var bleven forviist fra Danmark ligesom den ældre Heiberg. Men hans Nakke var ikke saa stiv som Heibergs, og han forstod, hvad Heiberg ikke vilde forstaae, og hvad han dybt foragtede, han forstod at vende Kaaben efter Vinden. Da han kom til Frankrig, skiftede han snart Mening og tog ivrig Parti for Napoleon, men tilsidst, da Bourbonnerne igjen fik Magten, blev han en ligesaa ivrig Tilhænger af dem. Man sagde om

ham, at han fem Gange havde skiftet sin politiske Tro. Kom der et nyt Dynasti paa Thronen, meente den ældre Heiberg, saa vilde han skifte Tro for sjette Gang. Til mig sagde Malte Bruun engang med stor Naivitet: „Man bør bestandig stræbe at staae paa en god Fod med den herskende Regjering, thi ellers er man generet i alle sine Bevægelser".

I sin daglige Omgang var Malte Bruun meget godmodig og omgængelig, men i sin offentlige Kritik var han skarp og uden Skaansel. Ja undertiden anvendte han mod sin Modstander en Fremgangsmaade, som man neppe kan henregne under det, som Englænderne kalde fair play. Saaledes fortalte han mig engang med stor Selvtilfredshed, at han nylig havde havt en Morskab med en Bladredakteur, der bestandig havde vist sig fjendtligsindet imod ham. Han havde paa en snu Maade ved en Mellemhandlers Hjælp vidst at spille ham et Brev i Hænderne, hvori det berettedes fra authentiske Kilder, som det hed, at man nylig havde opdaget en Ø høit oppe i det nordlige Ishav, der var bleven kaldt „Tossevøen" og hvor man havde fundet en anseelig Rigdom af Dyr og meget store Skove, som man her ikke skulde have ventet. Den bemeldte Redakteur gik virkelig i Fælden og optog Efterretningen i sit Blad. Nu skrev Malte Bruun en anonym Artikel i et andet Blad,

hvori han beviste, at „Tosseøen" var et dansk Ord, der betydede «l'Isle des imbecilles». Det Hele var da kun en Mystification, hvorved man vilde gjøre sig lystig over den uvidende Redakteur, som havde saa liden Kundskab om Polaregnenes Natur, at han kunde troe, at store Skove kunde voxe der. Han fortjente derfor selv at ansættes som Redakteur paa «l'Isle des imbecilles», thi der hørte han hjemme.

Jeg tør ikke paastaae, at jeg ganske ordret har gjengivet, hvad Malte Bruun dengang fortalte mig, men dette var dog Meningen deraf. Iøvrigt undrede det mig meget, at han vilde tillade sig en saadan Fremgangsmaade, endnu mere undrede det mig, at han vilde fortælle, hvad han havde tilladt sig.

Ved sin uskaansomme Polemik, og ved den Haan, hvormed han behandlede sine Modstandere, fik Malte Bruun mange Fjender, der heller ikke skaanede ham. Dog kunde de ikke forhindre, at han ved sin Flid og sine geografiske Indsigter, vandt en Navnkundighed, der tilsidst udbredte sig over hele det civiliserede Europa.

Han var meget gjæstfri og saae ofte Selskab hos sig, hvad han vel ogsaa kunde, da han havde gode Indtægter af sine Skrifter. Han var desuden en af Hovedarbeiderne i «Journal des débats», som dengang var det meest udbredte Blad i hele Frankrig. Malte

Bruun og den ældre Heiberg vare hinanden altfor modsatte i Aand og Tænkemaade, til at de kunde være Venner, de saaes aldrig, hvorimod den yngre Heiberg blev betragtet som en kjær Huusven i Malte Bruuns Hjem.

Uagtet Malte Bruun, naar han skrev, viste en stor stilistisk Færdighed i det franske Sprog, var der dog i hans Udtale Noget, som vakte Anstød i de Franskes Øren. „Han taler Fransk med en jydsk Accent", sagde en af vore Landsmænd om ham. Engang traf det sig saa, at han besøgte mig til en Tid, da jeg modtog Underviisning af en fransk Sproglærer. „Han har ingen Malm (Timbre) i sin Stemme", sagde denne, da Bruun var gaaet. „Man agter hans Kundskaber, men ikke hans Charakter", føiede han til. Men denne min Sproglærer var en ivrig Republikaner, der betragtede Malte Bruun som en politisk Frafalden, og paa hvis Udsagn man derfor neppe kunde forlade sig.

Den betydeligste af de Mænd, jeg under mit Ophold i Paris kom i Berøring med, var Georg Cuvier, den verdensberømte Zoolog. Han modtog mig særdeles artig og indbød mig til sine Aftenselskaber, hvor jeg, som han sagde, vilde finde mange baade Fremmede og Indfødte, hvis Bekjendtskab kunde interessere mig.

Cuvier var meget langtfra at hovmode sig af sit store Navn, dog skyede han ikke, naar Samtalen førte det med sig, at omtale sin egen naturhistoriske Virksomhed. Engang, da jeg var tilstede, faldt Talen paa hans store Opdagelser af Forverdenens Dyr. „Efterat det var lykkedes mig", sagde han, „af den blandede Masse Knogler og Been, man bragte mig fra Gibsgruberne ved Paris, at finde dem, der hørte sammen og at fuldende den osteologiske Bygning af et Par Slægter fra Urverdenen, saa at intet Been manglede deri, blev der opdaget et heelt Skelet, som viste, at jeg ikke havde bedraget mig, og at Naturen var gaaet frem i samme Orden, som jeg havde fulgt ved at efterbygge dens Værk. Dette var mig en stor Glæde, uagtet jeg allerede tidligere ved nøiagtige Undersøgelser var bleven sikker i min Sag."

En anden Gang, da en berømt hollandsk Ornitholog Temminck var tilstede, tog Cuvier nogle kolorerede Fugletegninger frem og pegede paa en stor Hønsefugl, der lignede en Kalkun. „See", sagde han, „denne ny Art fandt jeg i en engelsk Fuglesamling, da jeg tilfældigviis gik forbi det Sted, hvor den stod, og hvor den var stillet i Række med vor almindelige Kalkun, uden at Nogen før havde bemærket, at det var en ny Art."

Engang overraskede han mig pludselig med et

Par Spørgsmaal angaaende den saakaldte Jødefeide, der nogle Aar tidligere havde fundet Sted i Kjøbenhavn. Jeg undrede mig meget over, at han vidste Besked om denne Begivenhed. Imidlertid fortalte jeg ham, hvad jeg selv havde hørt derom, og søgte at undskylde mine Landsmænd ved at omtale de Rygter, der dengang gik om Ophidselser udenfra. Men Cuvier var, som saamange Franskmænd, en Kosmopolit og kunde aldeles ikke fatte et saadant Racehad. „Det er meget sørgeligt", sagde han, „at Sligt kan finde Sted i vort Aarhundrede i en civiliseret By." Han spurgte mig dernæst, om der endnu fandtes Mange hos os, der havde Fordomme mod det jødiske Folk, og da jeg ikke kunde negte, at dette dengang var Tilfældet, syntes det, at han ikke fik noget fordeelagtigt Begreb om det Kulturtrin, hvorpaa vort Land stod.

Cuvier var ikke meget høi, neppe høiere end Keiser Napoleon efter de Billeder, jeg har seet af ham. Han havde stærkt udviklede Ansigtstræk og et i Forhold til sit øvrige Legeme meget stort Hoved. En Hjerne, som Cuviers, hvori saamange store Tanker skulde udvikle sig, kunde vel heller ikke lade sig nøie med en indskrænket Plads.

Engang i et Aftenselskab hos Cuvier saae jeg en Chineser i sin nationale Dragt. Han kunde tale

lidt Fransk og havde gjort denne lange Reise for at lære Europas Kultur at kjende. Man betragtede ham med nysgjerrige Blikke, og han var aabenbar Selskabets Løve den Aften. „Han hører med til at fuldstændiggjøre Samlingen af de udenlandske Dyr i Jardin des plantes, sagde En. Han sang nogle chinesiske Sange for os, der ved deres Enstavelsesord og deres eensformige Melodier just ikke gjorde noget fordeelagtigt Indtryk paa europæiske Øren. Han paastod, at Nanking, hvorfra han kom, og de fleste andre Byer i China, vare langt større og folkerigere end Paris; rimeligviis var dette en patriotisk Overdrivelse.

Den bekjendte Naturforsker Oken befandt sig dengang i Paris. Jeg saae ham oftere i den store osteologiske Samling, som Cuvier havde grundlagt. Han havde opdynget en Mængde Kranier paa et Bord, hvilke han sammenlignede indbyrdes. Han indbød ogsaa mig til at betragte Kranierne, men meddelte mig intet om Udbyttet af sine Iagttagelser. Hos Cuvier saae jeg ham ikke; rimeligviis har han dog været der, thi Cuvier miskjendte neppe hans Dygtighed og Indsigt, men havde dog vel nogen Mistillid til hans Naturfilosofi som til ethvert System, hvor glimrende det end syntes, naar det ikke

var grundet paa streng Undersøgelse af alle, selv de mindste Kjendsgjerninger.

Ogsaa den berømte Naturforsker Blainville lærte jeg at kjende. Han prisede mig lykkelig ved at boe i et Land, hvori der fandtes en saa rig Dyreverden som den nordiske. Dog syntes han, trods alle sine Kundskaber, ikke ret at kjende Forskjellen mellem den skandinaviske og den grønlandske Fauna, og det lod, som han troede, at de nordiske Polarfugle svævede over vore Hoveder ligesom Svaler, og at de store Hvalfiske svømmede lige udenfor vore Vinduer.

Hvor uvidende Franskmændene dengang vare med Hensyn til de nordiske Landes Geografi, havde jeg ikke saa sjelden Leilighed til at erfare. Da jeg engang efter en Sygdom tog Timer i en fransk Rideskole og vovede at ride paa en Hest, der var noget vild, og der af og til steilede, sagde en Franskmand til mig: „Det er ingen Kunst for Dem at ride, Deres Land grændser jo saa nær op til Tartariet, hvor man aldrig stiger af Hesten hverken Nat eller Dag."

En anden Franskmand betroede mig, at han meget godt vidste, hvor Danmark laae, og at det var landfast med Sverig, og at Prinds Pontecorvo var Konge over begge Lande. „Men", føiede han til, „der er dog vel en Urskov, eller en Bjergkjæde, eller noget Sligt, der skiller det ene Land fra det andet".

Da jeg vilde forlade Paris, maatte jeg flere Gange høre den Tale: „Hvad i al Verden vil De reise for, De finder dog ikke paa noget andet Sted, hvad De ikke ligesaa godt og langt mere beqvemt kan have her. Alt er samlet i Paris, den hele Verden kommer til os, vi behøve ikke at reise for at see den".

Med den yngre Heiberg stod jeg dengang, som sagt, paa en meget venskabelig Fod. Han søgte da at overbevise mig om, at vi vare gaaede forvidt i vore Angreb paa Baggesen, og at denne ikke havde saa ganske Uret i sin Kritik over Oehlenschläger. „Idetmindste kan De være vis paa, at det ikke var Misundelse, der drev ham," føiede han til, „han var overbeviist om sin Mening, han var heller ikke ubillig mod sine Modstandere, Deres Digt „Hunden til Maanen" har jeg hørt ham omtale med Ros; men han troede rigtignok, at hans Kritik over Oehlenschläger vilde erindres noget længere end alle de Andres Angreb paa ham, og det troer jeg med."

Heiberg lagde sig dengang med megen Flid efter at spille paa Guitar, ja han havde endog komponeret nogle smukke Variationer til en nordisk Alfesang, som han lod trykke i Paris. Han var den Første, der gav mig Underviisning i Guitarspil, han var ogsaa den, der først gjorde mig opmærksom paa Bellmanns Sange, og efter min Anmodning nedskrev han flere

af Melodierne dertil, som jeg ofte har spillet og fundet Trøst i siden efter under en lang Sygdom. Enkelte Gange, naar jeg ikke befandt mig vel, kom han til mig, og gik ikke bort, før han havde bragt mig til at glemme min Sygdom med sin Sang og sit Guitarspil. Det var især Bellmans Sange, som han da spillede, og de virkede tidt paa mig som Buggesange, der nedsænkede mig i en halv drømmende Tilstand.

Han spillede og sang ligeledes flere af Bérangers Viser. Af politiske Grunde sad Béranger dengang i Fængsel. Heiberg digtede da et fransk Digt til ham og sendte ham det i Fængslet. Béranger modtog Digtet med megen Paaskjønnelse og erklærede, at det røbede et virkeligt Talent.

Heiberg havde megen Lyst at see Spanien for hvis Poesi han, som bekjendt, nærede en stor Forkjærlighed. „Men desværre jeg har ingen Penge til at reise for“, sagde han. „Bov derpaa!“ sagde jeg, „og ban Dem Vei med Deres Guitarspil.“ — „Det vilde da nok gaae mig, som det gik Rousseau i hans første Ungdom“, svarede han, „da han tænkte at bane sig Vei i Verden ved at forevise et lille Vandspring, han mærkede snart, at han havde ventet sig formeget af sit Spilleværk.“

En Uvane, som baade Heiberg og jeg misbil-

ligede hos en Deel af vore Landsmænd, var, at de, naar de kom til Paris, udelukkende omgikkes med hverandre og bestandig talte Dansk, saa de sjelden lærte meer af det franske Sprog, end hvad der var nødvendigt for at forlange en eller anden Spise paa en Restauration eller for at holde Regning med deres Vaskerkone. Et mærkværdigt Exempel herpaa oplevede jeg, da jeg engang gjorde en Reise til Versailles med et Par andre Danske for at see det store Vandspring, der da skulde sættes i Gang. Kort efter at vi havde spist til Middag, kom den ene af vore Landsmænd med stor Iil og bad os skynde os, thi nu skulde den store Dragon springe, det havde en Franskmand nylig fortalt ham. Da vi kom til Stedet, hvor Dragonen skulde springe, saae vi et stort Dragehoved, der kastede en meget tyk Vandstraale i Veiret. En Drage kaldes, som bekjendt, paa Fransk un dragon, dette havde vor Landsmand misforstaaet, skjøndt han allerede dengang havde levet flere Maaneder i Frankrig.

Da jeg havde tilbragt noget over et halvt Aar i Paris, forlod den yngre Heiberg Byen for at vende tilbage til Danmark. Ved Afskeden forærede han mig et Exemplar af Bellmans Epistler. Ingen af os anede dengang, at vore forskjellige poetiske Anskuelser

skulde stille os saa fjendtlig ligeoverfor hinanden, som det siden skete.

Naturligviis forsømte jeg ikke at besøge de forskjellige Theatre. Hvad især staaer levende for mig, er Mlle Mars's Fremstilling af Elmire i Molières Tartuffe. Den var aldeles vist en af de ypperste theatralske Fremstillinger, jeg i mit Liv har været Vidne til. En saa udtryksfuld Mimik, en saadan Natursandhed, forenet med den høieste Gratie, en saadan Ynde i hver Bevægelse havde jeg, før jeg saae hende, intet Begreb om. Især var hun ypperlig i den afgjørende Scene med Tartuffe, hvori Orgon ligger skjult under Bordet. Selv hendes Banken paa Bordet og hendes Hosten, der dog kun sjelden klæder noget Menneske godt, gjengav hun med Ynde og med Gratie. Hendes Ydre var endnu deiligt, idetmindste tog det sig saaledes ud paa Theatret, saa man begreb, at hun kunde vække en stor og bedaarende Lidenskab, og dog var hun allerede dengang ikke længere ung.

For den saakaldte klassiske franske Tragedie havde jeg ingen synderlig Sands og har den heller ikke endnu. Derimod besøgte jeg ofte Theatre des variétés, især naar de to store Skuespillere Brunet og Potier traadte frem paa Scenen. De Stykker jeg dengang saae, har jeg længst forglemt, men den Over-

beviisning tog jeg med mig, at hvis der ogsaa kunde være forskjellige Meninger om den franske Poesi, saa stod dog Skuespilkunsten i Paris paa en saadan Høide, at jeg vanskelig paa noget andet Sted vilde faae noget Bedre at see i denne Retning.

Hvad derimod den franske Ballet angaaer, hvor glimrende den end er udstyret, og af hvor store Virtuositeter den end bæres, saa mener jeg, naar jeg sammenligner den med, hvad jeg senere hos os har seet, at vore Fremstillinger ingenlunde staae tilbage for den. I Paris er Balletten et glimrende Uhyre, hos os er den (hvad især gjælder om Bournonvilles Kompositioner) et harmonisk med Genialitet gjennemført Kunstværk.

Et af mine Hovedformaal i Paris var at blive bekjendt med den store zoologiske Samling i Jardin des plantes. Veien derhen var meget lang, for at forkorte den flyttede jeg over paa den anden Side af Pont neuf i en af de Gader, der grændse nær til Seinen. Men ogsaa herfra havde jeg en lang Vei gjennem smalle og smudsige Stræder for at naae det Sted, hvor mine Studier daglig kaldte mig hen.

En Aften, da jeg kom hjem fra en Tour til St Germain, mødte der mig en Hændelse som kunde have kostet mit Liv. Da jeg i Tusmørket vilde straae over et lille Stræde nærved min Bolig, blev jeg

pludselig kastet overende. En Kabriolet havde nærmet sig, uden at jeg mærkede det. Det havde regnet stærkt Dagen i Forveien, saa at Midten af Stræbet var opfyldt med Dynd, dette var vel Aarsagen til, at jeg ikke hørte Vognen komme. Jeg mærkede Hestens Fod over mit Øie, havde den traadt til, da vare baade Øiet og Hjernen blevne knuste; men det gjorde den ikke, den blev staaende og trak Foden forsigtig til sig og Vognen standsede. Det var, saavidt jeg kunde skimte i Halvmørket, ingen Hest af en ædel Race, det var en ganske almindelig Kabrioletheſt. Og dog havde dens sikkre Drift ledet den til at standse og fjerne sin Fod fra mit Øie. Da jeg kom hjem, saae jeg omkring Øiet en Halvkreds af Dynd, der gjengav Billedet af en stor Hestesko. Kun et Par Briller savnede jeg, de maae være faldne ud af min Lomme, da jeg blev kastet omkuld, thi jeg havde dem ikke paa, jeg brugte dengang ikke Briller, uden naar jeg saae Kunstsamlinger eller var paa Komedie. De ere uden Tvivl blevne betragtede som en stor Skat af den lykkelige Kludesamler, der i Nattens Løb har fisket dem op.

Jeg besøgte ikke ret mange Soiréer under mit Ophold i Paris. De Samtaler, man i slige Soiréer førte, hvori man gled let hen over alle Gjenstande, vakte kun liden Interesse hos mig, og jeg fandt

ikke, at jeg havde synderligt Udbytte deraf. Jeg følte Sandheden af Goethes Ord:

„Jeg har det gode Selskab besøgt, det benævnes det gode,
Naar til det mindste Digt aldrig det Leilighed gi'er".

Og ligesaalidt som det giver Leilighed til noget Digt, ligesaalidt giver det Leilighed til nogen Charakteristik i Prosa. Alt er der saa glat, alle Kanter ere saa omhyggelig bortslebne, og man forstaaer saaledes at forskandse sig bag udprægede gangbare Tanker og Talemaader, at man kan tale i hele Timer med en Mand uden at mærke, om han er dum eller klog, og om han har en selvstændig Mening, eller om han er en blot Kopi af Andre. Jeg negter ikke, at Cuviers Soiréer her gjorde en Undtagelse, der gaves vel flere saadanne Undtagelser, men jeg lærte dem ikke at kjende.

Da jeg alt havde tilbragt en længere Tid i Paris, kom den danske Thronarving Prinds Christian dertil med sin unge, usædvanlig skjønne og elskværdige Gemalinde. Han viste os Danske megen Bevaagenhed og indbød os ofte til sit Taffel. Engang fulgte jeg efter hans Indbydelse med til St. Denis, hvor der, hvis jeg ikke husker feil, skulde holdes en Sjælemesse over Marie Antoinette. Jeg saae hendes Statue, smykket med den kongelige Purpurkaabe, i et Gravkapel. Jeg saae ligeledes den berømte Marskalk Soult,

der havde forstaaet at vinde en anseet Stilling ogsaa under det bourbonske Dynasti. Han syntes meget opmærksom og andægtig, forsaavidt jeg i Frastand kunde skjønne. Andægtighed var den Fane, man dengang maatte stikke i Veiret, hvis man ikke vilde vække Mishag paa de høieste Steder; og ingen kongelig Embedsmand, der viste nogen Forsømmelse i denne Retning, kunde vente ret længe at beholde sin Plads.

Vi Fremmede maatte ligeledes være meget forsigtige dengang. Da jeg ønskede at eie Musiken til Marseillermarschen og forespurgte mig derom hos et Par Musikhandlere, svarede man kort og afvisende, at man ikke havde den. Da jeg gjentog min Forespørgsel til en tredie, sagde han: „Jeg vil raade Dem til ikke videre at gjøre noget Forsøg paa at faae denne Musik, thi De kan derved fra Politiets Side paadrage Dem en Opmærksomhed, der ikke vil være Dem behagelig."

Reise fra Paris til Nizza.

Efter at have opholdt mig tretten Maaneder i Paris, tog jeg Afsked med denne Stad for at besøge Nizza, hvor jeg vilde tilbringe nogen Tid for at gjøre mig bekjendt med Middelhavets Fiske. Af denne Reise er der ikke bleven ret mange Indtryk tilbage i min Sjæl, jeg anvendte heller ikke megen Tid derpaa. Jeg afgik med en Jilvogn til Lyon, hvor jeg kun opholdt mig en eneste Dag, saa jeg neppe fik Tid til at see den store Kathedralkirke, til at gjennemvandre den lange og smalle By, der ligger indeklemt mellem Rhone- og Saonefloden, og til at kaste et Blik paa de mange smukke Landsteder, som ere byggede paa Bjergskrænterne nærved Byen. Den næste Dag afgik jeg med en Færgesmakke paa Rhonefloden, der med rivende Fart førte mig til Avignon. Avignon bar dengang endnu stærke Præg af, at den tidligere stod under Pavens Herredømme. Overalt saae man katholske Geistlige og Tiggere. En lille Tiggerdreng

førte mig til Mont calvaire, hvor jeg saae et stort Christusbillede hængende paa Korset mellem de to Røvere. Fra Avignon reiste jeg over Nismes til Montpellier, hvor jeg blev meget gjæstfrit modtagen af vor danske Konsul Tutein, der strax skrev til en Mægler i Cette, for at denne skulde skaffe mig en Skibsleilighed til Nizza.

Man havde sagt mig, at Sydfrankrig var et Paradis, men da jeg kom dertil, var der ikke falden Regn i sex Maaneder, paa mange Steder saae derfor Jorden ud, som om den var overstrøet med Kalk; jeg saae ogsaa hvide Kridtbjerge af og til. Den sidste Vinter havde været usædvanlig streng, saa at de fleste Oliven- og Orangetræer vare frosne bort. Hvergang den mindste Vind rørte sig, blev Luften fuld af Kalkstøv, som man maatte indaande, og som ogsaa virkede skadelig paa Øinene. Det Indtryk, jeg fik af Sydfrankrig, svarede derfor ikke til mine Forventninger. Ganske vist har Landet et andet Udseende, naar en Regn nylig har forfrisket Jorden, men dengang jeg reiste derigjennem, saae det sørgeligt ud.

I Montpellier modtog jeg Besøg af en gammel dansk Herre, der var bosat der; hvorledes han var bleven kastet saa langt ned imod Syd, fortalte han mig ikke. Han havde tidligere boet i Helsingør,

jagde han, og han kunde huske langt tilbage. Han beskrev, hvorledes den hele By havde været tilmode, dengang Frederik den Sjette kom til Verden. Man lyttede ængstelig til Kanonskuddene fra Kronborg, og da man af deres Antal kunde slutte, at en Kronprinds havde seet Dagens Lys, faldt man hinanden om Halsen og jublede, og baade han og mange Andre havde græbt af Glæde. Jeg saae paa ham, som man seer paa en forstenet Plante, der tilhører en Slægt, som længst er udslettet af Jorden; men engang har den dog blomstret i en forgangen Verden og har maaskee fyldt Luften med en vederkvægende Vellugt, som vi nu ikke længere kjende.

Da jeg kom til Cette, fik jeg snart Plads paa et Skib, der skulde afgaae til Nizza, det saae ikke meget anseeligt ud og havde kun een Mast. Der var fire Mand ombord foruden Kapitainen mig selv og en lille Dreng, som var Alles Tjener, og som man hvert Øieblik raabte paa; men hans christelige Navn lærte jeg ikke at kjende, thi han blev aldrig kaldt Andet end Le mousse (Skibsdrengen). Kapitainen var en lille Mand med et iltert, sydligt Blod, han skjældte idelig og var bestandig misfornøiet, især gik det ud over den lille Dreng, som han ikke behandlede stort bedre end en Hund. Heller ikke de Andre havde det synderlig godt, thi Kapi-

tainen lod dem sjelden i Ro, og de fik Utak, hvordan de saa bar dem ad. Jeg saae dem aldrig spise andet end sort Brød og de saakaldte Pommes d'amour, en knoldet Rodfrugt, der seer meget smuk ud og har en gyldenrød Farve, men som dog neppe giver megen Næring. Der var en gammel Matros ombord, der syntes at føle sin fortrykte Stilling stærkere end de Andre. Jeg hørte ham ofte, medens han skrællede den gyldne Frugt, hvoraf han nærede sig, at gjentage med et sagte Suk: «Nous pauvres français, nous pauvres français!» Dette sagde han og undertiden, naar Kapitainen skjændte paa ham, hvad ufeilbarlig skete idetmindste tyve Gange fra Dagens Frembrud, til Solen gik ned.

Vi havde ganske godt Veir de første Dage; dog mærkede jeg, at Skibet ikke var nogen hurtig Seiler. Da vi kom nær til de hyeriske Øer, bedækkedes Synskredsen med vilde, røde Stormskyer, og vi maatte søge Havn ved en af Øerne. Her laae til vort Uheld et stort spansk Skib, der mistænktes for at have Pesten ombord, som Følge heraf skulde ogsaa de andre Skibe, der kom ind i Havnen, lægges under Quarantaine. Dog lykkedes det vor Kapitain efter tre Dages Forløb at slippe bort, hvilke Midler han hertil anvendte, veed jeg ikke.

Under vort Ophold i denne Havn var det van-

skeligt at faae Levnetsmidler, thi Abgangen til Fastlandet var spærret. Jeg var saa heldig at faae Halvdelen af en ottefodet Polyp tilkjøbs, som en Fisker for en høi Priis overlod mig. Disse Dyr spises, som bekjendt, paa Middelhavets Kyster, og naar man kan overvinde den Modbydelighed, som deres hæslige Udseende vækker, saa smage de godt, skjøndt deres Kjød skal være vanskeligt at fordøie. Det Dyr, hvoraf jeg kjøbte Halvdelen, var saa stort som en almindelig Tallerken. Det var nylig fanget, den Halvdeel, jeg fik, syntes endnu levende, thi den havde Kraft til med sine mange Sugevorter at presse sig saa fast til min Haand, at det kostede mig Møie at befrie mig fra den. Man kan begribe, hvor farligt et større Dyr af samme Art maa være, naar man møder det i Havet, og naar det med al sin Styrke og med sine mangfoldige Sugemunde klamrer sig fast om sit Bytte. Naar det udbreder sine Arme, eller rettere Fødder, seer det ud som en uhyre Edderkop, der sidder i sin Væv. Senere kjøbte jeg en gammel Hane, men den var meget seigere end Søpolyppen og smagte ikke halvt saa godt.

Vore Matroser brugte en anden Fremgangsmaade for at skaffe sig en lille Afvexling i deres daglige Føde. Da Vinden den næste Dag stillede af, toge de Skibsjollen og roede ind under Klip-

perne. Her sade en Mængde Fløskæl (Patellaarter), der havde suget sig fast. Disse løsnede de med en Kniv, men de forsmaaede heller ikke Venusmuslinger, Hjertemuslinger eller Igelkjær og andre Skaldyr, hvor de kunde finde dem. Alle disse Dyr spiste de raae, ligesom vi spise Østers. En Morgen fulgte jeg selv med og saae dem gjøre en rig Fangst af Patellaer, der sade i hundredviis paa Klippestenene. De betænkte dem heller ikke paa, naar de saae en Krabbe eller et andet Dyr paa Søbunden nærved Stranden, at springe i Vandet for at fiske dem op.

Jeg saae mange franske Soldater paa Øen, de levede her i et Slags Forviisning, forbi den daværende Regjering ikke stolede paa deres Troskab. De havde alle tjent under den store Keiser, som de kaldte ham. Flere af dem havde dybe og brede Ar i Ansigtet. Skjøndt der ikke fandtes mange Levnetsmidler paa Øen, var der dog en stor Overflod paa Viin, som man kunde faae for godt Kjøb. For nogle faae Sous kjøbte jeg flere Flasker deraf, som jeg indbød endeel af Soldaterne til at tømme i mit Selskab. De bleve da snart lystige og fortalte om deres Krigsbedrifter, og om hvorledes de havde fulgt deres Keiser fra Seir til Seir; Nogle havde dog ogsaa været i russisk Fangenskab, En fortalte, at han var bleven fangen af Spanierne, der toge alle hans

Klæder fra ham og lode ham løbe nøgen i Solheden en heel Dag, indtil en barmhjertig Qvinde gav ham en Skjorte. Ja, de truede ham endog med at korsfæste ham, hvad de alt før havde gjort med flere Franskmænd. Nogle tilstode ligefrem, at de havde villet stikke Ild paa Nizza, og det var Skade, det ikke var skeet, sagde de, thi Nizza var en nederdrægtig By, fuld af Forrædere, der hadede Keiseren.

Et Par Dage efterat vi havde forladt de hyeriske Øer, naaede vi Havnen ved Nizza; jeg havde brugt ligesaamegen Tid til denne lille Middelhavsreise, som jeg behøvede for at komme fra Paris til Cette.

Det var seent paa Aftenen, da vi kom til Nizza; Kapitainen raadede mig til at blive ombord, til Natten var forbi; men det vilde jeg ikke, jeg var kjed af den ubehagelige Tjæreluft i den qvalme Kahyt, og jeg længtes efter Land. Jeg fik derfor en af Mandskabet med mig, der skulde bære mit Tøi og vise mig Vei til Byens største Hôtel. Men da vi havde vandret nogen Tid, mærkede jeg, at han ikke var saa bekjendt med Byen, som han havde foregivet, og han tilstod ogsaa selv, at han var gaaet feil i Halvmørket, og var kommen hen i en Kant af Byen, hvor han aldrig før havde været. Jeg henvendte mig nu til en Mand, der gik forbi, og

spurgte ham, om han vidste, hvor det Hôtel laae, som vi søgte. „Følg De med mig," svarede han, „saa skal jeg selv føre Dem derhen." Vi fulgte ham igjennem flere Gader, indtil han standsede ved et mørkt, skummelt Huus, hvor der dog endnu var Lys i et Par af de nederste Vinduer, og hvor han bankede paa Porten. Kort efter blev et Vindue aabnet, og en Mand rakte Hovedet frem deraf, til hvem vor Veiviser hviskede et Par Ord. „Det er Værtshuset," sagde han til mig, „nu skal De strax blive lukket ind." Men jeg havde alt faaet Betænkeligheder. „Gaa ikke derind," hviskede jeg til den Matros, der fulgte mig. „Det er nok galt fat," svarede han, „det er ikke det rette Værtshuus." — „Lad os strax komme bort," sagde jeg, og vi skyndte os da afsted saa hurtig, vi kunde, uden at agte paa, at vor Veiviser raabte paa os. Kort efter kom vi ind i en Gade, som Matrosen kjendte, og naaede nu tilsidst det Hôtel, vi søgte. Da jeg fortalte i Værtshuset, hvad der var mødt os, svarede en Opvarter: „Man maa tage sig i Agt i Nizza, det er ikke saa sjeldent, at Fremmede her ere forsvundne ved Nattetid, uden at man nogensinde fik at vide, hvor de vare blevne af." —

Ophold i Nizza.

Dagen efter min Ankomst til Nizza besøgte jeg Icthyologen Rizzo, der har gjort sig bekjendt ved at udgive en Beskrivelse af Middelhavets Fiske, og til hvem jeg havde et Anbefalingsbrev fra Paris. Saasnart han hørte, at det var min Hensigt at blive flere Maaneder i Nizza, tilbød han mig al den Bistand og Hjælp, som han var istand til at give mig; han skaffede mig ogsaa en Bolig nærved sit eget Huus, og jeg maa indrømme, at han offrede megen Tid, for at jeg kunde naae det Maal, jeg stræbte efter.

Rizzo eiede et Apothek i Nizza, men ved Siden af sine Apothekerforretninger vidste han bestandig at finde Tid til naturhistoriske Undersøgelser. Flere Gange om Ugen besøgte han Fisketorvet, hvor han da gjorde et Udvalg af, hvad i naturhistorisk Retning tiltrak sig hans Opmærksomhed. Naar en Fisker havde fanget et sjeldent Exemplar af en Fisk,

bragte han den sædvanlig til Rizzo, der enten beholdt den eller nøie undersøgte og beskrev den, inden han gav den tilbage. Han foretog tidt Vandringer til Stranden og var tilstede, naar Fiskerne trak deres Garn op eller kastede deres Net ud eller paa anden Maade vare sysselsatte med deres Fiskefangst, ved hvilke Leiligheder han kunde vælge, hvad han vilde, før nogen Anden kom ham i Forkjøbet.

Saalænge min Helbred tillod det, fulgte jeg ham paa alle de Steder, hvor hans Forskninger ledte ham hen, og vandt saaledes ved hans Veiledning en Kundskab i den specielle Deel af Videnskaben, som man ikke saa let i Samlinger, hvor de fleste Exemplarer ere gamle og afblegede, kan erhverve.

Rizzo var utrættelig i sin Begjærlighed efter at samle og havde bestandig sit Blik henvendt paa at finde nye Arter og Varieteter. Han smittede ogsaa mig med sin Samlerlyst, og ofte, naar vi kom hjem fra Fisketorvet eller fra Stranden, tilbragte vi flere Timer med at undersøge vort Fund. Naar Veiret havde været uroligt, og naar en Storm havde blæst, saa man kunde vente, at flere Sødyr vare blevne kastede op paa Stranden, var han strax paa Færde for at undersøge, hvad Havet havde bragt; og han brød sig ikke om at blive vaad, naar det gjaldt om at gribe et eller andet tveskallet eller pig-

hudet Dyr, eller en Søsnegl, der havde tiltrukket sig hans Opmærksomhed, og heri fulgte jeg trolig hans Exempel.

„Jeg tænker, De har nu erfaret," sagde han ofte, „at de Kundskaber, man vinder ved at see Dyrene levende i den fri Natur, er af en anden Art, end de, man erhverver i et Naturaliekabinet, og jeg haaber, naar vi skilles ad, at De skal erkjende, at De ikke forgjeves har arbeidet sammen med den gamle Rizzo."

Rizzo lærte mig en Maade at præparere Fiskenes Skind paa, hvorved de uden at bedærves kunde holde sig i lang Tid, saa at man ikke blot selv kunde have Nytte deraf, men saa at de endog i en større zoologisk Samling vilde blive modtagne med Glæde. Da jeg havde faaet nogen Øvelse heri, præparerede jeg en Mængde saadanne Fiskeskind, hvortil Rizzo indrømmede mig et Værelse i sit eget Huus.

Rizzo tænkte ogsaa dengang paa at udgive en Beskrivelse over alle de Fugle, der gjæste Omegnen af Nizza, og lod ingen Leilighed gaae forbi til at forskaffe sig de forskjellige Arter. Da Efteraaret kom, saae jeg en stor Mængde af de Fugle, der tilbringe Sommeren i vort Land, og der paa Gjennemreisen gjæste Nizza. Alle vore Svalearter saae jeg her; ligeledes Sisgenen, Irisken, Stillitsen,

Bogfinken og mangfoldige af vore spidsnæbbede Sangfugle. Men ogsaa andre Fugle saae jeg, der sjelden eller aldrig gjæste Norden, som Iisfuglen og den deilige Biæder, der langt overgaaer vor Stillids i Skjønhed og Farveglands, og flere, som det neppe her vilde være Sted at optegne.

Ogsaa Fuglenes Skind forstod Rizzo at tilberede, saa de ikke blot beholdt deres Glands i lang Tid, men saa man senere kunde udstoppe dem uden Vanskelighed og gjengive dem deres gamle Form. Denne Kunst lærte jeg ligeledes af ham og anvendte derefter en stor Deel af Dagen til slige Arbeider, saa at jeg efter nogle Maaneders Forløb kunde sende tre store Kasser med præparerede Fugle- og Fiskeskind til Museet i Kjøbenhavn. Jeg skrev derpaa til Konsul Tutein i Montpellier og bad ham om at skaffe mig en Skibsleilighed, der kunde bringe disse Kasser hjem. Han viste sig meget forekommende i denne Henseende og bad mig blot, at jeg vilde sende dem til Cette under hans Adresse, hvorfra han da skulde besørge dem videre. Men her havde jeg ikke Lykken med mig. Det Skib, hvorpaa Kasserne vare ombord, led Skibbrud, og inden jeg forlod Nizza, fik jeg Underretning om, at min lille Samling, paa hvilken jeg havde anvendt saamegen Flid og Møie, havde taget Skade ved Skibbrudet, og kun meget faa

af de affendte Exemplarer kunde endnu bruges i vort Museum.

Uagtet Rizzo ikke betænkte sig paa at give Penge ud, naar det gjaldt om at tilfredsstille hans egen Samlerlyst, saa mærkede jeg dog, at han i andre Henseender var temmelig paaholden. Naar vi besøgte de fattige Fiskere ved Stranden og saae dem drage deres Net op eller paa andre Maader at fysle med deres Arbeide, talte han tidt om deres store Trang og om den Nød, de led. De spiste næsten aldrig Brød, sagde han, og mange af dem vare saa forhungrede, at de slugte Fiskene raae, saasnart de havde fanget dem. Ved slige Beretninger søgte han at bevæge mig til at give dem en lille Almisse. Dette gjorde jeg, saavidt jeg havde Raad dertil, dog bemærkede jeg tillige, at han aldrig selv gav en Skilling ud ved slige Leiligheder, men indskrænkede sig til ved Ord at skildre de fattige Fiskeres beklagelige Stilling. Jeg havde ham ogsaa mistænkt for, at han ofte lod mig betale en høiere Priis for, hvad jeg kjøbte end den, Fiskerne forlangte. Dog herpaa er jeg ikke ganske sikker, thi det var mig umuligt at forstaae den Dialekt, hvori han talte med disse Folk. Iøvrigt var Rizzo en velhavende Mand, der fortjente saameget ved sit Apothek, at han ikke behøvede at sætte en saa streng Grændse for sin Gavmildhed.

Der var ogsaa en dansk Konsul i Nizza, han hed Rainaud og var en god Ven af Rizzo. Engang, da Hr. Rainaud besøgte mig, sagde han pludselig: „Har De ikke Lyst til at gjøre Rizzo en lille Gjengjæld for alle de Tjenester, han viser Dem?" — „Ganske vist," svarede jeg, „naar jeg blot vidste, hvorledes jeg skulde bære mig ad dermed." — „Det skal jeg sige Dem," svarede han, „De har der en meget smuk Guitar, som det vilde fornøie ham at eie, det veed jeg vist, ikke forbi han har sagt mig noget derom, men jeg veed det dog, thi Rizzo spiller ogsaa lidt paa Guitar." — Denne Guitar var mig meget kjær, den saae smuk ud og havde en ypperlig Klang, den yngre Heiberg havde solgt mig den, dengang han forlod Paris. Men da Rizzo ønskede den, og da jeg var overbeviist om, at Hr. Rainaud kun var hans Mellemhandler i denne Sag, saa troede jeg ikke, at jeg kunde undlade at følge det givne Vink. Jeg forærede da min Guitar til Rizzo; i Begyndelsen lod han, som om han ikke vilde modtage den, men han modtog den dog tilsidst med stor Glæde.

Som et Slags Erstatning for min Guitar forærede han mig Temmincks Værk over de europæiske Fugle, forøget med en Deel Anmærkninger, som han selv havde tilføiet. Denne Bog eier jeg endnu, den

var mig dengang meget kjærkommen, og jeg havde stor Nytte deraf.

Rizzos Godhed for mig tiltog nu i den Grad, at han erklærede, at den første ny Fiskeart, han opdagede, skulde bære mit Navn. Jeg bad ham meget alvorlig om at opgive denne Tanke, da jeg var en aldeles ubekjendt Person i Videnskaben, der ingenlunde vilde synes berettiget til en saadan Ære. Det skete da heller ikke, som man af det Følgende let kan slutte.

Der var en anden Apotheker i Nizza, ved Navn Verani, som i flere Henseender rivaliserede med Rizzo, og som ogsaa havde anskaffet sig en Fuglesamling. En Morgen traadte en ung Mand ind i mit Værelse med et meget elskværdigt og godmodigt Udvortes. Han sagde, at han var en Søn af Apotheker Verani, og han bragte mig en Indbydelse fra sin Fader til, da jeg var en Elsker af Sligt, at see hans Fuglesamling. Dette gjorde jeg og maatte tilstaae, at denne Samling, skjøndt den ikke var ret stor, dog syntes ypperlig behandlet og vel vedligeholdt, og at den havde et langt bedre Udseende end Alt, hvad jeg selv, efter Rizzos Anviisning, havde præpareret. Da Verani tilbød mig flere Exemplarer af sjeldne Fugle for godt Kjøb, saa kjøbte jeg dem ogsaa, hvad jeg vel kunde gjøre, thi jeg havde nylig fra det natur-

historiske Museum i Kjøbenhavn faaet en lille Sum tilsendt, som jeg til slige Indkjøb kunde raade over.

Men her havde jeg uden at ane det foretaget Noget, der i høi Grad skadede mig hos Rizzo. De to Apothekere vare alt fra tidligere Tider Uvenner, og da Mange heldte Olie i Ilden, saa var dette Uvenskab voxet med Aarene og tilsidst blevet et bittert Fjendskab. Neppe erfoer Rizzo, at jeg havde været hos Verani og seet hans Samling, og at jeg havde kjøbt nogle Fugle af ham, før der indtraadte en kjendelig Forandring i hans Opførsel mod mig. Nu havde han ikke saa god Tid mere til at følge mig til Fisketorvet eller til Stranden, og han lod mig nu for det meste gjøre mine Indkjøb paa egen Haand saa godt jeg kunde.

Imidlertid kom det ikke til noget egentligt Brud imellem os, og han negtede mig heller ikke Tilladelse til at arbeide i sit Huus, men et mindre fortroligt Forhold indtraadte der dog, saameget mere da jeg ikke kunde overtale mig til at være uhøflig imod den unge Verani, naar han besøgte mig eller bød mig en smuk Fugl tilkjøbs, hvad han ikke saa sjelden gjorde. For ikke at være stædt i dette Dilemma mellem de to Apothekere tænkte jeg allerede paa at forlade Nizza, men da indtraf der et Uheld, som fængslede mig til denne By i meget længere Tid, end jeg fra Begyndelsen af havde bestemt.

Allerede før jeg kom til Nizza, havde jeg af og til følt nogle Smerter i mit ene Been, men da de snart forsvandt igjen, agtede jeg kun lidt derpaa. I Nizza foretog jeg ikke blot lange Vandringer i ondt Veir, men jeg vadede ogsaa tidt ud nærved Stranden for at fange Södyr, og naar jeg da kom hjem, tænkte jeg kun paa at undersøge mit Fund og brød mig lidet om at skifte Fodtøi. Men hvad endnu var farligere, jeg brugte næsten hver Dag en arsenikalsk Salve til mine Præparater, som jeg sjelden bortvaskede fra mine Hænder, før jeg var fuldkommen færdig med mit Arbeide. Alt dette kunde neppe være til Fordeel for min Sundhed. Det forekom mig vel, at Smerterne i mit Been bleve hyppigere og stærkere, men ikke desmindre fortsatte jeg endnu længe mine vante Sysler.

En Dag gjorde jeg en Udflugt tilvogns for at see Monaco, paa Tilbageveien væltede Vognen, og jeg forvred mit venstre Been, netop det, hvori jeg tidligere havde følt Smerter, nede ved Ankelen. Fra den Tid af maatte jeg aldeles opgive mine Udflugter i Omegnen og kunde heller ikke meer besørge mit Arbeide i Rizzos Huus, men maatte holde mig rolig i mit Værelse, dog haabede jeg sikkert, at jeg snart vilde vinde min Sundhed tilbage.

Jeg blev nu nødt til at antage en Læge. Rizzo anbefalede mig en ung Mand ved Navn Lauria, som strax forordnede, at der skulde lægges stærkttrækkende spanske Fluer paa det syge Been. Dette foraarsagede mig ulidelige Smerter. Tilsidst sagde han, at en Operation var nødvendig, for at de onde Vædsker kunde faae et Udløb. Denne Operation foretog han ogsaa, men den hjalp aldeles ikke, det syntes tvœrtimod, som om min Tilstand efter denne Behandling betydelig forværrede sig.

Paa denne Tid fik jeg Besøg af en fransk Doktor som jeg tidligere havde seet i Rizzos Apothek, hvor han bød mig nogle Mynter tilkjøbs, der efter hans Udsagn vare opgravede nærved Dianatemplet i Nismes. Nu kom han til mig, som han erklærede, for om muligt at hjælpe en interessant ung Mand, som havde vakt hans Deeltagelse fra det første Øieblik, han saae ham. Da jeg efter hans Ønske havde viist ham mit Been og talte om den Operation, der nylig var foretaget, blev han meget betænkelig og sagde, at han frygtede for, at Ligamenterne i Tarsus (Fodroden) havde taget Skade, og at jeg uden Tvivl maatte have en meget uerfaren Læge.

Jeg fik da en stor Angst i Blodet og bad Rizzo om at sende mig en ældre, indsigtsfuld Mand, med hvem jeg kunde raadføre mig. Istedenfor een kom der tre

Doktorer med Protomedikus*) i Spidsen. Disse undersøgte nu mit Been og talte derpaa længe sammen. Endelig traadte Protomedikus frem. „Det er vel muligt," sagde han, „at Deres Been ikke er blevet rigtig behandlet, men dette burde den fremmede Læge aldrig have sagt Dem, i intet Tilfælde bør den ene Embedsbroder blotte den andens Feil, hvad der saa skeer." — „Altsaa skal den Syge opoffres for ei at forstyrre det gode Forhold mellem Embedsbrødre!" udbrød jeg. — „Her er ikke Tale om Opoffrelse," svarede han, „vor Mening er, at De skal blive her i Vinter og holde Deres Been i Ro saavidt muligt, naar Sommeren kommer, bør De besøge Badet i Valdieri og underkaste Dem en ordentlig Badekuur, saa haabe vi nok, at De skal vinde Deres Sundhed igjen; Vandet i Valdieri er meget virksomt med Hensyn til Beenskader."

Saasnart Lægerne vare borte, skrev jeg til Hr. Lauria og underrettede ham om, at jeg ikke længere ønskede hans Besøg. Kort efter fik jeg et temmelig uartigt Svar og en meget opskruet Regning. Jeg overgav mig nu i den franske Doktors Varetægt, der klagede over, at han maatte udstaae megen Forføl-

*) Protomedikus kaldes den fornemste officielle Læge i en By eller et Distrikt.

gelse for sin Oprigtighed mod mig, og fordi han ikke vilde lade mig blive et Offer under en ubuelig Læges Hænder.

Men ogsaa til ham tabte jeg snart min Tro. Han var, hvad ellers er sjeldent hos en Syddo, en meget sentimental Person. Han sagde, at jeg i ham havde fundet en Ven, at han slet ikke forlangte eller ønskede Betaling for sine Besøg, at han havde langt mere Interesse for mig i min nærværende Tilstand, end hvis jeg havde været fuldkommen frisk, dette, meente han, maatte dog være mig en Trøst i mit Uheld. Han tænkte aldeles ikke paa sin egen Fordeel, men den lidende Menneskehed havde fra hans tidligste Aar af vakt hans Deeltagelse, og derfor allene var han bleven Læge. Han foreskrev, at jeg daglig skulde bruge Røgelser af tørrede Urter blandede med Harpix. Han gav mig ogsaa en Mixtur, der indeholdt et Arkanum, et hemmeligt Middel, som han allene forstod at berede. „Vi maa kaste flere Ankere ud," sagde han, „ligesom et Skib i Havsnød, hjælper ikke det ene, saa hjælper maaskee det andet." — Hans hemmelige Middel var jeg dog saa forsigtig ikke at bruge.

For ei at være ledig i denne lange Tid, tog jeg daglig Underviisning i Italiensk. Jeg antog ogsaa en Musiklærer, som min italienske Sprogmester anbefalede mig. Denne Musiklærer husker jeg godt, hans

Navn var Sauvy; og jeg havde al Grund til at være fornøiet med ham. Han skaffede mig en god Guitar til billig Priis istedenfor den, jeg havde foræret bort. Han bragte mig ogsaa mange smukke baade italienske og franske Sange, som han daglig lod mig indøve, og bidrog meget til at mildne den sørgelige Tid, jeg endnu maatte tilbringe i Nizza.

Mod Rizzo var han just ikke venlig stemt, han fortalte mig, at Rizzo var bleven meget opbragt paa min italienske Lærer, fordi han havde anbefalet ham til mig. „De kan være vis paa, at De bliver udspioneret," sagde han, „især holder man Øie med Dem, hvergang De modtager Besøg af den unge Verani; thi Nizza er et Sladderhul, der er ingen værre Ravnekrogsby (ville de commères) i hele Italien end Nizza." Han bad mig ogsaa at vogte mig for den franske Læge. «Il ne faut pas s'appuyer sur la pierre qui roule,» *) sagde han. „Han havde ingen Praxis i Nismes, hvor han er født, derfor kom han hertil. I det Hele due vore Læger ikke stort og naar en Fremmed bliver syg her, da kan han betragte sig som et Been, der kastes imellem Hunde; vort Klima skal heller ikke være tjenligt for Beenskader, hvor godt det forresten er."

*) Man maa ikke støtte sig til den Steen, som ruller.

Tilsidst fulgte jeg min Musiklærers Raad og gav den franske Doktor Afsked, thi jeg mærkede vel, at han, trods alle sine skjønne Talemaader, ikke kunde kurere mig. Ogsaa han sendte mig kort efter en temmelig opskruet Regning, skjøndt han tidt nok havde erklæret, at han blot vilde hjælpe den lidende Menneskehed, og at han ingen Betaling ønskede. Rizzo tilbød at sende mig en ny Læge, men dette afslog jeg, og besluttede at give Afkald paa Lægehjælp i al den Tid, jeg endnu maatte tilbringe i Nizza.

Havde denne Sygdom ikke rammet mig, da var jeg rimeligviis vedbleven at skride frem paa den Vei, jeg dengang gik, jeg kunde saaledes vel ved Flid og Udholdenhed have erhvervet mig den Detailkundskab, jeg endnu manglede; men jeg var da aldrig vendt tilbage til Poesien, havde idetmindste aldrig strevet noget mere omfattende og større Digt. Dog nu syntes det, som om en hemmelig Magt vilde tvinge mig til at forandre Retningen i mit Liv. Dette skete kun langsomt, gjennem mange Smerter og Lidelser, og ved en Tilskikkelse, hvilken jeg dengang betragtede som den største Ulykke, der nogensinde havde rammet mig, men som jeg nu, da jeg kan oversee mit Liv i dets Heelhed, snarere maa betragte som en Lykke.

1.

Valdieri. Reise over Mailand til Genua.

Først ved Midsommerstid besøgte jeg det omtalte Alpebad, thi før virkede Vandet ikke med al sin Kraft. Valdieri ligger langt inde mellem Fjeldene. Da vi havde forladt Sletten, blev Veien stedse vildere, den snoede sig mellem dybe Afgrunde, som vakte Svimmelhed, naar man stirrede derned. Vi saae ogsaa grønne Alpedale, hvor Qvæget græssede nærved den evige Snee. Paa alle Sider hævede høie Bjerge sig, hvorfra vilde Fjeldstrømme styrtede ned, og mellem hvilke Vognen tidt i mange Krumninger maatte skride frem.

En Aften saae jeg et Syn, der i høi Grad overraskede mig. Vi kjørte gjennem en Dal, hvori Luften over en lille Skrænt i en temmelig vid Omkreds var fuld af Ildfluer, som i tusindviis sværmede rundt. Ogsaa Jorden vrimlede af disse Smaadyr. Det Hele samlede sig i et eneste Lysbillede, der, uagtet alle Bevægelser i det Indre, dog blev staaende paa samme

Sted, og hvorom vore sprebte Sct. Hansorme i den nordiske Sommer ikke kunne give det fjerneste Begreb. Det lignede et selsomt og glimrende Fyrværkeri, som Fjeldets Alfer havde tændt.

Det syntes, at en egen Dyreverden havde fæstet Bo i disse Fjelddale, som man paa Sletten ikke i en saadan Rigdom faaer at see. En Morgen, kort efter Solens Opgang, bemærkede jeg et Huus, der lignede en Kornlade, hvorpaa den Gavl, som vendte mod Øst, var saa fuld af Fiirbeen, at jeg aldrig hverken før eller siden har seet en saa stor Samling deraf paa eet Sted. Da jeg nærmede mig til den, vare de alle i et Nu forsvundne.

Valdieri har et meget goldt og ufrugtbart Udseende. Paa den sidste Deel af Veien kan man ikke komme frem tilvogns, jeg maatte da leie et Muulæsel. Dalen er trang og indesluttes af to steiltopstigende Fjelde, hvis Alenmaal man anslog saa høit, at jeg ikke kunde fæste Lid dertil, jeg skal da heller ikke her nævne det. Midt igjennem Dalen strømmer en bred og skummende Bjergflod, der, som alle Floder og Elve paa disse Steder, optages af Stura, der tilsidst blander sine Vande med Pofloden. Paa Bjergene rundt omkring fandtes, som man sagde, langt flere Gemser end paa nogen af Schweitseralperne, jeg saae tre til fire af disse Dyr, der bleve

skudte og bragte ned fra Bjergene under mit Ophold ved Badet.

Uagtet Valdieri var bekjendt for sine Vandes Virksomhed, blev det dengang ikke meget besøgt. Jeg var den eneste Fremmede ved Badet, de fleste Andre vare Piemontesere, dog fandtes der ogsaa et Par Damer fra Nizza. Uagtet man var meget forekommende imod mig, saa gjorde jeg ikke ret mange nærmere Bekjendtskaber. Jeg spiste dog hver Middag ved Table d'hôte og kom ogsaa af og til om Aftenen ned i den store Sal, hvor Badegjæsterne paa den Tid pleiede at forsamle sig.

Den værste Plage, jeg her maatte gjennemgaae, var, at et Par Geistlige idelig gjorde Forsøg paa at omvende mig. En meente, at Gud ikke for Intet havde ført mig ned til Italien, og at jeg nok engang vilde vende min Hu til den rettroende Lære; dette vilde skee om ikke før, saa dog naar jeg kom til Rom og hørte den deilige Orgelklang og Messen i Peterskirken, og saae den hellige Faders Ansigt, og bivaanede de store Processioner, som paa de høie Festdage droge forbi med Spil og Psalmesang og med store vaiende Faner. En Anden gjentog oftere for mig, at den hellige Guds Moder, saafremt jeg henvendte mig til hende, nok vilde befrie mig fra min Beenskade. „Det vilde være en let Sag for hende," sagde han,

„Sligt havde hun ofte gjort, men man maatte troe paa hende og henvende sig til hende Morgen og Aften i sine Bønner, ellers vilde og kunde hun ikke hjælpe.“ Han bad mig ogsaa at betænke, i hvilken Ugudelighed Luther havde gjort sig skyldig, thi den egentlige og rette Grund til hans store Oprør og Frafald fra den hellige Kirke, var jo kun den syndige og vanhellige Kjærlighed, han havde fattet til en indviet Nonne, som han forførte, og hvis Sjæl han nedstyrtede i Afgrunden tilligemed saamange tusinde andre Sjæle.

Hvor ubehagelige slige Omvendelsesforsøg end vare, saa tjente de dog maaskee til at forebygge, hvad der kunde blive værre. Den hellige Dominikus's Disciple ere endnu ikke aldeles forsvundne fra Jorden, skjøndt man ikke længere brænder Folk paa Baal, forbi de have en afvigende Mening i Troessager. Maaskee var det da ikke saa ilde, at de Øvrige i Landen havde den naive Tro, at de ved deres fromme Ord i kort Tid kunde udslette af et Menneskes Bryst, hvad et heelt Liv havde indpræget deri. Det tjente som et Slags Afleder for deres Bitterhed, og til at hindre hadefulde Ophidselser, for hvilke man ellers kunde have været udsat, især i afsides Egne, hvor Geistligheden endnu dengang havde en stor Indflydelse. Forresten maa man huske, at

Meget har forandret sig i de sidste halvtredsindstyve Aar.

De fleste andre Badegjæster, som jeg gjorde Bekjendtskab med, syntes saa temmelig at have emanciperet sig fra den katholske Tro; en stor Deel af dem gjorde Voltaire til sin Afgud og ansaae ham for et af de største Lys, der havde skinnet over Verden. Nær ved ham satte de Alfieri, som de erklærede for den meest sublime Digter i den nyere Tid. Af ham bleve undertiden store Brudstykker deklamerede om Aftenen i den almindelige Forsamlingssal.

Hvad mig angaaer, saa havde jeg kun liden Sands for Alfieri, og reent ud sagt, jeg har aldrig kunnet udstaae ham. Hans stive, opstyltede Sprog, hans Eensformighed, hans Mangel af Charakteristik og poetisk Opfindelseskraft viste efter mine Tanker at han ingen sand tragisk Digter var, skjøndt han vel kunde skrive lange duftløse Deklamationsnummere, der skulde bane Vei for hans politiske Meninger.

Der opholdt sig ikke mindre end tre Sonnetdigtere ved Badet, som ogsaa til Afvexling deklamerede deres Frembringelser. Det var kun smaa Kunststykker i formel Retning, hvori en Leg med Rimets Bjælder og med stereotype Fraser traadte i Poesiens

Sted. Disse fjortenfodede Insekter, som Jean Paul kalder dem, forfulgte mig værre end Fluer og Myg i hele Norditalien, især paa Badestederne. I Syditalien, hvor alle andre Insekter trives ypperlig, blev jeg dog nogenlunde forskaanet for dem.

Naar jeg kom ned om Aftenen og mærkede, at slige stilistiske Kunststykker skulde foredrages, saa trak jeg mig som oftest under Paaskud af, at jeg ikke befandt mig vel, tilbage til mit Værelse. En af Damerne, der havde bemærket dette, sagde engang til mig med et noget spydigt Ansigt: „Hos Dem i Deres Hjem har De nok ikke mange Digtere?“ — „Norden er rig paa Sange,“ svarede jeg, „men en slig Overflod af Sonnetdigtere som Italien har vi rigtignok ikke.“ — „Det kan jeg tænke,“ svarede hun med et satirisk Smil og gik sin Vei.

En Dag kom en ung piemontesisk Officeer hen til mig, han opholdt sig kun kort Tid ved Badet, for om muligt at bestige et af de høie Alpebjerge i Nærheden. Han fortalte mig, at han havde boet i et Værelse lige ved Siden af mit i Nizza. „Jeg har været en slet Spaamand,“ blev han ved, „for da jeg saae de mange Læger, som gik ind og ud hos Dem, spaaede jeg, at De aldrig vilde slippe bort af Byen, før man bar Dem afsted til Kirkegaarden. Det er mig kjært, at jeg har spaaet feil. De seer jo nu

ganske rask ud, De maa have en seig Natur, da hverken Læger eller Apothekere har kunnet pine Livet af Dem. I Nizza fortalte man, at De var bleven forgiftet af Arsenik!"

Jeg syntes selv, at min Sundhed forbedrede sig under mit Ophold i Valdieri, enten det nu var Alpeluften eller den daglige Badning, der bevirkede det. Mange paastode ogsaa, at min Gang havde forbedret sig, men dertil mærkede jeg ikke meget. Andre trøstede mig med den sædvanlige Tale paa slige Steder, at den rette Virkning først viser sig, naar Badekuren er forbi. Man førte mig til et lille Kapel i Nærheden, hvor jeg saae mange Krykker opstillede. De vare blevne efterladte der af Folk, som ogsaa havde lidt af Beenskader, men som vare blevne hjulpne ved Brugen af Badene.

Den Læge, der bestyrede Badeanstalten, var en særdeles elskværdig og godmodig Mand. Han gav sig meget af med mig. „Noget har De ganske vist vundet ved vore Bade," sagde han ved Enden af Badesaisonen, „men den lokale Skade er desværre ikke hævet. Det bedste Raad, jeg kan give Dem, er at De gjør en Reise til Mailand og raadfører Dem med den berømte Dr. Rossi, han har en stor Erfaring i Sligt. Men først vil jeg bede Dem om at følge hjem med mig til Coni og hvile Dem der i otte

Dage. De skal boe i mit Huus, det skal naturligviis ikke koste Dem noget, siden kan De reise til Mailand."

Saaledes skete det ogsaa, jeg boede otte Dage i den gjæstfri Læges Huus, hvor baade han og hans Hustru gjorde Alt, hvad de kunde, for at trøste og opmuntre mig, derefter reiste jeg til Mailand.

Reisen igjennem Lombardiet var deilig. Det var i Høstens Tid. Viinrankerne bugtede sig i Guirlander, den ene ved Siden af den anden, thi man havde ikke beskaaret dem saa stærkt, som man ellers pleier. Veien strakte sig milevidt forbi lange Rækker af slige Viinranker. Mod Nord saae jeg de hvide Sneefjelde i Schweitz, men jeg saae dem kun som en Tantalus, uden at kunne nærme mig dertil.

Rossi spurgte mig nøie ud om min Sygdoms Historie, og om der Ingen var i min Familie, som havde Anlæg til rachitiske Sygdomme; ogsaa han erklærede det for farligt, at man havde foretaget en Operation i Utide. Endelig sagde han: „Mit Raad er, at De endnu i dette Efteraar besøger Acqui og bruger Dyndbadene der. Siden bør De hvile Dem ud i Genua og holde Dem saa meget i Ro som muligt. Endelig til næste Sommer, dog ikke før henimod den længste Dag, bør De reise til Neapel

og bruge Badene paa Ischia, de ere det bedste Middel mod en saadan Skade, som jeg kjender."

Det faldt mig saa vanskeligt at gaae, at jeg opgav at see de Kunstværker, som Mailand er i Besiddelse af. Ikke engang Leonardo da Vincis berømte Frescobillede (Nadveren) fik jeg at see. Derimod saae jeg den store Domkirke, der, hvad saa de Kunstforstandige kunne indvende derimod, gjorde et Indtryk paa mig, som jeg aldrig glemmer. Den er en af de yderste store Grene af den gothiske Kunst, og dens Lige findes ikke i hele Italien. Dette blændende hvide Marmor, den ædle, rene Stiil i Kirkens Indre, de mangfoldige Spidser og Taarne, hvorover det dristig gjennembrudte Hovedtaarn hæver sig som en rank og vældig Kæmpe og udsender sine Klokketoner høit i Luften over den hele By; i Sandhed, jeg har kun seet saa Bygninger i mit Liv, der have præget sig i min Erindring med saa uudslettelige Træk som denne Kirke.

Mailand er det eneste Sted, hvor Politiet har lagt Hindringer i Veien for min Bortreise. Mit Pas var ikke ganske i sin Orden, sagde man, derfor maatte jeg blive indtil videre, men det kunde jeg ogsaa godt, thi Mailand var et behageligt Opholdssted, især for Fremmede. Dette kom mig meget uventet og ube-

leiligt. Paa samme Tid fik jeg et Brev fra Hjemmet, der var sendt efter mig fra Nizza og havde gjort en Omvei over Valdieri og Coni. Brevet var brudt, og en Anviisning, der omtaltes deri, var taget bort. Sandsynligviis har man fattet Mistanke, forbi man ikke forstod det Sprog, hvori Brevet var skrevet. Først et Aar Maaneder silbigere fik jeg ved Hjælp af en Sekundavexel den anviste Sum udbetalt. Jeg blev dog ikke ret længe opholdt i Mailand; „De maa bestikke Politiet," sagde min Vært, „saa kommer De nok bort." Efter hans Raad gav jeg nogle Drikkepenge til et Par underordnede Politiembedsmænd, og nu var der Intet i Veien for min Bortreise.

Paa Tilbagereisen gjorde jeg et kort Besøg i Turin og afgik derfra til Acqui, som de fleste Badegjæster alt havde forladt, dog fandt jeg endnu her en ung Digter, som deklamerede Sonnetter. Ogsaa en Improvisator hørte jeg i Acqui, der, naar man opgav ham et mythologisk Æmne, paa staaende Fod kunde lave en Tragedie deraf, men det var rigtignok en Tragedie derefter.

Først seent paa Efteraaret naaede jeg Genua. Denne By tager sig prægtig ud, naar man seer den i det Fjerne fra den høitliggende Landevei; den

strækker sig som et krummet Sværd langt ud i Havet. Derimod ere Gaderne, med Undtagelse af enkelte Hovedgader, mørke og smudsige og saa trange, at ingen Vogn kan kjøre deri; hvis man ikke vil gaae, da maa man lade sig bære derigjennem i en Bærestol.

I Genna gjorde jeg Bekjendtskab med en ung, elskværdig Mand, der var ansat hos vor genuesiske Konsul. Hans Fornavn var Gaëtano, hans Familienavn erindrer jeg ikke. Han tog sig med megen Iver af mig og skaffede mig en Bolig udenfor Byen hos en Spanier, som var gift med en Genueserinde, hvor jeg blev behandlet med stor Velvillie. Luften var meget reen, i Omegnen saae man grønne Høie og frugtbare, træbevoxede Dale, saavidt Øiet kunde naae. Gaëtano sørgede ogsaa for at skaffe mig de Bøger, jeg ønskede, forsaavidt det var muligt, og der gik aldrig nogen Uge hen, hvori han ikke flere Gange besøgte mig. Om Genua selv kan jeg kun sige lidt, thi jeg levede meget stille og gik næsten aldrig ud. Dog saae jeg en Deel af de prægtige Paladser, som Genuas Adel har bygget, og hvortil Signor Gaëtano skaffede mig Adgang. I et af disse mindes jeg en Sal, hvori Væggene overalt skinnede med et lysende Skjær, ligesom et gyldent Hav, og

som derfor bar Navn af Solens Sal (La sala del sole), hvad den ved sin store Pragt vel kunde fortjene.

Signor Gaëtano var, som saamange andre Italienere, en stor Hader af den katholske Geistlighed, med hvis Skinhellighed og Pengegridskhed han tidt drev Spot. En Dag fortalte han, at han nylig havde havt Besøg af en katholsk Præst, der forlangte Penge af ham, fordi han havde sprøitet Vievand paa det Huus, hvori han boede. „Men jeg bad ham holde sig til Huusværten," sagde han, „thi jeg flyttede snart bort."

De fleste Italienere, som jeg lærte at kjende, vare enten hildede i religieus Overtro, saa de bøiede sig for ethvert Helgenbillede og kyssede Sømmen paa Munkenes Klæder, eller de vare ligegyldige og vantroe og dreve Spot med de religieuse Mysterier. Det Sidste gjaldt især om den yngre Slægt, hvoraf man allerede dengang kunde slutte, at Fremtiden vilde høre Vantroen til.

Af min Huusvært fik jeg lidt Underviisning i det spanske Sprog og bragte det saavidt, at jeg læste en stor Deel af Donquixote paa Spansk. Dog fortsatte jeg ikke dette Studium ret længe, da jeg mærkede, at jeg derved blev mindre sikker i det Italienske, som jeg let kom til at blande dermed.

I Løbet af Vinteren blev Genua gjæstet af den berømte Paganini, og jeg forsømte ikke Leiligheden til at høre ham. I hans Ansigt var der ganske vist noget Dæmonisk, men hans Spil gjorde ikke det Indtryk paa mig, som jeg havde ventet, skjøndt det var selsomt og vidnede om en overordentlig Virtuositet.

Reise fra Genua til Neapel.

Endelig kom den Tid, da jeg kunde afgaae fra Genua. Ved min Ven Gaëtanos Hjælp fik jeg for meget godt Kjøb Plads paa et Skib, der laae seilfærdigt i Havnen. Dengang havde jeg endnu ingen Anelse om, at en Amputation kunde blive nødvendig, og haabede vist, naar jeg blot kunde naae Ischia og bruge Badene der, at jeg skulde forvinde min Sygdom og komme til at gaae ligesaa godt som før.

Denne min anden Reise paa Middelhavet gik endnu langsommere end den første. Det Skib, hvorpaa jeg havde faaet Plads, var temmelig stort, dog var Besætningen ikke talrig, den bestod alene af Neapolitanere. Skibskapitainen var en ældre Mand, men han var ikke eneraadende, thi hans Søn gjorde ogsaa Fordring paa ved Siden af ham at føre Kommandoen. Deraf fulgte megen Trætte og Uenighed; ja selv naar Skibsfolket (hvad der fandt Sted hver Aften) samlede sig paa Dækket ved Solens

Nedgang for at holde Bøn og synge en Sang til Madonnas Ære, kunde der pludselig midt under Sangen opstaae en heftig Ordstrid mellem Fader og Søn, hvorunder de brugte de plumpeste og uanstændigste Skjeldsord, hentede fra Gjenstande, som man ellers ikke gjerne taler om. Saalænge Skænderiet varede, holdt Sangen op, og alle Skibsfolkene taug. Naar det var forbi, begyndte de igjen netop paa det Sted, hvor de nylig havde standset, og det klang nu atter som før: »Maria, stella maris, Maria janua coeli, sancta domina Maria ora pro nobis!« Thi Bønnen skulde og maatte synges til Ende, men den blev sunget uden Spor af Andagt, med det samme eensformige Tonefald, hvormed de rislende Bølger bevæge sig, eller hvormed Vinden suser i Skoven. Den var da ogsaa, som de ovenanførte Ord vise, affattet i det latinske Sprog, saa at Matroserne vel kunde lære den udenad og opramse den mekanisk, men forstaae den kunde de ikke. Sangen var, saavidt jeg gjennem den underlige, forvredne Udtale kunde skjønne, ganske smuk, og den blev gjentagen ordret hver Aften, saalænge Reisen varede.

Uagtet Vinden i Begyndelsen syntes god, sprang den dog snart om, saa vi fik Modvind og maatte krydse. Den tredie Dag reiste der sig en Storm, som vore danske Sømænd vel ikke vilde have anseet

for særdeles farlig, men med disse Folk var det en anden Sag, og hvis de øvrige neapolitanske Matroser ligne dem, saa maae de just ingen store Søhelte være. Vore to Skippere trættedes som sædvanlig og syntes temmelig raadvilde; tilsidst bleve de enige og besluttede at søge ind i en lille Havn i Nærheden. Men da Indgangen var snever, og der saaes stærke Brændinger ved Kysten, saa opgave de denne Plan og holdt ud igjen i rum Sø. Imidlertid bleve to Lys tændte foran et Madonnabilled, der hang i Kahytten, kort efter kom to Mand ned for at bede Madonna om Hjælp, senere kom der een endnu, og tilsidst kom den yngste Skipper selv. Han saae noget bleg og modfalden ud, thi Stormen syntes at tiltage. Hvorledes det havde gaaet tilsidst, hvis den var vedbleven, er vanskeligt at sige, ikke just forbi den var saa farlig i sig selv, men rimeligviis havde da det hele Mandskab opgivet at arbeide paa Dækket og var kommet ned for at bede til Madonna. Uden Tvivl var det en af disse Storme, der udgaae fra Klippehulerne og snart stiller af igjen, thi den varede ikke ret længe. Vore Skibsfolk tvivlede ikke paa, at det var den hellige Jomfru selv, der, bevæget af deres Bønner, havde frelst dem i Farens Øieblik, hvad jeg heller ikke fandt mig beføiet til at modsige, thi jeg vogtede mig vel, saalænge denne

Reise varede, for at lade Nogen mærke, at jeg var en Kjætter.

Efter nogle Dages Forløb naaede vi Øen Elba og lagde ind paa Rheden ved Porto ferrajo. Senere forekom det mig næsten som en Drøm, at jeg havde nærmet mig til den Ø, hvor Nutidens berømteste Helt engang holdtes fangen. Jeg fik da heller ikke meer deraf at see end den yderste Kyst, Adgangen til Øen syntes steil idetmindste paa den Kant, hvor jeg saae den. Det rødagtige Udseende vidnede om en jernholdig Jordbund. Vi bleve paa Rheden i nogle Timer. Kort efter, da Søen igjen gik høit, og da Vinden endnu kun var lidet gunstig, besluttede vore to Skippere at søge Havn ved Civita vecchia og at vente der, til Veiret blev bedre. Jeg tog da min Guitar og et Par Bøger med, og logerede mig ind i et Vertshuus nærved Havnen for strax at kunne komme omdord igjen, naar jeg fik et Vink fra Skibet. Jeg befandt mig just ikke meget vel dengang; af og til følte jeg skærende Smerter i mit Been, desuden havde vi havt svær Søgang, saa det i Begyndelsen syntes mig, som om Grunden gyngede under mig, selv paa Landjorden; ja endog i Drømme meente jeg at see det gyngende Skib, hvis Master bestandig slingrede uden at finde Ro eller Ligevægt.

Fra Civita vecchia til Rom er der kun en

Dagsreise, jeg var da meget nærved den By, jeg fremfor alle ønskede at see, og dog var Veien derhen spærret for mig. Hvad kunde det ogsaa nytte mig at komme derhen nu, da jeg ikke længere var istand til med Frihed at bevæge mig og til at vandre rundt i de Sale, hvor de rige Kunstskatte vare samlede. Jeg var derfor noget veemodig stemt, men jeg maatte trøste mig med, at jeg paa Tilbagereisen maaskee kunde indhente, hvad jeg nu maatte forsømme.

Roms Kunstværker fik jeg dengang ikke at see, Pavens Flaade saae jeg derimod, men det var rigtignok kun en Flaade i miniature. Den ligger i Havnen ved Civita vecchia og bestaaer af to Fregatter og nogle mindre Krigsskibe; men da der under mit Ophold i Civita vecchia indtraf en stor Helgenfest, fik jeg den at see i al den Pragt, den var istand til at udfolde. Der vaiede en Mængde Flag, hvori Sct. Peders Nøgler prangede paa hvid eller gylden Grund. Paa de største Skibe hang lange Rader af Flag ned langsmed Tougværket, og da der ogsaa var fremmede Skibe tilstede, som hædrede Dagen ved at heise deres Flag, saa viste der sig en broget Mangfoldighed af Farver, hvorved Alt fik et glimrende Udseende. Dog mærkedes det vel, at det Hele meer var indrettet til Pynt, til Dekoration og til Leg end til Alvor,

og rimeligviis vilde disse prægtig pyntede Skibe have spillet en maadelig Rolle, hvis de skulde have bestaaet en alvorlig Kamp.

Jeg længtes meget efter at komme bort, og Tiden begyndte at falde mig lang. Nogle dumme Helgenlegender og et Par Fortællinger om Dæmonernes Kunstgreb, som jeg fandt i Vertshuset, kunde kun lidet more, endnu mindre opbygge mig, dog forbausedes jeg ved at see, hvad man her vovede at byde Folket. Blandt Andet fandt jeg et lille Skrift, der udelukkende handlede om de Anfegtelser, hvormed Djævelen søger at forlokke de Fromme, eller idetmindste at give dem Forargelse og at forstyrre deres Andagt. Han frygter nu ikke meer for at nærme sig til Kirkerne, stod der, eftersom saamange Vantroe ere tilstede deri, men trænger dristig ind og synger falsk for at forvirre Sangen og blander den med gudsbespottende Ord. Undertiden kommer han som en reisende Kjætter, der ikke gjør Korsets Tegn og ikke bøier sig for nogen Helgen, undertiden som Kourer med Vandstøvler og store Sporer paa og gjør da en forfærdelig Støi og udstøder grove Eder, ja smelder endog af og til med sin Koureerpidsk for at forvirre den fromme Geistlige, der prædiker. Der fandtes ogsaa flere Billeder i Bogen, hvori Djævelen var fremstillet i forskjellige Forklædninger, men bestandig

var han let at kjende paa de lange Horn, hvormed han var smykket, ligesom Helgene med deres Glorier. „Hvis han bestandig bærer denne Prydelse“, sagde jeg til en Opvarter, hvem jeg viste et af Billederne, „saa maa det dog ikke være saa vanskeligt at tage sig iagt for ham.“ „Signore“, svarede Opvarteren, „naar man møder ham i Livet, saa veed han nok at skjule sig bedre.“

For at faae Tiden til at gaae maatte jeg tage min Tilflugt til mine egne Bøger og min Guitar. Jeg havde ikke spillet ret længe, før jeg hørte Klangen af en anden Guitar i Nærheden, der syntes at ville svare mig eller at ville indlade sig i Veddestrid med mig. Kort efter traadte tre unge Mænd ind, de vare noget skjødesløst klædte, forresten bare de den samme lette Sommerdragt, som de fleste Italienere bære, naar den varme Aarstid kommer. Den Ene holdt en Guitar i Haanden. Efterat have taget sin Hat af, der var pyntet med Blomster, bad han, da jeg syntes at være en Elsker af Musik, at jeg vilde tillade ham at synge nogle af de Sange for mig, der paa dette Sted vare brugelige. Derefter begyndte han at spille og synge, de to Andre stemmede i med, og jeg maatte beundre den Sikkerhed, hvormed de sekunderede ham, saameget mere, da det kun var deres fine Øre og medfødte Musiksands,

der lededе dem, thi de havde, som de sagde, aldrig havt nogen Underviisning hverken i Sang eller Guitarspil.

Blandt Andet sang de et Slags Smædesang over Neapolitanerne og deres daværende Konge Ferdinand den Første, hvori hvert Vers endte med det Omqvæd: «Il re de'maccaron», (Makkaroniernes Konge). Dette Omqvæd vendte vel over tyve Gange tilbage til stor Glæde for et Par Oppvartere, som stode i den aabne Dør og lyttede dertil. Siden sang de et Par Elskovssange, der just ikke dreiede sig om den platoniske Kjærlighed, men Melodierne dertil vare smukke og fulde af sydligt Liv. Endelig hilsede de igjen og forføiede sig bort, og jeg hørte endnu deres Latter, Sang og Guitarspil langt borte, medens de gik ned ad Gaden.

Jeg mindes ingen Reise, under hvilken min Taalmodighed saa haardt blev sat paa Prøve som paa denne, thi mine Neapolitanere gave sig god Tid, og syntes slet ikke at bryde sig om, enten de kom tidligere eller silbigere hjem. Vi tilbragte tre Dage i Civita vecchia, just ikke, som en af Matroserne betroede mig, fordi Vinden var saa slet, men fordi den unge Kapitain havde Lyst at see den store Kirkefest. Den fjerde Morgen syntes Veiret meget gunstigt; da vi lagde ud af Havnen, blæste der en frisk Brise, og

Skibet gled rask fremad. Men henimod Middag tog Vinden af, tilsidst fik vi et fuldkomment Vindstille, og Seilene hang slappe ned. Veiret var, ellers deiligt, Søen strakte sig ud mod Syd og mod Nord som et uendeligt Sølvspeil. Til Høire skimtede vi Korsika, der laae indhyllet i en blaa halvgjennemsigtig Taage. Jeg tilbragte Natten paa Dækket, hvor Luften var mild og luun som paa den deiligste Sommerdag hos os. Stjernerne glimtede ned over vore Hoveder med usædvanlig Pragt, skjøndt vi vare nærved Midtsommer, hvori de lyse Nætter hindrer dem fra at blive synlige i vort Hjem. Om Dagen derimod var Luften trykkende, Skibet rørte sig ikke af Pletten, og bestandig saae vi Korsika i samme Afstand, indsvøbt i den halvgjennemsigtige Taage. Matroserne lode sig ikke anfegte deraf, Nogle lagde sig til Hvile i Skyggen af de slappe Seil, Andre fordreve Tiden med deres sædvanlige Spil il giuoco alla Morra, der, som bekjendt, spilles uden Kort eller Tærninger alene med Fingrene. Kapitainen og hans Søn sov nede i den qvalme Kahyt. Naar jeg spurgte Nogen, om han ikke meente, at dette Vindstille snart fik Ende, svarede han med et Skuldertræk: «Ci vuol' pazienza, Signore», (man maa have Taalmodighed, Herre); en Floskel, der er bleven til et Mundheld hos den neapolitanske Almue. Først efter to Dages Forløb

kom der igjen Vind i Seilene, saa vi kunde fortsætte vor Reise.

Mine Levnetsmidler undervejs vare hverken udsøgte eller overflødige. Rigtignok havde jeg taget Proviant med fra Genua, men da jeg ikke havde gjort Regning paa, at Reisen skulde vare saalænge, maatte jeg omgaaes sparsomt dermed. Jeg forsynede mig ogsaa med en ny Provision i Civita vecchia, men heller ikke denne vilde ret forslaae. Skibsfolket nærede sig meest af Makkaroni, som de søgte at gjøre mere velsmagende ved en Tilsætning af stinkende Olie. Naar den gamle Kapitain eller hans Søn kom ned i Kahytten for at aabne den Kasse, hvori deres Brød var gjemt, saae jeg til min Forbauselse, at det var fuldt af store, levende Kakelakker, der sade indqvarterede deri, ligesom Rosiner i en Julekage, kun i langt større Mængde. Dog herom brøde de sig ikke synderlig, men toge ganske rolig den ene Kakkelak efter den anden ud af deres Huller, kastede dem paa Gulvet, og spiste derefter Brødet med stor Appetit. Hvad mig angaaer, saa kjøbte jeg tilsidst en lille Ost af Skibskapitainen, den var just ikke meget god og dertil meget dyr, men saaledes undgik jeg dog at tage min Tilflugt til den slette Føde, som Skibsfolkene spiste.

Jeg havde ikke Andet at fordrive Tiden med end

ved Hjælp af et Haandlexikon at oversætte Stykker af en fransk Bog paa Italiensk. Dette pleiede jeg daglig at gjøre for at erhverve Talefærdighed i det italienske Sprog. Hvergang Skibsfolkene saae, at jeg bladede i mine Bøger, forbausedes de over min store Flid og Lærdom. Det Samme gjentog sig tidt i Neapel, naar Nogen saae, at jeg læste i en Bog, selv naar jeg fortalte, at det kun var en Morskabsbog. De fleste Neapolitanere, hvis Liv for en stor Deel glider hen i et dolce far niente kunne slet ikke begribe, hvorledes det kan falde et Menneske ind saaledes at anstrenge sin Hjerne, naar han ikke vinder nogen ydre Fordeel derved.

Endelig en Aften ved Solens Nedgang naaede vi Forbjerget ved Monte Circelli. „Her ender Kirkestaten", sagde Kapitainens Søn, da vi havde omskibet Forbjerget, „nu er vi snart i vort eget Land: „La bella Napoli". Jeg blev da betagen af den samme Veemod, som jeg havde følt i Civita vecchia. Jeg tænkte paa mit skuffede Haab og paa min uvisse Fremtid, paa hvorledes jeg tidligere glædede mig ved Tanken om at komme til Italien, paa hvorledes jeg i mine vaagne Drømme længtes derefter. Og nu var jeg der, havde alt været der i lang Tid, men syg og ude af Stand til at føle nogen Lykke derved, havde heller ikke seet Andet end de yderste Kyster af det

Land, jeg nu maatte fjerne mig fra, og hvori Rom med alle sine Kunstskatte havde ligget skjult for mit Blik.

Den næste Morgen blæste der en stærk Nordenvind, og vort Skib skjød frem som en Piil med ilende Fart. Den gunstige Vind blev endnu stærkere opad Dagen, saa den sidste Deel af vor Reise gik meget hurtig. Endelig naaede vi Bugten ved Neapel, seilede forbi Ischia og Procida, og jeg saae for første Gang det steile, glatopstigende Kapri og Vesuv med dets rygende Top. Kort efter kastede vort Skib Anker i Nærheden af Moloen.

Min Koffert blev rigtignok bragt ind paa Toldboden og aabnet af en Betjent. Men da jeg bad om at blive hurtig expederet og tillige trykkede ham et Par Karliner i Haanden (en Karlin er omtrent fjorten Skilling dansk), holdt han snart op med sine Undersøgelser. „Med en fremmed Signore, der ei er Handelsmand, bør man ikke være saa nøieregnende," sagde han og bukkede med største Høflighed, hvorpaa han igjen lukkede Kofferten. Derefter bukkede han igjen og tilføiede, at han vel kunde see paa mig, at jeg var en Galantuomo, som ikke vilde besvige Toldvæsenet for, hvad der tilkom det. Kort efter fandt jeg en Vogn, som kjørte mig hen til et Hôtel,

der alt i Genua var blevet mig anbefalet som et foreløbigt Opholdssted.

Da jeg erklærede min Vert, at jeg saasnart som muligt ønskede at komme til Ischia, paatog han sig selv at sørge for, at jeg kunde faae mit Ønske opfyldt, og lovede at skaffe mig en god Bolig paa Øen hos en Mand, paa hvis Redelighed jeg kunde forlade mig.

Jeg benyttede mit første korte Ophold i Neapel for idetmindste udvortes at tage Byen i Øiesyn. Jeg leiede mig en saakaldet Curricolo, en let Vogn, der trækkes af een Hest og farer frem med en ilende Fart. Jeg gjennemstreifede saaledes hurtig den lange Toledogade og besøgte Sta. Lucia, steg derpaa ud af Vognen og betragtede den store Menneskevrimmel paa Moloen og lyttede til en Improvisator, der foredrog et Eventyr om Rinaldo, den berømte Helt, men jeg forstod kun lidet deraf, skjøndt han skreg høit nok og understøttede sin Tale med mange Gestikulationer. Jeg gjennemstreifede ogsaa Chiaja, den anden store Gade i Neapel, og vandrede, skjøndt med nogen Vanskelighed, som mit syge Been lagde mig i Veien, rundt i Villa reale, en langstrakt Have, nærved Søen. Jeg forbausedes over den Rigdom og Skjønhed, som Planteverdenen her udfolder; ja jeg forbausedes endog over min egen Skygge, thi saa

lille havde jeg aldrig før seet den. Det traf sig saaledes, at jeg besøgte Haven paa en af de længste Dage nærved Middagstid, og jeg fik da et iøinefaldende Beviis paa, at jeg nu var langt, meget langt borte fra mit Hjem i Norden. Af Alt, hvad jeg saae dengang, var der Intet, som gjorde et meer imponerende Indtryk paa mig end Øen Kapri med dens skarpt tilhuggede Sider og Vinkler. Dette Indtryk gjentog sig ogsaa senere, hvergang jeg saae den igjen, hvilende i Solglands i den blaa Sø, liig en Sfinx, der i sit Indre gjemmer en Gaade fra Fortiden. Enhver, som med nogen Opmærksomhed har gjennemlæst min Tiberius, vil der finde Spor af det Indtryk, denne Ø fremkaldte i min Sjæl. Iøvrigt var det ikke ret Meget, hvad jeg denne Gang fik at see i Neapel, men jeg trøstede mig ved, at jeg, naar jeg kom tilbage fra Ischia, rimeligviis maatte opholde mig nogen Tid i denne By, hvor jeg da nøiere kunde blive bekjendt med al den Rigdom og Herlighed, den indeslutter.

Ophold paa Ischia.

Efterat jeg havde tilbragt tre til fire Dage i det omtalte Værtshuus, kom en Fisker til Byen, ledsaget af to Roerkarle, der skulde føre mig til Ischia. Denne Fisker, i hvis Huus jeg under mit Ophold paa Øen skulde boe, kaaldte sig Giuseppe. Han havde sorte, krøllede Haar uden mindste Indsprængning af Graat, og dog var han alt tredsindstyve Aar gammel. Han var ikke meget høi men bredskuldret, hans Muskelbygning var stærkt udviklet som hos en græsk Athlet; hans Ansigt var smukt, skjøndt noget veirslaaet og solbrændt, og man mærkede vel, at han ikke, saaledes som Almuen i Neapel, havde tilbragt sin meste Tid i Lediggang. Hvad ovenfor i denne Henseende er bemærket, gjælder ogsaa kun om Indbyggerne i den store By, men ingenlunde om Befolkningen i Omegnen.

Giuseppes Huus laae over en Fjerdingvei fra det Sted, hvor de vigtigste varme Bade fandtes, men

han sørgede for, at jeg til billig Priis fik et Æsel, der daglig bragte mig derhen. Hans Huus var ikke elegant og udmærkede sig kun lidet fra de almindelige Landsbyhuse, dog fik jeg et stort og ganske smukt Værelse med en vid Udsigt over Øen og dens talrige Viinbjerge. Huset laae ved Enden af en lille Landsby, et Par hundrede Skridt derfra stod en Kirke, hvori der til alle Høitider holdtes Messe, og hvorfra der daglig hørtes Klokkeklang. Denne lød noget mindre høitidelig og melankolsk end hos os, thi Ringeren søgte, saavidt han formaaede det, ved sit Klokkespil at efterligne Tarantella og andre bekjendte Dandsemelodier. Kun hver Aften ved Solens Nedgang klang nogle stærke, alvorlige Toner, og da blev der i alle Huse holdt Bøn eller afsunget et Par Vers til Madonnas Ære, liig dem, jeg allerede tidligere havde hørt paa det neapolitanske Skib.

Giuseppes Hustru var just ikke meget smuk, hun syntes ældre end han og havde et bruunt, noget zigeuneragtigt Udseende, men hun var venlig og godmodig ligesom hendes Mand, og baade hun og han nøde, saavidt jeg kunde skjønne, en betydelig Anseelse i den lille Landsby, hvori de boede. Med Hensyn til mig søgte de at indrette Alt paa bedste Maade, og hvis jeg følte noget Savn, da var det ikke deres Skyld. De havde ingen Sønner og kun een Datter,

ved Navn Therese, der nylig havde fyldt sit femtende Aar. Ogsaa hendes Hud var brunet af Solen, men hun havde regelmæssige Træk og et Par deilige, sorte, straalende Øine, som man selv i Syden sjelden seer Mage til. Giuseppe eiede et lidet Stykke Land og et Viinbjerg, hvor Rankerne voxede rigelig frem af den hvideste Kalkbund. Om Vinteren drev han Fiskeri, om Sommeren besørgede han Indkjøb og Ærinder for de Fremmede, som besøgte Øen. Dette var uden Tvivl hans meest indbringende Forretning, og der gik aldrig nogen Uge, hvori han ikke gjorde et Par Reiser til Neapel.

Jeg indrettede mig nu saa godt, jeg kunde, og besøgte hver Dag Badene nærved den lille By Casa micciola. Nogle naturhistoriske Bøger havde jeg bragt med; en stor Deel af min Tid anvendte jeg paa at skrive et Par videnskabelige Afhandlinger. Den ene handlede om Brystbenets oprindelige Dannelse hos Rovfuglene, hvori jeg meente at have fundet betydelige Afvigelser fra den Anskuelse, der dengang var almindelig antagen. Man maa huske, at henimod halvtredsindstyve Aar ere forløbne siden hine Dage, og at Meget dengang var ubekjendt, som nu for lang Tid siden er vorden Videnskabens Eiendom. Denne Afhandling, der var

skreven paa Fransk, sendte jeg til Blainville i Paris, til hvem jeg foreløbig havde talt derom, og der havde lovet at lade Afhandlingen indrykke i sit Tidsskrift. Rimeligviis er dette Manuscript aldrig kommen til sin Bestemmelse, thi jeg hørte Intet derom siden efter, brød mig heller ikke synderlig derom, da min hele aandelige Virksomhed kort derpaa tog en anden Retning; ja jeg forsømte endog senere at skrive til Blainville derom. Den anden Afhandling, som jeg et Par Aar efter oversatte paa Italiensk og endelig tilsidst efter min Hjemkomst omarbeidede paa Dansk og lod indrykke i et dansk Maanedskrift, handlede om de rudimentariske Organer hos Ryghvirveldyrene.

Hvad der gjorde Opholdet i Giuseppes Huus mindre behageligt for mig, var den uhyre Mængde Fluer og Myg, som sværmede rundt deri. Naar jeg vilde sove, maatte jeg dække mit Legeme med et stort Myggenet. Dertil kom en trykkende Hede. Thermometret stod næsten aldrig, efter hvad en af Øens Honoratiores fortalte mig, den hele Dag under syv og tyve Grader. Men Aftenerne vare deilige og Himlen bestandig klar; jeg troer ikke, der faldt en Draabe Regn i al den Tid, jeg opholdt mig paa Ischia. Naar Solen stod nær ved sin Nedgang, gløde den vestlige Himmel tidt i et forunderligt Farveskjær, der hvert Øieblik forandrede sig. Dette

finder Sted overalt i Syditalien, men jeg blev for første Gang opmærksom derpaa under mit Ophold paa Ischia.

I de første Timer efter Middag var Heden saa stærk, at jeg ikke kunde arbeide. Da maatte jeg holde et Slags Siesta, saavidt de surrende Fluer og de pibende Myg, der sværmede udenfor det beskjermende Myggeflor, vilde tillade det. Undertiden saae jeg, naar jeg vaagnede om Morgenen, røde Pletter paa mit Legeme, dette kom, som Giuseppe meente, fra nogle smaa Myg, der havde fundet Vei ind under Floret, hans Hustru derimod paastod, at det var Bid af Tusindbeen og Skolopendere, der sade skjult i Krogene om Dagen, men kom frem om Natten, det gjorde dog ingen videre Skade, føiede hun til. Jeg spurgte da, om der ikke undertiden ogsaa sad Skorpioner i Krogene. Det havde hun aldrig mærket, svarede hun, ja hun troede ikke engang, at der fandtes en Skorpion paa hele Øen, thi ingen skadelige Dyr kunde der trives. Denne Mening var ganske almindelig dengang paa Ischia. Senere hørte jeg af en Naturforsker, at der ogsaa fandtes Skorpioner der, blandt andre havde han seet en stor bruun Art, der dannede Overgangen til de sorte Skorpioner i Afrika, hvis Stik som oftest medbringer Døden.

Der fandtes kun to store Værelser i Giuseppes Huus. I det ene boede jeg, i det andet, der var endnu større men mindre ziirligt, boede Giuseppe selv med sin Familie. Hver Aften, naar Lysene bleve tændte, kom en Mængde Flaggermuus frem, som flagrede rundt over vore Hoveder. Om de boede i Huset selv og hang oppe under Taget om Dagen, eller om de kom udenfra gjennem Døren og de aabne Vinduer, veed jeg ikke. „De ere meget nyttige," sagde min gamle Værtinde, „thi de ødelægge de slemme Fluer og Myg."

Uagtet de smaa Savn og Ubeqvemmeligheder, hvori jeg maatte finde mig i Giuseppes Huus, var dog hans og hans Hustrues Godmodighed og Tjenstvillighed saa stor, at jeg ingenlunde fortrød, at jeg ikke havde leiet en elegantere Bolig paa noget andet Sted. Under mit Ophold i Giuseppes Huus, fandt jeg ogsaa Leilighed til nærmere at betragte det neapolitanske Folkeliv, end jeg ellers havde været istand til, især da jeg i den Tilstand, hvori jeg dengang var, som oftest maatte blive i mit Værelse og kun vanskelig kunde færdes langt borte derfra.

Her som overalt i Syden henbragte Befolkningen en stor Deel af sin Tid under aaben Himmel. Næsten daglig samledes en Hob Qvinder udenfor

Giuseppes Huus. Nogle strikkede, andre spandt paa Haandteen, medens de tillige sladrede indbyrdes og talte med dem som, gik forbi; Spøg, Latter og Lystighed manglede der ikke paa. De Haandtene, hvorpaa de spandt, lignede ganske dem, der ere fremstillede paa de Gamles Vaser og andre Kunstværker. Da jeg netop kom til Ischia Dagen før Sct. Hansaften, saa fik jeg Leilighed til at see, hvorledes Øens Folk tændte Blus rundt omkring om Aftenen, medens baade Smaa og Store med Jubel samlede sig derom. Denne Skik udstrækker sig da fra det høieste Norden dybt ned imod Syd.

Skjøndt jeg vel ikke havde erhvervet mig noget stort Mesterskab paa min Guitar, samledes dog tidt, naar jeg spillede derpaa, en lille Tilhørerkreds omkring mig. Der fandtes ogsaa et Par andre unge Mænd i Landsbyen, som forstode at gribe de forskjellige Akkorder paa dette Instrument, og der saaledes kunde akkompagnere deres egen eller Andres Sang. En af dem lærte mig, hvorledes jeg ved at harpeggiere, og ved at vexle mellem Grundtonen, Terzen og Qvinten, uden Vanskelighed kunde spille saaledes, at de Andre kunde dandse derefter. Desuden spillede jeg den bekjendte Tarantella tilligemed den spanske Fandango, og Følgen var, at der nu hver Aften blev dandset i Giuseppes Huus, hvor de

unge Folk i Nabolavet da samlede sig. Især naar Tarantella klang og et Par af Landsbyens Piger ledsagede den med deres Tamburiner, kom den sydlandske Lystighed frem, og jeg saae da ofte ikke blot unge Piger og unge Mænd, men ogsaa graahærdede Oldinge og gamle, rynkede Qvinder dreie sig i Dandsen med stor Behændighed og Iver. Som bekjendt dandses den kun af et Par ad Gangen, men dette afløses snart af et andet, saa at Alle kunne faae deres Dandselyst tilfredsstillet.

Therese, Giuseppes Datter, var en af dem, som bedst forstod at spille paa Tamburin, dog eiede hun intet saadant Instrument, men maatte laane sig frem hos Andre, hvergang hun skulde vise sin Færdighed i denne Retning. Jeg spurgte da Giuseppe, hvormeget en god Tamburin kostede i Neapel. „For tre Ducati," svarede han, „kan man faae en Tamburin saa god, at ikke den fornemste Signora paa Øen eier nogen bedre." En neapolitansk Dukat har langtfra den Værdi som en Dukat hos os; den er en Sølvmynt og gjælder omtrent ti Mark i vore Penge. Da jeg fandt, at denne Udgift ikke var større, end at jeg, uden at føle noget Savn, kunde tillade mig den, saa lod jeg Giuseppe kjøbe en slig Tamburin, som jeg derefter forærede til Therese. Den var temmelig stor og gav en langt stærkere Klang

end de, som de andre Piger eiede. Therese var henrykt derover, og alle vore Naboer stimlede sammen for at høre og beundre den. Fra den Dag af, da den ny Tamburin kom i Huset, samledes endnu Flere til Dands hos Giuseppe om Aftenen, end før havde været Tilfældet.

Thereses Moder var ikke ganske fornøiet, naar Tilstrømningen blev altfor stor, eller naar Dandsen varede for længe. „Til tre Timer efter Ave Maria kunde de dandse," sagde hun, „men saa skulde de gaae, den fremmede Herre, som ikke befandt sig vel, maatte dog have Nattero." Ganske uden Forstyrrelse og smaa Ubehageligheder gik det heller ikke hen. En Gang udbrød der en heftig Strid mellem to unge Mænd, saa de maatte vises bort fra Huset. En anden Gang, da en af vore Naboersker dandsede Tarantella, traadte hendes Mand pludselig ind, han var hæslig og saae ondskabsfuld ud. Han skred hurtig hen imod sin Hustru og greb hende i det tykke Haar, saa det løsnedes og rullede ned over hendes Skuldre. Hun skulde ikke dandse, sagde han, men strax følge hjem med ham, og dette maatte hun ogsaa gjøre. Han plagedes bestandig af Skinsyge, blev der sagt, som hun dog ingen Anledning gav ham til. Men han var gammel, og hun ung og smuk, og den Skyld havde hun idetmindste, at hun havde ladet sig lokke af ydre Fordele til at

række ham sin Haand. Hun kom aldrig meer til Dands i Giuseppes Huus i al den Tid, jeg var der.

Den Gunst, jeg havde vundet hos Landsbyens Indvaanere ved den Dands og den Lystighed, jeg gav Anledning til, blev endnu forøget, da jeg lærte dem Brugen af et andet Instrument, der til min store Forbauselse, hvor bekjendt det end er i den øvrige Verden, dog ikke havde fundet Vei til denne lille Afkrog. Det var hverken meer eller mindre end en Fluesmække. Da Fluernes Antal hver Dag tiltog, og da alle de Midler min gamle Vertinde anvendte derimod, ikke hjalp, saa hun tilsidst ikke vidste nogen anden Trøst for mig end det bestandig gjentagne: «Ci vuol' pazienza, Signor mio», saa lod jeg hente et Stykke Læder, som jeg selv tilskar og lod hefte til et Rør, og med dette Redskab anrettede jeg et uhyre Nederlag imellem dem. Dette vakte stor Forundring i den lille Kreds; hvori jeg dengang levede, og skjøndt min Fluesmække just ikke som Parykkerne i Martinia gav Anledning til en ny Tidsregning, saa naaede jeg dog ganske uforskyldt et Slags Celebritet derved og blev betragtet som et opfindsomt Hoved, thi uagtet alle mine Forsikringer om det Modsatte, troede de Fleste, at jeg selv var Opfinder af dette Instrument, der blev efterlignet i mange af Naboernes Huse.

Undertiden modtog jeg ogsaa Besøg af dem der regnede sig til Øens Honoratiores. En af dem, som oftest besøgte mig, var en ældre Herre ved Navn Don Vincenzo. I Italien benævner man Enhver efter hans Fornavn, saaledes blev jeg saasnart man erfarede, at et af mine Fornavne var Johannes, saalænge jeg var i Neapel, kaldet Don Giovanni, mit Tilnavn havde ingen Italiener været istand til at udtale. Don Vincenzo havde tidligere været Vicekonsul, jeg veed ikke for hvilket Land, men nu boede han, fjern fra alle Forretninger, paa Øen Ischia.

Han kom sjelden alene, men ledsagedes af en Hund, om hvis Kløgt og Bedrifter hans Tale for en stor Deel dreiede sig. Det var den bedste Jagthund paa hele Øen, forsikrede han, og den havde fast Menneskeforstand; thi naar han laante den til en Jæger, der bar sig keitet ad og ikke forstod sin Kunst, saa mærkede Hunden det strax, løb hen til ham og gjøede, ligesom den vilde sige: „Hos Dig vil jeg ikke være, for Du forstaaer jo ingen Ting.“ Derpaa løb den hjem igjen til sin rette Herre. Om Don Vincenzo udlagde Hundens Tanker rigtig, det vover jeg ikke at bestemme.

Men han berettede ogsaa et andet Træk om dens Klogskab, der, forudsat, at det var sandt, er mærkværdigt nok. For nogle Aar siden, fortalte

han, da han boede i Neapel og ikke endnu kjendte Hundens gode Egenskaber, havde han foræret den til en Ven, som førte den med sig til Messina paa Sicilien, hvor han var bosat, men hvor Hunden aldrig før havde været. Nogle Maaneder derefter, da Don Vincenzo kom hjem, stod Hunden til hans store Forbauselse i hans Gadedør og logrede med Halen. Den maatte da være gaaet over Strædet i en Færgesmakke, og havde, ledet af sin fine Lugt, fundet Veien igjennem Syditalien til Byen Neapel og til det Huus, hvor den forhen hørte hjemme. „Fra den Tid af elsker jeg den ogsaa, som om den var min egen Broder," føiede Don Vincenzo til, og vi To skal aldrig mere skilles ad."

Denne Hund var dog ikke synderlig smuk, den havde rødlige Haar og hørte ikke til nogen af de Racer, som ellers ansees for de klogeste. „Den har mere Forstand end jeg," gjentog Don Vincenzo flere Gange, det er maaskee muligt, at han deri havde Ret.

En Dag, da han igjen som sædvanlig fortalte om sin Hunds gode Egenskaber, endte han med de Ord, at han nok vidste, at vi ogsaa havde Hunde hos os, og at vi brugte dem til at trække vore Slæder. Jeg mærkede vel, at han ikke havde nogen klar Forestilling om den Forskjel, der finder Sted imellem vort Land og Eskimoernes, jeg søgte derfor

at berigtige hans Begreber i denne Henseende. Men da jeg fortalte ham, at vi tidt havde klare, milde, deilige Sommerdage, at vore Marker vare fulde af Blomster og det deiligste Græs, der ikke saaledes blev forbrændt i Sommersolen som Græsset i Syden, og at hundrede og atter hundrede Fugle sang i vore Skove, som man kun seer i Italien paa deres Vandringstid, naar de trække forbi, da rystede han paa Hovedet og saae paa mig med en tvivlende Mine. Naar vi havde et saadant Land, meente han, hvorfor reiste vi da til Italien, hvorfor blev vi da ikke hjemme.

I denne Henseende viste Don Vincenzo sig meget vantro, havde jeg derimod fortalt ham, at man hos os red paa tamme Iisbjørne, og at man fiskede Sælhunde op af vore Brønde med Vandspande, saa tvivler jeg ikke paa, at han havde troet det.

Don Vincenzo var en velhavende Mand og havde bygget sig et stort Huus en halv Fjerdingvei fra Giuseppes Bolig, dette Huus var endog smykket med græske Kolonner. Da jeg efter hans Indbydelse besøgte ham der, traf jeg en Dame fra Neapel, som ogsaa brugte Badene og i Sommertiden havde fæstet Bo hos ham. Da hun hørte, at jeg var en Signore fra Danimarca, betragtede hun mig med stor Opmærksomhed. Endelig kom hun hen og talte længe

med mig. Blandt Andet spurgte hun, om der ogsaa fandtes Byer i vort Land. Da jeg bekræftede dette, spurgte hun om Navnet paa den største By hos os. Jeg svarede, at den førte Navn af Copenaghen (saaledes kaldes Kjøbenhavn paa Italiensk). Da brast hun pludselig i Latter og sagde, at hun aldrig før havde hørt et saa naragtigt Navn. „Men,“ føiede hun til: »Vuol' burlarsi di me« (De vil nok gjøre Nar af mig). Tilsidst sagde hun, at hun aldrig i sit Liv vilde glemme, at hun havde talt en heel Time med en Signore danese. Hvorledes er det muligt, at man kan være en Signore danese, tænkte hun vel; thi hun befandt sig omtrent paa det samme Kulturtrin som hiin franske Dame, der spurgte en Perser: »Mais comment peut on être Persan?«

Senere kom ogsaa en anden Dame fra Neapel, der fæstede Bo hos Don Vincenzo, men hun blev ikke ret længe, det var en rig Kjøbmandskone, som havde stor Fortrolighed til Giuseppe, der besørgede flere Forretninger baade for hende og hendes Mand, og der næsten hver Gang, han var i Neapel, besøgte hendes Huus. Hun var født paa Øen Korfu, som hun bestandig længtes tilbage til. Klimaet paa Korfu, sagde hun, var endnu langt mildere end Klimaet i Neapel. I Juli og August kunde Luften vel ogsaa der blive noget for varm, men ellers

var den mild og sval, og Himlen var næsten bestandig blaa. Selv naar der i fire til fem Maaneder ikke faldt en Draabe Regn, saa led man dog kun lidet af Hede, thi Landjorden blev kølet af Havet og af Vinde fra Fastlandets Bjerge. Vinteren var især skjøn, og der var aldrig koldt, saaledes som der kunde være i Februarmaaned og i Begyndelsen af Marts i Neapel, hvor det heder, naar Marts begynder at brumme, da kunne Neglene springe af Fingrene. Denne Dame havde Overflødighed af alle Livets Goder og boede paa et Sted, hvilket vi Andre betragte som et jordiskt Paradis, og dog var hun ikke fornøiet, men længtes bestandig tilbage til sin Ungdomsø. „Der ligger Korfu," sagde hun undertiden og vendte sig imod Øst, og naar Nogen talede om Neapels Deilighed, svarede hun bestandig: „Korfu er endnu deiligere." Maaskee havde hun Ret; allerede Homer priser jo Korfu som et vidunderligt Land. Der var det, at Alkinous herskede, i hvis Haver aldrig var Misvæxt, hvor Frugterne modnedes, beaandede af Vestenvinden, baade Sommer og Vinter, og hvor den ene Viinranke stod i Blomster, medens Druerne paa den anden brunedes af Solen, og medens de atter paa andre vare fuldt modne, saa de kunde afskæres og presses af Viingaardsmanden.

Giuseppe var upaatvivlelig et mærkværdigt Exem-

plar af en Fisker og en Mand, som gjorde sin Stand Ære. En Aften, da han var vendt hjem fra Neapel, berettede han en Begivenhed, der havde tildraget sig i den ovennævnte Dames Familie, jeg erindrer ikke mere dens Indhold, men den var af den Natur, at man sjelden betroer Sligt til Andre end til dem, man har stor Fortrolighed til. Uvilkaarlig slap da de Ord over mine Læber: „og alt det har hun selv betroet til Dem?“ — „Hvorfor skulde hun ikke betroe det til ham?“ svarede min gamle Vertinde, „hun veed jo nok, at han er en af dem, hun sikkrest kan stole paa, og at han aldrig vil tale derom paa Steder, hvor det ikke maa høres.“ Imidlertid sad Giuseppe taus i nogen Tid. Endelig udbrød han: „Du forstaaer ikke Herren ret, han mener, at det er underligt, at hun, som er saa rig og fornem, kan have en saadan Tillid til en fattig Fisker, at hun vil betroe ham Sligt.“ Jeg negter ikke, at jeg blev stærkt slaaet af disse Ord, thi ganske vist havde hans skarpe Øie læst i mit Bryst, og han udtalte netop, hvad jeg havde meent. Jeg mærkede da, at jeg havde at gjøre med en Mand, hvis Sjæl var langt mere fiintfølende, end jeg havde anet; jeg indsaae, at jeg ved min uforsigtige Yttring havde krænket ham, og søgte at gjøre det godt igjen, saavidt jeg kunde. „Jeg havde ikke tænkt paa hans Stand,“

sagde jeg, „men hos os pleiede man at være meget tilbageholden i slige Sager." — „Aa, hun kjender nok Giuseppe," svarede igjen hans Hustru, „og har kjendt ham i tyve Aar, og veed, at hun kan betroe ham al sin Velfærd, om det skulde gjælde." Denne Sky trak snart forbi, og min Uforsigtighed formindskede ikke Giuseppes Venskab for mig; men min aristokratiske Hovmod fik dog derved et Knæk og en velfortjent Revselse, og jeg lærte baade ved denne og flere Leiligheder at erkjende, at det, som vi kalde Finhed og ædel Dannelse, ofte ganske af sig selv kan udvikle sig selv hos Mænd af ringere Stand, især i Syden, hvor en lykkelig Natur erstatter meget af det, som Opdragelsen udvikler hos os, og hvor de skjønneste Blomster tidt voxe vildt i Skoven.

Mit Ophold paa Ischia varede henved fire Maaneder. Jeg oplevede da ogsaa den Tid, hvori Druerne bleve indhøstede. Der fandt ingen Festligheder Sted ved denne Leilighed. Druerne udpressedes ved Fødbernes Hjælp; denne Forretning blev tidt overladt til Øens fattigste Indvaanere, som bleve fede i denne Tid, ligesom Kramsfuglene hos os, naar Rønnebærrene modnes; thi der var nok af Druer, og hver Arbeider kunde spise saamange, han vilde, saalænge Viinhøsten varede. Uagtet al Overflødighed paa Viin seer man sjelden

Nogen, der er berufet; jeg har kun en eneste Gang under mit Ophold paa Øen seet en drukken Mand, og dette var, som man forsikrede, en usædvanlig Undtagelse. Ischias Viin smager godt og vilde blive meget søgt, hvis den kunde holde sig paa lange Reiser, men det kan den ikke.

Hvor ufuldkomment end mit Guitarspil var, saa manglede jeg ikke Tilhørere, især naar jeg spillede og sang en af de italienske Folkesange, hvoraf jeg havde samlet en Deel. «La biondina nella gondoletta», og flere af lignende Art, maatte jeg ofte gjentage, endnu mere Bifald fandt de Sange, der vare af lystigt eller satirisk Indhold. De alvorlige Sange derimod, hvoraf jeg ogsaa havde medbragt en lille Samling, fandt ikke stort Bifald. „De ere altfor melankolske," sagde man, og dermed var Dommen over dem fældet.

Jeg havde oftere Leilighed til at bemærke, at der er en dybere Resonantsbund i den nordiske Musik, som Italienerne, hvor fiint end deres musikalske Sands i andre Retninger er udviklet, dog ikke have Øre for. Dette gjælder ogsaa om Italienernes Natur i Almindelighed. Udvortes synes de langt mere begavede end vi. I sandseligt Liv, i gratieus Behændighed, i en øieblikkelig opblussende Livfuldhed staae de aldeles vist over os; men dog er der, hvor nær

man end kommer dem, hvor høit man end lærer at skatte dem, Noget i Dybden af vor Sjæl, som de slet ikke forstaae dem paa. Ofte forekom de mig ligesom Børn, som man kan elske usigelig høit, og over hvis ukunstlede og naive Natur man inderlig kan glæde sig, men hos hvem der dog er noget Utilstrækkeligt, og som ikke kunne følge med, naar vi ville meddele dem vore alvorligste Tanker. Noget Lignende har jeg ogsaa truffet hos Franskmænd, som jeg havde Leilighed til at slutte nærmere Bekjendtskab med. «Vous parlez comme un Français,» sagde de, «mais vous ne pensez pas comme un Français.» Og dette sagde de netop, naar jeg vilde udtrykke det, som jeg selv ansaae for det Bedste, jeg havde at sige, og som nærmest hørte mig selv til. Maaskee er der ogsaa hos Sydboerne Noget, som vi ikke kunne forstaae.

Jeg havde nu uafbrudt anvendt de varme Bade i al den Tid, der var mig foreskrevet, og endnu længere, uden at spore mindste Tegn til Forbedring. Rigtignok trøstede man mig ogsaa her med det Haab, at jeg først vilde mærke Virkningen efter flere Maaneders Forløb, men dette bekræftede sig ikke. Den varme Aarstid var nu forbi, og jeg maatte tænke paa min Tilbagereise. I denne Tid kom en ung Mand til Øen, som baade var Chirurg og Læge, og som var

født paa Ischia. Han var, som Giuseppe forsikrede mig, bekjendt som en af de dueligste Saarlæger i hele Neapel og var vidt berømt for sine heldige Operationer. Denne Mand tilbød mig Bolig i sit eget Huus, han vilde da anvende alle de Midler, der stode i hans Magt, for at hindre en Amputation. Det var første Gang, Nogen havde sagt mig, at en Amputation kunde blive nødvendig, og jeg skal ikke negte, at jeg følte mig i høi Grad ulykkelig derved. „Langt heller vil jeg døe øieblikkelig," svarede jeg, „end leve et langt Liv i en lemlæstet Tilstand." — „Aa, Snak!" sagde han, „det mener De ikke, det kan intet Menneske mene." At overbevise en Neapolitaner om, at der gives noget Offer, som man ikke vilde bringe for at beholde Livet, vilde være en vanskelig Sag; da man imidlertid fra alle Sider raadede mig dertil, saa modtog jeg denne Mands Tilbud om foreløbig at fæste Bo hos ham og blev snart efter af Giuseppe ført tilbage til Neapel.

Jeg havde fattet stor Godhed for Giuseppe og for hans Familie, og det gik mig nær til Hjerte, at jeg skulde forlade dem. Ogsaa de syntes ilde tilmode over min Bortreise, men de trøstede sig med, at jeg maaskee næste Sommer, naar jeg var bleven kureret, vilde vende tilbage til dem igjen. I denne

Tro lod jeg dem blive, skjøndt jeg vel forudsaae, at det ikke kunde skee. „Hos os har De nu fundet en god Havn," sagde min gamle Værtinde, „og Folk, der holder af Dem, derfor skulde De slaae Dem til Ro og blive her i al den Tid, De levede." Siden efter, saalænge jeg opholdt mig i Neapel, fik jeg hver Uge Besøg af Giuseppe, der vidste at spore mig op, hvor jeg saa flyttede hen. Han bragte mig da Hilsener fra mine Venner paa Ischia, der bestandig haabede, at jeg skulde vende tilbage til dem igjen. Saalænge Aarstiden var dertil, bragte han mig ogsaa Viindruer og andre Frugter og vilde aldrig tage nogen Betaling derfor. Jeg har sjelden kjendt nogen Mand, for hvem jeg har havt større Hengivenhed, og til hvem jeg har havt større Tillid end til denne fattige Fisker fra Ischia.

Ophold i Neapel.

Da jeg noget nøiere lærte min ny Huusvært at kjende, behagede han mig ikke synderlig. Om han var en udmærket og duelig Mand i sit Fag, derom kan jeg ikke dømme, men at han var en Realist i den allerlaveste Betydning, derpaa lagde han selv intet Dølgsmaal, og hans allerstørste Fornøielse var at fortælle slibrige og letfærdige Historier. Han levede ugift og havde kun en lille Dreng og en ung Pige til sin Opvartning, som han ikke blot, hvad jeg dagligvar Vidne til, overvældede med grove Skjeldsord, men som han ogsaa legemlig mishandlede. Dette var især Tilfældet med den stakkels Pige, der havde et blegt og sygeligt Udseende, og som han engang pryglede saaledes, at hun blev betagen af Krampe og hysteriske Anfald. Han modtog ogsaa Besøg af et Par Damer, der søgte Lægehjælp hos ham, som han sagde, men der, efter hvad hans Pige betroede mig, just ikke stod i det anstændigste Forhold til ham.

Han forstod godt, ligesom hans fleste øvrige Landsmænd, at tale med Tegn istedenfor med Ord. Nogle af disse Tegn lærte han mig; saaledes viste han mig, hvorledes man ved Hjælp af dette stumme Sprog kunde underrette en Dame om, at man var forelsket i hende, og hvorledes man skulde forstaae det Svar, hun i samme Sprog gav. Han viste mig, hvilke Tegn jeg skulde bruge, naar Nogen vilde laane Penge af mig, eller naar jeg vilde minde en Debitor om Betaling, eller naar jeg vilde afslutte en Handel, eller naar jeg vilde bortvise en paatrængende Betler. Dette sidste Tegn husker jeg endnu, maaskee fordi jeg oftere havde Leilighed til at gjøre Brug deraf. Jeg skulde da blot, som han sagde, gjøre en lille Bevægelse med Haanden op mod mit Halstørklæde, da vilde man strax forstaae, at det var et Afslag. Sagde jeg derimod kun et eneste Ord, da vidste man, at jeg var en Fremmed, og da vilde jeg ikke slippe saa let derfra.

En Dag kom han hjem i et meget fortrædeligt Lune. Han havde havt en stor Ærgrelse, sagde han. Han var tidligere bleven kaldt til en Patient, der led af en Svulst i Ansigtet. Denne havde under hans Ophold paa Ischia ladet sig operere af en Anden, det var ligefrem nederdrægtigt, sagde han, thi den Syge, der var en velhavende Mand,

havde alt fra Begyndelsen af givet sig i hans Hænder, og naar en Operation skulde foretages, saa var dog vel han nærmest dertil. Den Syge maatte betragtes som en Eiendom, der hørte ham til, men nu havde en skyngelagtig Kollega stilt ham ved al den Forbeel, som en saadan vanskelig og heldig udført Operation maatte medføre. Jeg blev just ikke meget opbygget af disse Ord, thi jeg sluttede deraf, at han ogsaa betragtede mig som en saadan Eiendom, som havde givet sig i hans Haand og hørte ham til, og som han skulde exploitere, operere og høste saameget Forbeel af som muligt. Desuden begyndte jeg at frygte for, at Ischianerne af et Slags Patriotisme, fordi han var fra deres Ø, havde overdrevet hans Duelighed. Hans store Ærgrelse over Tabet af een eneste Patient syntes mig ikke at være noget gunstigt Varsel med Hensyn til den udbredte Praxis, man havde tillagt ham. Jeg besluttede derfor at forlade hans Huus jo før jo heller, saameget mere, da Huusleiligheden var temmelig dyr, og hans Regninger ogsaa i andre Retninger forekom mig i høi Grad opskruede.

Under disse Forhold modtog jeg et uventet Besøg af den danske Legationsraad Voigt, som havde erfaret, at jeg opholdt mig i Neapel, og som, jeg veed ikke paa hvilke Veie, havde opspurgt min Bolig. Han viste sig meget hjertelig og deeltagende

og bad mig frit at henvende mig til ham i alle de Tilfælde, hvori jeg troede, at han kunde være mig til nogen Nytte. Jeg greb strax Leiligheden og bad ham om at skaffe mig en anden Bolig, da jeg havde liden Grund til at være tilfreds der, hvor jeg nu boede. Det vilde ikke falde vanskeligt, svarede han, der fandtes Steder nok i den store By, hvor jeg kunde boe baade bekvemt og billigt. Iøvrigt var der en dansk Kjøbmand i Neapel ved Navn Jean Dalgas, en fortræffelig Mand, der kjendte Byen bedre end han, og som han i denne Henseende vilde henvende sig til.

To Dage derefter kom han igjen, ledsaget af Hr. Dalgas. Det var første Gang, jeg saae denne Mand, hvis Venskab siden aldrig svigtede mig, og uden hvis Omsorg og virksomme Deeltagelse, jeg rimeligviis, forladt og ene midt i den store Stad, var gaaet tilgrunde som Følge af min Sygdom og af den Tungsindighed, hvori denne Sygdom nedstyrtede mig.

Jean Dalgas havde et ualmindelig interessant Udseende. Han var fiint bygget, hans Haar var kulsort, hans Hudfarve meget mørk. Han var lille og saae ikke stærk ud, og der var i hans sjælfulde Ansigt et Træk af Melankoli, der maaskee hang sammen med en indre Sygdom, hvoraf han led, og som blev Aarsag til hans altfor tidlige Død.

Dog var han opvakt og fuld af Liv, og man mærkede vel, at der fløb fransk Blod i hans Aarer, men dette forenede han med ægte nordisk Troskab; jeg har heller ikke kjendt Mange, der, ved Siden af en udviklet praktisk Virksomhed, havde bevaret et saa aabent Øie for enhver aandelig Stræben som han.

„Dalgas raadede mig til endnu at vente lidt i min nærværende Bolig uden at lade min Huusvært mærke, hvad jeg havde i Sinde før i sidste Øieblik. „Jeg kjender Neapolitanerne,“ sagde han, „tro mig, derved vil De befinde Dem bedst.“ Imidlertid vilde han høre sig for, og haabede snart at skaffe mig en Leilighed, hvormed jeg kunde være tilfreds, og hvori jeg med udvortes Ro kunde afvente, hvad i Fremtiden skulde skee.

Der hengik flere Dage, før Dalgas igjen besøgte mig. Jeg begyndte alt at blive utaalmodig over hans lange Fraværelse, da han endelig kom. Nu havde han fundet en god Bolig for mig, sagde han, bedre, end han selv havde ventet. Den danske Generalkonsul, som stod i Begreb med at gjøre en Reise til Spanien, eiede en Villa ganske nær ved Byen. Denne Villa stod ledig, og Generalkonsulen vilde med Fornøielse overlade mig et Par Værelser deri. Der kunde jeg da boe uden at betale nogen Leie derfor. En gammel Tjener, som

havde Opsigt over Villaen, vilde mod en lille Godtgjørelse sørge for alle mine daglige Fornødenheder. Gik det bedre med min Sygdom, da kunde jeg reise til Foraaret, jeg kunde ogsaa blive der længere, eller, i hvilket Øieblik jeg vilde, flytte tilbage til Byen. I ethvert Tilfælde burde jeg ikke tage nogen endelig Beslutning, før jeg havde raadført mig med et Par af Neapels bedste Læger.

Med dette Tilbud var jeg naturligviis meget tilfreds, og jeg modtog det med stor Taknemmelighed. Jeg aflagde nu et Afskedsbesøg hos min Huusvært, hvem jeg kort iforveien havde underrettet om min Beslutning. Han tog sig bedre sammen og viste større Høflighed ved denne Leilighed, end jeg havde ventet. Dog kunde han ikke undlade i sidste Øieblik, før jeg forlod hans Huus, at lægge sin ene Fod paa en Stol og at gjøre en mimisk Bevægelse hen derimod, som om han vilde hugge den af. Derefter rakte han mig Haanden og takkede mig for den behagelige Tid, han havde tilbragt i mit Selskab. Ogsaa hans stakkels Tjenestepige rakte mig Haanden og saae bedrøvet paa mig. Hun sukkede, da jeg gik ned ad Trapperne, og havde vel gjerne ligesom jeg forladt den unge Læges Huus, saafremt hun havde vidst noget bedre Tilflugtssted.

Min ny Bolig var meget elegant og langt

prægtigere, end jeg kunde forlange den. Værelserne vare høie, lyse og smukke. I det største Værelse saae jeg alle Vægge smykkede med Landskabsmalerier, flere af dem vare malede af Filip Hackert, hvis berømte Navn borgede for deres Værd. De udmærkede sig alle ved den rødlige Kolorit, der er bleven til Maneer hos denne Kunstner, især vare Træerne ligesom overpudrede med Rødt. Forresten havde de uden Tvivl en høi Værdi og havde ogsaa kostet mange Penge, som den gamle Opvarter berettede.

Fra mit Vindue kunde jeg see ud over Bugten ved Neapel ligetil Sorrento. Til Venstre laae Vesuv med sit Nabofjeld, det dristig opstigende Somma. Dog saae jeg aldrig Vesuv i den rette Glands, Vulkanen hvilede i al den Tid, jeg tilbragte i dens Nærhed. Om Dagen skimtede man en let Røg, der udgik derfra, om Natten lyste en svag Flamme over Bjergets Krater, ellers var der kun Lidet, som hentydede paa de skjulte Kræfter, som gjærede i dets Indre. Dog fornam jeg en Dag, medens jeg sad ved mit Skriverbord, at Jorden langsomt sænkede sig under mine Fødder, medens Bordet heldede og syntes at løftes i Veiret. Dette gjentog sig to Gange, det var ligesom et Par store Bølgeslag, der kom fra Jordens Indre og bevægede dens Overflade. Jeg troede først, at det kom af en Hjerne-

rystelse hos mig selv, og at det var grundet i Svimmelhed. Men kort efter traadte min gamle Opvarter ind og fortalte, at man havde sporet et Jordskjælv, at Husene havde rystet, og at Folk stimlede sammen med Forskrækkelse. „Denne Gang blev det ikke til Noget," sagde han, „men det kan snart komme igjen." Dette skete dog ikke. Senere hørte jeg Tale om en Spaadom, hvorefter Neapel inden tusinde Aar ikke skulde sees længere paa Jordens Overflade, men skulde være ødelagt og nedsunken paa Bunden af Havet.

Udenfor min Bolig laae en Have med Orangetræer, hvis dunkelgrønne Blade, som bekjendt, aldrig falde af i den kolde Aarstid, og hvis Frugter modnes midt i Vinteren. Længere borte skimtede jeg en Skov, hvori høie Pinier ragede frem. Vinteren var saa mild, at jeg midt om Dagen kunde lade den store Glasdør aaben, der førte ned til Haven. Ja selv ved Juletid steg Thermometret i Solheden til tredive Grader; kun en eneste Morgen faldt der Snee. Det var da deiligt at see, hvorledes Orangerne gløedede i deres gyldne Farveglands midt i Sneen. Efter en Times Forløb var Sneen igjen smeltet, og Solen skinnede varm med sin sædvanlige Kraft. Jeg maatte da sande Neapolitanernes Ord, at deres Land er et Paradis; kun Skade for mig, at jeg levede i dette

Paradis som en Fange, indespærret i mit Værelse, hvortil min Sygdom lænkede mig med Jernlænker. Det faldt mig da ofte ind, at det neapolitanske Ordsprog: «Vedi Napoli e poi mori!» (see først Neapel og dø saa) maaskee i bogstavelig Betydning snart skulde kunne anvendes paa mig.

Allerede for lang Tid siden havde jeg underrettet min Fader om den Ulykke, der foreløbig hindrede mig i at fortsætte mine Studier, og der sandsynligviis i lang Tid vilde afholde mig fra at vende tilbage til mit Hjem. Jeg følte ogsaa, at jeg nu ikke længere burde forlange nogen Understøttelse af Regjeringen, men jeg eiede selv en lille Mødrenearv, hvoraf jeg kunde bestride de Udgifter, min Sygdom medførte, og, hvis fornødent var, endnu tilbringe et Par Aar i Udlandet; i denne Henseende blev Alt indrettet aldeles, som jeg ønskede det.

Jeg modtog jevnlig Besøg af Jean Dalgas, der søgte at gjøre min Tilstand saa taalelig, som den efter Omstændighederne kunde blive. Blandt Andet skaffede han mig Bøger, især engelske, som han tildeels laante hos en af sine Venner, en Kjøbmand fra Hamborg, der ogsaa var bosat i Neapel og eiede et lille Bibliothek. Jeg fik saaledes Leilighed til at gjøre nærmere Bekjendtskab med Byron og med de Arbeider af Walter Scott, som jeg tidligere

ikke havde læst i Originalsproget. Bemeldte hamborgske Kjøbmand eiede ligeledes en Samling af ældre engelske Komedier og af gamle franske Noveller, som han med megen Beredvillighed tillod mig at benytte.

Der opholdt sig dengang en dansk Læge i Neapel, hvis Navn vel endnu ikke er glemt, han hed Albrekt Schønberg. Alt i Begyndelsen af mit Ophold paa Generalkonsulens Villa førte Jean Dalgas ham ud til mig, og senere besøgte han mig jevnlig. Han var smykket med ikke mindre end syv Ordener, der i Miniaturform sade fæstede til hans Bryst. En stor Deel af disse havde han skaffet sig ved den ualmindelige Iver og Opoffrelse af Tid, hvormed han tog sig af fremmede Magters Søfolk og Soldater, naar de bleve syge i Neapel. Han var meget konservativ og havde ved sin loyale Tænkemaade vundet de neapolitanske Magthaveres Gunst, saa han blev ansat som Læge ved et stort Hospital. Desuden havde han skrevet adskillige originale Afhandlinger og endnu flere Oversættelser, der bleve indrykkede deels i tydske, deels i italienske Tidsskrifter. Ja han paastod, at der i hele Italien ikke fandtes en eneste Læge, der havde skrevet saameget, som han. „Jeg kunde fylde det hele Gulv i Deres Værelse med Afhandlinger, som jeg har

forfattet eller oversat," sagde han. Han nærede en urokkelig Tro paa den dyriske Magnetisme, som dengang talte mange Tilhængere og ikke var kommen i saadant Vanrygte som nu; han paastod, at han var den første, der i Italien havde anvendt den dyriske Magnetisme som Lægemiddel. Han fortalte ogsaa, at han netop i de Dage havde en lille Dreng under Behandling, der var clairvoyant. I sin sidste magnetiske Søvn erklærede Drengen, at nu var hans Sygdom meget i Aftagende, og at den brave danske Læge, Il Cavaliere Alberto, snart vilde fuldkommen kurere ham. Han havde saaledes midt i sin clairvoyante Tilstand ikke glemt sin Læges Titel.

Mod den neapolitanske Almue var Dr. Schønberg ikke meget gunstig stemt. „Her i Neapel mærker man allerede en Luftning fra Afrika," sagde han, „den kommer med Scirokkovinden. Folket er feigt og grusomt; hvergang et Par Oxer trækkes igjennem Gaderne til Slagterbænken, følger en Skare Mennesker med, baade store og smaa, for at see Hornene blive knuste paa de stakkels Dyr med Kølleslag, før den egentlige Slagtning begynder. Dette tør ingen Slagter undlade, hvis han ikke vil udsætte sig for Pøbelens Unaade og Harme. Betragt engang de smaa Lazzaroniunger i Forstæderne, hvorledes de

løbe splitternøgne om i Solheden, og De skal mærke, hvorledes Beduinnaturen stikker igjennem. Man seer jo ogsaa her Palmetræer, der voxe paa Friland uden at trænge til Drivhuus, viser ikke det, at vi allerede staae med den ene Fod i Afrika?“

Om Kongen af Neapel, Ferdinand den Første, som dengang endnu levede, talte han, især naar der var Italienere tilstede, med stor Berømmelse. „Jeg har havt Audients hos ham flere Gange,“ sagde han, „han er en yderst godmodig og venlig Herre og fuld af lystige Indfald, og han elsker sit Folk maaskee meer, end det fortjener. Engang stillede han et stort Opløb mellem Lazzaronierne blot ved at spise et Par Makkaroni. Lazzaronierne ere et uroligt Folkefærd, som De vel har hørt. Engang havde de samlet sig i stor Mængde rundt om Slottet og truede med Baal og Brand, Gud veed hvorfor. Da traadte Kongen frem paa Slotsaltanen ganske allene med et Fad Makkaroni i Haanden. Derpaa tog han et Par af dem op af Fadet og viste dem til Folket: „Seer I, mine Børn,“ sagde han, „Eders Konge lever ikke anderledes end I.“ Derpaa lod han de lange Makkaronier glide ned i sit Svælg med al den Lethed og Behændighed, som en øvet Makkaronispiser ved slig Leilighed pleier at vise. Dette rørte Lazza-

ronierne*s* Hjerter, saa de raabte: „Leve vor gode Kong Ferdinand!“ hvorefter de uden videre Optøier trak sig tilbage fra Slottet. I sin Ungdom var Kongen meget afholdt af Folket, at han senere maatte besvære det med tunge Paalæg, var ikke hans, men de urolige Tiders Skyld.“

Naar Dr. Schønberg talte med mig alene, yttrede han sig med mindre Forbeholb. „Kongen har sex Millioner neapolitanske Dukater staaende bag sin Seng,“ sagde han. „Engang da en ny Skat skulde paalægges, og da Kongen krympede sig derved, udbrød en af hans Ministre: „Naar Deres Majestæt vil udlevere os nogle af de Pengekister, der staae i Deres Sovekammer, saa behøves der intet nyt Paalæg“. Men det vilde han ikke, thi selv Konger har lært i vore Tider, hvad Penge due til, og at det ikke er saa galt, at de lægge Noget tilside, medens de endnu har Magten. Ja skjøndt Neapel fører Navnet den allertroeste Stad, saa har den dog i Tidernes Løb gjort ikke mindre end fyrretyve store Oprør foruden flere mindre Tumulter, som ikke regnes med.“

Han tilstod ogsaa, naar vi vare under fire Øine, at der var begaae store Grusomheder under denne Konge, „men Sligt udgik ikke fra ham,“ sagde

han, „det var den tidligere almægtige Minister Aktons Skyld, som misbrugte Dronningens Tillid; senere har ligeledes en anden Minister, Prindsen af Canino, tilladt sig mange Grusomheder. Naar iøvrigt Folket kommer i Bevægelse, er Sligt ikke til at undgaae, det ligger i Neapolitanernes Natur og i det sydlige Blod, der rører sig i dem. Selv Dyre og Bøfler ere vildere her end vore Huusdyr i de nordlige Lande."

Der var dengang en dansk Kammerherre i Neapel, som oftere besøgte mig. Han nedstammede fra en af vore fornemste Familier, og hans Broder beklædte en høi Stilling ved det danske Hof. Han gik bestandig med sin Kammerherrenøgle fæstet til en stor blaa Sløife bag paa Ryggen; dette vakte megen Lystighed og Latter blandt Neapolitanerne, men det brød han sig ikke om. Forresten var den Tid forbi, da hans Kammerherrenøgle aabnede ham Adgang til fornemmere Steder. Han var forviist fra Danmark og turde ikke vende tilbage dertil. Hvad Synd han havde begaaet, var et Mysterium, man talte aldrig derom.

Han vidste ypperlig Beskeed om alle de Bagateller, der i hans Ungdom vare foregaaede ved Hoffet, om alvorlige og betydelige Begivenheder vidste han Intet.

Han huskede Navnene paa alle de Balletter, der i en Række af Aar vare blevne udførte af Prindser og Prindsesser, han erindrede ogsaa de Dragter, de havde havt paa, og kunde opregne Navnene paa de fleste af dem, med hvem Prindsesserne havde dandset paa de store og smaa Hofballer. For alt Sligt havde han en utrolig og vidunderlig Hukommelse. Han vidste ogsaa god Besked om de smaa Kunster, der tidt bane Vei til udvortes Glands. Saaledes fortalte han en mærkværdig Anekdote fra Christian den Syvendes Tid, om hvorledes en Hr. von S. var bleven blaa Ridder. Denne Herre maatte paa Kongens Befaling trække en Trillebør ned ad en Gang i Søndermarken. For at dette kunde skee med større Beqvemhed, laante Kongen ham sit Ridderbaand og fæstede det selv til Trillebøren. Da nu Kongen forlangte sit Baand tilbage, sagde Hr. von S.: „Deres Majestæt vil dog vel ikke berøve mig det Ridderbaand, som De selv har hængt om mine Skuldre?" Saaledes blev Hr. von S. Ridder af Elefanten. „Det var en snu Krabat og en fiin Hofmand," lagde han til. — Paa Frederik Moltke, Ewalds bekjendte Ven og Beskytter, var han meget vred. „Han var en underlig Person," sagde han, „der bestandig loe, naar jeg

talte, og hidsig var han, saa jeg aldrig har seet hans Lige, og han var forfærdelig opsat paa at brille Folk; men hvis jeg var bleven i Kjøbenhavn, og havde avanceret saaledes, som jeg kunde vente det, da havde jeg nu staaet over ham i Rangsforordningen."

Om han var gaaet over til den katholske Tro eller ei, veed jeg ikke. Men han berettede selv, at han ofte besøgte den katholske Messe. Iøvrigt fortalte han Adskilligt i samme Retning som det Foregaaende, hvad jeg nu har forglemt, men som jeg dengang lyttede til med stor Opmærksomhed, og ikke fandt mig beføiet til at gjøre den mindste Indvending imod, thi mig syntes, at han var et saa godt og konseqvent udviklet Exemplar i sin Art, at man ikke burde forhindre ham fra heelt og med fuld Frihed at udfolde sig efter sin Natur.

Min Sygdom antog bestandig en betænkeligere Charakter. Badene paa Ischia syntes at have frembragt en uheldig Virkning og at have fremskyndet en Vending til det Værre. Tilsidst blev det mig næsten umuligt at gaae. Da en anseet tydsk Læge, som Dr. Schønberg forestillede for mig, erklærede, efter at have betragtet det beskadigede Been, at det Onde maaskee tidligere kunde have været af-

værget, men nu var det skredet altfor vidt frem, saa at en Amputation neppe kunde undgaaes.

I denne smertelige Sygdom, hvori det forekom mig, som om mit Liv, min hele Fremtid og Alt, hvad jeg havde stræbt og arbeidet for, var forspildt, og som om jeg Intet havde tilbage uden at døe, vendte Poesien som en trøstende Engel tilbage til mig. Maaskee var det paa denne Vei jeg maatte ledes for at forstaae mig selv, og hvortil jeg egentlig var kaldet, og hvad der burde være Midtpunktet i min Virksomhed. Maaskee kunde jeg kun saaledes lære Livets Alvor at kjende og derved vinde Kraft til Fremstillinger, som ikke ganske bleve staaende ved Tilværelsens Overflade. Der ere jo mange Udviklingsveie, hvorpaa de forskjellige Individualiteter, hver efter sin særegne Natur, skulle skride frem.

Jeg havde nu i syv Aar Intet skrevet i poetisk Retning, jeg havde jaget enhver Tanke, der dog maaskee havde kunnet danne Midtpunktet i en Digtning, langt bort fra mig. Hvormeget jeg saaledes har forspildt, veed jeg ikke; sandsynligviis gik en heel Række af lyriske Fremstillinger tabt, der burde have været digtede, medens den friske Ungdom var der; ogsaa meget Andet maaskee, der er

svundet bort som Drømme, og som jeg senere vilde have betalt med Aar af mit Liv, hvis jeg havde kunnet trylle det tilbage. Dog nu var det, ligesom om Aander, udsendte fra Poesiens Land, igjen nærmede sig til mig og omsværmede mit Leie i de lange, ofte søvnløse og smertefulde Nætter og søgte at trøste mig. Mere og mere fik disse poetiske Drømme og Anelser Magt over mig og antoge Skikkelse og Form. Det var ligesom en stærk Springfjeder, der længe med Vold havde været sammentrykket i min Sjæl, nu sprængte hver Modstand og udvidede sig med dobbelt Spændkraft.

Jeg havde dog seet og oplevet en Deel, hvorfra jeg kunde hente det Frø, hvoraf Poesiens Blomster kunde opvoxe. Det forekom mig, at der i de Brudstykker jeg nu nedskrev, snarere for at tilfredsstille en indvortes Trang end for nogensinde at bekjendtgjøre dem offentlig, var mere Malm og Kraft end i Alt, hvad jeg tidligere havde skrevet. Jeg følte ogsaa, at mine Naturstudier idetmindste i denne Retning ikke havde været forgjeves; mangfoldige poetiske Billeder, Syner og Analogier bevægede sig forbi min Sjæl, der stode i Forbindelse med disse Studier. Ja jeg troede dengang, at jeg her havde opdaget en Kilde til Poesi, som de fleste andre Digtere ikke kjendte; jeg behøvede ikke stedse at hente mine

Lignelser fra Roser og Lilier og syngende Nattergale, jeg kjendte og meente at kunne frembrage Adskilligt af en rigere Verden, der havde Nyhedens og Friskhedens Interesse. Og hvad der var endnu vigtigere, jeg troede at have skimtet store Syner i Naturen, som Heelhed betragtet, der kunde give et dybere Indhold til mine Digte og befrugte dem ved Hjælp af høiere Ideer og Anskuelser, som endnu ikke paa denne Vei vare udtalte; ja det syntes mig, at slige Anskuelser og Tanker trængte sig frem, hver Gang jeg ret fordybede mig i en eller anden Fremstilling. Jeg drømte dengang om en Poesi, hvori et mere udviklet Blik for det storartede Tegnsprog, hvorigjennem Naturen antyder sin Gang og sin Udvikling, skulde fremtrylle poetiske Syner, som Verden endnu ikke havde anet eller kjendt.

Vistnok var der megen Illusion heri, megen Overvurdering af min egen Kraft og vel ogsaa en altfor stærk Tro paa min egen fragmentariske Indsigt. Mangfoldige Drømme opstode dengang i mit Indre, som aldrig formede sig til virkelige poetiske Skikkelser, men fløi bort igjen til den Drømmeverden, hvorfra de vare komne. Og dog maa jeg takke Gud for disse Drømme, thi i dem var min tilkommende Frelse neblagt, og de hjalp mig frem over de Dage, der i udvortes Henseende hørte til de sørge-

ligste i mit Liv, ja der var undertiden en Salighed deri, som ingen af dem anede, der besøgte mig og saae, hvad jeg maatte lide.

Jeg var i hiin Tid saa stærkt greben af de Anskuelser, der trængte sig frem af min Sjæl, at jeg mange Gange, naar et saadant Syn svævede mig forbi, maatte staae op og tænde Lys midt om Natten og nedskrive, hvad der saaledes havde bevæget mig, for at det ikke skulde flagre bort fra mig, som saa-mange af mine tidligere Digterdrømme havde gjort. Paa samme Maade maatte jeg ogsaa bære mig ad i senere Aar, ja næsten bestandig, naar en mere omfattende poetisk Frembringelse var ifærd med at vinde Liv i mit Indre; men stærkere greben af min egen Fantasi, end jeg dengang var, har jeg dog sjelden følt mig.

Derfor vil jeg langtfra paastaae, at de Poesier, jeg i hine Dage syslede med, vare bedre end de, der fulgte efter dem. Indholdet overvældede mig tidt og rev mig altfor stærkt med sig; jeg var heller ikke endnu bleven fuldkommen Herre over det Tekniske. Jeg befandt mig tværtimod i en Gjæringstilstand, saa at jeg senere maatte betragte Meget af hvad jeg dengang digtede, som Frembringelser, der ikke havde revet sig ret løs fra den chaotiske Verden, hvoraf de udgik, men endnu sade

halv fast deri. Desuden laae den Afvei nær, at de naturhistoriske Analogier og Billeder, der i saa stor Mængde trængte sig frem, kunde betynge Digtningens Vinger, saa disse ikke bevægede sig saa let og frit i deres Flugt, som Poesiens ideelle Natur forlanger. Dette følte jeg ikke ret dengang, senere har jeg vel været nødt til at erkjende det.

Flere Poesier, som jeg da skrev, har jeg senere, og det vistnok med Rette, tilintetgjort, blandt Andet et Drama, hvori Æmnet var taget af et orientalsk Eventyr; jeg erindrer intet deraf. Stoffet har jeg for nogle Aar siden benyttet i et lille Skuespil (Qvindehevn), men det fandt ikke noget synderligt Bifald hos Publikum.

En Komposition af større Omfang, som i de Dage tog min Sjæl aldeles fangen, var det Digt, der siden kom ud under Navn af Hamadryaden. Ganske vist er Planen i dette Digt ikke klart nok gjennemført. Mange vilde og fantastiske Tanker blandede sig deri, meget Chaotisk og mange Amfibier af Billeder, der stode midt imellem Naturhistorie og Poesi, og hvorfra jeg i en senere Udgave, forsaavidt det Heles Charakter ikke led derunder, søgte at rense det. Jeg havde ogsaa tilladt mig den Frihed i et romantisk Eventyr af og til at anvende antike Versformer. Overhovedet bærer intet Arbeide, som jeg nogensinde

har ladet trykke, stærkere Mærker af den Gjæringstilstand, hvori jeg befandt mig; og dog kunde vanskelig nogen Digter under Udførelsen af sin Digtning være mere betagen deraf, end jeg dengang var. Om dette gjælder det meer end om noget andet af mine Digte, at jeg maatte staae op om Natten for at føie Tanker og Fantasier til, der ikke lode mig i Ro, før de vare nedskrevne. Dog kunde det ikke undgaaes, at det maatte vække stærk Modstand, da det efter flere Aars Forløb blev udgivet, thi det kom netop frem i vor Literatur i det med Hensyn til dets Natur og Væsen meest uheldige Øieblik, dengang den ydre Form og Politur bleve betragtede som Alfa og Omega i Poesien, og da selv penslede og smaa Kunststykker, naar denne ydre Form var tilstede, fandt Bifald og Beundring, som om de vare virkelige Kunstværker. Hamadryaden blev derfor en lang Tid en Skive for hine Dages nedsættende Kritik. Og dog kan jeg endnu ikke troe, at den, uagtet alle sine Mangler, fortjente den haarde Behandling, der blev den til Deel; men habent sua fata libelli kan man ogsaa her sige. Hvis jeg bedre havde kjendt den Strømning, som dengang rev Alt med sig i vor Literatur, saa havde jeg rimeligviis indtil videre holdt dette Digt tilbage, men hvorledes

skulde jeg, under mine eensomme, fantastiske Drømme, i et fjernt og fremmed Land, og paa en fra Øieblikkets Retning saa langt afvigende Vei, have havt Leilighed til at kjende den?

Uagtet jeg ofte under mine poetiske Sysler følte mig trøstet og opløftet i en Sfære, hvor Livets tunge Tryk ikke længere mærkedes, saa vendte dog dette Tryk bestandig tilbage, naar Begeistringens Timer vare forbi. Mine første sangvinske Ungdomsaar vare forsvundne, det brogede Farveskjær, hvormed Fantasien i hine Aar pleier at smykke sine Fremstillinger, kunde ikke være tilstede i mine Digte, den blomstrende, vaarfriske Kolorit kunde de ikke have, thi ved Siden af de lykkelige Øieblikke, mine poetiske Syner skjenkede mig, laae en Skyggeverden, der gav mine Tanker et dunkelt og melankolsk Præg. Ja uagtet det Opsving under Begeistringens Extase, hvoraf jeg tidt blev greben, saa grændsede dog Sorg og Glæde nær til hinanden. Jeg kunde vel sige om mine Poesier baade dengang og længe derefter, at de ikke blot vare Begeistringens, men ogsaa Smertens Børn, og at Blodsdraaber fra mit saarede Bryst tidt blandede sig deri. Maaskee hører dette med til Livets Udvikling, og vi have ikke Ret til at beklage os derover; dybt skulle vi saares,

derved voxe de Vinger, der føre os ud over Tid og Grav.

Der gives vistnok lykkelige Undtagelser, som kunne modnes uden slige Tilskikkelser, men dertil hørte ikke jeg. Hvad mig angaaer, saa skal Ingen have Grund til at misunde mig, om det ogsaa tilsidst efter mange Kampe lykkedes mig at bane mig en egen Vei i Poesiens Rige, thi jeg kan vel sige, at jeg har betalt mine Digte dyrt. For Intet have Muserne ikke skjenket mig deres Gunst, enten man nu vil sætte en ringere eller høiere Priis paa, hvad jeg har digtet. Jeg havde i hine Dage ikke saa sjelden Grund til at anvende paa mig selv hiint underlige Vers af den gamle Folkevise:

„Foroven ved mit Hoved
Er Græsset grønt,
Forneden ved mine Fødder
Med Slanger omhængt."

I Hamadryaden havde jeg stræbt at fremstille et Eventyr, der næsten heelt var fremsprunget af min egen Fantasi; kun den underlige Fremstilling om Slangen har jeg tildeels hentet andenstedsfra, den symbolske Betydning har jeg selv nedlagt deri. I Bajazeth, det næste større Digterværk, som jeg udarbeidede, findes i Begyndelsen en Episode, hvortil Stoffet er hentet af et persisk Eventyr, men

det Væsentlige og Vigtigste støtter sig paa historiske Sagn om Bajazeth og om hans Forhold til Timur. Derved blev Formen strengere og renere end i Hamadryaden, Naturbillederne bleve trængte mere tilbage, og en alvorlig Stræben efter at fremstille historiske Charakterer traadte istedenfor den fantastiske Leg i Eventyret. Men Lysten til at give mørke, kolossale Billeder af Livet og dets Kampe mod det Onde var ikke forsvunden, den trængte sig tværtimod endnu stærkere frem. Jeg omgikkes ogsaa temmelig dristig med Historien dengang, min Fantasi svævede endnu midt imellem den historiske og den eventyrlige Verden. Tieck sagde om Bajazeth, at den havde kastet ham frem og tilbage under Læsningen; men Hovedscenerne fra tredie Akt af og indtil Enden havde vundet hans udelte Bifald; et saadant vildt Uhyre som Timur havde han, efter hvad han sagde, endnu ikke seet fremstillet i Poesien, og dog meente han, at Fremstillingen ikke blot var gribende, men havde en virkelig psychologisk Berettigelse.

Hvad Planen til Bajazeth angaaer, saa maa jeg indrømme, at jeg forandrede den noget under Digtets Udarbeidelse. Først havde jeg tænkt paa en vidtløftigere Udvikling af den Episode, der danner Dramaets Begyndelse, og herom skulde det Hele have dreiet sig. Senere blev jeg greben af de mæg-

tige Billeder, som det historiske Sagn viste mi
Begyndelsen blev da forkortet og sammentrængt
faa Scener, og den tragiske Skildring blev det mee
Fremtrædende. Dog kan det vel være, at Plane
derved blev noget vilkaarlig behandlet, og at t
Traade, der sammenknytte Begyndelsen med de
egentlige Handling, bleve løsere, end de i en strer
organisk Heelhed burde være.

Ophold i Neapel (Fortsættelse).

Imidlertid havde nu ogsaa to af de meest anseete Læger i Byen erklæret en Amputation for nødvendig. Det var kun et lokalt Tilfælde, sagde de, det var kun den saakaldte Tarsus i den venstre Fod, der var angreben; naar den nedre Deel af Foden blev afsat, da kunde jeg endnu leve sund, frisk og lykkelig i mange Aar, og naar Operationen var overstaaet, og Saaret lægt, da vilde ingen Smerte minde mig om det Tab, jeg havde lidt. Negtede jeg derimod at underkaste mig en saadan Operation, da vilde det Onde ifølge sin Natur skride frem, og efter lange Lidelser, hvori mine Kræfter lidt efter lidt vilde svinde hen, maatte endelig Døden komme.

Jeg følte vel, at min Stilling i Fremtiden, selv om Operationen fik et heldigt Udfald, just ikke vilde blive saa lys og glædelig, som Lægerne fremstillede den. Det var dog intet ringe Tab, jeg skulde lide, ikke ganske af den Natur, som naar man trækker

en Tand ud af Munden. Det var ikke Døden, jeg frygtede, tværtimod i min lange Sygdom havde jeg lært at betragte den som en Forløser, som det Bedste, der kunde hændes mig; men det var de lange Smerter, de søvnløse Nætter og Tanken om at skulle svinde hen som en Skygge og tabe al aandelig Kraft, før jeg døde, det var det jeg gysede tilbage for.

Iøvrigt var der kommen et Slags Resignation over mig, saa at Tanken om at lammes i min Gang havde tabt meget af den Rædsel, som den tidligere vakte hos mig. Jeg havde opdaget et Talent i mit Indre, som jeg forhen ikke ret kjendte, og som maaskee kunde give mig Erstatning for mange ydre Savn. Jeg havde vundet en fuld og inderlig Vished om, at jeg var Digter, og at dette var mit egentlige Kald, jeg havde en fast og urokkelig Tro derpaa, skjønbt Alt, hvad jeg i denne Henseende havde virket, var en Hemmelighed for alle Andre end for mig selv. Hvis jeg nu maatte blive en vingestækket Fugl i den ydre Verden, saa havde jeg dog Udsigt til en dristig Flugt i Fantasiens uendelige Rige; da jeg ikke længere saa godt kunde gaae paa Virkelighedens Veie, saa maatte jeg lære at flyve med Aandens Vinger. Engang undslap der mig et sligt Udtryk, da en neapolitansk Læge besøgte mig; han forstod mig ikke naturligviis, men han billigede fuldkommen

min Beslutning at underkaste mig den Operation, han betragtede som nødvendig.

Men jeg besluttede tillige, hvordan det saa gik, og selv om jeg skulde give Afkald paa mine naturhistoriske Studier og derved ogsaa paa den ydre Stilling, jeg ved dem kunde naae, at jeg, saalænge jeg levede, aldrig vilde opgive Poesien, der var kommen til mig som en Frelsens Engel, da alt Andet syntes at svigte mig. Fra denne Plan vilde jeg ikke vige, hvor store Opoffrelser jeg end derfor skulde gjøre, og hvor ringe mine Kaar end derved i Fremtiden vilde blive. Ja hvis jeg ikke skulde have Styrke nok til at overleve Operationen — thi jeg var meget legemlig svag dengang, havde ogsaa vel forstaaet de hemmelige Vink og halvudtalte Betænkeligheder, der henpegede herpaa, og som man meente, jeg ikke hørte — saa nærede jeg dog det Haab, at de Digtninger, jeg alt havde skrevet, hvor ufuldkomne de end kunde være, vilde flette sig som en Mindekrands om min Grav, saa jeg ikke ganske skulde glemmes af mine Landsmænd.

Da jeg endelig havde fattet min Beslutning og hengivet mig i min Skjebne, var jeg selv mere ivrig end nogen Anden, for at det, der ikke kunde undgaaes, skulde skee saasnart som muligt.

Jeg maatte da flytte tilbage til Byen, thi Gene-

ralkonsulens Villa laae altfor fjernt, til at jeg der kunde være under det fornødne Tilsyn. Den allersidste Tid før Operationen anvendte jeg paa at reenskrive Hamadryaden saa tydelig, som jeg var istand dertil. Jeg havde dengang kun endt de tre første Akter af Bajazeth, men ogsaa disse reenskrev jeg og overgav Alt i min tro Ven Dalgas's Hænder, som lovede at sende det hjem efter min Død, hvis Operationen fik et uheldigt Udfald.

Jeg ventede nu rolig paa Afgjørelsen af min Skjebne og sad netop og spillede paa min Guitar, dengang Chirurgen kom, ledsaget af flere unge Læger. Hans Navn var Mancini og han var, som man paastod, den dueligste Operateur i hele Neapel. Dr. Schønberg indfandt sig ogsaa, dog kun som Tilskuer, og jeg troer oprigtig talt, at Chirurgen hellere havde seet, at han var bleven borte. Jeg betragtede med temmelig Rolighed de Tilberedelser, der bleve trufne. Da det afgjørende Øieblik stundede til, omfavnede Hr. Mancini mig, og trykkede til min store Forundring et Kys paa min Mund. Det skal jo paa enkelte Steder være Skik, at Bøddelen kysser den Dødsdømte, før han henretter ham, men at noget Lignende fandt Sted ved chirurgiske Operationer, vidste jeg ikke.

Jeg skal ikke dvæle ved, hvad nu paafulgte, men

jeg maa tilstaae at jeg med Gysen erfarede, at der er slige Smerter til, som Ingen aner, som ikke har gjennemgaaet dem. Rimeligviis er Smerten meget forskjellig efter de Enkeltes forskjellige Natur og efter den Spænding, hvori Nervesystemet befinder sig; mine Nerver vare dengang i en meget sygelig Tilstand, og Chloroform kjendte man Intet til. En af de unge Læger, der bivaanede Operationen, sank pludselig ned paa Gulvet i Besvimelse og maatte bæres bort. Efterat Operationen var forbi, fik jeg atter et Kys af Mancini.

Dog, som sagt, jeg skal ikke dvæle videre ved denne Scene, heller ikke ved den Tid, der fulgte nær derpaa. En uendelig Veemod og Nedslagenhed betog mig i de første Dage, det var, ligesom om alle Livsaander sørgede dybt over det uhyre Tab, de havde lidt; det var, som om Valravnen havde drukket Halvdelen af mit Hjerteblod. Nogen egentlig Fare syntes dog ikke at være tilstede uden i den første Time, thi Operationen varede længe, og Forblødningen var meget stærk. Der hengik derfor ogsaa en temmelig lang Tid, før jeg vandt mine Kræfter tilbage.

Ophold i Neapel efter Amputationen.

Da min Tilstand igjen begyndte at forbedre sig, modtog jeg adskillige Besøg, endog af Mænd, som jeg aldrig før havde seet, blandt Andre kom ogsaa en gammel Læge, der kaldte sig Troja, og der havde et stort Navn i Neapel. Efter at have adspurgt mig om mit Befindende, sagde han sukkende: „De er nu lykkelig, De har overstaaet deres Lidelser, men jeg ulykkelige gamle Mand, hvorledes skal det gaae med mig, jeg er over halvfemsindstyve Aar gammel og maa frygte, hver Gang, jeg gaaer til Sengs, at jeg ikke skal opleve den næste Morgen." — „Er det da saa rædselfuldt at døe?" svarede jeg, „er det saa smerteligt at kaldes bort, naar man alt har levet saalænge?" — „Ak De er ikke ret klog," (Voi siete pazzo) raabte han, „man lever kun een Gang, det er min Religion." Denne Mand var tre og halvfemsindstyve Aar gammel og, som han selv tilstod.

plaget med Gigt, Asthma og flere Sygdomme, dog var han endnu ikke træt af at leve.

Denne Begjerlighed efter at holde fast paa Livet under alle Forhold, er charakteristisk for de fleste Neapolitanere, hos hvem man tidt finder baade Vantro og Overtro ved Siden af den meest udprægede Skræk for Døden, hvad de ikke engang lægge noget Dølgsmaal paa, men tilstaae med den største Naivitet. Undertiden hændtes det, at den hele By betoges af en pludselig og panisk Skræk for en indbildt Fare, og naar blot et Par Lazzarondrenge fik det Indfald at raabe „fuggi, fuggi!“ (fly, fly!), saa bleve alle Porte, alle Døre, alle Kramboder lukkede, og Folk flygtede forvildede gjennem Gaderne til alle Sider. „Man lever kun een Gang,“ det har jeg undertiden hørt gjentage selv af dem, der daglig talte Bønner af paa deres Rosenkrandse og knælede ned i Skarnet for hvert Helgenbillede.

Hvorledes Overtro og Vantro kunne blandes i en Neapolitaners Indre, derpaa har jeg havt flere Exempler. „I Deres Land troer man ikke paa Jesus Christus,“ sagde en Neapolitaner engang til mig, „deri er De fornuftigere end vi.“ — „Jeg beder om Forladelse,“ svarede jeg, „paa Jesus Christus troe vi, men ikke derpaa, at Paven er Christi Statholder

paa Jorden, heller ikke troe vi paa de mange Helgene, som Folket her bøier sig for." — „Hvad", udraabte han, „De troer ikke paa Paven, saavidt havde jeg ikke tænkt, at Deres Kjætteri og Vantro gik."

Jeg modtog oftere under min Sygdom Visitter af en diplomatisk Herre, en Chargé d'affaires, til hvem jeg havde et Anbefalingsbrev, som jeg tidligere havde sendt ham. „Ja, ja," sagde han, „det gjør mig meget ondt, at denne Ulykke skulde træffe Dem, og dog kunde det være, at De er mindre generet i Deres Bevægelser og i den Henseende heldigere stillet end jeg." — „Men der er dog Intet i Veien med Deres Been," svarede jeg, „og De gaaer jo meget godt." — „Det skal jeg ikke negte," svarede han, „men tænk Dem, jeg eier ingen Eqvipage, hvor generende er det ikke for en Mand i min Stilling? Naar alle de andre Herrer komme til Hoffet i deres ziirlige og elegante Vogne, saa maa jeg lade mig nøie med en Hyrevogn, er det ikke horribelt? Er det ikke at være generet i sine Bevægelser? Jeg er ikke rig, jeg har ingen stor Gage, og man vil intet Tillæg give mig, og dog har jeg tjent min Regjering med Troskab i over tyve Aar. Er jeg da ikke endnu meer at beklage end De?" Det var bleven til en fix Idee hos denne Herre at klage over, at

han ingen Eqvipage eiede, og hvergang han besøgte mig, gjentog han, at han var i en langt sørgeligere Stilling og var langt mere generet i sine Bevægelser end jeg.

Undertiden modtog jeg Besøg af Personer, der tilhørte en ganske anden Kreds og ikke tænkte paa at gjøre slige Fordringer. Saaledes meldte min Opvarterske en Dag, at min Saarlæges hele Familie (tutta la famiglia del chirurgo di sua Signoria) ventede udenfor og vilde hilse paa mig. Strax derpaa traadte tre Karle ind, der, efter deres Dragt og hele øvrige Udseende at dømme, just ikke gjorde Familieskabet stor Ære. Sandsynligviis have de dog været Chirurgens Tjenere. Den Ene trak endog et Faar ind med, som han holdt i en Snor, dette Dyr maa da ogsaa have hørt med til Familien. De forlangte Alle en lille Gave af mig, forbi Operationen var gaaet saa godt. Den Ene vilde desuden have Noget aparte, forbi han, som han sagde, havde begravet min amputerede Fod paa Sta. Chiaras Kirkegaard i indviet Jord; dette var ellers strengelig forbudt og kunde paadrage ham Straf, hvis det opdagedes, dog havde han vovet det alene af Venskab og Godhed for en slig Herre, som jeg var.

En Morgen traadte to nydelige smaa Drenge

ind i mit Værelse, de vare meget anstændig klædte. Den ene holdt en flad Tallerken i Haanden, der var overstrøet med fiint, hvidt Sand. Rundt om Tallerkenens indre Skive snoede sig en Krands af smaa blanke Sømuslinger, i Midten stod en lille hvid Figur, som skulde forestille et Helgenbillede. Den anden Dreng havde Intet at bære. De nærmede sig med en Anstand og en Gratie, der syntes at vidne om, at de ikke vare simple Lazzarondrenge. Den ene sagde, at det i Dag var San Karlos Fest, og at de vare udsendte for at indsamle Gaver til de Fattige i den Anledning. De saae saa smukke og artige ud, at jeg ikke kunde modstaae, men gav dem maaskee endnu noget Meer, end de havde ventet, og dog tvivlede jeg ikke paa, at det Hele var et Bedrageri. De takkede med en ziirlig Kompliment, som ikke vilde have gjort nogen Dandsemester Skam. Derpaa gik de bort, idet de istemmede en Sang til San Karlos Ære.

En anden Morgen fik jeg Besøg af en fornem Dame, eller idetmindste af En, som gav sig ud for at være det. Hendes høiadelige Navn har jeg forglemt. Hun lod sig melde af en Tjener og kaldte sig Principessa, kort efter traadte hun selv ind, hun var meget elegant klædt. Hendes Ærinde var, som hun efter adskillige smukke Fraser betroede mig, at

hun vilde laane nogle Penge hos mig, som hun snart i egen høie Person lovede at bringe tilbage. Hun var netop for Øieblikket, hvad ellers sjelden indtraf, i en lille Pengeforlegenhed, og vilde hellere henvende sig til en Fremmed end til dem, der stode hende nærmest, thi til de Fremmedes Diskretion havde hun en større Tillid. Hendes Fordringer vare ikke saa aldeles smaa, hun forlangte ti neapolitanske Dukater, hvad hun selv kaldte en Baggatel. Hun havde vel ogsaa slaaet Noget af i sine Fordringer, saafremt jeg havde villet indlade mig med hende. Men det gjorde jeg ikke, og uden at bryde mig om hendes ædle Indignation lod jeg hende gaae uden at laane hende det Mindste. Hun anede naturligviis ikke, at hendes Billede allerede stod tegnet i et Par af Holbergs Komedier mangfoldige Aar, før hun var født, og at hun saaledes aldeles ikke var mig ubekjendt.

Da Digterinden Frederikke Brun, som havde viist mig stor Gjestfrihed i Sidstningen af mit Ophold i Kjøbenhavn, fik mit Uheld at vide, skrev hun til sine Bekjendte i Neapel og bad dem om at tage sig af mig. Som Følge deraf fik jeg Besøg af en General Filangieri og af Andre, hvis Navne jeg ikke meer erindrer. General Filangieri nedstammede fra en berømt Familie og stod ogsaa selv i stor Anseelse. Han fortalte mig blandt Andet, at han engang var

bleven saaret under et Felttog, og at det havde været nærved, at ogsaa han skulde miste sit Been. Dog havde han frelst det, men havde ligget syg længere end et Aar, hans saarede Been var blevet betydelig kortere end det andet, og han maatte i lang Tid ved paahængte Vægte stræbe at udstrække det. Dette voldede ham store Smerter, og han havde aldrig ganske forvundet sin Skade. Han var en meget beleven og elskværdig Mand med et smukt, ægte aristokratisk Udseende i bedste Betydning. Han besøgte mig flere Gange. Desværre fortsatte jeg ikke siden dette Bekjendtskab, deels af medfødt Tilbageholdenhed, der har skilt mig ved mange interessante Bekjendtskaber i mit Liv, deels forbi det efter Amputationen, især i den første Tid, faldt mig meget vanskeligt at bevæge mig.

Jeg modtog ogsaa Besøg af en ung Officeer, en af Filangieris Venner. Denne fortalte Adskilligt om Kong Joachim (Prinds Murat) og om dennes Gemalinde Dronning Karoline. De havde bestyret Landet godt, sagde han, Dronning Karoline var egentlig den, som regjerede, og hun viste sig fuldkommen at være sit Kald voxen; efter hendes Raad bleve mange gode Foranstaltninger trufne, og mange Misbrug afskaffede. Baade hun og Kongen vare elskede af Folket; men i den sidste Krig med Østerrig viste Rea-

politanernes Mod og Krigsdygtighed sig ikke fra nogen glimrende Side. Hver Gang de traf sammen med østerrigske Tropper flygtede de; selv Generalerne grebes af den paniske Skræk og flygtede ligesaa iilsomt som alle de Andre og opgave uden Modstand de bedste militaire Stillinger. Kong Joachim, hvis Heltenatur blev i høieste Grad derved oprørt, rev selv med egen Haand Ordnerne fra flere af de feige Generalers Bryst.

At den regjerende Konge ikke længere var elsket, det mærkede man vel, og dog var Byen, især Hovedgaderne glimrende illuminerede, hvergang hans Fødselsdag indtraf. Ogsaa jeg, hvis Vinduer vendte ud til Gaden, fik en Paamindelse af Politiet om at stille Lys i Vinduerne. Illuminationen var aldeles frivillig, sagde man, dog vilde det ikke blive taalt, hvis Nogen, som havde Vinduer, der vendte ud mod en af de fornemste Gader, undlod at illuminere.

De høie Helligdage, især Juul og Paaske, feiredes i Neapel med store Processioner, som neppe i Pragt stode tilbage for dem, der fandt Sted i selve Rom. Under disse Festligheder vare de vigtigste Helgenbilleder paa Vandring fra den ene Kirke til den anden, ledsagede af Munke, Nonner og syngende Chordrenge og en uendelig Sværm af Tilskuere. Disse Optog toge sig især glimrende ud ved Natte-

tid. Naar de da i Glandsen af tusinde Fakler og brændende Voxlys, med store, vaiende, guldsmykkede Faner, der glimtede i Lysglandsen, og med metalblanke Crucifixer droge forbi under Sang og Musik, saa forstod man vel, hvorledes et Folk, hvis Fantasi var voxet Forstanden langt over Hovedet, kunde blændes og henrives deraf. Jeg selv kunde ikke undlade, hvergang en slig Procession ved Midnatstid kom forbi mine Vinduer, at springe op af Sengen for at see derpaa. Saae jeg den derimod ved Dagslys, da frembragte den langtfra ikke den Virkning paa mig. Tværtimod, de pyntede Voxdukker med de stive, sjælløse Glasøine gjorde snarere et frastødende Indtryk, saa at det hele Trylleri, som hine Natteskyner havde udøvet, da svandt hen som en Røg, jo mere pyntede disse Voxdukker vare, desto fælere og mere frastødende forekom de mig.

Den Andagt, hvormed det neapolitanske Folk bøier sig for et eller andet udvalgt Helgenbillede, gaaer undertiden over til en religieus Fanatisme, der kan frembringe høist forargelige Optrin. Ja det skal endog undertiden skee, at de, som bære Christusbillederne fra de forskjellige Kirker, naar de møde hinanden, komme i Strid indbyrdes om hvilken Christus der er den fornemste, og at de da slaae løs paa hinanden med Crucifixerne, som almindelig ere af støbt

Metal, saa at Slagene deraf maa falde tungt. Ogsaa den hellige Madonna er bleven udstykket i mange Billeder, der stride med hverandre om Overherredømmet. Snart er det Madonna dell' arco, der efter Sigende gjør de fleste og største Mirakler, snart et andet Mariabillede, og de Troendes Skare er i en bestandig Strøm snart til det ene Afgudsbillede, snart til det andet.

Der findes, som bekjendt, mange Broderskaber i de italienske Byer, der paatage sig den Umage at følge de Døde til Jorden. De ere skjulte bag et Slags hvide Munkekapper, (idetmindste har jeg aldrig seet dem anderledes klædte), som give dem et spøgelsesagtigt Udseende, kun deres Øine ere synlige, det hele øvrige Legeme er skjult bag Munkedragten. I Neapel og andre store Byer bliver Liget, naar Familien vil betale derfor, indesluttet i en pragtfuld, med Guld og Purpur smykket Kiste, der leies ud, ligesom Ligvogne hos os. Indeni ligger den Døde i en simpel Trækasse af sammenslagne Brædder. Kun denne bliver tilligemed den Døde nedsænket i Jorden. Toget iler hurtig forbi, ligesom om det ønskede i Hast at faae Ende paa en kjedsommelig, tidsspildende Forretning. Det Hele ligner et Maskeoptog, det kommer og svinder som en Drøm; men efterlader intet høitideligt Indtryk i Tilskuernes Sjæle

Derimod gjorde det bestandig en eiendommelig Virkning paa mig, naar jeg hørte Lyden af Dødsklokken. Naar Nogen ligger paa sit Yderste, og Dødskampen begynder, da sættes en lille Klokke i Bevægelse i den nærmeste Kirke, og den vedbliver at klinge, indtil Døden er indtraadt. Jeg har ofte hørt den, og den syntes mig at have en klagende Lyd, der virkede stærkt paa min Fantasi, saa jeg fristedes til, som Katholikerne pleie, at bede for den Døendes Sjæl, at dens Kamp snart maatte være forbi.

En ganske besynderlig Skik er den, som finder Sted den anden November paa alle Sjæles Dag (il giorno dei Morti). Udenfor Indgangen af enkelte Kirker stilles et Par Beenrade, som holde tændte Voxlys i Hænderne. I nogle af de saakaldte Kryptkirker under Jordens Overflade seer man Skeletter i stort Antal stillede op langsmed Kirkevæggen; der ligge Gravkrandse foran dem og Alt er stærkt oplyst. Dette fik jeg ikke at see under mit Ophold i Neapel, men senere i Rom steg jeg ned i en saadan Kryptkirke og saae, hvorledes en Mængde Skeletter vare opstillede i Række; det var, ligesom de havde samlet sig i hele Kompagnier, som langsomt glede forbi. Overalt løb Geistlige rundt og raslede med Pengebøsser og strakte dem ud mod de Forbigaaende

med de Ord: „Per le anime dei Morti“ (for de Dødes Sjæle) hvilket de idelig gjentoge. Naar man hørte deres Røster, der blandede sig med hverandre i det Fjerne, klang det som en bestandig vedvarende Surren af Bier.

Min Opvarterinde fortalte mig, at hun selv havde været i en af disse Kirker for at pynte et lille Skelet, af sit eget Barn. Men nu var det mange Aar siden Barnet døde, og nu havde de gravet Skelettet op igjen. Hun havde da selv pyntet det med røde Baand og grønne Krandse, og det var saa deiligt, sagde hun og havde hun havt flere Penge, vilde hun have pyntet det endnu deiligere; der stod ogsaa to Lys foran det, som skulde tændes, naar Festen kom, men slige Lys vare kostbare. Jeg forstod vel, hvad hun sigtede til, og gav hende et Par Karliner, hvorover hun blev meget glad, thi nu kunde hun, som hun sagde, kjøbe endnu flere røde Baand til Barnet.

Det Værelse, hvormed jeg maatte nøies under Operationen og den første Maaned derefter, var vel stort og luftigt, men havde et forfaldent Udseende. Jeg var dog glad over at kunne faae det, thi de fleste Huuseiere i Neapel ville nødig modtage nogen Leier, der maa underkaste sig en Operation, som kan medføre Døden. Imidlertid havde Dalgas sørget for en bedre Leilighed for mig i Frem-

tiden hos en af sine fortroligste Venner, hvor jeg kunde flytte hen, naar Operationen var vel overstaaet, dette gjorde jeg ogsaa. Min ny Vert hed Fellinger, han var fra Frankfurt am Main og havde en i høi Grad godmodig Charakter. Han var gift med en elskværdig Kone og havde flere smukke Børn. Hans Huus laae i Strada di Chiaja, der efter Toledogaden er den anseeligste i hele Neapel. Jeg fik et stort og smukt Værelse med Udsigt til Gaden, det var lyst og dog ikke altformeget hjemsøgt af Solen. Ved Siden var et lille Kabinet, som jeg ogsaa kunde benytte. I denne Leilighed boede jeg frit ligesom i Generalkonsulens Villa; Hr. Fellinger vilde aldeles ingen Leie have derfor. „Værelset staaer ellers ledigt“, sagde han, „selv boer jeg ovenover og har Plads nok.“ Det Eneste, han betingede sig, var, at jeg ret ofte skulde besøge ham, han trængte til Folk af mit Slags, føiede han til, det var dog en smuk Afvexling, thi han var kjed af bestandig at omgaaes med Handelsmænd.

Det Første, jeg foretog mig, da mine Kræfter vendte tilbage, var at fuldende min Bajazeth. De to sidste Akter skrev jeg i min ny Bolig. Jeg var stærkt greben deraf under Udførelsen, og de gled mig let fra Haanden. Timurs Charakter var dog allerede undfangen i min Fantasi i Forveien. Den

Første, for hvem jeg læste nogle Scener af mine Digte, var Lieutenant, senere General Meza, der tilligemed et Par andre danske Officerer paa kort Tid gjestede Neapel, og som jeg havde kjendt noget til i Kjøbenhavn. „Der er Poesi deri", sagde han, „men om deres Digte vil gjøre Lykke hos os, er et andet Spørgsmaal, jeg frygter, at man vil finde dem altfor poetiske."

Jeg maatte nu see at faae et kunstigt Been, det blev bestilt hos den bedste Mekanikus i Byen. Han fordrede en meget høi Priis derfor, og dog kunde man forudsee, at det neppe vilde blive noget Mesterstykke; den mekaniske Kunst stod dengang ikke paa noget høit Trin i Neapel. Med Hensyn til Prisen vidste Dalgas dog at tale sig til Rette. „Vi skal have det for Halvdelen", sagde han, „man maa kjende Neapolitanerne for ikke at lade sig bedrage af dem, men naar de mærke, at man veed Besked, saa nedstemme de deres Fordringer. Næsten ingen neapolitansk Handelsmand eller Haandværker er ganske ærlig, de søge deres Fordeel baade paa den rette og paa den urette Vei. De har et eget Udtryk, hvormed de betegne dette, de kalde det Boscare. «Ho boscato un pocco oggi», sige de med stor Aabenhjertighed, det vil sige, jeg har i Dag skaffet mig en lille Fordeel halvt med Ret og halvt med Uret. Derfor maa De

aldrig gjøre noget stort Indkjøb paa egen Haand, thi med Hensyn til Fremmede, er ingen Kræmmere her at stole paa, og de tage det heller ikke ilde op, naar man siger det til dem."

Da der gik en længere Tid, inden mit kunstige Been blev færdigt, maatte jeg, naar jeg trængte til Bevægelse i fri Luft, tage mig en Vogn, denne fik jeg dog paa billige Vilkaar, og naar jeg vilde tage til Takke med en lille Kabriolet, der blev trukken af een Hest (hvad i Begyndelsen med Hensyn til mit Been noget generede mig), saa kunde jeg kjøre for endnu bedre Kjøb. Saaledes lærte jeg at kjende den nærmeste Omegn af Neapel. Naar man kommer lidt udenfor Byen mod Øst, opdager man alt i det Fjerne de fremskudte Forposter af Apenninerne, i Nærheden seer man Viinranker, der slynge sig som Guirlander om Popler og Ælmetræer. Paa andre Steder seer man Skove, hvori de høie Pinier rage frem og hvælve sig som Kupler ved Siden af de øvrige Træer, og kommer man til en Kalkklippe, da er den idetmindste halvt bedækket med nedhængende Vedbend. Paa den anden Kant mod Vest langsmed Bugten er Egnen endnu rigere paa Afvexling. Naar man er kommen udenfor Posilippogrotten, der som en dyb Tunnel er hugget ud igjennem Klippen, saa seer man den brede Bugt og det skarpttilhuggede

Kapri i Baggrunden ligesom et selsomt Steenbillede svømmende i Sølvglands; nærmere ligger den lille Ø Nisita. Overalt vælder den sydlige Vegetation frem, Orange- og Figentræer, Cypresser, Myrther Viinranker og mangfoldige andre Planter og glødende Frugter og Bær og selsomt dannede Blomster, som man hos os udenfor vore Drivhuse aldrig seer. Dog var der midt i al denne Herlighed Noget, som jeg savnede. Det grønne friske Græstæppe, der dækker Jorden hos os, spættet med Vaar- og Sommerblomster, gjenfinder man sjelden her. Jorden er opdyrket som en stor og deilig Have, men Træernes Løv er som oftest dunkelgrønt, og de lyse Foraarsfarver, hvormed Naturen heelt smykker sig hos os, komme her kun deelviis og sparsomt frem. Jeg husker vel, hvor glad jeg blev, da jeg paa Hjemreisen i Tyrol atter saae det blomstersmykkede spraglede Foraarstæppe, der var udbredt over Mark og Eng. Dog har jeg ogsaa paa enkelte Steder i Italien seet vidtudstrakte grønne Sletter, f. Ex. i Lombardiet og især i Piemont, hvor man overrisler Markerne med Vand, som gjennem Kanaler udstrømmer fra de store Floder; men der udgaaer en frisk og sval Luftning fra vore Bøgeskove, som jeg heller ikke gjenfandt her.

Hvad der især giver Italien dets Trylleglands, det kommer ikke fra Jorden, men fra Himlen og

fra det uendelige Farvespil i Luften og i Skyerne. Undertiden, naar jeg seent paa Eftermiddagen kjørte ud, og de fjerne Bjerge skinnede i Aftenglandsen, saae jeg ved Siden af et Bjerg, der glødede med et gyldent eller purpurfarvet Lys, et andet, der blinkede som det klareste Sølv. Den nederste Deel af Himlen glimtede da ofte med et grønt Skjær, ligesom man seer det paa enkelte af Rafaels Billeder. Denne vidunderlige Himmelglands har jeg ogsaa seet paa andre Steder i Italien, dog bliver den stærkere, klarere, gjennemsigtigere, jo længere man kommer ned imod Syd.

Senere, da jeg havde vant mig til at gaae paa mit kunstige Been, besøgte jeg ogsaa det ovenover Neapel liggende Bjerg Vomero, hvorfra man har en vid Udsigt over Byen nedenunder. Her kneiser den gamle Fæstning St. Elmo, hvis Kanoner kunde ødelægge den hele Stad, saafremt et Oprør skulde udbryde; de mægtige graae Mure see overordentlig truende ud. Paa dette Bjerg ligger ogsaa det bekjendte Sted paa en fremragende Klippe, hvor alle de mange Stemmer og al den uendelige Larm nedenunder samler sig i en uden Ophør gjenkommende Surren, der hverken aftager eller tiltager, men bestandig klinger eensformig i den samme Tone, liig et fjerntsusende Vandfald. Her har jeg siddet i hele Timer

og aldrig mærket mindste Forandring i den nedenfra kommende Larm, kun om Natten, siger man, skal der være et Par Timer, hvori Lyden høres svagere.

Paa Vomero ligger en prægtig Have, der dengang tilhørte Hertuginden af Floridia, Kongens anden Gemalinde. Midt i den rigeste og yppigste Natur, ikke langtfra et stort Palmetræ, saae man to rummelige og brede Jernbure, i det ene befandt sig en Jaguar, i det andet en Løve, deres Lige i Størrelse har jeg aldrig seet hverken før eller siden. Især var Løven et sandt Pragtexemplar i sit Slags. Dens Hoved og Bryst vare saa kolossale og mægtige, at man uvilkaarlig blev greben af Tanken om sin egen Afmagt ligeoverfor et sligt Kæmperovdyr. Rigtignok saae jeg den i en hvilende Stilling, hvori kun Forlemmerne vare synlige, og, som bekjendt, ere Løvens Baglemmer mindre muskelstærke end disse. Dog har jeg aldrig seet noget Dyr, der i Skjønhed forenet med svulmende Muskelkraft kunde sammenlignes med den. Naar den hævede sin Stemme, som den almindelig gjorde baade om Morgenen og ved Solens Nedgang, da skjalv efter Vogterens Ord alle Dyr i den hele Omegn.

Naturligviis forsømte jeg heller ikke, da jeg igjen nogenlunde havde lært at gaae, at besøge det

saakaldte bourbonske Museum (Gli Studj). Det laae temmelig langt borte fra mit Hjem, men ved Hjælp af en af de omtalte Kabrioletter kunde jeg hurtig komme baade frem og tilbage. Desværre var mit Blik med Hensyn til Kunsten endnu temmelig uøvet, og jeg havde ikke, saaledes som senere i Rom, nogen kyndig Ven, der kunde veilede mig. Hvad især tiltrak sig min Opmærksomhed, var et Par Statuer af Bacchus. Denne drømmende, vidunderlige Salighed, der yttrer sig ikke blot i Ansigtstrækkene, men gjennem det bløde, yppige Muskelspil i det hele Legeme, har jeg sjelden andensteds seet Mage til. Jeg erindrer ogsaa en Satyr, der lærer en Dreng at spille paa Syrinx, den dyriske Begjærlighed hos Satyren og Drengens Angst vare fremstillede med stor Sandhed. Rimeligviis ere de fleste af disse Arbeider kun Kopier, men de staae dog som en Afglands af en stor forgangen Herlighed og vække ibetmindste Anelsen om, hvad Praxiteles og hans Skole i denne Retning have fremstillet.

Paa den saakaldte Venus *Καλλιπυγος* (et Tillægsord, der efter vore Sømmelighedsbegreber ikke uden at give Anstød kan oversættes) ere vistnok Hofter og Underliv fortræffelig udarbeidede, men det nedhængende Draperi synes saa stivt og tungt, at jeg ikke kan troe, at det er udarbeidet i Kun-

stens bedre Tid. Den kolossale farnesiske Herkules vilde heller ikke ret tiltale mig. Det er kun den legemlige Kraft, der her er fremstillet, ganske vist med stor Kunstfærdighed, men intet høiere Sjæleliv aabenbarer sig derigjennem. En Buste af Karakalla tildrog sig især min Opmærksomhed, den tilhører en silbigere Tid og en dalende Kunst, og dog er der endnu Liv og Udtryk deri. Jeg har aldrig seet et Fysiognomi, hvori Tyrannaturen udpræger sig med en saa forfærdelig Styrke som i de Buster, jeg har seet af Karakalla. Hos Roms tidligere Keisertyranner har Grusomheden endnu ikke arbeidet sig saaledes frem i de ydre Træk som her, man seer strax at Kainsmærket er blevet sat paa hans Pande.

Den berømte farnesiske Tyr stod under mit Ophold i Neapel ikke paa sin gamle Plads, og jeg har aldrig seet den. Men efter Alt, hvad jeg hørte derom, maa ogsaa dette berømte Kunstværk henregnes til dem, i hvilke den fysiske Kraft er fremhævet paa det sjælelige Livs Bekostning.

Ophold i Sorrento og Adflugter til flere Steder i Omegnen.

Hvad der idetmindste en Tidlang kastede nogle Lysstraaler ind i mit dunkle, melankolske Liv, var den Godhed og Omhu, hvormed mine Venner i Neapel behandlede mig. Ved Siden af Dalgas selv maa jeg her fornemmelig nævne hans Hustru. Hun havde græbt over mig, fortalte Dalgas, da Operationen foregik, og baade da og siden efter sørgede hun for mig med en søsterlig Hengivenhed. Hun besøgte mig ogsaa i den sørgelige Tid, der fulgte efter Operationen, og da jeg efter Lægens Befaling maatte blive i Neapel til næste Foraar, viste baade hun og Dalgas mig en Gjestfrihed, der bestandig blev sig selv liig.

Ogsaa Hr. Fellinger og hans Frue gjorde Alt, hvad de kunde, for at min Stilling kunde blive saa taalelig som muligt. Jeg spiste næsten daglig ved deres Bord, og Hr. Fellinger blev misfornøiet

og tog det ilde op, naar jeg i flere Dage blev borte. Da det led noget ud paa Sommeren og Heden stærkt tiltog i den lumre By, leiede Dalgas og Fellinger i Forening en Bolig i Sorrento, og efter deres fælles Indbydelse fulgte jeg dem derhen. Sorrento ligger paa den modsatte Side af Bugten, ligeoverfor Neapel, hvorfra der hver Formiddag, saalænge Sommeren varer, blæser en Fralandsvind. Paa denne Tid afgik daglig en eller flere Smakker, som almindelig efter to Timers Seilads naaede Sorrento. Om Eftermiddagen dreier Vinden sig, og da kan man med samme Lethed seile tilbage. Denne Vexel lader sig af fysiske Grunde meget let forklare. De smaa Fartøier, som dengang brugtes til Overfarten, førte trekantede saakaldte latinske Seil, og da Masten ikke stod i Midten, men temmelig nær ved Forstavnen, og Passagererne havde deres Plads nær ved Bagstavnen, saa blev man, naar Vinden blæste stærkt, temmelig voldsomt vippet op og ned af Bølgerne. For dem, der ikke ere tilbøielige til Søsyge, er Overfarten, under hvilken Byen og dens Forstæder udfolde sig i en stor Halvkreds, i høi Grad tiltrækkende. Især tager Kamaldoliklosteret sig prægtigt ud, det ligger paa en Klippe høit over Bugten i Nærheden af Vesuv. I vore Dage kan man

sagtens foretage denne Overfart paa en endnu hurtigere og beqvemmere Maade.

Sorrento er en af de skjønneste Dale i den hele Omegn, dette mærker man ikke saameget nede i Dalen selv, thi her bliver Udsigten hæmmet af hvide Kalkmure, som strække sig langs ad Veiene, men naar man stiger op paa et af de flade Tage, der dække Husene, seer man det vel, og det er, ligesom om man svævede over store Skove af Citron- og Appelsintræer. Endnu bedre seer man det, naar man bestiger et af de nærliggende Bjerge, hvorfra man har en vid Udsigt over Land og Hav, medens Vesuv og det endnu steilere, skjøndt noget lavere Sommabjerg hæve sig i Nordost. Især om Morgenen, naar Solen langsomt stiger, er dette et af de skjønneste Syner, jeg i mit Liv har seet. Der ligger da en Glands over Sø og Land, og en Gjennemsigtighed i Luftperspektivet, medens den hele Dal nedenunder glimter i Morgenduggen, saa man føler Trang til at knæle ned i Støvet og takke Gud, forbi han skabte al denne Skjønhed.

Man behøver ikke tilfods at bestige disse Bjerge, man kan endnu bekvemmere komme derop paa Ryggen af et Æsel, og der er nok af Æseldrivere i Sorrento, som staae rede til for en ringe Priis at udleie deres Dyr til en slig Bjergtour. Jeg har

mangen en Morgen været heroppe, som oftest kun ledsaget af en lille Dreng, der, naar det behøvedes, skulde føre det Æsel, jeg red paa, og bestandig saae jeg Luften lige klar og Landet og Havet nedenunder i den samme Skjønhedsglands. Man gjør vel i at være tidlig paa Færde, naar man vil foretage en slig Bjergtour, thi man bruger en temmelig lang Tid for at komme derop. Opstigningen selv er meget behagelig, Veien er kun sjelden steil, og den italienske Sommerluft lagde sig saa mild og varm om mit Bryst, som om jeg befandt mig i et luunt Bad, hvori Morgenvinden som en venlig Alf tilviftede mig Køling. Om en slig Mildhed i Luften kan en Nordbo, der aldrig har gjestet et sydligt Land, vanskelig have noget Begreb.

Der er ikke ret mange Dyr, mod hvem vi ere saa uretfærdige, som imod Æselet, naar vi beskylde det for Dumhed. Det er ingenlunde noget dumt Dyr, skjøndt det vel er stædigt og egensindigt. Der var en just ikke dyb, men temmelig bred Bæk, som vi maatte over, hver Gang vi skulde op paa Bjergene. Der var ikke bygget nogen Bro over den, men Æselet vadede derigjennem. Naar det var tidlig paa Dagen, skred mit Æsel frem igjennem Vandet uden at standse. Men naar det traf sig saa, at Solen var staaet op, og det begyndte at blive hedt,

saa blev Æselet staaende midt i Bækken og bøiede sin Hals ned for, som det lod, at læbske sin Tørst. Dette varede en god Stund, indtil Føreren blev utaalmodig og igjen drev det fremad. Da jeg engang bad ham om ikke at haste saameget og at lade det stakkels Dyr drikke i Fred, svarede han: „Det drikker slet ikke, Herre, det lader kun, som om det drikker, for saa troer det, at jeg vil lade det i Ro, og det kunde da gjerne blive staaende i hele Timer, om det fik Lov dertil, jeg kjender nok dets Nykker og listige Paafund.“ Senere talte jeg med en af mine Bekjendte, der ogsaa pleiede at foretage slige Morgentoure, han forsikrede mig om, at han engang var steget af ved Bækkens Rand for at see, hvad Æselet tog sig for, og at han da saae det holdende Tungen udstrakt i Vandet, hvori det ogsaa nedsænkede en Deel af Hovedet, men blot for at afkøle sig og uden at drikke den mindste Draabe.

Det er en Lykke for de stakkels Æsler, at deres Hud er saa tyk, saa de kun lidet føle de Slag, de faae; naar et Æsel begynder at spise af en Tjørnehæk, saa kan man prygle det, saalænge man lyster, det holder dog ikke op, før det er mæt, eller før Nogen med Magt trækker det bort. Og dog kan ogsaa det blive mere føieligt ved en bedre Behandling, og det faaer da tillige et bedre Udseende. Jeg

saae et Æsel i Sorrent, der endog var meget smukt, trods sine lange Øren. Dets Farve var glindsende sort, kun paa Fødderne havde det hvide Sokker. Eieren kaldte det La rondine (Svalen), det var ingenlunde plumpt at see til, som dets andre Kammerater, dets For- og Bagbeen vare ligesaa veldannede som For- og Bagbenene paa den skjønneste Hest. Men Eieren elskede det ogsaa som sin Øiesteen, det sov hver Nat i hans eget Værelse, han fodrede det godt, striglede det hver Dag og pleiede det vel i alle Maader. Dalgas sagde rigtignok: «Una rondine non fa primavera» (een Svale gjør ingen Sommer), „betragt de andre Æsler i Omegnen, de see ikke bedre ud her end andensteds." Dog viser denne Undtagelse, at Æselet ogsaa kan forædles, og at det kun ved slet Behandling er blevet, hvad det nu er. Vildæselet er et deiligt Dyr, og det var ikke uden Grund, at Homer sammenlignede sine Helte dermed. Men ligesom Hesten har forædlet sig under Menneskets Haand, saa har Æselet ved slet Føde og haard Behandling tabt den Skjønhed, det i sin oprindelige Tilstand var i Besiddelse af.

I denne Tid, hvori jeg ikke kunde fortsætte min naturhistoriske Virksomhed, maatte jeg, som sagt, holde mit aandelige Liv oppe ved Hjælp af Poesien. Jeg havde allerede dengang fattet den Plan at skrive

en Tragedie om Tiberius, dog kom den endnu ikke til Udførelse, thi jeg manglede de ydre Hjælpemidler som jeg trængte til. Ikke engang et Exemplar af Tacitus kunde jeg opdrive; rimeligviis maatte dog dette have været muligt, men jeg var dengang, ligesom nu, kun lidet praktisk, og det faldt mig ikke ind at skaffe mig Adgang til et offentligt Bibliothek.

For ikke at tilbringe Tiden i Lediggang, begyndte jeg at oversætte mine to større Digte i det tydske Sprog. Dette var et Arbeide, der ikke kostede mig synderlig Anstrengelse, og som i min daværende Svaghedstilstand passede godt for mig. Man maa huske, at den store Kløft mellem Danmark og Tydskland endnu ikke havde aabnet sig, der bestod tværtimod et Slags aandeligt Forbund mellem den danske og tydske Nation. De danske og tydske Kunstnere levede endnu i Rom sammen som Brødre uden at ane den Adsplittelse, som Tydsklands Overgreb i en fjern Fremtid skulde medføre.

Til Afvexling sysselsatte jeg mig med Læsningen af de berømteste italienske Digtere, men jeg maa tilstaae, uagtet jeg dengang var langt mere fortrolig med det italienske Sprog, end jeg nu er, at jeg aldrig har følt mig stærkt tiltalt af dem. Ganske vist maatte jeg beundre deres Kunstfærdighed, deres Formfuld-

endthed, deres melodiske, klingende Sprog, men dog var der Strænge i min Sjæl, som de aldrig kunde sætte i Bevægelse. Der fandtes efter mine Tanker en Tryllemagt og en indre Herlighed i den nordiske Poesi, som de ikke forstode at fremkalde, og som man aldrig hos dem faaer nogen Anelse om. Rimeligviis var der Noget i min nordiske Natur, der hindrede mig fra ret at føle mig hjemme i denne fremmede poetiske Verden.

Ariost syntes mig at være en gratieus og høitbegavet Digter, ja en fuldendt Mester i den ydre Form og Versebygning. Han mangler heller ikke Opfindelseskraft, og forstaaer med vidunderlig Kunst at indvæve de brogede Farvebilleder i sine store, kunstigsammenslyngede og rigtglindsende romantiske Tepper; men det mægtige Hjerteslag i vor Romantik, den dybe Inderlighed, den uendelige Længsel i vor nordiske Natur, der gjør Poesien til noget Meer end til en gratieus Leg med Farver og Billeder og fantastiske Eventyr, den fandt jeg ikke hos ham. Det forekom mig, som om han legede med de gamle Sagn, ligesom Ovid i sin Metamorfosis leger med Hedenskabets Guder. De sprudle begge af sandseligt Liv, men Hjertet er fuldt af Vantro, og Poesien er for dem kun et Slags sybaritisk Forly-

stelse, et let og flygtigt Spil, der sjelden naaer længere end til at berøre den sande Poesi paa Overfladen.

Tasso syntes mig mere alvorlig, mere følelsesfuld, men noget monoton og mere musikalsk lyrisk end episk. Den rhythmiske Skjønhed i hans Vers har i lang Tid gjort ham til Italiens Yndlingsdigter. Hans store episke Digt „Det befriede Jerusalem" opløstes af Folket i syngelige Romancer; disse bleve i forsvundne Dage, som bekjendt, sungne af Baadførerne i Venedig og af Fiskerne og Fiskerinderne ved Stranden. Der maa vistnok være Poesi i de Sange, der saaledes kunne klinge fra Folkets Læber gjennem Aarhundreder. Hver enkelt Stanze hos Tasso lyder ogsaa i høi Grad harmonisk; et fiint Øre for Sprogets Velklang og en stor Sands for den deri skjulte Musik maa han have havt, men flere af hans Skikkelser have dog en temmelig bleg Kolorit, og som episk Digter var han neppe sin store Gjenstand voxen; han synes at mangle den plastiske, formende Kraft, som især i denne Digtningsart meer end i enhver anden er nødvendig.

Hvad der især kostede mig Møie, var at arbeide mig frem igjennem Dantes «Divina Commedia». De Neapolitanere, hos hvem jeg vilde hente Raad, kunde som oftest ingen Oplysning give mig, thi de forstode

ham neppe selv, skjøndt de ofte omtalte ham med tilsyneladende Begeistring. Men det lykkedes mig at skaffe mig en fransk Kommentar, ved hvis Hjælp jeg, skjøndt med stor Vanskelighed, banede mig Vei gjennem hans «Inferno» (Helvede), videre kom jeg ikke dengang. Dette forunderlige og i sit Slags enestaaende Digterværk vakte i høi Grad min Forbauselse. Jeg kunde ikke negte denne selsomme og gigantiske Digtning min Anerkjendelse, uagtet den er bygget paa skolastiske Spekulationer, paa en katholsk Metafysik og paa dunkle og mystiske Drømme fra Middelalderen; dertil maatte jeg erkjende, at alt dette var fremstillet med stor episk Kraft og Anskuelighed. Men jeg blev uhyggelig stemt derved, og det Hele forekom mig som en Poesi fra en fremmed og forstenet Verden, hvorom jeg maatte sige som Correggio hos Oehlenschläger, da han saae Mikel Angelos Arbeider i Kirken San Lorenzo:

„Jeg saae de evige Skikkelser — — —
— — — — — — Det forekom mig
Saa selsomt; stort og skjønt, dog dødt og sorgfuldt,
Det glædte mig, da jeg igjen derude
Stod under Himlens Blaa.“ — — —

Det synes ogsaa, som om Dante har været for Mikel Angelo, hvad Homer var for Fidias. „Skjærsilden“ og „Paradiset“ læste jeg først efter min

Hjemkomst, og da kun i Oversættelser. De have aldrig grebet mig saaledes som Digterens «Inferno». I plastisk Kraft staae de langt tilbage derfor, og den er det dog, der giver den episke Digtning sit rette Præg; hverken det maleriske eller musikalske Element kan i et episk Digt erstatte den.

Den vidunderlig vexlende Himmelglands, som jeg saae paa Ischia ved Solens Nedgang, saae jeg ogsaa igjen i Sorrento. Man behøvede kun om Aftenen efter en klar Sommerdag at stige op paa Husets flade Tag for at see den. Her tilbragte jeg ofte flere Timer om Aftenen. Som bekjendt følger Natten hurtig efter Solens Nedgang i de sydlige Lande, og Himlen glimter da strax af Stjerner. Saaledes skinnede Løvens Himmeltegn, som vi i vore lyse Nætter aldrig faae at see, endnu langt ind i Sommeren paa den vestlige Himmel. Men ogsaa Polarstjernen og Karlsvognen saae jeg meget nærmere ved Horizonten, end jeg nogensinde havde seet dem hos os. Det gik da, ligesom dengang jeg saae min forkortede Skygge i Villa reale. Jeg følte mig saa langt borte fra mit Hjem, saa det syntes mig, som om jeg aldrig skulde finde Veien tilbage dertil.

Det regnede kun een Gang i al den Tid, jeg opholdt mig i Sorrento, i Neapel derimod oplevede

jeg flere heftige Regnskyl. Naar Regnen kommer paa disse Steder, da styrter den ned med en Voldsomhed, især i den varme Sommertid, hvorom man hos os ingen Forestilling har. Vandet i hver lille Rendesteen svulmer da op som en rivende Bæk, og man seer Stole og Bænke seile ned derad; thi Uveiret kommer saa pludselig, at mange Haandværkere, der arbeide under aaben Himmel, ikke faae Tid til at bringe deres Meubler i Sikkerhed. En saadan Sommerregn ledsages som oftest af Lyn og stærke Tordenskrald. Under mit Ophold i Neapel druknede ved en slig Leilighed to Soldater paa Largo delle Pigne, en stor Plads nærved Museet. De bleve revne med af en Vandstrøm, der styrtede ned i Dybet gjennem en bred Afløbningskanal.

Det Privilegium med Hensyn til giftige Krybdyr, hvoraf Ischianerne mene at være i Besiddelse, kan Sorrento ikke rose sig af. Især skal der findes mange Hugorme. Saaledes blev et Dyr af denne Art midt om Dagen dræbt paa et Tag i vort Nabolav. Man meente, at den var bleven lokket derhen af Tørst, thi paa de flade Tage findes Cisterner, hvori Regnvandet samler sig. Hugormens Bid er dødeligt i Italien. Det skal heller ikke være sjelbent at finde Skorpioner i Krogene eller Revnerne af de forfaldne Mure.

Jeg selv har aldrig seet nogen Skorpion i Sorrento, men i Norditalien saae jeg ikke mindre end to, der krøbe over Gulvet i det Værtshuus, hvori jeg opholdt mig. De vare af den gule Slags, der ikke ansees som synderlig farlig, de bleve dog strax dræbte.

Jeg var tilstede ved forskjellige Helgenfester i Omegnen af Neapel; Neapolitanerne gjøre en forfærdelig Støi ved slige Leiligheder, der finder en stor Ødslen med Krudt Sted, og ved Siden af Psalmesangen og Klokkeklangen hører man idelig Geværog Pistolskud tilligemed Knald af Nøglebøsser og af smaa Krudtexplosioner til alle Sider.

En Aften hørte jeg en meget smuk Sang af unge Piger, som havde samlet sig under et Mariabillede. Texten var paa Latin som sædvanlig, men Melodien blev sungen af de reneste Stemmer og klang vidunderlig deilig i den stille Aftenluft. Pludselig blev Stilheden afbrudt ved Knald af Ildkugler og stigende Raketter bag ved Helgenbilledet. Kort efter blev en Skikkelse synlig, der lignede en brændende Due, som kastede Ildfunker ud til alle Sider, og bevægede sig langsmed en udspændt Snor. Det syngende Pigechor lod sig ikke forstyrre deraf, men vedblev med sin Sang, og de klare, skjønne Toner klang endnu i den stille Aftenluft, længe efter at Fyrværkeriet var ophørt.

Maria er den Helgeninde, eller rettere den Guddom, der fornemmelig tilbedes paa disse Steder, og hun synes at staae i høiere Anseelse hos Mængden end Christus selv, kun den hellige Gennaro kan maaskee gjøre hende Rangen stridig. Der holdes ved Paaskketid en geistlig Fest i Neapel, hvor et stort Mariabillede føres ud af en Kirke og stilles til Skue under aaben Himmel. Fra den anden Side nærmer sig et Christusbillede, men den hellige Madonna rører sig ikke af Pletten. Tilsidst bøier endelig Christusbilledet sig for Maria, men hun besvarer neppe hans Hilsen; thi det er i sin Orden, heder det, at Sønnen viser Moderen større Ærbødighed, end hun viser ham. Tilsidst stige mangfoldige hvide Duer i Veiret, medens Kirkeklokkerne klinge, og Folket jubler og skriger rundtomkring.

Man kan dog vanskelig negte, at der ligger en poetisk Idee til Grund for Mariadyrkelsen, trods alle de Taabeligheder og Smagløsheder, hvormed den er blandet. At der gives en from jomfruelig Natur, reen hellig, ubesmittet af Synd og høit hævet derover, og at dette Væsen dog bestandig sender sit Blik ned imod Synderne for at frelse dem, saa de ikke skulle fortabes, men tilsidst finde Vei til evig Fred og Tilgivelse; at hun daglig ligger bedende for Guds Throne for at bøie hans strenge

Retfærdighed, for at mildne hans Vrede mod Syndderne, saa at Naaden tilsidst kan seire derover: det er vistnok en skjøn om ogsaa med menneskelig Indskrænkning blandet Tanke. Det er den ideale, christelige Qvinde, som har faaet Guddomspræget i den hellige Madonna; deraf kommer den høie, himmelske Glands, der er udbredt over hende. Den katholske Almue har en stærk Følelse af, at det faldne Menneske trænger til en slig moderlig Beskytterinde, fuld af Medlidenhed over de ulykkelige Syndere, skjøndt selv ophøiet over dem. Derfor har den allerede stemplet hende som den fjerde Person i Guddommen, længe før Pius den Niende tænkte paa at slaae dette fast som et Dogma. Det er til hende, at de skjønneste latinske Kirkesange ere digtede, det er hende, der danner den skjønneste Figur i de store Maleres Billeder, det er ogsaa hende, der var Riddertidens qvindelige Ideal, som selv den reneste jordiske Qvinde ikke kunde naae. Og dog kommer hos de ædleste blandt Jordens Qvinder en lignende Stræben frem, uagtet al deres Gjerning kun er en svag Afglands af det himmelske Ideal. Hun fremstiller Christi egen Natur, saaledes som den kan udvikle sig i et qvindeligt Væsen og bliver først derved værdig til at være hans Moder.

Vi foretoge undertiden længere Udflugter hvori ogsaa Fremmede deeltoge. Vi gjorde blandt Andet en Tour til Søs til Castellamare, men her slaaer min Hukommelse mig ganske feil, og jeg skrev Intet op, som sagt, saa Alt er liigt en Drøm, der er henveiret i Vinden. Jeg husker kun, at Solen brændte saa stærkt, at jeg ved at bade mig og klæde mig af og paa i fri Luft fik en brændende Smerte i Hænder og Ansigt, som vedvarede i flere Dage. Jeg fik derved et føleligt Beviis paa, hvorledes den ulykkelige Qvinde i Boccaccios Fortælling maatte være tilmode, der blev nødt til, som Offer for en Elskers Hevn, at tilbringe flere Timer nøgen paa et Tag i en slig brændende Sommerhede.

En anden Udflugt erindrer jeg bedre; den fandt Sted i det sildige Efteraar, da vi vare komne tilbage til Neapel. Vi kjørte gjennem Posilipogrotten til Pozzuoli, der ligger paa den modsatte Side af Sorrento, paa den anden Side af Bugten. Vi besøgte Dalen Solfatara, hvori Stenene bære et grønt Overtræk af Svovl; vi saae, hvorledes den vulkanske Virksomhed tvinger de mindre Stene til at dreie sig rundt i Fordybninger, der ligne smaa Kratere. Det var ligesom om Dybet kogte under os, og som om de vulkanske Kræfter lurede paa at bryde

frem. Paa mange Steder var det farligt at gaae, og Jorden dirrede under vore Fødder, det synes som om det øverste Jordlag kun danner en tynd Skorpe over den gjærende Afgrund. Jeg vovede at stikke en Stok ned i Jorden, men blev strengt irettesat for min Forvovenhed, da den underjordiske Ild derved kunde finde et Udløb. Vi besøgte ogsaa den bekjendte Hundegrotte, man tilbød for en ringe Betaling at kaste en lille lavbenet Hund derind, der da vilde qvæles af den tunge skadelige Luft paa Hulens Bund. Men vi frabad os Experimentet, skjøndt man forsikrede os om, at Hunden godt kunde bringes til Live igjen, naar man blot trak den hurtig ud. Man kom ogsaa slæbende med flere Hunde, der alle pebe ynkelig, da de kom nær til Grotten, thi de anede vel, hvad der ventede dem, hvis de kom derind. Hvad især interesserede mig, var Ruinerne af det prægtige Serapistempel, der er smykket med korinthiske Søiler, og skal være bygget af Domitian. Vi havde aftalt at gjøre en Tour til Pæstum for at see de ældgamle Templer der, som alle ere opførte i dorisk Stiil, men denne Plan blev ikke udført, og jeg maatte lade mig nøie med at see Modellen til det store Neptuntempel afbildet i Kork paa det bourbonske Museum. Under Serapistemplet

har Grunden sænket sig, og den nederste Deel af Ruinen staaer nu under Vand.

Seent paa Efteraaret og om Vinteren antager en Deel af Egnen omkring Neapel Udseende af en stor Række af Kjøkkenhaver, hvori Kaal og Sillerí og alle Slags Urter, som ikke vilde trives her i den hede Sommertid, voxe frodig frem. Jeg har seet Blomkaalshoveder om Vinteren i Neapel, der havde naaet en overordentlig Størrelse, som de ikke ved den bedste Behandling og i den frugtbareste Jord hos os vilde naae.

Ogsaa paa Øen Kapri aflagde jeg et Besøg, ledsaget af Dalgas og et Par reisende Landsmænd. Dalgas nærede nogen Tvivl, om jeg kunde udholde den Besværlighed, der er forbunden med at gjeste denne Klippeø, men det lykkedes dog. Vi maatte seent om Aftenen stige opad mangfoldige Trappetrin for at naae den Landsby, hvor vi skulde tilbringe Natten. Næste Morgen stege vi igjen op ad mangfoldige Trapper, og naaede da tilsidst til Anakapri, Øens høieste Klippebjerg. Først laae det halv skjult bag Taager, men da disse splittedes ad, viste det steilt opstigende Fjeld sig i al sin eensomme Herlighed, som en høi og dristig af Giganter opført Muur, medens enkelte Taager endnu skjulte sig i Klippe-

kløfterne. Vi saae ogsaa det Sted, hvor Tiber, efter Sagnet lod sine Offre nedstyrte i Afgrunden. Vi saae Havet nedenunder og Myrther, der voxede vildt langs ned ad Skrænterne og Klippevæggen. Alt dette prægede sig dybt i min Fantasi og efterlod Minder deri, som atter trængte sig frem, da jeg digtede min Tiberius. Endelig stege vi ned igjen og foretoge en Tour gjennem den fladere Deel af Øen, der er fuld af Viinbjerge og Olietræer. Vi rede da igjen paa Æsler, som i disse Egne er det sædvanlige Beforbringsmiddel. Den saakaldte blaa Grotte fik vi ikke at see, den var dengang først nylig opdaget, og vi havde Intet hørt derom. Men man viste os det Sted, hvor Tibers Palads havde staaet, og jeg begreb vel, hvorfor den mistænkelige Tyran valgte det utilgængelige Kapri til sit Opholdssted.

Alle mine Ledsagere undrede sig over den Udholdenhed og Haardnakkethed, hvormed jeg, trods min ufuldkomne Gang, arbeidede mig frem over Klipperne. Der var en stor Iver og Ild i mit Blod dengang, som tildeels erstattede, hvad jeg manglede i Kraft og Bevægelighed. Dette mit hede Blod var mig tidt til Gavn, men maaskee endnu tiere til Skade. Min Indbildningskraft viste mig bestandig Lykke og Ulykke i forstørret, fantastisk Skikkelse. Jeg

huſker ogſaa, at jeg, naar denne Heftighed kom over mig, endog af Italienerne, der ſelv ere heftige nok, har maattet høre den Bebreidelſe: «Voi siete furioso!» (De er et galt Menneſke). Fantaſien har tidt ſtaaet ſom en Trøſter ved min Side, men tidt har den ogſaa ved ſine Overdrivelſer været nær ved at ſtyrte mig i Undergang.

Senere Ophold i Neapel.

Hvad der især dengang ængstede mig og satte min Fantasi i Bevægelse, var Tanken om, hvorledes jeg skulde skabe mig en Stilling i Fremtiden. Poesien vilde jeg, som sagt, aldrig opgive, men jeg kunde ikke forstaae, hvorledes dette kunde forenes med de Fordringer, man vilde stille til mig som Naturforsker. Hvad der end mere bidrog til at nedstemme mig, var, at mine to poetiske Arbeider, som jeg havde oversat paa Tydsk, ikke gjorde den Virkning paa dem af mine Venner, for hvem jeg læste dem, som jeg havde ventet. Enhver Digter, der har følt sig greben under Udarbeidelsen af et Digt, haaber, især hvis han endnu er ung, at kunne fremkalde Begeistring, eller idetmindste en varm Interesse hos Andre, til hvem han meddeler det. Men her mødte mig strax i Begyndelsen af min Digterbane en af de Skuffelser, hvoraf Livet er saa fuldt. Jeg blev da igjen noget uvis om mit poetiske Kald, hvortil jeg

tidligere havde saa fast en Tro. Jo mere den Tid nærmede sig, da jeg skulde forlade Neapel, desto stærkere tiltog min Ængstelighed, og jeg forfaldt til et Slags Melankoli, der endnu var stærkere end den, jeg følte før Amputationen. Jeg længtes inderlig efter at see mit Hjem igjen og frygtede dog derfor. Med hvor store Forventninger havde jeg ikke forladt dette Hjem, og nu skulde jeg vende tilbage med sønderrevne Seil som en halvskibbruden Mand. Denne min Ængstelighed fik tilsidst saaledes Overhaand, at jeg spurgte Dalgas, om det ikke skulde være muligt, at jeg kunde blive bestandig i Neapel og ernære mig ved at give Underviisning i Zoologi og Fysik. Han ansaae det ikke for aldeles umuligt, men raadede mig dog stærkt derfra. Ikke desmindre vilde jeg gjøre et Forsøg og oversatte derfor en af de Afhandlinger, jeg havde skrevet, paa Italiensk. Den blev ogsaa trykt ved Dalgas's Mellemhandling. Men pludselig kom der et Forbud fra de geistlige Censorer. Skriftet indeholdt farlige Meninger, hed det, der kunde føre til Vantro og Materialisme; Censorerne kunde ikke tillade, at slige Skrifter bleve udbredte i Publikum. „Jo større den formeentlige Indsigt i Naturvidenskaberne bliver," sagde en Geistlig, som Dalgas talte med om Sagen, „desto større bliver ogsaa Tidens Ugudelighed, saa at den hellige Skrift

foragtes; desuden, tilgiv, at jeg siger det ligefrem, er jo Afhandlingen skreven af en Kjætter." Dette Forbud fra Censorernes Side foraarsagede mig en betydelig Udgift, som jeg dengang vanskelig kunde bære, thi det kom først, efterat Afhandlingen var færdig fra Trykkeriet, tidligere syntes det, som om Intet var iveien.

Saalænge Sommeren varede, og saalænge jeg endnu syslede med poetiske Arbeider, og tillige kunde færdes i fri Luft paa Bjergene i Sorrento, fik denne Tungsindighed ikke ret Magt over mig, men da Vinteren kom, fik de mørke Tanker igjen stærkt Overhaand. Havde jeg havt et Digterværk under Hænderne, som da jeg opholdt mig paa Generalkonsulens Villa, da vilde jeg maaskee have seiret over min Forsagthed, men det havde jeg dengang ikke, det var et af disse øde og golde Mellemrum, hvori ogsaa Muserne syntes at have forladt mig. Rimeligviis var det en nerveus Krisis, jeg maatte gjennemgaae, for at vinde Kraft igjen til for Alvor at tage fat paa mit Livs Gjerning. „Maaskee er Du ligesaalidt skikket til Digter som til Naturforsker," tænkte jeg i et saadant mørkt Øieblik, „Din gamle Fader havde maaskee Ret; hvorfor vendte Du Dig bort fra det praktiske Liv, hvorfor vandrede Du ikke frem paa den alminbelige Landevei som tusinde

Andre?" I denne Stemning legede jeg ikke saa sjelden med den Tanke, at det maaskee var bedst for mig at sige Farvel til denne Verden, det syntes mig bedre at døe en tidlig Død, end at slæbe mig lemlæstet frem gjennem et langt Liv. Duede mine Digte noget, saa fandtes der vel En eller Anden, der vilde skjenke mig sin Deeltagelse og beklage min ublide Skjebne og min tidlige Bortgang, duede de ikke, saa var jeg endnu mere undskyldt, naar jeg gik min Vei. „Den Ulykkelige, ham har Gud mærket!" sagde engang en mig aldeles fremmed Mand, da han gik mig forbi. Disse Ord efterlod en Braad i min Sjæl, der i den Sindsstemning, hvori jeg var, kunde have sørgelige Følger.

Mit hele Liv havde tabt sin Friskhed og sin Glands, ja undertiden syntes det mig at ligne en Leg af en ironisk Aand, der drev Spot med Menneskets Tanker og høitflyvende Planer. Med fast og sikker Tillid drog jeg ud, med svulmende Haab om, at jeg selv ved egen Kraft skulde skabe mig en god Fremtid, og nu vendte jeg tilbage som en anskudt Fugl med brændte Vinger. Jeg havde naaet mit Ønske at see det deiligste Land i Syden, at leve i et jordisk Paradis, og netop her rammede den høieste Ulykke mig. I Nydelsens og Glædens Hjem havde jeg lært at kjende Smerter, som Tanken gysede tilbage for;

hvo der har gjennemgaaet Sligt, meente jeg, han kunde aldrig nogensinde blive glad meer. Den blotte Frygt for, at de onde Dæmoner, der nu syntes bundne, kunde sønderrive deres Lænker og bryde frem igjen, maatte som et Damoklessværd svæve over hans Hoved, saalænge han levede. Jeg skal bemærke, at jeg virkelig af og til frygtede for, at det Onde ikke var ganske tilintetgjort, og at en ny Amputation maaskee kunde true mig; dette grundede sig deels paa de nerveuse Smerter i Benet, der af og til plagede mig, deels paa en Læges uforsigtige Yttring, hvori han antydede en slig Mulighed. At dette just ikke bidrog til at forbedre mit Humeur, vil man let begribe.

Hvad der endnu forøgede den mørke Sindsstemning, hvori jeg befandt mig, var min oekonomiske Stilling. Jeg havde i lang Tid ikke skrevet hjem om Penge, thi jeg blev mere og mere ligegyldig for alle ydre Forhold. Dog havde jeg tidligere forespurgt mig hos vor Konsul i Genua, som pleiede at besørge mine Pengeaffairer, om der ikke var kommen nogen Anviisning til mig. Netop da jeg befandt mig i denne tungsindige Stemning, fik jeg et kort Svar, hvori Konsulen erklærede, at det ikke nyttede at henvende sig til ham, naar han fik en Anviisning, skulde han sende mig Penge, som Forskud kunde han

Intet give. Dette kom mig aldeles uventet, da jeg hverken nu eller før havde anmodet ham om noget Forskud, og vel at mærke, tidligere havde han været den høfligste Mand af Verden, han besøgte mig flere Gange i Genua og forsikrede mig om, at jeg i enhver Forlegenhed frit kunde henvende mig til ham. Jeg saae nu med en melankolsk Resignation, ja undertiden med en hemmelig Glæde det Øieblik nærme sig, da jeg vilde staae aldeles blottet for Penge i et fjernt og fremmed Land. Dette Øieblik kom hastigere, end jeg selv havde beregnet. En Aften da jeg stod ved Stranden nær ved Moloen og saae ud over Havet, havde jeg kun tre til fire Karliner tilbage. Jeg har aldrig følt mig saa forladt, saa eensom midt i Vrimmelen, saa afskaaren fra al ydre Hjælp, som hiin Aften, da jeg stod saa uendelig langt borte fra mit Hjem, alene med mine hemmelige Tanker, uden at eie, hvad jeg trængte til den næste Dag, og saae ud over det blaa Middelhav, der rullede sine sagte Bølger op mod Stenene. Disse tungsindige Øieblikke høre ogsaa med til den Sum, jeg maatte betale for at blive Digter, og jeg tvivler paa, at nogen af mine Læsere vilde kjøbe et Par flygtige Smiil af Muserne for saa høi en Priis. Dog maa jeg indrømme, at min oekonomiske Forlegenhed vel var bleven afhjulpen, hvis jeg havde betroet mig til min trofaste Ven

Dalgas, men det vilde jeg ikke, jeg havde dengang sat mig i Hovedet, at jeg vilde gaae min egen Vei i Taushed og ikke besvære Nogen med min Fortrolighed.

Det er kun for Gud, at Mennesket skal fremstille sig i alle sine Blottelser, thi hos ham er ikke blot den strenge Retfærdighed, men ogsaa den uendelige Naade, det maa da være mig tilladt ikke videre at omtale hiin sørgelige Tid.

Jeg skal kun tilføie, at hiint Fortvivlelsens Øieblik, hvori jeg endog paa en voldsom Maade stræbte at befrie mig for min Elendighed, tillige ved en sélsom Styrelse blev det Vendepunkt, hvori jeg igjen fattede Tillid til Livet og fik Mod til med Fortrøstning at gaae Fremtiden imøde.

Her var det igjen Dalgas, der med sin sædvanlige Iver og Handlekraft tog sig af mig, thi til ham maatte jeg dog tilsidst betroe mig. Han blev meget forfærdet over den Yderlighed, hvortil jeg var bragt. Han skrev strax til mit Hjem og sørgede tillige for, hvad jeg nærmest trængte til. Nogen Tid derefter modtog jeg de venligste Breve hjemmefra og de kjærligste Anmodninger om at vende tilbage tilligemed Forsikringer om, at man netop nu var meget gunstig stemt for mig, og at jeg kunde vente mig den bedste Modtagelse hos mine Lands-

mænd. Hvad der især bestemte mig, var en meget deeltagende, men tillige meget alvorlig Skrivelse fra min Onkel A. V. Hauch, hvori han lagde mig paa Hjerte, at jeg ved at modtage en Reiseunderstøttelse fra Staten, var i en Gjeld til mit Fædreland, som jeg ikke saaledes letsindig kunde afslaae at betale. Dette Brev bevægede mig til at opgive mine tidligere Planer, og jeg begyndte igjen for Alvor at tænke paa min Hjemreise; jeg betingede mig kun, at jeg, saafremt jeg kunde bestride de fornødne Udgifter, hvad jeg efter min Faders Brev meente at kunne gjøre, skulde have Frihed til at opholde mig i en ikke altfor kort Tid i Rom.

Den Krisis, jeg dengang maatte gjennemgaae, har ikke været uden Indflydelse paa mit senere Liv. Tværtimod, den har aldeles vist virket rensende paa mig selv i en Sfære, der ligger høiere end den poetiske, saa at megen Letsindighed, hvori jeg tidligere havde gjort mig skyldig, nu bortveg fra mig, og saa det lykkedes mig at befrie mig derfra for bestandig.

Baade Filosofer og Digtere have fablet meget om Skjærsilden, og Katholikerne have endog optaget den som et Dogma i deres Troeslære. Mig forekommer det tidt, naar jeg tænker over min egen Fortid, som om netop dette jordiske Liv er den sande Skjærsild, hvori Sjælen gjennem lange og tunge

Lidelser skal renses fra Synd og modnes for en lysere Tilværelse, saafremt dette endnu er muligt.

Jeg havde hidtil været langt borte fra Christendommen, jeg tør heller ikke paastaae, at jeg ret tilfulde blev greben deraf nu, men dog opstod der i hiin Overgangstid en stærk Tvivl om Tilstrækkeligheden af de naturfilosofiske og metafysiske Tankebygninger, jeg hidtil havde søgt at støtte mig til, hvilken Tvivl idetmindste antydede en Trang til en høiere Lære, der ikke blev staaende ufrugtbar indenfor Speculationens Grændser. Hvad tildeels dengang, men fornemmelig senere arbeidede sig frem i min Sjæl, har jeg nedlagt i et Slags Bekjendelse, der alt tidligere har været trykt, men som jeg, da den hænger sammen med mit Livs inderste Historie, paa dette Sted skal gjengive. Dog maa jeg føie til, at hvad her er sammentrængt i eet Moment, i Virkeligheden behøvede flere Aar for at naae sin fulde Udvikling.

Et Vendepunkt i mit Liv.

Det forekom mig som om mine Studier i filosofisk og metafysisk Retning ikke havde ført mig til det Resultat, jeg deraf havde haabet. I det Enkelte fandt jeg hos de store Filosofer mange glimrende Tanker, mange skarpsindige og træffende Bemærkninger, blandede med Dybsind og store poetiske Anelser, men jo mere jeg blev ført ind paa den metafysiske Undersøgelses Vei, desmere traadte, saavidt jeg kunde skjønne, et Slags Taage- og Skyggeverden, der rigtignok hos Enkelte blev streifet af en poetisk Lysstraale, i de virkelige filosofiske Syners Sted. Ja tilsidst forekom det Hele mig som et Slags videnskabeligt Mystifikation, og jeg beholdt, naar jeg skal være fuldt oprigtig, Intet tilbage som Resultat, uden Ord, Ord og atter Ord, som Hamlet udtrykker sig, og tidt var jeg fristet til at sige om dem, der kunde lade sig nøie hermed, hvad Faust siger om Wagner: „Daß doch dem Kopf nicht alle Hoffnung schwindet, der immerfort nach

Schätzen gräbt, zufrieden, wenn er Regenwürmer findet."

Selv hos Plato, den sublimeste af alle Philosopher, fandt jeg ved Siden af den skarpt udprægede Negation og den kritiske Begrændsning og ved Siden af en strengt udviklet Dialektik, dog egentlig kun store mythisk-poetiske Syner, hvorpaa man ikke kunde bygge som paa virkelige videnskabelige Resultater. Aristoteles kjendte jeg kun lidet til, jeg havde alene læst hans Naturhistorie og hans Poetik. For Spinoza gysede jeg tilbage; hans Lære var vistnok jernstreng i sine Konseqventser men den syntes mig ogsaa at dele Jernets Kulde, og den forekom mig ikke at passe for Andet end for den Deel af den lavere Natur, hvori det Personlige endnu ikke var vaagnet. Dette uhyre Hav, hvori de enkelte Individer dukkede frem som Bølger, for snart igjen at forsvinde, var dog, som jeg meente, intet Andet end en konseqvent Anvendelse af den lavere Naturs Love ogsaa paa den høiere Verden, som egentlig derved i sit Væsen fornegtedes. Paa den Vei syntes det mig, at en konseqvent Eenhed ikke var saa vanskelig at naae; men en streng resigneret Hengivelse til Nødvendigheden, under hvilken vi Alle maa trælle som Heloter, blev da det Høieste, hvortil den menneskelige Tænkning kunde føre.

For at berøre det Hovedsystem, som i vor Tid har været meest i Mode, og som man i Rækker af Aar hyldede som den høieste Viisdom, hvad er dog den lange Vei, vi tilbagelægge hos Hegel gjennem de mange Gange og Labyrinther Andet end en Gjentagelse af (hvad i andre Henseender kunde synes dens største Modsætning) en Gjentagelse af de Veie hvorpaa de ægyptiske Præster i ældre Dage førte deres Lærlinge? Gjennem uhyre Alleer enten af Sfinxer eller andre mythiske Skabninger ledes vi til mægtige taarnformige Indgange (Pyloner, som de kaldtes) og derfra ind i en Forgaard og derfra gjennem andre taarnformede Pyloner til en ny Forgaard, og derpaa til en tredie, og endelig til en skjult Helligdom, som oftest til en dunkel Grav. Det ene Rum førte til det andet, der kun var en Gjentagelse af de foregaaende, det endelige Svar paa de store Spørgsmaal syntes bestandig at skydes bort i det Fjerne; den evige Bevægelse var det eneste Sande, men standsede man tilsidst, da saae man ogsaa i Hegels Tankebygning kun en dunkel Grav, med andre Ord, det var Nihilismen, der ventede ved Veiens Ende og havde skjult sig bag det store Isisslør.

Eller for at tale uden Lignelser, et ubekjendt og upersonligt til Grund Liggende (det Absolute) udvikler sig bestandig dialektisk i sine Modsætninger og

trænger sig igjen sammen for paany at forenes i en høiere Tanke; denne Tankebevægelse er det eneste Vedblivende, men den finder ingensteds Ro; det Hele er en evig Fremskriden, en vordende Gud, som aldrig vinder Væren. Men Tankens og Kundskabens Træ smelter dog neppe sammen med Livets Træ ved noget filosofisk Magtsprog; her paa Jorden er der idetmindste en bestandig og uudfyldelig Kløft imellem dem.

I Naturvidenskaben synes vistnok Alt at hvile paa en fastere og realere Grundvold; de fundne Fakta ere sikkre, kun vare de Bygninger, man vilde opføre derpaa, ikke altid saa faste som Grunden, hvorpaa de vare byggede. Dog havde man forstaaet at opstille store Naturrækker, hvori Fænomenerne syntes at ordne sig. Her syntes ogsaa tidt de lavere Gruppers Udvikling som Forbilleder at antyde de høiere. Men hvor Meget der end var fundet, med hvor stor Kløgt og Flid man end af enkelte Brudstykker stræbte at sammenstave det Hele, saa var dog endnu Erfaringernes Verden for lidet gjennemforsket, til at man overalt med Sikkerhed kunde bygge derpaa. Meget maatte endnu undersøges med Sonde og med Skalpel og med Udgravninger i Jordens Indre, paa det man kunde naae et mod al Tvivl og alle Indvendinger sikret Resultat. Alt, hvad man endnu kjendte, der kunde tillægges en større Betydning, var, som sagt, kun

Brudstykker, og jo større Synskredsen blev, jo dybere og længere Blikket stirrede tilbage i Urtiden, desto større Tvivl reiste der sig ogsaa. Geologien, den interessanteste af alle Naturvidenskaber, var ogsaa den usikreste, den, der meest maatte bygge paa Hypotheser. Kun Detaillen traadte med større Sikkerhed frem, men denne tilfredsstillede ikke den Drift, der havde bragt mig til at studere Naturvidenskaben; kun til en fjern Fremtid blev jeg henviist, der dog ogsaa var uvis, og der i ethvert Tilfælde kun skulde lyse for fjerne Slægter, naar Aartusinder vare henrundne.

Desuden var der endnu et stort Problem, der, som mig syntes, hørte til de allervigtigste, og som hverken Filosofien eller Naturvidenskaben ret havde kunnet forklare, ja, som de meget ofte skjøde tilbage uden at indlade sig derpaa, det var det Ondes Oprindelse. Hvorfra kom dette, og hvorledes var det opstaaet? En gammel religieus Tradition satte Synd og Død i Forbindelse med hinanden. Men dette agtede Videnskaben kun lidet paa, Døden syntes jo ogsaa at vise sig i Naturens Verden fra Dagenes Begyndelse af; Alt i den bitumineuse Mergelskifer, altsaa i den organiske Skabnings første Tid, havde man fundet Fiske, hvoraf den ene var ifærd med at opsluge den anden. Og alle dyriske Organismer,

som vi kjendte eller troede at kjende fra Urtiden, vare byggede paa Levninger, som Døden havde efterladt. Ja det kunde jo ikke være anderledes, thi hvorledes skulde der blive Plads for alle Skabninger paa Jorden og for kommende Slægter, hvis ikke Døden bestandig ryddede op imellem dem.

Der var fornemmelig en Lære, som havde fundet Vei til Naturvidenskaben og til den moderne Filosofi, hvori den som oftest meer eller mindre skjult var tilstede, det var Læren om Pantheismen. Denne Tro, der hang sammen med de ældste filosofiske Anskuelser og Myther, havde noget Fristende for Fantasien, hvorfor ogsaa flere Digtere hilsede den med Glæde. Den syntes nemlig at udbrede et nyt og friskt Liv i Naturen, der var meget forskjelligt fra den afblegede Skyggeverden, som ellers i den abstrakte Filosofi viste os sine farveløse Billeder. Ifølge denne Lære svævede Gud ikke transcendent over Naturen, men han var det Naturen iboende inderste Væsen, der, uagtet manglende streng Individualitet, var det bestandig Virksomme deri. Dette syntes endog (hvad der dog vel grunder sig paa en Misforstaaelse), at bekræftes af vor hellige Skrift, naar det heder: „I ham leve, røres og ere vi." Det var vel ogsaa Meningen af den gamle ægyptiske Indskrift: „Jeg er Alt, hvad der var,

er og vorder". Det mindede ogsaa om Spinozas Lære og syntes paa den anden Side at udbrede Liv selv i den Verden, der før syntes død og ubevægelig.

Men netop denne Lære, der i mange Maader er saa tiltalende, thi den tilintetgjør jo Dualismen i Naturen og viser os overalt en eneste stor Alt omfattende Enhed, netop denne Lære staaer i det allerstærkeste Misforhold til hiin alvorlige Stemme i vort eget Bryst, som vi give Navn af Samvittighed. Den borttager al Skyld, alt Ansvar i Aandens Verden, den gjør Synden til en let og flygtig Skygge, der forsvinder med det jordiske Liv. Men naar alt Ansvar forsvinder, hvad Værd har da al alvorlig Stræben, hvad Betydning er der da i vor høieste og bedste Virksomhed? Vort hele Liv er jo da kun en Leg, der snart skal endes i Døden, hvorefter vi — her mindes vi igjen om Spinoza — skulle svømme som Draaber i det store Evighedens Hav, hvis Susen vi kunne høre i Stormen og i Vandenes vilde Bevægelser. Med andre Ord, med Pantheismens Antagelse forsvinder ethvert personligt Værd, eller det forvandles til et kort opbrusende Skum paa Uendelighedens Hav. Alt hvad der bliver tilbage for den Enkelte, er at svæve som et Drømmesyn eller en luftig Sky fra Tilværelse til Tilværelse uden Erindring om, hvad han før har været. Efter denne Lære er

der heller intet Fast, Alt er i evig Bevægelse. Men hvad skal da denne Stræben, denne Opdukken af de mange Personligheder til? Ondt og Godt forvandles da, som sagt, til et blot Skin, og den hele Skabning synes at være et Misgreb, en Vildfarelse, ja et Oprør mod den uendelige Eenhed, og der gives jo ogsaa dem, som have troet, at Syndens første Kilde maa søges heri.

For mig kunde ingen af disse Theorier vinde Sandsynlighed. Denne Gud, der uden Personlighed bestandig kæmpede for at vinde Tilværelse, der bestandig befandt sig i en Tilblivelsesproces uden for Alvor at naae sit Maal; disse Skygger, der svævede forbi og antoge Skin af Individer, men hvis hele Stræben, enten den gik i en slet eller en god Retning, ikke havde noget Væsentligt at betyde, thi den var ligesaa forgængelig som de selv eller som det Løv, Træerne bortkaste i Høsten; denne alvorlige Røst i vort Indre, der opstillede Fordringer og Love, som heller ingen ret Betydning fik, efterdi de Personligheder til hvilke de henvendte sig, kunde unddrage sig derfra ved at forsvinde i Døden; alt dette forekom mig som en Række af Modsigelser, som ingen filosofisk Theori magtede at løse. Langt mere tilfredsstillende og fyldig syntes mig da den religieuse Verden, som Naturvidenskab og Filosofi vendte sig bort fra, eller hvilken de, naar dette

ikke var Tilfældet, almindelig kun brugte som et Slags poetisk Draperi eller Maskespil. Kort sagt, med Hensyn til det Væsentligste, der var værdt at vide, forekom det mig, som om Videnskaben ikke havde ført os et Skridt videre, og hvad der bødes os til Gjengjæld syntes mig ingenlunde at erstatte, hvad man vilde berøve os.

Det Eneste, jeg da tilsidst kom tilbage til, skjøndt jeg endnu gjennemgik megen Tvivl og mange Kampe, var igjen at lytte til den gamle enfoldige Tale, som Tidens Vise havde vendt sig bort fra, og som efter Apostelens Ord var Jøderne en Forargelse og Grækerne en Daarskab. Her fandt jeg endnu den Overbeviisningens Fylde og Kraft, der kom fra Sjælens Inderste, og den Fortrøstning, som jeg forgjeves havde søgt i Filosofernes Systemer og i Naturvidenskabens Theorier og Drømme. Ja netop den Faktor, som saa tidt blev udelukket af Videnskabens Beregninger, syntes mig, som sagt, en af de allervigtigste. Synden var visselig trængt ind i Verden og kastede sin Skygge overalt hen derover; dette kunde ikke bortforklares eller ignoreres. Hvorledes Synden var kommen ind i Tilværelsen, var ganske vist et Mysterium, som kun under et religieust, maaskee mythisk Billedslør blev os meddeelt, men den var der nu engang og havde været der selv i Tider, som

tabte sig i Urverdenens dybeste Mørke; og hvilket Menneske havde vel Magt til at hæve det Slør, der skjulte dens Begyndelse for os.

Men naar Synden engang var der, da syntes mig det Øvrige en nødvendig Følge deraf. Da maatte den evige Kjærlighed søge at frelse, hvad der var nærved at fortabes og dog endnu kunde frelses. Den maatte, hvis den i Sandhed var den evige Kjærlighed, træde ud af sin høiere Kreds og søge ned til den formørkede Jord. Allerkraftigst maatte den drages ned dertil netop i den Tid, da Syndens Herredømme var allerstørst, da de sidste Glimt fra Oldtidens bedre Dage syntes nærved at slukkes, da Vold og Uret syntes at vinde Herredømme over den hele Jord. Men kom den i denne Tid, da maatte jo alle Fortabelsens Magter vende sig imod den. En saadan Protest imod sit eget Væsen kunde Synden ikke taale, en saadan klar, bristig og knusende Tale, et saadant Sandheds Ord, om at Alt, hvad den vilde og virkede for, var viet til evig Fordømmelse, og at den beilede til sin egen Undergang, maatte vække dens heftigste Modstand, det var en Kamp paa Liv og Død, mellem Verdens og Evighedens Rige, mellem at være og ikke være, og da nu Syndens og Hadets Børn tillige havde Sværdet til deres Raadighed, saa maatte de ogsaa bruge det, og den himmelske Natur,

der havde nedsænket sig i sine Fjenders Midte, maatte, ifølge Nødvendighedens Love, ved det blotte Hadets Tryk, og ifølge sin Modsætning dertil, vies til en jordisk forsmædelig Smerte og til Graven, anderledes kunde den frafaldne Verden ikke dømme.

Men netop ved saaledes tilsyneladende at gaae tilgrunde, maatte den i Virkeligheden, ifølge sit høiere og evige Væsen, seire; thi alle de Spirer til det Gode, der endnu vare skjult tilstede, eller der endnu kunde fremkaldes, maatte vinde Væxt i den rene Glands, som udgik fra det uskyldige Offer, i det evige Lys, som netop blussede høiest frem, da den jordiske Undergang kom. Livets Flammer sloge mægtig frem af Graven, og et nyt Haab, en ny Tro, et nyt Forbund, en ny hellig Kirke maatte da reise sig, hvori Jordens ædleste Sønner rakte hverandre Haanden, og under hvis Vinger de nye Kræfter seirende kunde udvikle sig.

Lige til dette Punkt kunde maaskee endnu den menneskelige Viisdom følge med, men her er Grændsen, thi her møde vi en Opstandelse af Graven, hvorfra, efter Alt, hvad den menneskelige Fornuft har udgrundet, Ingen er vendt tilbage, saalænge Verden har staaet, eller skal vende tilbage, saalænge den vedbliver at staae.

Men her er netop det Punkt, hvor en Forvex-

ling af de Love, der gjælde i Nødvendighedens Verden, med dem, der gjælde i den høiere Frihedsᐧ Sfære, lettest kan finde Sted. Ifølge Alt, hvad den ydre Fornuftgransktning har kunnet opdage, er den hele Verdensudvikling at betragte som en Nødvendighedens Kjæde, hvori det Hele er begrundet i en Række af Aarsager og Virkninger, saaat Intet kan komme frem som Resultat, hvad der ikke strengt lader sig udlede af de ydre, givne Forudsætninger, og saaat enhver Virkning, naar man kun holder alle de ydre Traade i sin Haand, lader sig beregne paa mathematisk Viis som et Regnestykke efter en bestemt og streng Formel. Men vel at mærke dette gjælder kun, saalænge man seer bort fra den spontane Bevægelse, der udvikler sig indenfra og gaaer ud fra Aandens dybeste Helligdom, eller med andre Ord, saalænge man fornegter Villiens Kraft og selvstændige Frihed, og bevæger sig indenfor de Grændser, som en eensidig Betragtning af Nødvendighedens Verden har slaaet fast. For denne Betragtning er ethvert levende Individ at ansee som en Krystal i den uorganiske Natur, og Aanden er intet Andet end den forbindende Kraft mellem Krystallens Dele. Naar Krystallen opløses, saa beseires denne forbindende Kraft, og idet den opløses, er den et overvundet Moment, der som et Særskilt ikke længer kan være til. Den

er ligesom en Musik, der svinder hen i Luften, naar Instrumentet tier, hvoraf den udgik. Den var kun, saalænge den havde sit krystalliske Legeme, men maatte forgaae eller idetmindste nedsættes til en blot Evne, en tilkommende Mulighed, naar Krystallens Dele ikke længere vare forbundne, thi den var jo ikke Andet end Udtrykket for denne Forbindelse.

Paa dette Sted maa jeg minde om, hvad man ved en anden Leilighed har udtalt, men hvad vel ogsaa lader sig anvende paa en konseqvent og eensidig Fordybelse og Granskning i den materielle Verden. En saadan Granskning kan gjennemtrænge, forstaae og beregne Alt, med Undtagelse af et lille, hemmeligt for det materielle Øie usynligt Moment i det Allerinderste, og dog turde det være, at dette Moment var af større Vigtighed end Alt, hvad Gransкeren paa den ydre Vei har seet og gjennemforsket, dette Moment er nemlig den skjulte Kraft, det mægtige Pulsslag i en usynlig Verden, hvortil den lavere Nødvendighed ikke naaer hen.

Ligesaavist som det er, at Tankens Vingeslag og dens dristige Flugt ikke lader sig beregne efter Tyngdens Love, ligesaa vist er der en Frihedens Helligdom i vort Indre, som ikke lader sig tvinge ind under Lovene i Legemernes og den ydre Bevægelses Ver-

den, thi dertil naaer ikke den ydre Nødvendigheds Kjæde, der sammenlænker alle Led i den synlige Verden som Aarsag og Virkning; tværtimod dette Frihedens Moment fremtræder netop som en skarp Protest mod Eensidigheden i hiin Synsmaade. Og dog hersker der ogsaa ganske vist Love i de høiere Aanders Rige, men Love, der komme fra indenaf. Hvo der ret kjendte denne høiere Verden i sin hele Sammenhæng, vilde vel ogsaa kunne beregne dens Gang, saa at det, der synes et isoleret Faktum, et Under, (en Afbrydelse af den lavere Tingenes Orden) viste sig begrundet i en høiere Naturlov i Aandens Væsen, men dog maatte slige Love fra Begyndelsen af udgaae fra et Frihedens Midtpunkt, der danner en stærk Modsætning til det Nødvendighedens Jernaag, som tynger paa den lavere Natur, og hvorunder alle dens Skabninger maa trælle. Ja hvori bestaaer det, vi give Navn af Hellighed? Mon ikke deri, at en reen og ophøiet Aand, ledet af Frihedens pludselige Indskydelser ligesom af Lynglimt fra Evigheden, bevæger sig ligesaa sikkert i sin høiere Flugt, som de underordnede dyriske Skabninger bevæge sig i deres Kredse, ledede ved deres lavere Instinkter og Drifter. Og da en Aand som Christus nedbalede fra sin høiere Lyssfære i Jordens Skyggeland, maatte da ikke hine Lysglimt fra Evigheden følge ham? Ja var ikke det

største Under allerede skeet, dengang han nedsteg paa Jorden, thi allerede derved gjennembrød han de lavere Aarsagers og Virkningers sammenhængende Kjæde.

Naar jeg betragtede alle de store Opdagelser og Opfindelser, som i Tidernes Løb, og især i de sidste Aarhundreder vare gjorte, saa maatte jeg vistnok beundre de uhyre Kræfter, der ere nedlagte i Menneskets Bryst; men uagtet vi i denne Henseende staae saalangt over vore ældste Forfædre, saa meente jeg dog at indsee, at vi med Hensyn til det Væsentligste, det, hvorpaa Alt egentlig kommer an, ikke vare komne stort videre end de; thi de vildeste Lidenskaber, det raaeste Barbari, den hensynsløseste Egennytte, den største Grumhed og den største dyriske Brutalitet, kunne dog (som den allernyeste Tid ogsaa viser) meget godt bestaae i Hjertets Dyb bag ved al denne ydre Kultur, skjøndt vi med Hensyn til jordiske og endelige Formaal derved ere blevne saa mægtige. Der er kun Eet, der væsentlig og i Sandhed bringer Mennesket videre, og dette Ene har sit Midtpunkt i Christendommen og mærkes vel paa det varme forhøiede Hjerteslag overalt, hvor denne i Sandhed fæster Rod.

Ogsaa den Modsætning, hvori Christendommen paa sit ideale Standpunkt synes at staae til et af de

betydeligste Resultater, der fremgaae af den nyere Naturforskning, lod sig udjevne, som jeg meente, saa at begge Synsmaader kom til deres Ret. Realt betragtet, i sin Foetaltilstand, om jeg maa bruge dette Udtryk, staaer Menneskeheden ganske vist i Række med den øvrige Natur, og har udviklet sig fra et meget lavt Standpunkt, fra et Standpunkt, der ligger nærved det, hvorpaa mangfoldige Dyr endnu staae, men idealt, med Hensyn til, hvad det engang skal vorde, og saaledes, som det er tænkt i Guds egen Tanke, staaer det uendelig opløftet derover, som en Fremmed, der er nedstegen paa Jorden fra en høiere Verden. Men denne høie i Guddommen tænkte Fuldendelse, kunde da vel, naar Mennesket først havde fundet sig selv i sin Bevidsthed, ogsaa udbrede sin Rosenglands over Dagenes Begyndelse, (i Begyndelsen er jo Enden hemmelig tilstede). Saaledes kunde derved en paradisisk Glands lægge sig over Menneskehedens Barndom, hvori den anede sin høie Fremtid; en Uskyldighedens Alder i Tidernes Morgenrøde, hvortil saamange betydningsfulde Sagn henpege. Noget Lignende viser sig jo hos ethvert enkelt uskyldigt Barn og udbreder sit Morgenskjær over de første lykkelige Aar, før Livets Kampe begynde. Og dog har ogsaa dette Barn udviklet sig fra en Foetaltilstand, hvori det aandede som et Vanddyr, og hvori dets Hjerne og

Hjerte lignede Fiskenes. Menneskets vegetative Liv henpeger mod den lavere Natur, Menneskets aandelige Liv henpeger mod Evigheden.

Ved disse Resultater bleve mine Tanker staaende; jeg havde vistnok ikke fundet de Vises Steen, men jeg havde vundet en fast Tro paa en levende Gud, paa den uendelige Kjærlighed, der nedsteg fra Lysets Rige og hengav sig for at frelse den formørkede Natur, paa den guddommelige Aabenbaring, der ogsaa udgaaer fra vort eget Indre i Samvittighedens hellige Røst, og der bekræfter Personligheden som den, der skal staae til Ansvar for sine Gjerninger, og der ikke kan opløse sig i en Luftbølge eller svinde hen i en Draabe og dukke ned i Pantheismens Hav for at unddrage sig derfra. Videre kunde jeg ikke komme, men dog fandt jeg heri en Beroligelse, en Trøst, en Fred selv i Savnets og Smertens Dage, mere værdifuld end Alt, hvad Videnskaben kunde skjenke mig, skjøndt jeg ingenlunde miskjendte dens Betydning indenfor Endelighedens Kreds.

De sidste Maaneder i Neapel, Afreise til Rom.

Nogen Tid før jeg forlod Neapel ankom to Brødre til Byen, hvis Familienavn var Monod, de vare begge Theologer og tilhørte den reformerte Kirke, og de udmærkede sig begge ved en henrivende Veltalenhed. Ved denne Leilighed kom en Plan til Udførelse, der længe havde været paatænkt af de i Neapel bosatte protestantiske Familier. De ønskede nemlig at forene sig til een fælles Menighed, hvori hver enkelt Familie efter sin Evne skulde bidrage til at lønne en Geistlig, som væsentlig deelte dens Tro, og som kunde udføre de kirkelige Forretninger efter de Regler og Vedtægter, der følges i den protestantiske Kirke, uden at man vilde tage Anstød af den Spaltning, der finder Sted i dens to store Hovedgrene.

Foreløbig havde de to Brødre holdt et Par Taler, der vakte megen Interesse og vandt stor Aner-

kjendelse hos de forsamlede Tilhørere. Baade de Reformerte og Lutheranerne søgte da i Forening at overtale een af dem til at fæste Bo i Neapel og at virke der som protestantisk Præst. Dalgas var en af dem, der med størst Iver søgte at sætte dette igjennem. Den ældste Broder kunde ikke blive, thi han var alt bunden ved sit Løfte til en anden Menighed; men den yngste lod sig overtale til at forsøge, hvad han i denne Henseende kunde udrette. Saaledes blev der foreløbig lagt Grund til en Kirke i Neapel, hvori Lutheranere og Reformerte smeltede sammen til een Menighed, og hvor netop fordi den dannede en Ecclesia pressa, omgiven af Katholiker, Iveren og Begeistringen var dobbelt stærk.

Aldeles kunde dog ikke den gamle Adsplittelse glemmes. Der opholdt sig dengang en ung luthersk Theolog i Neapel ved Navn Kunz. Han var kommen dertil som Hovmester hos en rig Kjøbmandssøn fra Frankfurt. De vare begge anbefalede til Hr. Fellinger, der stod i nær Handelsforbindelse med den unge Mands Fader. Hr. Kunz blev da af Hr. Fellinger og af Flere opstillet som Modkandidat mod Monod. Han var vist en retskaffen, duelig og velbegavet ung Mand, men kunde dog neppe i Veltalenhed maale sig med den talentfulde Monod. Det franske Parti fik Overhaand, og uagtet den lutherske Kandidat holdt

flere, som man sagde, ganske smukke Taler, saa blev dog Monod den, om hvem den største Deel af Menigheden samlede sig.

Monod fik Bolig i Dalgas's Huus, hvor ogsaa jeg tilsidst flyttede hen. Jeg kom saaledes i meget nær Forbindelse med ham, og jeg maatte i høi Grad beundre hans geistlige Taler. Der var en henrivende Kraft deri, en Dristighed i Billeder og Metaforer, som mindede om den fortærende Ild i Johannes's Aabenbaring, dette selsomme Værk, hvori de dybeste Sandheder ere blandede med kolossale Hallucinationer. Monod laante ogsaa af og til sine Billeder deraf. „Kongerne skulle skjule sig i Bjergenes Kløfter", sagde han engang, „og sige til dem, falder over os og skjuler os for den, som sidder paa Dommens Stol". Derfra gik han over til at vise, at det, som Mennesker kalder store Bedrifter, tidt er en Vederstyggelighed i Herrens Øie. For mig vare disse Billeder dengang nye, og baarne af det velklydende franske Sprog, gjorde de i den Stemning, hvori jeg var, et gribende og opløftende Indtryk paa mig. I denne brændende, med forunderlige Meteorer fyldte Atmosfære dvælede Monod dog ikke bestandig, men nærmede sig ofte mere til Nutidens Forestillinger, og da hans Sjæl var alvorlig bevæget af de Sandheder, han for-

kyndte, lykkedes det ham ogsaa at bevæge og henrive sine Tilhørere.

En af de Talere, paa hvem han satte meest Priis, var den berømte Massillon og jeg fandt ham tidt fordybet i Læsningen af denne Forfatter, som han erklærede for den største Mester i geistlig Veltalenhed, Verden havde seet. Ogsaa jeg forbausedes ved den Veltalenhedens Magt, der fandtes i de af Massillons Prædikener, som Monod laante mig. Saavel ved at læse dem, som ved at høre Monod selv, blev det mig klart, at det franske Folk fremfor de fleste andre var kaldet til at være en Stormagt i Veltalenhedens Verden. Men netop denne overmægtige Talens Strøm, og den rhetoriske Glands, hvori den lyser, er det, som skader Frankrigs Poesi, idet den tidt tilintetgjør den Enfold og Simpelhed og det ubevidste Trylleri, der her er det Væsentlige, og der maa spores ved Siden af, ja selv igjennem den dristigste Pathos.

Monod underholdt sig ogsaa med mig om naturhistoriske Gjenstande og viste heri en Alsidighed og Indsigt, som jeg, uagtet hans store Begavelse, ikke havde tiltroet ham. Engang sagde han halvt i Spøg halvt i Alvor: „De fleste Naturforskere ere Hedninger, det er De naturligviis ogsaa“? „Ja, en Hedning er han“, svarede Dalgas, „det kan De være vis paa.“ Jeg

indblod mig ikke paa at gjendrive deres Meninger, saameget mere, da jeg endnu dengang befandt mig i en Gjæringstilstand, hvori min religieuse Bevidsthed ikke ret havde vundet Fasthed. Dog er det vist, at Omgangen med Monod ikke saalidet bidrog til at befordre det Omslag i religieus Retning, som jeg nylig har omtalt.

I Selskab med Monod foretog jeg flere Udflugter i Omegnen og besøgte igjen adskillige Steder, som jeg tidligere havde seet. Paa Vesuv kunde jeg ikke følge ham, det forbød sig af sig selv, derimod fulgtes vi ad til Pompeji; denne Reliqvie fra længst hensvundne Dage, der nu langsomt træder frem af sin Askegrav, for at give de senere Slægter et slaaende Billede af en antik By midt i Nutiden. Det Hele med sine brogetfarvede Huse og med de rige Vægdekorationer og Mosaikarbeider staaer endnu som et vidunderligt Syn for mig, uden at jeg kan gjenkalde mig de bestemte Enkeltheder. Dog husker jeg, at vi vandrede mellem Grave til det saakaldte Ciceros Huus, at vi hvilede i et Tempel paa eller nærved Forum, at vi besøgte det store Amfitheater, skjøndt det ligger temmelig afsides. Jeg var tilmode, som om jeg befandt mig i en af de forhexede Byer, hvorom Østerlænderne fortælle i deres Eventyr, og hvori Befolkningen hviler under Trykket af en Talisman og er

forvandlet, saa man ikke seer den, medens Huse, Meubler og alle livløse Gjenstande endnu staae paa deres gamle Plads.

I den allersidste Tid, hvori jeg opholdt mig i Neapel, leiede Dalgas et Landsted paa Bjerget Vomero, hvilket Bjerg jeg allerede tidligere har omtalt. Monod blev i Byen, hvortil hans Embedsvirksomhed fængslede ham, men besøgte os dog saa ofte han kunde.

To Dage før jeg skulde begynde paa min Hjemreise, kom han og fortalte, at den berømte Naturforsker Schubert befandt sig i Neapel, men han vilde kun blive der i fire og tyve Timer. „Er det den Schubert, der har skrevet Ansichten der Nachtseite der Natur?“ spurgte jeg. „Ja det er uden Tvivl ham“, svarede Monod, „jeg veed, hvor han opholder sig, har De Lyst at see ham, kan vi tage derhen; i Hôtellet, hvor han boer, sagde man, at han vilde være hjemme Klokken otte“. Vi leiede da to Æsler og rede ned fra Vomero, og ankom noget før Klokken otte til det Vertshuus, hvor vi skulde finde Schubert. Vi ventede paa ham i to Timer, men han kom ikke. Dette bedrøvede mig meget, thi flere af hans Skrifter havde allerede tidlig tiltalt mig. Rigtignok fandt hans mystiskreligieuse Anskuelser ikke Bifald hos os, og Mange betragtede ham som en Sværmer og naturhistorisk Drømmer; men der var Poesi i hans

Drømme, og det var tilstrækkeligt for at vække min Interesse i hine Dage. Senere lærte jeg ham at kjende i München, som jeg paa sit Sted skal omtale.

Monod gav mig en meget varm Anbefaling til den preussiske Legationsraad Bunsen i Rom, der ved sin Virksomhed i den slesvigholstenske Sag just ikke har erhvervet sig noget godt Navn hos os. I denne Skrivelse, der ikke var forseglet, sagde Monod, jeg veed ikke, til hvilke Grunde han støttede sig, at jeg var et Slags Brutus, og at jeg ikke vilde frygte for at hengive mit Liv for en stor Idee. Denne Anbefaling gjorde ikke den tilsigtede Virkning, jeg blev meget koldt modtagen af Bunsen, og blev aldrig indbuden i hans Huus, der ellers stod aabent for alle Fremmede.

Jeg reiste paa den i hine Dage brugelige Maade med en Vetturin i Selskab med et Par Englændere. Toget gik over Terracina som sædvanlig. Jeg maatte beundre den store Frugtbarhed i den neapolitanske Jordbund, overalt saae vi Olie- og Morbærtræer og Agre, der svulmede af Overflod. Terracina ligger eller laae dengang i Pavestaten nærved Grændsen. Omegnen er ogsaa her meget frugtbar, men Luften er om Sommeren ikke sund, thi nærved denne Stad begynde de pontinske Sumpe.

De pontinske Sumpe ere ingenlunde berøvede

ydre Skjønhed, skjønbt den er meget afvigende fra den, jeg var vant til at see i Omegnen af Neapel. Græsset voxer frodigt, og den hele Egn er overklædt med et grønt Tæppe, saaledes som man ellers sjelden seer det i Italien. Men under dette Tæppe ligger den Giftslange skjult, hvis Aande forpester hele Egnen. Der voxer Vandplanter i Mængde. Bøflerne befinde sig vel her; i den stærke Hede ligge de næsten skjulte i Sumpene, saa at kun Hovedet og Hornene ere synlige. De Mennesker, vi saae, havde et gustent og sygeligt Udseende, forresten mødte vi ikke mange, de fleste vare flygtede til Bjergene, thi vi kom i den allerværste Tid, da Feberluften (den saakaldte Aria cattiva) udvikler sig i størst Mængde. Hvad man især maa vogte sig for, naar man reiser paa disse Steder, er at betages af Søvn i den usunde Luft, hvortil man let bliver fristet i den stærke Hede. Dog Alt, hvad jeg her kunde sige, vilde blot blive en Gjentagelse af, hvad der hundrede Gange før er sagt og fortalt, jeg skal derfor ikke trætte Læseren ved længere at dvæle derved.

Nær ved Terracina ligger den neapolitanske By Fondi, der har et skummelt og forfaldent Udseende, og skal være et af de værste Røverhuller i hele Italien. Vi fik et Par ridende Gendarmer med til Bedækning. De vare bevæbnede med Sab-

ler og Karabiner og rede snart foran, snart bag Vognen. Hvergang Mørket nærmede sig, især n vi saae Høie i Nærheden, bag hvilke Røve kunde skjule sig, speidede og lyttede vi med spæ Opmærksomhed, men vi mærkede aldeles Intet, truede med Fare.

Rom. (the winter 1826–27?)

Da vi havde naaet Albano, saae vi allerede Peterskirkens Kuppel i den dalende Solglands og med røde svømmende Aftenskyer i Baggrunden. Vor Vei førte os ind i Rom gjennem Porta Giovanni nærved den herlige Laterankirke (San Giovanni in Laterano), hvorom det heder, at den er omnium urbis et orbis ecclesiarum mater et caput*). Facaden derpaa er vistnok en af de deiligste, som nogen Kirke kan opvise. Det er paa denne Side af Rom, at Colosseum, Capitolium og flere af de betydeligste antike Ruiner ligge. Vi kjørte nær forbi Forum Trajani, og jeg fik saaledes strax ved min Ankomst et af de skjønneste Oldtidsminder at see, som Tiden har levnet os. Der er vistnok faa Bygninger i det moderne Rom, som i Skjønhed og Storhed kan maale sig

*) Alle Kirkers Moder og Overhoved baade i den hele By og den hele Verden.

med disse halvnedbrudte Kolonner, dette prægtige Marmorgulv, og denne høie med Basreliefer omgivne Støtte, der blev bygget til Ære for Roms ædleste og største Keiser.

Jeg indlogerede mig foreløbig i et bekjendt Hotel nærved den spanske Plads. Næste Dag opsøgte jeg Billedhugger Freund, som modtog mig meget venlig og sagde, at han havde hørt om mit Ophold i Neapel, og at han længe havde ventet mig til Rom. Han boede i Via-Sistina paa Monte Pincio, i samme Huus som Thorvaldsen, for hvem han strax forestillede mig. Thorvaldsen modtog mig med al den Forekommenhed, som han bestandig pleiede at vise sine Landsmænd. Han sagde, at han vel kunde erindre at have seet mig hos Oehlenschläger under sit Ophold i Kjøbenhavn 1819. Han viste mig strax sin Samling af Gemmer og af antike Lamper og ægyptiske Mynter. I samme Værelse havde han ogsaa sit lille Bibliothek, hvori Bøgerne ikke vare opstillede i Rækker, men hvor de laae den ene ved Siden af eller ovenpaa den anden. Hvis jeg havde Lyst, sagde han, saa kunde jeg komme og see dem igjennem, naar jeg havde Tid dertil, jeg vilde dog maaskee finde Noget, der kunde vække min Interesse. Denne Tilladelse benyttede jeg senere, og fandt da baade Afbildninger af Kunstværker og Henviis-

ninger til de Steder, hvor de vare at finde, hvilket under mit Ophold i Rom blev mig til virkelig Nytte. Man kunde læse det i Thorvaldsens drømmende Blik, at der idelig svævede Syner for hans Øie, som han følte Trang til at give faste Skikkelser, han havde som oftest, naar han udhvilede efter sit Arbeide, et Stykke Leer i Haanden, hvori han formede forskjellige Figurer, der kom og svandt med Øieblikket, og som det vel havde været Umagen værdt at holde fast paa.

Efterat jeg var bleven forestillet for Thorvaldsen, førte Freund mig op paa Museet i Capitolium. Jeg skal en Gang for alle bemærke, hvad der forresten falder af sig selv, at jeg efter saa lang Tids Forløb ikke kan have mindste Tanke om at opregne og omtale Alt, hvad jeg her og paa andre Steder saae, endnu mindre kan det være min Hensigt at give en Kritik derover, hvad ifølge mit dengang meget uøvede Blik vilde være en urimelig Anmasselse. Jeg skal kun dvæle ved et Par Enkeltheder, som gjorde et saa uudsletteligt Indtryk paa mig, at jeg endnu kan mindes dem; der var ogsaa nogle blandt dem, der udøvede et Slags Indflydelse paa mine egne poetiske Fremstillinger. Saaledes erindrer jeg, at jeg her saae et Billede af Tiberius, hvori Skjultched og Indesluttethed i sig selv syntes mig at

være det væsentlige Kjendemærke. Ligeledes erindrer jeg den saakaldte døende Fegter, der vistnok i sit Slags er et Mesterstykke, skjøndt den efter senere Meninger ikke tilhører den ældre store Kunstperiode, iøvrigt antyder Muskeludviklingen, Haaret og Aasynet, som Andre længst have bemærket, at der her ikke er fremstillet nogen Græker, men en Barbar. Desuden gjorde Freund mig opmærksom paa en ypperlig Satyr, der rimeligviis er en Kopi efter Praxiteles. Ogsaa den siddende Agrippina gjorde et imponerende Indtryk paa mig, som jeg endnu ikke har glemt.

I dette Museum mødte jeg igjen en af de Englændere, med hvem jeg var reist fra Neapel til Rom. Han vilde gjerne see nogle af Roms Kunstværker, sagde han, men havde ikke megen Tid, da han ikke kunde blive længere end tre Dage. „Deres Tid er Dem da temmelig knapt tilmaalt," sagde Freund med et Smiil, dog viste han ham høflig nogle af de vigtigste Statuer i Museet og svarede beredvillig paa Alt, hvad han spurgte om. Hvad der især interesserede denne Englænder, var at erfare, hvad de enkelte Kunstværker kunde være værdt, selv med Hensyn til de Postamenter, hvorpaa de vare stillede, gjorde han i denne Retning flere Spørgsmaal, og Postamenterne syntes ligesaameget at vække hans Opmærksomhed som Kunstværkerne selv. „Disse

Tourister er et underligt Slags Folk," sagde Freund siden efter, „og dog er det sjeldent, at Nogen selv imellem dem troer at kunne blive færdig med Rom i tre Dage. Thorvaldsen har nu været her i tredive Aar, dog gaaer der sjelden en Uge hen, siger han, hvori han ikke faaer noget Nyt at see, der fortjener hans Opmærksomhed."

Ved Thorvaldsens Mellemhandling fik jeg et Værelse i det samme Huus, hvor han selv boede, paa Monte Pincio hos Familien Butti. Mit Værelse laae i tredie Etage, det var ganske smukt, forsynet med en Kamin, og havde Udsigt til flere Haver, hvor Træer og Buske stode frodige og friske, skjøndt jeg ankom til Rom midt i den stærke Sommerhede, hvori Planteverdenen smægter efter Regn, og hvori de fleste Fremmede flytte bort til de omliggende Bjergegne. Jeg traf sammen med en dansk Familie, Kapitain Falbe og hans Frue, som dengang paa kort Tid opholdt sig i Rom. Vi bleve enige om at leie en Vogn i Fællesskab, som vi i de første fjorten Dage to Timer hver Morgen benyttede for at see Byens Omegn. Saaledes besøgte vi Cæcilia Metellas berømte Gravmæle, Katakomberne, Neros gyldne Huus og Livias saakaldte Badekammere, forsaavidt som der er Noget tilbage deraf. Freund gjorde mig opmærksom paa nogle Malerier i Loft-

hvælvingerne, hvoraf Rafael har taget flere Motiver til sine Arabesker, og det er ikke saa ganske lidt, hvad han saaledes har benyttet; jeg blev derved bestyrket i den Mening, at der gaaer en hemmelig Traad gjennem Kunstens Rige, ligesom gjennem Alt, hvad der her i Livet skal have en meer end øiebliklig Betydning, hvorved de ældste og yngste Tider knyttes til hverandre. Vi besøgte ogsaa Ruinerne af Mæcenas's Villa, hvor vi hørte Aniofloden larme i Dybet, ligesom den har larmet der i Mæcenas's Dage, og jeg var tilmode, som om jeg hørte Tiderne selv rulle forbi. Tilsidst besøgte vi Tivoli, saae Vesta- og Sibyllatemplet, stege ned i Neptunsgrotten og betragtede det vilde Vandfald, der nu desværre ikke længere kan sees, thi nogle Aar senere styrtede den hele Grotte sammen.

Kort efter min Ankomst til Rom gjorde jeg Bekjendtskab med en meget indsigtsfuld Kunstner og Kunstkjender fra Baiern ved Navn Wagner, af hvis Veiledning jeg under mit Ophold i Rom havde stor Nytte, og hvis Personlighed endnu efter saamange Aars Forløb staaer frisk og levende for min Erindring. Han havde tidligere været Maler og havde vundet Prisen for et Maleri, der ogsaa fandt Goethes Bifald, senere havde han givet sig af med Billedhuggerkunsten. Men det var dog ikke som Kunstner,

at han havde erhvervet sin største Berømmelse, men det var især som Kunstkjender og Oldgransker. Der fandtes dengang selv i Rom, efter hvad man fortalte mig, kun Faa, der i denne Retning kom ham nær, og det var ikke let med nogetslags Efterligning at skuffe hans øvede Blik. Han havde ogsaa gjort sig bekjendt ved en Afhandling over de æginetiske Kunstværker, som Kongen af Baiern havde kjøbt, og som en Tidlang, før de bleve sendte til München, stode under hans Opsigt.

Jeg traf ham første Gang i Caffè greco, hvor han hver Morgen pleiede at indfinde sig for at tage sin Frokost, før han begyndte paa Dagens Arbeide. Caffè greco ligger i via condotti, temmelig nær ved Monte Pincio. Det var dengang Samlingspladsen baade for de danske og de tydske Kunstnere, der i hine Dage, som sagt, omgikkes meget fortrolig og venskabelig med hverandre. Naar man tænker tilbage paa hiin Periode, da er det ligesom om man fæstede Blikket paa en patriarkalsk Tid, der er saa forskjellig fra vor, at man skulde tro, der laae Aarhundreder imellem dem. Om politiske Overgreb fra Tydsklands Side var der dengang ikke Tale. Rom var i hiin Periode et Fredens Hjem, hvor det Nærværende maatte vige for det Forsvundne, og hvorhen alle de søgte, der, uden at vildledes af andre

Hensyn, vilde uddanne deres Blik og sjælelige Sands for det Høieste, hvad den forgangne Tid i Kunsten havde virket. Ganske vist fandtes der ogsaa dengang Sympathier og Antipathier, som virkede paa Aanderne og fremkaldte Partistillinger, men de politiske Storme hørte man endnu kun i det Fjerne, og naar man blot sympathiserede i kunstnerisk Retning, saa spurgte man lidet om, i hvilket Land Nogen var født, og hvilke politiske Anskuelser han hyldede. Ja Kunstnerne havde som oftest aldeles ingen politisk Anskuelse, de bekymrede sig kun om deres Kunst og lode forresten Verden gaae sin skjeve Gang, som den kunde og vilde. Dukkede der ikkedesmindre et politisk Spørgsmaal frem, saa var det ligesom om man hørte en Stemme fra en ubekjendt Verden, man lyttede dertil, men mærkede dog snart sin egen Begrændsning og vendte da tilbage til den Sfære, hvori man følte sig hjemme, og hvori en almindelig Kunstinteresse ligesom en Verdensstrøm rev alle med sig, saa at det Nationale, hvor høit man ogsaa elskede sit Fædreland, dog aldrig førte til nogen skarp Adskillelse, eller fremkaldte nogen bitter Meningsstrid.

Billedhugger Freund, der i saa mange Henseender viste sig forekommende imod mig, var ogsaa den, der først forestillede mig for Wagner, som alt fra gammel Tid af var hans fortrolige

Ben. Da Freund fortalte, at jeg havde tilbragt over to Aar i Neapel, sagde Wagner: „Saa tænker jeg, De har havt Leilighed til at sande Goethes Ord om Neapolitanerne?“ — „Skjøndt jeg ikke er ubekjendt med Goethe,“ svarede jeg, „saa veed jeg dog ikke, hvad De sigter til.“ — „Han siger, at hverken Religionen eller Kunsten har gjort Folket i Neapel et Haar bedre, end det vilde have været, hvis det endnu boede som dets vilde Stamfædre i Huler eller Skove.“ — „Det gjælder da vel kun om den neapolitanske Almue,“ svarede jeg, „og dog gives der ogsaa her Undtagelser.“ — „Her i Syden er der ikke saa stor Forskjel mellem Almuen og de andre Stænder, som man skulde troe,“ sagde han.

Freunds Værelse laae lige under mit. Han bankede hver Morgen med en lang Stang i Loftet for at vække mig, og vi ilede da ned ad den spanske Trappe til Caffè greco, hvor vi traf sammen med Wagner og andre Kunstnere. Efter nogle Dages Forløb gav Wagner mig en Fortegnelse over de Kunstværker i Vatikanet og i flere nærliggende Malerisamlinger, som jeg først og fornemmelig burde see. „En Fremmed, der ikke kan blive ret længe i Rom, gjør vel i at bære sig saaledes ad,“ sagde han, „man spilder ellers altfor megen Tid paa det, som er mindre godt, og De gjør rettest i ikke at ville see

formeget paa en Gang, derved sløves kun Øiet, og man faaer et forvirret Indtryk af det Hele."

To Gange om Ugen besøgte jeg Vatikanet. Det forbausede mig da at erfare, at de Mesterværker, der i lang Tid gjaldt for at være de ypperste, som den belvederiske Apollo og Laokoonsgruppen, nu ikke længere stode i første Række, og at man havde opdaget Kunstværker, der i Reenhed og ædel Stiil endnu overgik dem. Et slaaende Beviis herpaa fik jeg, ved at see de saakaldte Lord Elgin's marbles (rigtignok kun i Gibsaftryk), og de Levninger, der endnu ere tilbage af Basrelieffernc fra Parthenon.

De Statuer, der i Museo Chiaramonti*) fornemmelig vakte min Beundring, vare den gamle Silen, der holder en lille Bacchus i sine Arme, den ypperlige Statue af Demosthenes, med en Papirrulle i Haanden, den fløitespillende Satyr og den kolossale hvilende Nilgud, omgiven af smaa klattrende Genier, et Kunstværk, der, skjøndt det tilhører en yngre Periode, dog er tænkt og udført med storartet og kjæk Humor. Et eget Indtryk gjør det, naar man i Nærheden heraf seer en Statue af Lucius Verus ganske nøgen, og dog med et Slags

*) Museo Chiaramonti og Museo Pio-Clementino ere de to store Museer i Vatikanet, hvori de gamle Statuer ere opstillede.

Paryk paa Hovedet. I samme Sal findes et Basrelief fra Hadrians Tid, hvori Kunstneren med stor Omhu har søgt at efterligne den stive Symmetri i de alleræld ste Billeder, og hvori Kunsten ved Enden af sin Bane minder om sin Begyndelse.

Hvad der især i Museo Pio-Clementino vakte min Opmærksomhed var, foruden den belvederiske Apollo og Laokoon, et ypperligt Billede af en Kriger, beklædt med den græske Chlamys, samt en Junostatue, der gjorde et saa stærkt Indtryk paa mig, at jeg neppe nogensinde er bleven mere greben af et plastisk Kunstværk.

En af de væsentligste Fordele, som Opholdet i Rom bragte mig, var at drage min Opmærksomhed bort fra mig selv til en høiere Skjønhedsverden og til de store Minder om en forsvunden Herlighed, saa det lavere Livs Tryk svandt hen, som en ængstelig og dunkel Drøm, der flyer ved Morgenrødens Ankomst.

Da jeg første Gang saae de kolossale Torsoer, der kaldes Lord Elgin's marbles, fulgte baade Freund og Wagner med. Wagner kunde ikke blive træt af at betragte dem, især udtalte han sin Beundring over det ene af disse Billeder, hvis Legeme er dreiet noget til den ene Side. „Det kunde vel være, at der fra Anatomiens Side kunde indvendes Et og Andet der-

imod," sagde han, „men det Geni, hvormed det er gjort, det Liv og det Muskelspil, der her kommer frem, skal man vanskelig finde Mage til i noget af de Kunstværker, vi ellers kjende," han tvivlede aldeles ikke om, at disse Torsoer maatte henføres til Fidias's Tid, og at de enten vare udarbeidede af ham selv eller, efter hans Tegning, af en af hans bedste Elever.

En anden Gang førte Wagner mig hen i et Palads, hvor der stod en Minerva. „Der er ellers ikke stort at see," sagde han, „men dette Billede fortjener nok, at man gjør en Valfart derhen, alene for at see hende." — Det er ogsaa vist, at det var et forbausende Syn. Denne Minerva var ingenlunde kolossal, og dog gjorde hun et kolossalt Indtryk. Hovedet var lidt bøiet, vist ikke af den tunge, prægtigt udarbeidede Hjelm, men af de mægtige Tanker, der bevægede sig i hendes Indre. Denne tankefulde Skjønhed, denne forunderlige Kontrast af en streng, mandig Sjæl, der er bunden til et qvindeligt Legeme, er vistnok sjelden paa en bedre Maade fremstillet. Brystet er ikke meget fyldigt, Hofterne ere noget smallere, end de ellers hos en Qvinde pleie at være, og dog udtaler der sig igjennem det Hele en høi og mægtig Skjønhed, men rigtignok en Skjønhed af den Art, som Kunstnerne selv i Skopas's og Praxiteles's Tid, hvor fuldendte de end vare inden-

for deres Kreds, ikke længere kunde opsvinge sig til. Og dog hvor ypperlige vare ikke deres Billeder, og hvor høit staaer ikke den Torso, vi har af Venus fra Melos, over den mediceiske, der dog endnu indenfor sin Kreds er en betydelig og skjøn Kunstfrembringelse. Ved at see slige Billeder og ved at betragte Forholdet mellem de forskjellige Kunstperioder, lærer man ret at begribe, hvor uendelig Kunsten er, og hvorledes en Kunstner kan være ypperlig indenfor sin Sfære, uagtet han er meget langt fra den Høide, hvorpaa en Anden staaer.

Wagner havde ikke havt nogen lærd Opdragelse og var kun lidet bevandret i de gamle Sprog, dog var han ganske vist en god Archæolog. Alt, hvad man i den Retning kan lære af Oversættelser, det kjendte han nøie. Alt, hvad Plinius har skrevet om de gamle Kunstværker, kunde han næsten udenad, ogsaa om Vitruvius, Pausanias og flere andre Forfattere vidste han god Besked. Og han havde den store Fordeel, at han ikke blot med egne Øine havde seet en stor Deel af, hvad han omtalte, men at han ogsaa bragte et øvet Kunstnerblik med til Beskuelsen. Næsten alle hans Domme over Kunstværker bare Præget af umiddelbar Anskuelse, forenet med Selvtænkning, og da han tillige talte med stor Friskhed og stort Liv, saa kunde det ikke feile, at han maatte virke stærkt paa de unge Kunstnere, der omgave ham,

og at han saaledes i sit lange Liv havde havt en stor og gavnlig Indflydelse paa mange af dem.

Ogsaa den ældre Historie havde han studeret, og uagtet den Deel deraf, der hang sammen med Kunstens Udvikling og Blomstring, meest interesserede ham, saa kjendte han den dog godt i dens Almindelighed. I Herodot, Svetonius og Tacitus var han vel bevandret. Han var den Første, der gjorde mig opmærksom paa det Sted i Herodot, hvori denne fortæller, at Foenicierne efter deres Paastand havde omseilet Afrika, og at de paa denne Reise havde seet Solen i Nord. Denne Omstændighed, der hos Herodot vakte Tvivl om Sandheden i deres Beretning, afgiver netop, som Wagner bemærkede, et sikkert Beviis derpaa.

Han vidste ogsaa Besked om adskillige Oldtidssagn, der, selv om de vare senere Opdigtelser, dog ved den charakteristiske Maade, hvorpaa de passede ind i de gamle Forhold, ikke savnede Interesse. Saaledes erindrer jeg en mærkværdig Fortælling om Domitius Corbulo, som jeg ikke mindes at have læst hos nogen af de Historieskrivere, jeg kjender. Corbulo var en af de navnkundigste og tapreste Generaler i den romerske Keisertid. Han levede under Nero og havde indlagt sig stor Berømmelse ved sine Seiervindinger. Hæren elskede ham, og det

vilde kun have beroet paa ham, hvis han havde havt Lyst dertil, at styrte Nero og sætte sig selv paa Keiserthronen i hans Sted. Og dog stod han høit i Neros Gunst, der paa sin Viis ogsaa elskede ham og havde stor Tillid til ham. Men engang kom han pludselig til Rom for at tale med Keiseren i et vigtigt Anliggende. Til hans Ulykke holdt Nero netop i det Øieblik en af de ryggesløse Fester, hvori han og hans Hof overlod sig til de vildeste Udsvævelser; Nero selv var klædt i Fruentimmerklæder. Da han saaledes blev overrasket og skammede sig ved at vise sig for sin berømte General i denne Dragt, vidste han intet bedre Middel for at befrie sig derfra end at udstede den Befaling, at Corbulo øieblikkelig skulde tages af Dage. Da Corbulo hørte dette, sagde han kun det ene Ord: „Fortjent", og stødte derpaa selv Sværdet i sit Bryst. „Det viser, at den romerske Storhed ikke var uddød endnu i Keisertiden," sagde Wagner, „men det var ogsaa fortjent, thi hvorfor frelste han ikke Verden fra et sligt Uhyre, da det dog havde staaet til ham at gjøre det?"

Ogsaa for Poesi havde Wagner megen Sands. Især beundrede han den Natursandhed, der findes hos Homer. Engang omtalte han den niende Sang i Iliaden, hvor Foenix, efter at Grækerne ere blevne trængte tilbage indenfor deres Forskandsninger, søger

at bevæge Achilles til igjen at deeltage i Kampen. „Saalænge Achilles taler,“ sagde Wagner, „saa synes man, at han har Ret, men naar Foenix siden tager til Gjenmæle, saa synes man, at han har Ret, og at Achilles har Uret. Netop i Sligt viser Homer sin store Kunst, og deri kommer ingen Anden ham nær.“

Paa Lucians Satirer satte Wagner ligeledes stor Priis. „Der er Stof nok til slige Satirer ogsaa i vor Tid,“ sagde han, „man kunde skrive prægtige Satirer i Lucians Maneer om al den dumme Snak, man hører paa vore Kunstudstillinger. Det skulde De gjøre,“ sagde han pludselig til mig, formodentlig havde Freund talt til ham om et Par poetiske Fragmenter, som jeg havde læst for ham. „Det skulde være Kunstværkerne selv, der førte Ordet,“ blev Wagner ved, „det Hele skulde begynde efter Udstillingen, naar Portene vare lukkede, med de Ord: Nu Gud være takket, at det er forbi, og at de ere borte. Det Øvrige maa De selv sætte til.“ — „Det vilde neppe lykkes for mig,“ svarede jeg, „det ligger ikke for mit Talent.“ — „Nu forsøg det dog, De behøver bare at lytte til Noget af det, der bliver snakket ved slige Leiligheder, saa vil det nok gaae.“

Naar jeg tidligere har sagt, at Kunstnerne i Rom i hine Dage kun brøde sig lidet om de politiske Tildra-

gelser, saa maa jeg dog herfra undtage den græske Frihedskrig, der netop stod i fuld Flamme under mit Ophold i Rom. Næsten alle de Kunstnere, jeg dengang talte med, vare begeistrede for den græske Sag og toge Parti mod Tyrkerne. Heri gjorde Wagner en Undtagelse, hvad der kunde synes underligt nok, naar man betænker, hvor høit han elskede det ældre Grækenland og den gamle græske Kunst.

Men Wagner havde i længere Tid opholdt sig i Athen og havde saaledes havt Leilighed til at lære baade Tyrker og Græker nøiere at kjende. „Tyrkerne ere kolde og frastødende i Begyndelsen," sagde han, „idetmindste mod Fremmede, mod Frankerne, som de kalde dem, men naar man kommer i nærmere Forbindelse med dem, viser det sig, at de ere ordholdende og paalidelige. Grækerne derimod ere finere og mere listige, de ere indsmigrende og høflige, men paa deres Ord skal man ikke stole, og den, som sætter Tillid dertil, vil ofte blive bedragen. Det forstaaer sig af sig selv, at der findes Undtagelser, jeg har ogsaa fundet brave og ærlige Mænd imellem Grækerne, men i de fleste Tilfælde gjælder det dog, hvad man alt sagde i Romernes Tid, at paa den græske Troskab skal Ingen forlade sig, og under det forbærvede græske Keiserdømme bleve de neppe bedre." — Dog negtede

han ikke, at Tyrkerne maatte bære en Deel af Skylden, og at den lange Undertrykkelse og Trældom havde bidraget meget til at udvikle de slette Sider i Grækernes Charakter.

Til andre Tider fortalte han Adskilligt, der vidnede om Tyrkernes Afhængighed af Vaner og om deres stillestaaende Væsen. „Naar man har seet en Tyrk ryge sin Pibe paa et bestemt Sted et Par Dage i Rad,“ sagde han, „saa kan man næsten være vis paa at træffe ham igjen, rygende sin Pibe paa samme Sted og til samme Tid i Uger og i Maaneder; ja der gives Enkelte, som man kan være saa sikker paa hver Dag at gjenfinde paa den samme Plads i den samme ubevægelige Stilling, saa man kunde fristes til at betragte dem som Steenbilleder, der høre med til Bygningerne, foran hvilke de sidde“.

Efter Tyrkernes Mening er det kun lidet sømmeligt for en Mand at yttre Uro og Heftighed i sine Bevægelser, og de see med Ringeagt ned paa den udvortes Livlighed, som Grækerne vise. Naar en Tyrk møder en eller flere Grækere, saa anseer han det som en Selvfølge, at disse vige til Side, og det gjøre de ogsaa uden Undtagelse. For Franskmændene have Tyrkerne ingen ret Agtelse paa Grund af deres livlige Minespil og Bevægelse. Tydskerne og Englænderne tiltale dem langt meer, ved deres

Rolighed og fatte Væsen. „De have Lighed med os sige de, „Franskmændene ligne Grækere og Abekatte". Dog maa man erindre, at der ligger halvtredsindstyve Aar mellem den Tid, Wagner dengang omtalte, og den, hvori vi leve, og at Meget kan have forandret sig i de Aar.

„Det er heller ingenlunde ved alle Leiligheder," bemærkede Wagner, „at Tyrkerne vise en saa stor Indolents, ogsaa de kunne komme i Bevægelse, naar de paavirkes af stærke Lidenskaber f. Ex af Skinsyge eller af religieust Sværmeri." Wagner havde engang Leilighed til hemmelig at være tilstede ved en religieus Dands, der fandt Sted i en Moskee. De Dandsende holdt hverandre snart i Hænderne, snart ilede de frem, den ene efter den anden; de dreiede sig bestandig i en stor Kreds, medens de idelig udraabte Allahs Navn. Det var et imponerende Skuespil, sagde Wagner; de syntes alle høie og velskabte, og der var en saadan Styrke i deres Bevægelser, at man, hver Gang de kom nær, kunde see deres Bryst, hæve sig og høre Lyden af deres Aandedrag. Iøvrigt var det strengt forbuden, at nogen Vantro maatte besmitte dette Sted med sin Nærværelse, idetmindste saalænge den hellige Dands varede, og det blev betragtet som en stor Forvovenhed af Wagner, at han dristede sig til at trodse dette Forbud; havde Tyrkerne seet ham,

da kunde det være bleven en farlig Sag for ham. Endnu farligere er det altfor dristig at nærme sig til en tyrkisk Qvinde, og mangen Franker har maattet betale en slig Forvovenhed med sit Liv.

En anden Gang saae Wagner en Dands af to unge Grækerinder; denne Dands sagde han, at han aldrig kunde glemme. Han blev indbuden til et Middagsselskab af en rig græsk Kjøbmand, af hvem han havde kjøbt nogle Kunstværker til Kongen af Baiern. Efter Bordet traadte to unge Piger ind, der vare Kjøbmandens Døttre. De syntes begge meget unge og meget deilige og lignede hinanden baade i Ansigtstræk og Høide, deres sorte Haar hang i to lange Fletninger ned ad deres Nakker og Ryg. De bleve staaende stumme ved Indgangen, til deres Fader gav dem et Vink. Da traadte de nærmere og bøiede sig dybt for Selskabet med nedslagne Blikke og med Armene foldede over Brystet. Paa et nyt Vink af deres Fader begyndte de en Dands, hvortil der tonede en sagte klagende Musik, der uden Tvivl var lempet til en Melodi af en græsk Folkesang. Denne Dands, paastod Wagner, var noget af det meest Fortryllende han i sit Liv havde seet. De dreiede sig i bestandig vexlende og dog bestandig skjønne Stillinger om hinanden. Hver af disse Stillinger, sagde Wagner, kunde have givet en Billedhugger de ypperligste Motiver

til et Basrelief. Tilsidst standsede de paa det Sted, hvor de havde begyndt deres Dands, derefter bøiede de sig igjen med nedslagne Blikke og med Armene korslagte over Brystet, hvorefter de hurtig forføiede sig bort.

For den daværende Konge af Baiern havde Wagner en stor Forkjærlighed og talte ofte om den Tid, han havde tilbragt i Rom. „Han var bestandig paa Færde," sagde han, „og vilde see Alt med egne Øine. Han besøgte ofte Kunstnerne i deres Værksteder og indlod sig i lange Samtaler med dem om deres Planer og om de Kunstværker, hvorpaa de arbeidede. Han deeltog og i deres Gilder og begjerede da ikke at spise bedre eller anderledes end de, og jo lystigere det saa gik til, des kjærere var det ham."

Kunstnerne i Rom toge sig dengang store Friheder baade med Hensyn til deres Dragt og til deres hele Opførsel, hvilket Romerne aldeles ikke toge dem ilde op; overhovedet kunde de Fremmede i de Dage gjøre Meget, som Romerne selv aldrig vilde tillade sig, og som vel heller ikke nu mere vilde findes passende. Man kunde see Malere og Billedhuggere gaae i simple Blouser gjennem Gaderne, ja undertiden i de bare Skjorteærmer saaledes som de gik i deres Værksteder. Meget ofte besørgede ogsaa Kunst-

nerne paa egen Haand deres Indkjøb til daglig Brug. De kjøbte selv deres Skinke, deres Brød, Æg og andre Spisevarer og hentede selv den Viin, de ønskede. I de Vertshuse, hvor de holdt deres Gilder, tillavede de tidt med egen Haand deres Makkaroni, som bestandig var den fornemste Ret, og sørgede for, at de bleve behandlede, paa den Maade, der bedst stemmede med deres Smag. Ogsaa om Thorvaldsen blev det fortalt, at han ofte, endog da han var bleven en berømt Kunstner, med egen Haand hentede de Fødemidler, han trængte til, og bar dem til sit Hjem, uden at lade sig genere af sit store Kunstnernavn. Det var heller ikke saa sjeldent blandt de indfødte Romere, at Manden foretog de Indkjøb, som Huusmødrene hos os pleie at sørge for.

Alt dette var aldeles efter Kongen af Baierns Sind. Han gik ogsaa undertiden i bare Skjorteærmer, naar Heden trykkede ham, eller naar han af andre Grunde fandt det for godt. Undertiden, naar han deeltog i Kunstnernes Gilder, bar han ogsaa den ældre tydske Dragt. „Rom er en fortræffelig By," sagde han, „der kan man gjøre, hvad man vil, uden at Nogen tager det ilde op, og hvis jeg har Lyst at dandse Saltarella paa den spanske Plads, saa vil ingen Romer have Noget at indvende derimod." Til andre Tider vidste han dog at holde paa sin

Værdighed, og da hed det, tre Skridt fra Livet. Heller ikke var det altid raadeligt at omgaaes ham med den samme Frihed, som han tillod sig imod Andre, og hvis Nogen i denne Henseende gik videre, end han syntes om, da forstod han med et Par Ord at vise ham saaledes tilbage, at han vel tog sig i Agt for at overskride de tilbørlige Grændser en anden Gang.

„Og dog," sagde Wagner, „var det en god Tid, dengang han opholdt sig her. Han bestilte mange Arbeider hos de bedre Kunstnere, og hvor han saae et virkeligt Talent, der hjalp han det frem; han havde ogsaa et godt Øie, saa han ikke let lod sig føre bag Lyset. Flere af de Kunstnere, han her lærte at kjende, har siden faaet anseelige Bestillinger fra ham, andre f. Ex. Cornelius kaldte han til München for at arbeide under hans eget Tilsyn. Og saameget er vist, at München under hans Regjering er bleven en By, som Ingen, der elsker Kunsten, bør forsømme at see, hvad der ogsaa i oekonomisk Henseende vil blive Staden til Gavn. Hans høieste Maal er at gjøre München til et Athen mellem de tydske Stæder, og hvis han lever og regjerer længe nok, vil han ogsaa sætte det igjennem. At han heller ønsker at smykke sin Hovedstad med Kunstværker end med Kaserner, og at han elsker Architekter, Billedhuggere og

Malere høiere end Soldater, det er Noget, som vi Kunstnere ikke kan tage ham ilde op, og det vil heller ikke forringe hans Hæder i Efterverdenens Øine."

Wagner talte med stor Anerkjendelse om vor Landsmand Høyen, der siden blev en saa udmærket Kunsthistoriker. Høyen stod endnu kun ved Begyndelsen af sin Udviklingsbane, da han kom til Rom, men Wagner saae dog, hvad han kunde blive til. „Jeg har sjelden truffet Nogen, der kunde see saa godt," sagde Wagner, „og havde en saa sikker Dom om Kunstværker som Høyen, Rom er en Stad, hvori Enhver bliver veiet i saa Henseende, men han havde den fulde og rette Vægt. Vi burde dog skrive ham til", sagde han til de andre Kunstnere, „alle vi, som kjendte ham her i Rom, burde sætte vore Navne under Brevet. Men det forstaaer sig, de Embedstitler, der med Rette tilkommer ham, burde ikke savnes. Brevet maatte have den Overskrift: „Hochverehrter Herr Dintenfisch und Federvieh" (høistærede Hr. Blækfisk og Fjerkræ)". Dette var de sædvanlige Titler, hvormed de tydske Kunstnere pleiede at beære dem, som uden at være praktiske Kunstnere skreve Kritiker over Kunstværker i de offentlige Blade. Dette Brev kom dog nok ikke istand.

Hvor ømskindede Kunstnerne ere, naar en eller anden Kritiker udtaler en dadlende Dom over dem,

mærkede jeg i Rom ved mange Leiligheder. En Morgen traadte to tydske Malere ind i Caffè greco, den ene var Aqvarelmaler, den anden arbeidede i en anden Retning, jeg veed ikke hvilken. De vare begge, efter hvad man fortalte, dygtige i deres Fag, og dog var der nylig udtalt en nedsættende Dom over dem af en anonym Kritiker i et bekjendt tydsk Blad, hvorover de nu beklagede sig for Wagner. „Den Skriveæsel*)," raabte den ene, „den Blæksprutte, han forstaaer kun at grumse Vandet op rundt om sig, saa troer han, at vi ikke kjender ham. Den Gang han var her, gjorde han sig kun latterlig, og Alt, hvad han sagde, lignede ingen Ting, men nu har han lært nogle Talemaader og har sat sig paa den høie Hest og lader, som han havde slugt al Verdens Viisdom." — „Er det Noget, der er værdt at tage saadan paa Vei for?" sagde Wagner, „Sligt kan ingen Kunstner ganske undgaae." — „Ja men vi kjende ham", vedblev Maleren, „og kommer han her igjen, skal han faae saamange Prygl, som der kan ligge paa hans Ryg." — „Nu, I tænker dog vel ikke paa at slaae ham ihjel, og kommer han saa levende hjem, vil han skrige og skjelde endnu langt værre end før;

*) Skriveæsel (Schreibesel) er et Slags Stol som Skriverne benytte i deres Kontorer.

slige Karle vil ogsaa vise, at de er til, „Ich und mein Esel sind auch da“*), heder det i Goethes Markedsfest, deri maa man finde sig“.

Ogsaa Freund var meget vred paa de kritiske Snakkere, som han kaldte dem, der ikke vilde lade Kunstnerne i Fred. „De behøve ikke at tage saa haardt paa os,“ sagde han, „vi er selv vore strengeste Recensenter, og især her i Rom med den store forgangne Tid daglig for Øie, her føle vi vel selv, hvad der mangler os. Men slige halvstuderede Røvere forvirre blot Publikum og berøve os tidt det Mod, vi høilig trænge til.“ — Wagner meente derimod, at hvor et virkeligt Talent er tilstede, der vil Modet heller ikke mangle, „det maatte være daarlige Kunstnere,“ sagde han, „der lod sig forbløffe af en uforskammet Recension.“ —

*) Jeg og min Æsel er ogsaa der.

Ophold i Rom (Fortsættelse).

Da jeg, som sagt, havde faaet et Kammer i samme Huus, hvori Thorvaldsen boede fik jeg ogsaa Leilighed til tidt at see ham og behøvede kun at stige et Par Trapper ned for at besøge ham i hans egne Værelser. Han viste mig da selv gjentagne Gange sine Samlinger og gjorde mig opmærksom paa det Bedste deri. Jeg besøgte ham ogsaa tidt i hans saakaldte Studier, hvoraf han ikke havde mindre end tre, og saae da flere af hans Mesterværker blive til. Han arbeidede dengang paa det kolossale Mindesmærke over Pius den Syvende. Jeg saae de mægtige Figurer træde frem af Leret og vinde Liv under hans Hænder; han udviklede ogsaa med faa Ord de Motiver, der ledede ham under hans Arbeide. Til andre Tider udarbeidede han Basreliefer hjemme hos sig selv; her saae jeg blandt Andet, hvorledes han omformede Alexanders Vogn i sit berømte Basrelief Alexanderstoget, saa den blev endnu lettere og skjønnere end før. „Der lader sig bestandig anbringe Forbedringer“, bemærkede han, „og man blev aldrig færdig, hvis man ikke tilsidst sagde

til sig selv: Nu maa det være nok." Man behøver ikke at være nogen Thorvaldsen for, naar man arbeider paa et Kunstværk, at føle Sandheden heraf.

Han fortalte mig ogsaa, hvorledes han undertiden fik sine Motiver. „De Gamle har alt brugt de fleste naturlige Stillinger", sagde han, „og naar man ikke vil tage sin Tilflugt til Forvridninger og Overdrivelser, saaledes som Bernini, der undertiden dreier Hovederne paa sine Figurer saaledes, at de synes at see sig selv i Nakken, saa er det vanskeligt nok at finde noget Nyt. Men engang stod jeg og heldede mig til et Bord, da faldt det mig ind, at jeg ikke havde seet denne Stilling brugt før, og saaledes fik jeg Motivet til en af mine bedste Fremstillinger." Med Hensyn til den Maade, hvorpaa han brugte sine Modeller, sagde han: „Jeg bruger aldrig min Model, medens Musklerne ere i Hvile; men jeg siger: Stræk Armen, eller bøi den, saa der kommer Liv ind i Stillingen, og i det Øieblik benytter jeg den." Desværre husker jeg ikke Meget af, hvad han ved slige Anledninger yttrede, men Alt, hvad han bemærkede, var simpelt, naturligt og let forstaaeligt. Derfor hørte jeg undertiden den Paastand, at alle hans Bemærkninger om Kunsten var triviel Snak, men der var dog bestandig i hans Yttringer Noget, der mindede om

Columbus's Æg. Mod andre, især mod yngre Kunstnere, var han langtfra saa streng, som de fleste kritiske Dommere pleie at være. „Naar man veed, hvor vanskelig Kunsten er", sagde han, „og hvor sjelden det er at finde et virkeligt Talent, saa bliver man glad, hvor man opdager det, og lærer at bære over dermed, selv om der findes Feil ved Siden af, som det jo er umuligt i et Menneskeværk at undgaae." Ogsaa hos Bernini, som han ellers ikke kunde lide, beundrede han dog den store Virtuositet og Glathed, hvormed han tidt har udarbeidet Musklerne i sine Figurer.

Billedhugger Bissen havde, som Thorvaldsen meente, ikke været aldeles høflig mod ham, han havde i længere Tid opholdt sig i Rom uden at besøge ham. Og dog vidste Thorvaldsen, at Bissen havde Breve til ham fra Hjemmet, men Bissen var meget glemsom med alt Sligt. Da denne endelig kom, erklærede han, at Brevene vare blevne borte for ham underveis, og gjorde ingen videre Undskyldning derfor. Dette tog Thorvaldsen ham noget ilde op, dog negtede Thorvaldsen ingenlunde, at Bissen havde et usædvanligt og stort Talent. „Hvad kunde det ogsaa nytte, om jeg vilde negte det," sagde han meget naivt, „andre Folk har jo dog ogsaa Øine at see med, og et saadant Talent bliver ikke skjult."

Han var heller ikke saa aldeles fornøiet med den Maade, hvorpaa adskillige af de andre unge Kunstnere havde behandlet ham. „I gamle Dage vare de ældre Mestere bedre stillede", sagde han, „deres Elever bleve dem længe troe, de bleve hos dem i mange Aar og søgte at tilegne sig Alt, hvad der hos dem kunde læres. Det var godt for begge Parter. De Yngre gjennemgik en lang Skole og fik en grundig Uddannelse, de Ældre fik da ogsaa de Tanker og Ideer udførte, som de selv ikke havde Tid til med egen Haand at udføre. Hvorledes skulde Rafael i sin korte Levetid have malet Alt, hvad der gaaer under hans Navn, hvis han ikke mangen Gang havde ladet sig nøie med at give det første Udkast, og saa havde havt gode Elever, der under hans Tilsyn og Veiledning forstod at udføre dem. Men naar nu en ung Kunstner har arbeidet nogle Maaneder under mig, saa vil han strax være Mester paa egen Haand og troer ikke længere at behøve nogen Veiledning. Selv om han da har Talent, vil man dog mærke det gjennem hans hele Liv, at han for tidlig er løbet af Skole. Jeg kunde sysselsætte halvtredsindstyve Kunstnere, om det skulde gjælde, saa mange Tanker og Planer til Kunstværker har jeg endnu i mit Hoved, men faaer jeg ikke flere stadige Elever, end jeg nu har, saa vil de fleste af mine Planer døe bort med mig".

Heller ikke Thorvaldsen kunde, hvor befæstet hans Rygte var, aldeles undgaae en ubillig og nedsættende Kritik. Da han havde forfærdiget de tolv Apostle, som nu staae opstillede i Fruekirke i Kjøbenhavn, blev det paastaaet fra flere Sider at de ikke vare Andet end Kopier af Peter Vischers bekjendte Arbeider i Sct. Sebaldus kirken i Nürnberg. „Jeg mener dog, at der er Noget deri, som hører mig selv til," sagde Thorvaldsen, „men har jeg ikke gjort dem, saa har jeg dog gjort adskilligt Andet, som jeg haaber endnu skal erindres nogen Tid efter min Død."

Wagner havde stor Agtelse for Thorvaldsen som Kunstner, han erklærede ham for den første Billedhugger i den moderne Tid og satte ham høit over Canova. „Thorvaldsens Gratier ere virkelig, hvad de skulle være," sagde han, „udførte i en reen og ædel Stiil; naar man seer paa Canovas Gratier, saa kommer man til at tænke paa det Slags Gratier, som kan sees hver Aften i Paris i Palais royal."

Og dog havde han ogsaa Noget at indvende mod enkelte af Thorvaldsens Fremstillinger. „De Gamle", sagde han, „søgte bestandig at samle indenfor Kunstværkets Kreds Alt, hvad der hørte med dertil, saaledes er jeg vis paa, dersom vi havde Niobegruppen fuldstændig, at vi ogsaa vilde see Apollo og Diana deri. Saaledes er i den saakaldte farnesiske Tyr ogsaa

Moderen (Antiope) tilstede, skjøndt hun ikke deeltager i Handlingen, men hun er dog det egentlige Motiv dertil. Men i Thorvaldsens Argusdræber er Argus ikke med i Handlingen, saaledes vilde neppe en antik Kunstner have baaret sig ad.“ Mig syntes dog ikke, at denne Indvending havde saameget at betyde, det Væsentlige var ikke her ganske at gaae ind i de Gamles Tankegang, men med en Kunstnerdygtighed, der nærmede sig til deres, at fremstille den Figur, som skulle fremstilles.

Naar Wagner selv udarbeidede et Kunstværk, da saae man vel, at der er Forskjel paa Theori og Praxis, og da var han ikke altid saa heldig, som man efter hans sikre Blik og hans Indsigter skulde formode. Et ypperligt Øie for Kunstværker havde han ganske vist, men Et er at kunne see og forstaae, hvad Andre have udrettet, et Andet selv at have indre Syner, som man med skabende Kraft og Kunstfærdighed er istand til at fremstille. Maaskee er det menneskelige Liv for kort til, at man paa engang kan være en kundskabsrig Kritiker og en øvet Kunstner.

I den Vinter, hvori jeg opholdt mig i Rom havde Wagner modelleret nogle Basreliefer, som bleve udstillede til Skue, jeg erindrer ikke hvor, jeg mindes heller ikke de Æmner, der laae til Grund for hans

Arbeider. Men de vakte ikke stor Opmærksomhed og vandt ikke meget Bifald. Thorvaldsen blev staaende over et Qvarter og betragtede dem, derefter gik han taus bort. Senere sagde han: „At frembringe noget Godt er ikke saa let en Sag, at tale derom er meget lettere".

Engang ledsagede jeg Thorvaldsen hen til den svenske Billedhugger Byströms Atelier, der laae temmelig nær ved Thorvaldsens Bolig paa Monte Pincio i Villa Malta. Her saae jeg blandt Andet ogsaa et Billede af Brødrene Riepenhausen, hvori Christus føres forbi Apostlen Petrus og kaster et Blik paa ham, efterat Petrus har fornegtet ham. „Situationen er vist godt valgt," vovede jeg at sige, „men mig synes ikke, at der er lagt det Udtryk i Christi Diekast, som man ved denne Leilighed kunde vente." Thorvaldsen svarede Intet hertil. I Byströms Atelier stode flere svenske Konger, udarbeidede i colossal Størrelse. „Det er store Arbeider", sagde Thorvaldsen, om han meente den legemlige eller aandelige Storhed overlod han til mig selv at gjette. Det lod til, at han i Stilhed iagttog mig, hvergang han viste mig et nyt Arbeide. Han er vel kommen til den Overbeviisning, at mange Skjæl endnu maatte falde fra mine Øine, før jeg kunde fælde en sikker Dom om et Kunstværk. Iøvrigt var han særdeles forsigtig,

og fattede sig som oftest kort, naar han talte om Kunstnere, som endnu levede.

Om Oehlenschläger talte han dog med temmelig stor Uforbeholdenhed, han erkjendte hans store Geni, men erklærede sig stærkt imod hans høie Indbildninger om hans egen Overlegenhed, endog naar han dømte om de Kunster, hvortil han kun havde et løseligt Bekjendtskab. „Tænk Dem", fortalte han, „da vi engang vare uenige om Rafaels Transfiguration, som han angreb paa en ubillig Maade, sagde han til mig: Jeg kan see meer i en Time end Du i et heelt Aar." Dette kunde Thorvaldsen aldrig ret tilgive ham og kom flere Gange tilbage dertil. Tidligere havde Oehlenschläger selv fortalt mig det, men han føiede til, at han her havde baaret sig ubesindig ad. „Oehlenschläger har en stærk Selvfølelse," svarede jeg, da Thorvaldsen paany omtalte denne Sag, „i de fleste Tilfælde er den ogsaa berettiget, men undertiden kan den vel gaae forvidt, og den er snarere bleven forøget end formindsket ved den ubillige Maade, hvorpaa han er bleven kritiseret; paa den anden Side er han ogsaa bleven stærkt smigret." — „Og jeg da", sagde Thorvaldsen, „troer De ikke, at jeg ogsaa er bleven smigret, men Sligt falder af mig ligesom det Vand, man slaaer paa en Gaas."

Thorvaldsen holdt af at betjene sig af ligefremme

Ord saaledes, som de bruges i daglig Tale, han var derfor meget misfornøiet med den Deel af Publikum, hvis Øren vare saa kildne, at de ikke vilde, man skulde sige at gjøre et Kunstværk, men at det nu skulde hede, at man lavede det. „Man laver en Kage,“ sagde han, „men man laver intet Kunstværk.“ Han blev da ogsaa ved at bruge de Ord, hvortil han var vant, uden at bryde sig om, hvad Moden og den fine Portion af Publikum sagde dertil.

Wagner holdt heller ikke af at bruge ziirlige Ord, ja han gik heri langt videre end Thorvaldsen, og generede sig ikke for, naar han paa denne Vei kunde finde et godt Udtryk for sin Tanke, at anvende meget cyniske Billeder. Deri fandt Thorvaldsen dog heller ingen Smag, og han kunde i Grunden ikke lide Wagner. Jeg skulde næsten troe, at dennes Udvortes og baierske Djærvhed virkede frastødende paa Thorvaldsens Skjønhedssands. Wagner var langtfra smuk, han havde et bredt og tykt Ansigt, en kort afstumpet Næse og tykke Læber, han saae ud som en Statue, der endnu kun var tilhugget i det Grove, og hvorpaa Billedhuggeren ikke har lagt den sidste Haand. Det blev ofte gjentaget, at han lignede de antike Fremstillinger, man har af Sokrates, idetmindste lignede han Sokra-

tes deri, at der boede Noget i ham, der var bedre end hans Billedhuggerarbeider. Romerne, der elske Lignelser, hentede af deres nærmeste Omgivning, sagde: „han ligner en Kat," hvorledes han paa engang kunde ligne baade en Kat og et Sokratesbillede, skal jeg ikke indlade mig paa at undersøge. Forresten var Wagner velskabt, stærk og bredskuldret. Han havde en fast og sikker Holdning, og der var noget Imponerende i hans Fremtræden, især naar han i Storm og Uveir kastede sin brede Slængkappe om sig; i sligt Veir var han ogsaa i det bedste Lune. I Baiern har jeg seet flere Ansigter, der ligne hans.

Engang, da jeg besøgte Thorvaldsen, viste han mig sin Stambog; blandt mange andre berømte Mænd havde ogsaa Baggesen skrevet nogle Linier deri: „Af slige Folk som jeg er," skrev han, „kunde man vel endnu i vor Tid finde en femten, sexten Stykker, naar man søgte derefter, men der findes kun een Thorvaldsen." Baggesen var, som bekjendt, en Mester i at sige fine Smigrerier, men denne Gang holdt hans Ord sig saa temmelig nær til Sandheden.

En anden Gang, da jeg var alene med Thorvaldsen, sagde han med en rørende Beskedenhed: „Jeg har nu faaet dette Talent, som Folk ere saa gode at sætte en saa høi Priis paa, havde jeg ikke det,

da var jeg slet ikke bleven til Noget, thi til andre Ting og især til praktiske Forretninger duer jeg ikke."

Naar jeg senere har hørt eller endog læst paa Prent, at Overmod og Mangel af Beskedenhed vare uadskillelige fra Geniets Væsen og satte det egentlige Stempel derpaa, saa har jeg ofte maattet tænke paa disse Thorvaldsens Ord. Hvis Overmod er et af Geniets væsentligste Kjendemærker, saa er det slet bevendt med Thorvaldsen, thi heri stod han langt tilbage for mange af de meest underordnede Kunstnere.

Og dog følte ogsaa han sine Evners Betydning og vidste selv at bestemme den Plads, hvorpaa han stod, uden at hverken Ros eller Dadel kunde omtaage hans Blik. „Hvad en Kunstner i mit Fag kan gjøre," sagde han, „det veed jeg ogsaa, at jeg kan. Fordrer man, at jeg skal fremstille en Engel eller en Djævel, da maa jeg kunne gjøre det; ja er det kun en Stol eller et Bord, der skal gjøres, saa maa jeg ogsaa kunne det, ligesaa godt som den bedste Haandværker, og det kan jeg ogsaa; i den Retning mangler jeg ikke praktisk Talent."

Mit Værelse var et af de hyggeligste i det hele Huus; det var køligt om Sommeren og luunt om Vinteren, thi, som sagt, der var en Kamin deri, i hvilken jeg, saa tidt det behøvedes, sørgede for at vedligeholde en god Ild. I Thorvaldsens store Væ-

relser nedenunder var der om Vinteren bestandig koldt. Thorvaldsen hyllede sig da ind i sin Silkeslobrok, at tænde Ild i Kaminen tænkte han sjelden paa, og der var nok heller ingen Anden, som sørgede derfor; ja jeg troer neppe, at der fandtes nogen Kamin i de fleste af hans Værelser. For mig havde dette den behagelige Følge, at han ofte om Aftenen kom op til mig og satte sig ved Kaminilden. Han talte da ikke saa sjelden om sine Arbeider, og om hvad han havde for. Ogsaa af mine andre Landsmænd fik jeg undertiden Besøg om Aftenen. Der blev da hentet Brød, Skinke, Salat og et Par Foglietter Viin. Alt Sligt kunde man dengang have for godt Kjøb, og der fandtes bestandig en eller anden af Kunstnerne, der gjerne besørgede Indkjøbet. Nu blev der sunget og spillet paa Guitar og fortalt lystige Historier og Anekdoter, især saadanne, som havde tilbraget sig imellem Kunstnerne selv. Thorvaldsen greb da undertiden ogsaa Guitaren og spillede meget smukt og med virkelig Færdighed. Disse Aftener erindrer jeg som nogle af de behageligste, jeg tilbragte i Rom.

Det er mærkeligt, at Thorvaldsen, hvis Syn var saa skarpt, naar det gjaldt om at opfatte det Væsentlige hos et Menneske, og som saa godt kunde see med Aandens Øie, dog undertiden kunde skuffes af det legemlige Blik. En Aften kom han op og

fortalte, at der nylig var hændet ham en ærgerlig Historie. „Jeg mødte en Dame," sagde han, „der var meget smuk og meget elegant klædt. Hun skred rask henover Gaden til mig og talte med mig, ligesom vi vare gamle Bekjendte. Jeg forvexlede hende med en fornem romersk Signora, som hun lignede, og som jeg havde seet og talt med flere Gange. Jeg bød hende min Arm, og vi spadserede sammen over en halv Time. Siden hørte jeg, at det er en Person, der har et slet Rygte. Nu vil det sagtens løbe Byen rundt, at Il Cavaliere Alberto paa sine gamle Dage endnu giver sig af med slige Fruentimmer, og at han ikke skammer sig ved at spadsere med dem under Armen ved høilys Dag." Cavaliere Alberto var den Benævnelse, hvorunder Thorvaldsen var kjendt i Rom.

En anden Gang talte han om den Forbindelse, han havde været nærved at slutte med en Skotlænderinde, som, efter Alt, hvad jeg har hørt, maa have havt en virkelig Kjærlighed til ham. Der kom et Udtryk af Sorg og Veemod i hans Ansigt, da han talte om hende. „Jeg følte vel, hvor eensom jeg stod i Verden," sagde han, „og jeg var i lang Tid uvis; men det var jo dog en Urimelighed. Jeg, som bestandig har Hovedet fuldt af Tanker om de Marmorgrupper, jeg skal udføre, hvorledes skulde jeg kunne gjøre en Kone lykkelig? Det vilde dog

ende med Misfornøielse fra begge Sider. Jeg maatte da bryde denne Forbindelse, men jeg læser dog af og til hendes Breve og kan ikke lade være at tænke paa hende."

Der gik iøvrigt det Rygte, at den Romerinde, med hvem han tidligere stod i Forbindelse, og med hvem han havde en naturlig Datter, havde truet med at lade Skotlænderinden myrde, hvis dette Ægteskab kom istand. „Og hun var vel istand til at holde sit Ord," sagde Freund, som fortalte mig denne Historie, „thi hun er en Furie og en Satan, naar hun kommer i Lidenskab."

Ophold i Rom (Fortsættelse).

Blandt de øvrige Landsmænd, med hvem jeg kom i nærmere Forhold, maa jeg fremfor alle nævne Ludvig Bødtcher. Bødtcher besad et udmærket Digtertalent, hvorpaa han siden har givet mange Prøver. Han havde ogsaa stor Sands for og Kjærlighed til Poesien, hvor han fandt den hos Andre. Kort efter min Ankomst til Rom læste jeg Hamadryaden og Bajazeth for ham, og fra den Tid af vandt jeg hans Hengivenhed og Venskab, der siden aldrig har svigtet mig. Han havde en meget smuk Stemme, og da han desuden sang med Følelse og Udtryk og ledsagede sin Sang med Guitarspil, og da han tillige bragte Liv, Munterhed og Poesi med, hvor han viste sig, saa var han en stedse kjærkommen Gjest i vore Forsamlinger. Han havde megen Sands for det Komiske, forenet med Anlæg til Satire; han fortalte godt og morsomt og vidste ypperlig at fremstille alle de smaa Genrebilleder, hvor-

paa Livet er saa rigt. Det er overhovedet mærkeligt, hvor ofte dette komiske Lune bryder frem hos de mere Opvakte blandt vore Landsmænd, det giver dem et eget Stempel mellem Fremmede og er uden Tvivl nedarvet og gaaet ind i det danske Blod fra Holbergs og Wessels Tider.

I Selskab med Bødtcher, Freund og andre Landsmænd besøgte jeg de vigtigste Billedsamlinger og fremfor Alt det Sixtiniske Kapel. Freund pleiede, naar han var i det Sixtiniske Kapel at lægge sig ned paa Gulvet og i denne Stilling at betragte Billederne. Han sagde, at han da, naar han saae de store Kunstskabninger, kunde drømme sig saaledes ind deri, saa de stode ligesom levende for hans Øine. Jeg lod mig ikke nøie med at see dem i Frastand, men steg op paa den skrøbelige Altan, der løber rundt om den øverste Deel af Kapellet, for at see Loftbillederne nærmere. Disse Billeder ere, som bekjendt, af Mikel Angelo, og hvo der har seet dem, har seet det Ypperste, som Malerkunsten i den sublime Retning har frembragt, og hvis han aner, hvad Kunst betyder, da ville de staae for ham som Syner fra en høiere gigantisk Verden, saalænge han lever. Hvad der fremfor Alt med uudslettelige Træk har præget sig i min Fantasi, er Menneskets Skabelse, hvor Adam reiser sig af Støvet, og det er

ligesom han maatte følge Retningen af Herrens Haand. Dernæst ogsaa Lysets Tilblivelse, da en mægtig Figur, formodentlig Natten eller Mørket, i flagrende Klædebon, ligesom jaget af Stormen, flyver bort. Ved Siderne staae de gamle Profeter og Sibyller. Altsammen har et gigantisk Udseende, og dog ere Billederne ikke saameget store, naar man vilde maale dem med Alenmaal, det er den mægtige aandelige Kraft, der giver dem deres Storhed. Slige Billeder kunde selv Mikel Angelo kun male eengang i sit Liv, idetmindste kan hans Dommedag, hvor stort hans Geni ogsaa her viste sig, neppe maale sig med dem.

Mikel Angelos mægtige Aand var nærbeslægtet med den, der gaaer igjennem det gamle Testamente, især igjennem Profeternes billedrige Tale, og der atter viser sig i de apokalyptiske Syner. Han danner en stærk Modsætning til den stille Fromhed, hos flere tidligere Malere, der sammentrænge hele Sjælens Udtryk i Øine og Ansigt; hos Mikel Angelo mærker man ikke meget til denne Fromhed, men skabende Kraft har han i forbausende Grad, og den Gud, han fremstiller, ligner en mægtig Magus, der fremkalder Liv, hvor hans Finger peger hen.

En af de Malerisamlinger, der især, forsaavidt det efter min Natur kunde skee, aabnede mit Øie for

Kunsten, var den, som fandtes i Palazzo Sciarra. Her sees blandt andre tre Malerier, der høre til det Bedste, Kunsten nogensinde har frembragt. Det ene skal være malet af Leonardo da Vinci, man har ikke ret mange Malerier af denne Kunstner, men dette hører ibetmindste med mellem det Bedste, der er udgaaet fra hans Skole. Det har faaet Navn af La modestia e la vanità (Beskedenhed og Forfængelighed). Det ædle sjælelige Udtryk, den stille Harmoni, der udmærker da Vincis bedste Billeder, er ogsaa her tilstede, og der svæver en fiin Duft af Skjønhed derover. Det andet Billede forestiller en Fiolinspiller, der, som man formoder, er malet af Rafael, og Enhver, som seer det, maa vissélig indrømme, at det er Rafael værdigt. Det tredie er en kvindelig Figur af Tizian, der udmærker sig ved alt det sandseligfyldige Liv og ved al den ypperlige Farveglands, som de bedste Malere af den venetianske Skole saa godt forstaae at gjengive. Man kunde altsaa her paa engang, i en eneste Sal, faae en meget anskuelig Oversigt over alle de Fortrin, hvoraf de tre Skoler ere i Besiddelse. At bestemme hvilket af de tre Billeder, var skjønnest, vilde være ligesaa vanskeligt, som det var for Paris at fælde Dom mellem de tre Gudinder. Hvis derimod Nogen havde spurgt mig om, hvilket af de tre Billeder, jeg helst ønskede at

eie, da vilde jeg ikke have betænkt mig paa at vælge da Vincis; Freund foretrak derimod Fiolinspilleren.

Om Rafaels Billeder i Vatikanet, om hans Stanzer, om hans Transfiguration, om hans Madonna di Foligno, om den vidunderlige Kolorit, der er udbredt over dette Billede, og om alt Andet af Betydenhed, der i Vatikanet eller paa andre Steder i Rom var at see af ham, skal jeg her kun lidet eller intet tale; thi, som sagt, det er jo ikke her min Tanke at give en Udsigt over alle de Herligheder, jeg har seet i Rom, men kun at fremhæve et eller andet af de Momenter, hvorved mine Øine især bleve klarede for Kunstens Frembringelser.

Ved at see Stanzerne lærte jeg ikke blot Rafael at kjende i al sin Storhed, men jeg kom ogsaa til den Overbeviisning, at Giulio Romano hører med imellem Jordens første Malere, og at han i sin Retning ikke viger for nogen Anden. Som bekjendt er det store Maleri Constantins Seir over Maxentius væsentlig udført af ham efter Rafaels Død. Havde Rafael selv udført det, var det vel blevet anderledes. Her seer man Constantin, der kommer ridende paa sin høie Hest, fulgt af flere ypperlige Figurer. Man behøver ikke at kjende den historiske Grund, hvorpaa det Hele hviler, for at forstaae, at det er en mægtig

Seierherre, der her viser sig. Seiren staaer skrevet i hans hele Ydre, ja selv i Holdningen af hans stolte Hest. Maaskee er den Mening, jeg her har yttret om Giulio Romano, noget afvigende fra den almindelige Dom, og dog troer jeg at have fundet den bekræftet i alle de betydelige Billeder, jeg har seet af denne Kunstner. Men det er vist, at der hersker en stærk Sandselighed i de fleste af hans Fremstillinger, og at han undertiden synes at staae Hedenskabet nærmere end Christendommen; den hele Renaissancetid synes jo ogsaa at henpege paa et Compromis mellem Christendom og Hedenskab.

Freund talte ofte med stor Anerkjendelse om Quintin Messys, der fra en simpel Haandværksmand havde svunget sig op til at blive en betydelig Kunstner. Denne Mand var hans Mønster og Forbillede, thi han havde ogsaa selv begyndt med at være Haandværker. Den Side af de Gamles Kunstfærdighed, der staaer mellem Kunst og Haandværk, interesserede ham netop allermeest. Han gjorde mig opmærksom paa deres Lamper, Kandelabrer og Drikkekar og paa de forskjellige Ornamenter, hvormed de smykkede deres Arbeider, og paa den Kunst og den Kløgt, hvormed de udførte alt Sligt. Der fandtes en med stor Ziirlighed udarbeidet Keiserstol i Vatikanet, foran denne kunde han blive staaende i

halve Timer og længere endnu. „Kunde jeg bare engang opfinde og udføre Noget, der var saa godt i sit Slags som denne Stol," sagde han, „saa vilde jeg sige, at jeg ikke havde levet forgjeves." Hans Erkjendelse af de Gamles Fortrin i denne Henseende har ikke været uden Nytte for hans Fædreland, thi efter sin Hjemkomst til Danmark har han ved bestandig at henvise til den antike Verden bidraget meget til at rense Smagen hos vore Haandværksfolk, og til at give deres Arbeider en høiere Fuldendelse.

Med Hensyn til de Billeder, som Digterne burde bruge, havde han en egen Mening, som han neppe vilde have fastholdt, hvis han havde kjendt Lessings Laokoon. Han paastod nemlig, at Digterne aldrig burde bruge noget Billede, der ikke ogsaa ved Plastikens Hjelp kunde fremstilles. Om denne Sag havde vi flere Disputer, og uagtet jeg søgte at vise, at man derved vilde lænkebinde Poesien og gjøre den til en Træl af Billedhuggerkunsten og lamme Begeistringens Vinger, ja at den nordiske Mythologi, som han dog selv elskede, allerminbst af alle kunde taale en slig Indskrænkning, saa lykkedes det mig ikke at forandre hans Mening.

Der kom ikke saa sjelden en Tilbøielighed til Drømmeri frem hos Freund, som man, ifølge hans øvrige praktiske Retning, ikke skulde have ventet. Saa-

ledes har jeg seet ham at lægge sig ned paa Monte Pincio paa en fremragende Muur nær ved den spanske Trappe og at blive liggende der i den italienske lune Aftenluft i hele Timer. „Naar jeg saaledes stirrer op mod Stjernerne,“ sagde han, „da er det ligesom jeg hørte Tiderne rinde, det Samme hændes mig ogsaa tidt paa Vatikanet eller paa Capitolium, naar jeg betragter Statuerne, der ere saa gamle, og dog endnu saa unge, og der skulle vedvare, naar baade Du og jeg længst ere blevne til Støv, og naar vore Navne længst ere glemte.“

Et af de Syner, der ogsaa hensatte mig i et Slags Drømmetilstand, var den saakaldte Fontana di Trevi. Her var det, ligesom om de gamle Vandguder endnu dreve deres Spil. Man seer her i en Nische Neptunus i colossal Størrelse med sin Treforк i Haanden, siddende foran et stort Palads i en uhyre Muslingskal, der trækkes af Havheste. Overalt risler Vandet frem imellem Stenene, men i langt større Masse og i tre mægtige Fald strømmer det frem under Havgudens Fødder. Som Kunstværk betragtet staaer denne Havgud neppe meget høit, han skriver sig fra en Tid, da Kunsten var i stærk Tilbagegang, men det Hele er dog et prægtigt og colossalt Vandværk, hvis Lige man selv i Rom ikke saa let skal finde, og naar man seer det i nogen

Afstand gjør det en imponerende Virkning. Og, som sagt, hvergang jeg i længere Tid stirrede derpaa, henfaldt jeg i en Drømmetilstand, der lignede den, hvoraf Freund blev betagen, naar han betragtede Stjernerne eller Kunstværkerne i Vatikanet. Det var et af de sidste Syner jeg saae, før jeg forlod Rom for, som jeg dengang fast troede, aldrig meer at vende tilbage dertil. Det var ligesom om de rislende Kilder og de susende Vandfald bortskyllede den forgangne Tid og det forbiilende Øieblik i deres Bølger.

Ophold i Rom (Fortsættelse).

Naturligviis besøgte jeg ogsaa flere Gange Peterskirken, hvor Apostelens Grav er oplyst af over fiirsindstyve brændende Lamper, der især, naar Tusmørket nærmer sig, frembringe et høitideligt Indtryk. Hvor stor denne Kirke er, mærker man bedst, naar man efter en endt Kirkefest stiller sig ved Udgangen og betragter den Sværm af Mennesker, der strømmer frem deraf, selv naar Kirken, saalænge man befandt sig deri, syntes at være halv tom. Over den høit i Luften svævende Kuppel kneiser endnu den saakaldte Lanterne. Uagtet det faldt mig vanskeligt, steg jeg dog op over Taget ind i den udhulede, store Kugle, der afslutter det Hele. Den verdensberømte Illumination saae jeg ikke, thi Breve fra Hjemmet nødte mig til at forlade Rom før Paaskefesten, hvori denne Illumination finder Sted.

En anden Mærkværdighed, som jeg kun to Gange saae, men som vel havde fortjent at sees oftere, var den saakaldte Villa Massimi, hvor der fandtes Frescobilleder af den ny Skole, hvis Medlemmer i Rom fik Navn af Nazarenere. Adskillige af disse Billeder vare dengang endnu under Arbeide og ikke ganske færdige. Der fandtes store Talenter i denne ny Skole, og et Par af Nutidens bedste Malere, Overbeck og Cornelius, bleve henregnede dertil. I Villa Massimi malede Overbeck Scener af Tasso, Julius Schnorr Scener af Ariost, og Tyroleren Koch fremstillede dristige Billeder af Dantes Helvede.

Det væsentlige Kjendemærke paa denne Skole var den Tro, at den sande og dybere Kunst havde viist sig i sin reneste Skikkelse i Middelalderen allerede før Rafaels og Mikel Angelos Tider. Ja Mange meente endog, at disse, trods al deres Begavelse, havde ført Kunsten paa Afveie og havde opoffret den inderlige og sjælelige Fremstilling for det ydre sandselige Liv.

Denne Tro blev nu Rettesnoren for flere Kunstneres Virksomhed; de søgte at føre Alt tilbage til den Tid, hvori den Fromhed og Andagt, der efter deres Mening var i Hjerterne, ogsaa havde præget sig i Kunstens Billeder. Ja flere af dem satte endog

Giotto og selv Pinturicchio og andre gamle Mestere over Rafael, og søgte som Følge heraf at kopiere disse ikke blot med deres Fortrin, men ogsaa med deres Feil.

Hvad man maa give dem Ret i, er, at der hos de ældre Malere undertiden bryder en indvortes Herlighed frem i Blik og Aasyn, som sjelden siden er overgaaet selv af de ypperste Mestere. Hvo kan saaledes negte, at der i flere af Fiesoles Billeder findes et Udtryk af Fred, Klarhed og Himmelglands i de Saliges Øine, saa det virkelig er, som om et Glimt af paradisisk Herlighed straalede os imøde derfra. Man behøver blot at have stirret sig ind i disse Øine for at overbevises om, at Mennesket dog er noget meer end en haleløs Abe, og at der er en større Kløft imellem os og den dyriske Verden, end adskillige nyere Forskere ville indrømme. Ja det er vel muligt, at den Vei, de bedste af Nazarenerne henpege til, i Grunden er den rette, og at der virkelig her aabner sig et Livsvæld for dem, der med Skjønsomhed forstaae at bruge det, hvori Kunsten kan forynges og gjenvinde et friskt og fornyet Liv.

Men, som bekjendt, er det lettere at efterligne et Forbilledes Feil end dets Fortrin, dette bekræftede sig ogsaa her. Den gamle Stivhed og Ubehjælpe-

lighed kunde de efterligne, den gamle trohjertige Eenfold og den fromme Inderlighed var det ikke saa let at naae, skjøndt enkelte sjeldne Talenter ogsaa heri kom deres Forbilleder temmelig nær. Med Hensyn til de øvrige tør man vel paastaae, at hvad de Ældre havde fremstillet med Naivetet saa godt, som de kunde, det søgte de Nyere at efterligne paa en maniereret Maade, saa at de med frit Forsæt optoge de Ufuldkommenheder, som de Gamle, ifølge Kunstens daværende Standpunkt, ikke havde kunnet undgaae. Dette Forsøg paa at skrue Kunsten tilbage til et mindre udviklet Standpunkt stod vel i Forbindelse med de Anskuelser, der tidligere i Tydskland havde gjort sig gjældende i den nyromantiske Skole.

Fremfor Alle var Wagner, ifølge sin hele Natur, en afgjort Modstander af Nazarenerne. Han bemærkede, at et lignende Forsøg, som vi alt tidligere have omtalt, fandt Sted i den antike Kunst under Hadrian, da man søgte at efterligne den stive symmetriske Dragt og Haarfletning, den conventionelle dandsende Gang, og hele den ufri og afmaalte Stiil i den alderældste Skulptur. „Det blev gjort med stort Talent," sagde han, „men det kunde dog ikke vække den gamle Tid tillive igjen. Alt Sligt er kun Beviis paa en synkende Kunst, ligesom det er Beviis paa, at Graven nærmer sig, naar Oldinge gaae i

Barndom; til virkelige Børn kunne de dog ikke blive."
Mig forekom det allerede dengang, som om Wagners Indvendinger vel rammede de smaalige og maniererede Efterlignere af den gamle Tid, men ikke dem, der benyttede den med Frihed og søgte at tilegne sig det Væsentlige deri.

Wagner fik at føle, hvor farligt det er at vække de Frommes Vrede. Overbeck, der var et af de meest anseete Medlemmer af den ny Skole, paatog sig at hevne sit Parti paa ham. Han tillod sig i et af sine religieuse Billeder at fremstille ham som en af de Bødler, der nagle Christus fast til Korset. Dette var gjort saa kjendelig og med saa stor Portraitliighed, at Ingen, der havde seet Wagner, kunde tvivle paa, til hvem Kunstneren havde sigtet. Wagner søgte vel at gjengjælde dette ved at fremstille Overbeck i en meget latterlig Situation, hvori han blev hjulpen og understøttet af to Engle, men dette Billede var af en saa cynisk Natur, at det ikke kunde forevises for det store Publikum, og selv om dette havde været muligt, saa var dog Overbecks Talent saa overveiende, at Wagner som Maler ikke kunde kæmpe med ham om Prisen.

Thorvaldsen spurgte engang Overbeck om, hvorledes det kunde falde ham ind saaledes at krænke en Mand, der, om han ogsaa havde andre Menin-

ger end han om Kunsten, dog aldrig havde tilføiet ham selv nogen Fornærmelse. Overbeck svarede: „Jeg havde ikke i hele Rom kunnet finde en Model, hvis Ansigt passer bedre til den Forretning, jeg lader ham udføre, end netop hans; en Kunstner maa forstaae at benytte de Vink, Naturen giver ham."

Om flere af Nazarenerne sagde Thorvaldsen: „Som Malere kan man just ikke rose dem, men de kan maaskee være meget gode Christne."

Der fandtes Mange, som paastode, at Wagner var en ugudelig gammel Hedning, og at han ikke troede paa nogen Ting. Dette kunde man neppe med Ret sige, skjøndt han aldeles vist var langt fra at dele Nazarenernes Tro. „Paa den Gamle af Dage troer jeg," sagde han engang, „hans Haand sporèr man, hvor man saa vender sig hen." — „Troer De ikke ogsaa paa et Liv efter dette?" spurgte jeg. — „Det er uvist," svarede han. — „Nei, det er vist," sagde jeg, „vore Legemer ere jo i en bestandig Strømning, jeg veed, at jeg har havt flere Legemer, og hvis jeg lever i længere Tid paa Jorden, skal jeg have flere endnu. Men den Omskiftning, hvorved mit Legeme bliver et andet hvert syvende eller tiende Aar, kan dog ikke gjøre mig til nogen Anden, end den jeg er, jeg erindrer mig endnu som den Samme jeg var for ti Aar siden, skjøndt mit Legeme er et andet, ingen

Maskeklædning kan, naar den kastes bort, tage mit Selv med sig." — „Det Beviis lader sig høre," svarede han, „det gjælder kun om endnu at bevise, at de Lærde ikke have forregnet sig, naar de troe, at vi saaledes skifte Legemer hvert syvende eller hvert tiende Aar."

En anden Gang sagde han: „Jeg skal fortælle Dem en lille Historie, om den er sand eller ei, det kan jeg ikke staae inde for. To Venner havde lovet hinanden, at den, som døde først, skulde vende tilbage, hvis han kunde, og berette den Anden, hvorledes det stod til paa den anden Side af Graven. Noget derefter gjorde den ene af dem en Søreise og druknede underveis. Hans efterlevende Ven havde endnu Intet hørt derom, da den Afdøde pludselig en Aften stod for ham, og skjøndt han lignede sig selv, saaledes som han var, da han levede, saa var der dog Noget i hans Blik og Væsen, hvoraf hans Ven strax saae, at han var død. Dog fattede han sig snart og spurgte, hvorledes det saae ud i den Verden, hvorfra han kom. „Anderledes end Du tænker," svarede den Døde, „og anderledes end jeg tænkte, og anderledes end den hele Jord tænker, men sige det kan jeg ikke." Dermed var han forsvunden."

„Altsaa er der dog Noget hisset, hvordan det saa er," sagde jeg. — „Det kan være," svarede Wagner, „dog har jeg intet Brev og Segl derpaa;

men enten der er Noget eller ikke, saa veed jeg, at Gud har indrettet Alt paa det Bedste for mig."

Der var en Tanke, hvormed Wagner ofte sysselsatte sig, som man efter hans Natur ikke skulde have ventet, men som dog maaskee hang sammen med hans Barndomsliv i et katholsk Land, han talte tidt om, hvor deiligt det kunde være at ende sit Liv i et Kloster. „Det skulde være en Forening af ældre Mænd," sagde han, „der kjende de Stød, som Verden giver og veed, hvad man af Livet kan vente, og som nu kun begjere at henleve deres øvrige Tid i Fred og dog i Selskab med Ligesindede, med hvem de kunne tale om, hvad de har seet og erfaret. Jeg har tænkt paa Flere, der skulde være med i dette Kloster. Naturligviis maatte Ingen optages deri, som ikke havde arbeidet ærlig og alvorlig i sin Retning i flere Aar. Penge maatte ikke bestemme, hvem der skulde optages, de Fattige skulde dele med de Rige, og Alt skulde være fælles. Et udvalgt Bibliothek maatte der være baade af ældre og nyere Skrifter, ligeledes en Samling af Kunstværker, idetmindste af Gibsafstøbninger og Kobberstik. Og intet Tvangsløfte skulde der forlanges; Enhver maatte komme og gaae, som han vilde, og ønskede han at træde ud af Klosteret, skulde det staae ham frit for. Nærmest havde jeg tænkt mig, at det skulde være Kunstnere

og Kunstelskere, der her traadte sammen, dog ogsaa Videnskabsdyrkere og Mænd, der havde ført et praktisk Liv, skulde være velkomne, naar de blot havde Sands for Kunst og aandelig Virksomhed. Ved Middagsbordet og om Aftenen skulde man samles, den øvrige Tid skulde Enhver kunne bruge, som han havde Lyst til. Af politiske Blade vilde vi kun holde et eneste, og helst et saadant, der hver Maaned eller hvert Qvartal gav en kort Beretning om, hvad der i den Tid var passeret, saa behøvede man ikke at læse alle de Efterretninger, som fortælles den ene Dag og kaldes tilbage den anden, og man var fri for al politisk Kaffeeslabber."

Under mit Ophold i Rom oplevede jeg et lille Eventyr, som jeg, da det kaster et eget Lys paa de Forbindelser, der undertiden knyttes af Kunstnerne, ikke skal fortie. I samme Huus som jeg boede en tydsk Maler ved Navn Zenf, der havde sit Atelier i Nærheden af mit Værelse. En Dag kom han noget hemmelighedsfuld ind til mig og sagde, at han netop nu havde en Model siddende for sig, hvis Figur var klassisk, som han udtrykkede sig, og som han vilde vise mig, men hvis jeg vilde see hende, maatte jeg komme strax. Jeg fulgte ham da ind i hans Atelier, og saae der en qvindelig Skikkelse, hvis Figur var blottet til langt

under Brystet, den øvrige Deel af hendes Legeme var dækket af et meget tyndt Klædebon. Hendes Ansigt var smukt, men ikke aldeles regelmæssigt, hun var heller ikke ganske ung, uden Tvivl mellem tredive og fyrretyve Aar; men hvad hendes Skabning og Legemsbygning angik, saa vilde det maaskee selv i Rom ikke have været saa let at finde hendes Lige. Hendes Navn var Nikoletta, hvis jeg ikke husker feil.

Nogle Dage derefter traf jeg i Caffè greco et Par andre Malere, som jeg ogsaa kjendte lidt til, og til hvem jeg, da der var Tale om Vanskelighederne ved at finde gode Modeller, kom til at nævne Nikoletta, som Hr. Zenf nylig havde viist mig. Da den Ene, der var en bekjendt Maler fra Berlin, hørte dette Navn, gnistrede hans Øine. „Har De seet Nikoletta sidde som Model?" spurgte han. — „Ja vist har jeg saa," svarede jeg. — „Det er en Nederdrægtighed," raabte han, „at vise hende til en Fremmed, der ikke engang er Kunstner, det er skjændigt." — „Nu, Nikoletta er vel ingen Helgeninde," svarede den Anden, „som man ikke tør røre ved." — „Jeg kunde myrde hende," raabte Berlineren, „og den fordømte Karl med, der har viist hende til Dem, og Dem selv ovenikjøbet." — „Vær dog fornuftig," sagde den Anden, „og tag ikke saadan paa Vei for en slig Qvindes Skyld." — „Hun er langt bedre, end Du og hele

Verden troer," raabte Berlineren, „Du kunde dog aldrig vinde hendes Gunst, hvad Du saa bød hende, og endnu mindre De," vedblev han, idet han igjen vendte sig til mig, „men hun skal ikke længe mere sidde som Model, det skal jeg sørge for." Siden erfoer jeg, at den berlinske Maler, som dog ikke længere syntes ganske ung og havde en skaldet Isse, var dødelig forelsket i Nikoletta, og at han var beredt til at ægte hende, hvis det kunde lade sig gjøre, og hun kunde blive fri for sin Mand, thi Nikoletta var gift. „Denne Berliner har meget Talent," sagde Freund, til hvem jeg fortalte, hvad der var mødt mig, „men han har levet et vildt Liv i sin Ungdom, nu kommer endelig Nemesis, det er den retfærdige Gjengjældelse for hans tidligere Letsindighed, at han tilsidst falder i slige Hænder."

Nikoletta var gift, som sagt, og hendes Mand var ligesaa skinsyg paa hende, som hendes Elsker. Han havde flere Gange forbudt hende at lade sig bruge som Model, men hun agtede ikke derpaa. Tilsidst havde han truet at myrde hende, hvis hun ikke afholdt sig fra at besøge Kunstnernes Værksteder. Baade hun selv og Andre, der kjendte ham, troede det vel muligt, at han vilde holde sit Ord. Hun flygtede derfor bort fra ham og skiftede ofte Bolig, for at han ikke skulde finde hendes Opholdssted. Hun

var iøvrigt ikke trængende, men kunde dog ikke modstaae den Lyst at sidde som Model for de unge Kunstnere og vise dem sin skjønne Skabning, selv om Døden skulde følge derpaa, det var, som om en Dæmon tvang hende dertil. „Det er rimeligt nok, at han engang myrder hende," sagde Freund.

Ophold i Rom (Fortsættelse).

Jeg var tilstede ved flere Kunstnergilder, der ved en eller anden høitidelig Anledning bleve holdte. Blandt andre erindrer jeg især eet, hvori flere af vore Landsmænd deeltoge, og der fandt Sted, da et Par baierske Malere skulde forlade Rom og vende tilbage til München. Festen blev holdt i en meget stor Sal. Et stort Maleri var malet paa den ene Væg, som det heelt udfyldte. Det tog sig smukt ud ved Hjælp af en heldig Belysning, og dog var det kun et Hastværksarbeide, bestemt til at glemmes, naar Festen var forbi. Det forestillede et vildt Uveir, hvori mørke sønderrevne Skyer kæmpede mod Stormen. Paa Siderne saae man Klipper. I Baggrunden skimtede man høie Sneefjelde, hvis hvide Spidser ragede frem imellem Taagerne. Midt i Uveiret saae man de to Malere, der nu skulde ombytte Roms solklare Dage med det umilde Klima i Norden; de havde colossale Reisestøvler paa og søgte

at beskjerme sig mod Uveiret ved Hjælp af to store Paraplyer. Den Enes Paraply var krænget af Vinden, den Andens svævede høit i Luften og dreiedes rundt i en Hvirvelstorm, men dog stræbte de at trænge frem, skjøndt Stormen syntes at ville drive dem tilbage til det Sted, hvorfra de kom. Iøvrigt herskede der megen Lystighed ved dette Gilde, og den romerske Viin blev ikke sparet. Der blev sunget mange Viser, men Taler blev ikke holdt. Talernes Tid var endnu ikke kommen, den kom først, da de politiske Interesser begyndte at fortrænge alle andre. Men da var ogsaa det idylliske Liv i Rom forbi, og det gamle Sammenhold mellem Kunstnerne blev brudt. Man maa huske, at jeg her taler om Tider, der ligge langt forud for den politiske Syndflod.

Ogsaa paa den korteste Dag havde vi en Fest, hvorved baade tydske og danske Kunstnere vare samlede. Den blev holdt i et Værtshuus, hvori mange af dem til daglig Brug søgte hen. Værten var en fiirskaaren Mand med et smukt romersk Ansigt. Han bar en stor Kniv halv skjult bag sit hvide Kjøkkenforklæde, og man sagde, at han ogsaa forstod at bruge den, naar Nogen bragte hans hidsige italienske Blod i Kog. Mod sine Gjester var han meget høflig og forekommende og søgte at berede Alt saaledes, som

de ønskede det. Dog var Anretningen meget tarvelig, og uden Tilsætning af hidsende Krydderier. Den fornemste Ret var som sædvanlig et stort Fad fuldt af Makkaroni, som Verten selv satte rygende paa Bordet. Den almindelige romerske Viin manglede heller ikke her, den er kun lidt berusende, og man kan drikke meget deraf uden at mærke dens Virkninger. Tydskerne udgjorde Fleertallet, der blev derfor kun sunget tydske Viser f. Ex. „Am Rhein am Rhein, da wachsen unsre Reben", ligeledes den skjønne Sang af Schubart om de Tydskere, der droge bort „ins heisse Afrika", og dog ogsaa der bleve deres Fædreland troe. Adskillige gamle Folkeviser bleve ogsaa sungne. De vandt stort Bifald, thi flere af Kunstnerne havde skjønne Stemmer, som oftest bleve de sungne i fiirstemmige Chor, hvori Stemmerne vare godt indøvede. Da Sangen ophørte, traadte en af Kunstnerne frem, der med stor mimisk Virtuositet efterlignede flere Personer, som en Deel af de Tilstedeværende kjendte. Tilsidst gav han en Fremstilling af Kongen af Baiern, hvis Gang, Tale og hele ydre Personlighed, han saaledes efterlignede, at Alle brast i Latter derved, og dog erklærede selv Wagner, som ogsaa var tilstede, at der var Sandhed i hans Fremstilling, skjøndt den som sædvanlig ved slige Leiligheder var noget karrikeret.

Wagner var en af dem, der ved sine gode Ind-

fald og sine træffende Bemærkninger meest bidrog til at holde den lystige Stemning vedlige. Efter Bordet fortalte han nogle Begivenheder af sit eget Liv, hvoraf jeg endnu erindrer een, som jeg skal gjengive saa godt, jeg formaaer, skjøndt det Bedste derved var det Lune, hvormed den blev fortalt, hvilket jeg vanskelig kan give nogen Forestilling om.

„Som halvvoxen Dreng," fortalte Wagner, „blev jeg sat i en Pension, hvor vi blev holdt meget knapt, og især var det sjeldent, at der vanke de gode Kjødspiser. Jeg og en Kammerat havde et lille Værelse i anden Etage, hvori vi sov og tilbragte vor Fritid, uden at Nogen brød sig synderlig om, hvad vi da tog os for. Der var kun eet Vindue i Værelset, det vendte ud mod en lukket Gaard, hvori der gik en stor Mængde Høns og Ænder, og vi hørte Kaglen og Hanegal fra Morgen til Aften. „Nu har en Høne lagt et Æg igjen," sagde jeg engang. „Bare vi kunde faae Fingre i det," svarede min Kammerat, „om jeg saa skulde spise det raat og uden Salt; det vilde dog altid smage bedre end den evige Meelspise, som vi hver Dag maa døie." Da fik jeg et godt Indfald. „Ægget kan vi ikke faae," svarede jeg, „men maaskee kan vi fange Hønen selv, som har lagt det." „Hvorledes skulde det gaae til?" spurgte han. „Vi kan fiske hende," svarede jeg, og meddeelte ham nu,

hvad jeg nylig havde udtænkt. Efter at have overveiet Sagen nøiere kjøbte vi en Medekrog, som vi fæstede til et Stykke Seilgarn. Til Madding brugte vi Brød, som vi havde sammensparet fra vor Frokost, og nu sænkede vi vor Medesnor ned til Hønsene og begyndte at fiske. Der vendte kun faae Vinduer ud til Gaarden, ligeoverfor os laae der et øde Pakhuus, saa vi kunde vente, naar vi bare os nogenlunde forsigtig ad, at vor Leg ikke saa let blev opdaget. Snart havde virkelig en Høne bidt paa Krogen. Der blev en forfærdelig Snadren og Kaglen i Hønsegaarden, da vi halede Hønen op. Men det var man vant til, saa at den stærke Skrigen ikke vakte synderlig Opmærksomhed, og saa Ingen brød sig videre derom. Vi qvalte Hønen og skaffede Fjædre og Indvolde bort, hvorefter vi stegte den i Kaminen, hvortil vi havde god Tid, da der sjelden kom Nogen ind i vort Værelse. Denne Leg gjentog vi flere Gange; man mærkede vel, at der af og til blev en Høne eller en And borte, men vi paastode, at vi havde seet to store Katte jage efter dem, og de maatte bære Skylden. Men engang, da vi igjen halede en Høne op, kom der en Pakhuuskarl frem, som saae det. Nu blev der holdt skarpt Forhør, og vi maatte gaae til Bekjendelse. Der vankede nogle Hug og dertil en lang Straffepræken. Men det

Værste var, at Medekrogen blev konfiskeret, og at vi igjen blev sat paa mager Kost; kort efter blev jeg til min store Glæde tagen ud af Pensionen og kom hjem igjen til mine Forældre."

Efter Middagsspisningen bleve vi endnu sammen til langt ud paa Aftenen. Tilsidst blev der dandset Saltarella, hvori ogsaa vor Vært deeltog og viste større Behændighed, end man efter hans Legemes anseelige Omkreds skulde have troet.

„Det var en smuk Aften," sagde Kunstnerne, „en saadan Aften maa vi have igjen til næste Aar, og vor brave Vært skal da igjen dandse Saltarella for os." Derefter gik vi syngende ned ad Gaden, hvorefter vi skiltes ad.

Juleaften blev naturligviis ogsaa helligholdt, men da vare vi Danske alene, og Alt gik til saaledes, som det er Skik i Danmark ved den Leilighed. Thorvaldsen havde indbudet os, men Juletræet stod i Freunds Kammer, der, som sagt, hørte med til Thorvaldsens Leilighed. Et temmelig anseeligt Laurbærtræ traadte da i Grantræets Sted. Det blev behængt med Figener og Appelsiner, hvorpaa der aldrig ved Juletid i Rom er nogen Mangel, og mangfoldige Lys brændte deri. Desuden blev et stort Tøndebaand omviklet med Laurbærblade, som, da det var rundt, skulde være et Symbol paa Aarets Kreds,

der nu var tilende. „Det er et Hjul og det forestiller Juul," sagde vor Landsmand Bravo, der nu er dansk Konsul i Rom, „de Ord klinge jo aldeles eens." Dette Hjul blev ophængt paa Væggen nærved Juletræet. Det Hele var særdeles smagfuldt indrettet og tog sig smukt ud. Det viste hvilken Fylde og Rigdom Planteverdenen endnu midt om Vinteren frembyder i Italien, hvor en stor Deel af Træerne aldrig ganske taber sit Løv. „Det tager sig ypperligt ud," sagde jeg til Freund. „Det har vi kun lavet sammen for Spøg," svarede han, „det er kun et lille Tegn paa, hvad vi kan gjøre, naar vi tage os sammen for Alvor; Du maa huske, at det er Kunstnere, der har udført det Hele," føiede han til med nogen Selvfølelse.

Ved et lille Sammenskud fra hver Enkelt var der blevet indkjøbt smaa Foræringer, som bleve ophængte i Juletræet, og hvoraf hver fik sin Andeel. Thorvaldsen havde givet otte antike Gemmer, hvorom der blev trukket Lod. Jeg vandt en lille Venus, hvis Hoved var bedækket med en Hjelm (en Venus victrix). Desværre gik den tabt i München, jeg veed ikke selv hvorban, rimeligviis er den bleven bortstjaalen, da jeg engang gik ud uden at aflaase min Koffert; ved samme Leilighed mistede jeg ogsaa et

Par Lavahalsbaand, som jeg havde bragt med fra Neapel.

Vi spiste i Thorvaldsens største Værelse, ved hver Couvert laae der en Vedbendkrands, hvormed vi skulde krandse vore Hoveder, Thorvaldsen alene fik en Laurbærkrands, hvilken han, da vi bade ham derom, fandt sig i at bære en stor Deel af Aftenen, den klædte ham smukt og passede godt til hans ædle og betydningsfulde Træk.

Ludvig Bødtcher havde skrevet et Par smukke Sange, der bleve sungne ved Bordet. Ogsaa jeg skrev et Par Sange, hvorledes de vare, og om de duede noget, veed jeg ikke, de bleve borte for mig, som saameget Andet, og det er meer end fyrretyve Aar siden jeg saae dem. Dog mener jeg, at den ene af dem har staaet i Tritogeneia, et Maanedsskrift, som Rahbek udgav i sine sidste Levedage. Ogsaa her sluttede det Hele med Dands og Sang, der ovenikjøbet ledsagedes af en Tamburin og af Guitarspil.

Thorvaldsen viste mig ogsaa den Venlighed at føre mig ind i et Par romerske Familier. De romerske Soireer ligne saa temmelig hinanden, og der er ikke stort at sige derom. Beværtningen er ikke kostbar, den bestaaer som oftest af The og Sukkervand og nogle Kager, de

Fleste spise til Aften hjemme, før de gaae i Selskab. Den største Deel af Aftenen tilbringes med Musik. Om de verdensberømte Kunstværker i deres egen By brøde Romerne sig ikke stort, uden forsaavidt de havde Fordeel deraf, da de droge Fremmede til Byen. Mod disse ere Romerne meget forekommende, og indrømme gjerne, at de besidde en Dannelse, som de selv mangle. I Almindelighed forudsætte de ogsaa, at de Fremmede have nogen Formue, thi ellers kunde de vanskelig have foretaget en saa lang og kostbar Reise. Dette troede de idetmindste i hine Dage, da Reiser kostede langt mere og vare langt besværligere end nu i vor Tid.

Engang ledsagede jeg Thorvaldsen i et meget stort Selskab hos den bekjendte, rige Bankier Torlonia. Egentlig gik jeg nødig derhen, thi jeg var ikke indbuden og kjendte kun Torlonias Huus, forsaavidt jeg der pleiede at hæve de Anviisninger, der bleve mig tilsendte. Men Thorvaldsen overtalte mig dog dertil. Jeg skulde blot gaae med ham under Armen, sagde han, saa vilde han forestille mig for den gamle Torlonia, og det Øvrige gik af sig selv. vi fulgtes da ad, og Thorvaldsen forlod mig ikke den hele Aften. Torlonia kom hen til os og modtog os meget høflig. „De kan være vis paa, at han ikke engang aner, at De ikke er inviteret," sagde Thor-

valdsen. Der var en talrig Forsamling af Fremmede, især af Englændere. Thorvaldsen viste mig flere engelske og skotske Damer, som vare rigt pyntede, og hvoraf enkelte syntes meget smukke. Skotlænderinderne udmærkede sig især, de vare næsten alle høie og ranke, og flere af dem havde ædle og skjønne Ansigter, uagtet deres Skjønhed var af en ganske anden Art end Romerindernes. En fornem romersk Dame (una principessa), Navnet husker jeg ikke, nærmede sig til Thorvaldsen og trykkede ham en lille Seddel i Haanden, hvori der stod, at han var vor Tids Fidias. Thorvaldsen talte med mange Mænd af Betydning, han sagde mig ogsaa deres Navne, men dem har jeg forlænge siden glemt. Dog erindrer jeg, da vi havde sat os til Hvile i en stor Sal, at en ung Mand nærmede sig, der i længere Tid talte med Thorvaldsen. „Det er en Slægtning af Napoleon,“ sagde Thorvaldsen, „en Søn af Kongen af Holland“. Om det var den senere Keiser af Frankrig eller maaskee hans Broder, tør jeg ikke afgjøre. Han var lidt under Middelhøide og noget fyldig for en ung Mand at være. I en af de andre Sale stod en colossal Marmorgruppe af Canova. Den forestillede Herkules, der i sin Smerte havde grebet Lichas og var ifærd med at kaste ham i Havet. Herkules havde bøiet sig tilbage med en voldsom Muskel-

anstrengelse, hans Arme, hvori han holdt Lichas, vare ligelebes bøiede tilbage, saa at den hele Gruppe dannede en Krebs. „Der er stort Geni deri,“ sagde Thorvaldsen, „men i den Stilling kan intet Menneske staae.“

Omtrent midt i Januar Maaned helligholdes St. Antonii Fest, hvorpaa Dyr, især Heste og Muulæsler blive velsignede og besprøitede med Vievand for at beskytte dem mod Uheld i Aarets Løb. Ved denne Leilighed besøgte Ludvig Bødtcher og jeg den Kirke, foran hvilken denne hellige Handling finder Sted. Den ligger nærved Maria-Maggiore, en af Roms fire Hovedkirker. Vi saae da en Mængde Heste, som førtes frem med Baand og Fjederdusk paa Hovedet, de kneisede stolt i deres Pragt, medens en Geistlig, der stod i Kirkeporten, med sikker Haand udslyngede en Vandstraale paa hver af dem, eftersom deres Tour kom. Man siger, at denne Ceremoni ogsaa skal udstrække sig til Køer og Kalve, ja endog til Sviin, dog af disse Dyr saae vi ingen. Vi bleve der da heller ikke længe, thi Veiret var slet, og Ceremonien meget eensformig og gjentog sig bestandig paa samme Maade.

Ikke blot over Heste, Mennesker og Sviin udstrækker den katholske Kirke sin beskyttende Haand, men ogsaa Tiggere træde under dens Varetægt langt

dristigere frem end i de protestantiske Lande. Saaledes erindrer jeg en Mand, der syntes at være værkbrudden, saa han ikke kunde gaae, og der sædvanlig havde sit Tilhold paa den spanske Trappe. Her laae denne ny Diogenes henstrakt snart i Solskin, snart i Skygge. Jeg havde tidt givet ham en lille Almisse, som han modtog liig en Tribut, der skyldtes ham, uden at takke derfor. Men da jeg engang havde Hastværk og gik ham forbi uden at give ham Noget, reiste han sig halvt op og raabte med en vred og truende Røst: „Non avete paura di Dio?" (har I ingen Frygt for Gud). Jeg maa tilstaae, at jeg dengang til liden Ære for mig lod mig imponere og gav ham, hvad han forlangte. Senere hørte jeg, at hans Værkbruddenhed var paatagen, og at han, naar Mørket faldt paa, og han meente, at Ingen saae det, reiste sig op og gik ligesaa godt som de fleste Andre. Rimeligviis vilde en saadan Betler, der tilbringer sit Liv i Leddiggang og daglig kan tilbetle sig meget Meer, end han behøver, neppe bytte sin Lod med vore bedre Kaar, hvis han tillige skulde paatage sig vort Arbeide.

Et af de meest forbausende Kæmpeværker fra den romerske Oldtid er Colosseum, hvori Alt, som ogsaa Navnet antyder, er colossalt. San Giovanni in Laterano, der ligger nær derved og er en af

Roms skjønneste og største Kirker, seer meget lille og beskeden ud imod det. Flere mægtige Paladser ere byggede af Stene og Muurbrokker, som ere røvede fra det, og dog staae de som Pygmæebygninger, naar man sammenligner dem med Colosseum. Om saa alle de andre Vidnesbyrd om Roms gamle Storhed vare glemte, saa vilde dog denne Bygning selv i sine Ruiner strække til for at godtgjøre, at Oldtidens mægtigste Folk har bygget den. Colosseum blev opført under de flaviske Keisere, medens Romernes Bygningskunst endnu stod i fuld Blomstring, det kunde rumme over 80,000 Mennesker. Wagner fulgte engang med mig derhen, og gjorde mig opmærksom paa, at Søilerækkerne i de tre Etager vare byggede hver i sin Stiil, saa at de doriske Søiler, der ere de stærkeste, indtoge den nederste Plads nærved Grundvolden. Men Søilerne ere dog meer til Prydelse end til Nytte, thi Bygningen behøver ingen anden Støtte end den, dens Mure give den.

Med Hensyn til denne Bygning fortalte Wagner et gammelt Sagn, der, selv om det er opdigtet, dog synes mærkværdigt nok. „Da Grunden til Bygningen var lagt," fortalte han, „og da Muren begyndte at reise sig, forsvandt pludselig den Bygmester, som havde udkastet Planen til det Hele, og som skulde lede Arbeidet. Efterdi han var en stor Mester

i sin Kunst, og da ingen Anden vovede at fortsætte hans Værk, blev det en Tidlang staaende ufuldendt. Endelig efter flere Aars Forløb kom han igjen tilsyne og tilstod, at han havde skjult sig af Frygt for, at man skulde tvinge ham til at arbeide videre, inden Grunden var tilstrækkelig tør. Men nu havde den havt Tid nok til at tørres, meente han, og han byggede da videre og fuldførte omsider sin Plan." Wagner gav dog ikke dette for Andet, end for hvad det var, men betragtede det som et Slags Mythe, der, hvad ikke saa sjelden skeer, havde dannet sig midt i Historien, og ved hvilken man vilde forklare, hvorban det gik til, at denne Kæmpebygning, trods alle Tidens Ødelæggelser, har kunnet holde sig i den Tilstand, hvori vi endnu see den.

Mine Digte og mine sidste Dage i Rom.

Mine naturhistoriske Studier, hvormed jeg i Neapel saa godt det vilde gaae, dog havde sysselsat mig, maatte i Rom, hvor der var saameget Andet, som jeg kunde og burde tilegne mig, foreløbig igjen hvile. Derimod anvendte jeg en stor Deel af min Tid til at udføre to tragiske Æmner, som jeg vanskelig paa noget andet Sted kunde udarbeide grundigere end her, da jeg stod paa den Jordbund, hvorfra Begivenhederne i deres Udspring vare udgaaede, og hvor jeg havde Minderne derom daglig for Øie.

Hvad der laae mig nærmest, var det Æmne, jeg har udført i Tiberius. I Rom faldt det mig ikke saa vanskeligt at forskaffe mig det berømte Værk af Tacitus om de første romerske Keisere. Svetonius fik jeg ogsaa tillaans, dog kun i en Oversættelse, fra disse to Forfattere hentede jeg de historiske Kjendsgjerninger, hvorpaa jeg byggede mit Drama.

Jeg havde tidt betragtet Tibers Statue i Vatikanet, men overbeviste mig snart om, at jeg her stod for et aldeles tillukket Væsen, hvis Tanker ikke kunde læses i dets Ydre. Der er en stor Forskjel paa denne skjulte Tyrannatur og paa Brodermorderen Karakalla, i hvis Aasyn Kainsmærket synligt og med uudslettelige Træk er indgravet. Deraf sluttede jeg, at Tiberius (hvad der tilsyneladende gjorde ham mindre dramatisk) vanskelig kunde udtale sine sande Tanker uden i Lønkammeret og hviskende til sig selv, og endog da kun med Ængstelighed, ligesom om han frygtede for, at Murene havde Øren. Men var han nødt til at meddele sig til Andre, forbi han vilde bruge dem som Redskaber, da maatte han, naar han havde brugt dem, stræbe at knuse og tilintetgjøre dem. Desuden maatte hans Meddelelser skee med Forsigtighed og med Forbehold af Noget, som han ikke meddeelte. Dog kunde Modsætningen ikke udeblive; ligesom den, der længe har holdt sit Aandedræt tilbage, saa han er nærved at qvæles, tilsidst, naar Trangen til at indaande Luft, igjen faaer Overhaand, gjør dette med dobbelt Heftighed, saaledes maatte ogsaa Tiber have Øieblikke, hvori han midt i sin forfærdelige Eensomhed blev tilmode, som om et Medusahoved stirrede paa ham, og hvori han med krampeagtig Angst higede efter en Fortrolig, til hvem

han kunde meddele sin hemmelige Rædsel, ligesom den Halvqvalte gisper efter Luft. Men saasnart et Forsøg i denne Retning var skeet, maatte han igjen, ifølge sin mistænkelige Natur, fortryde det og betragte den som sin værste Fjende, som han nylig havde udkaaret til sin meest betroede Ven. Hans Valgsprog maatte da blive, som han selv i mit Drama udtrykker sig: „Lev med Din Ven, som om han engang skulde blive Din værste Fjende.“ Det var Mistænkelighedens Dæmon, der dryppede sin Gift i hans Sjæl og forfærdede ham med sine Vingeslag og hvert Øieblik drev ham frem til nye Forbrydelser.

Men Tiberius havde tillige sin Plads ved et stort Vendepunkt i Verdenshistorien. Det Gamle var alt dengang viet til Undergang. Det anede han maaskee, men brød sig ikke stort derom, naar det blot holdt ud, saalænge han levede; ja det glædede ham endog, at Alt skulde blive værre efter hans Død. Men hvad han ikke anede, og hvad der skjulte sig for hele den hedenske Viisdom, var, at Grunden til et nyt aandeligt Verdensrige netop nu blev lagt, der skulde herske, naar den gamle Tid og den gamle Naturdyrkelse gik tilgrunde. Dog dette maatte kun skimtes langt borte som et Syn ved Banens Ende, ligesom Frelsens Gud i vore gamle

Myther, der hæver sit Hoved mellem Røgen og Luerne mod Enden af den store Verdensbrand.

Jeg tør ikke paastaae, at dette stod aldeles klart for mig under Udførelsen af mit Digt. Men uvilkaarlig virkede dog Begivenhedernes Magt og de Syner, der opstege af Historiens Dyb og af Roms Ruiner saaledes, at jeg blev tvungen til at udføre det Hele i denne Retning. Desuden er det ligesom enhver Enkelt voxer nogle Tommer høiere i Rom, og saafremt han da har et aabent Øie, kan han skue ud over en videre Kreds, end han før kunde.

Da jeg havde faaet Syn paa Tibers Charakter, udviklede det Øvrige sig temmelig hurtig og grupperede sig om ham. Jeg brugte neppe halvanden Maaned for at fuldende det Hele. Og dog besøgte jeg endnu om Morgenen Caffè greco og talte med Kunstnerne, men hele den øvrige Dag anvendte jeg paa at udføre mit Digt og var saa ivrig deri, at jeg meget ofte glemte at spise til Middag, indtil Tusmørket frembrød, eller til en af vore Landsmænd kom og vakte mig af mine Digterdrømme.

Jeg talte ikke til Nogen derom, saalænge mit Drama var under Arbeide, men da det var fuldendt og reenskrevet, bad jeg Thorvaldsen om, at jeg maatte læse det for ham. Da den bestemte Aften kom, samledes

jeg med ham og flere af vore Landsmænd paa mit Værelse og havde den Glæde, at Forelæsningen gjorde det Indtryk, som jeg havde vovet at haabe, og at mit Digt virkelig tiltalte Thorvaldsen. „Det er et godt Arbeide," sagde han, og hvad især glædede mig, jeg meente at spore, at han, efter at have hørt mit Drama, blev endnu venligere imod mig end tidligere.

En af vore lærdeste Archæologer Etatsraad Thorlacius besøgte i denne Vinter Rom; hans Hustru fulgte ham tilligemed hans Pleiedatter, en usædvanlig smuk Islænderinde. Der findes neppe Mange, der komme saaledes forberedte til Rom, som Thorlacius kom, og dog var det først i en fremrykket Alder, at han fik den antike Verden at see nærved og med legemlige Øine, skjøndt han i Frastand og i Tankens Rige havde sysslet dermed i saamange Aar. Jeg saae ham flere Gange baade hos Thorvaldsen og paa andre Steder. Det var interessant og lærerigt at følge med ham i de antike Samlinger paa Capitolium og i Vatikanet. Hver afkortet Indskrift, hvert Tegn, hvert Attribut og Symbol vidste han at udtyde. De fleste af os Andre forholdt sig til ham ligesom ulærde Blomsterelskere til en lærd Botaniker, vi saae kun paa de forskjellige Gjenstande for Skjønhedens Skyld, men for ham havde de, uafhængig af Skjønheden, en eiendommelig

Betydning, og han forstod at klassificere Alt og at bestemme, hvor det hørte hen.

Thorvaldsen havde talt til Thorlacius om mit nylig fuldendte Drama, og da denne ønskede at høre det, læste jeg det ogsaa for ham og hans Familie i deres Bolig. Thorvaldsen var ligeledes dengang tilstede. „Det Stykke vil jeg nok høre to Gange," sagde han. Jeg var saa heldig, at mit Digt ogsaa vandt Thorlacius's Bifald, hvilket var mig af Vigtighed, da jeg deri saae et Vidnesbyrd om, at jeg nogenlunde havde sat mig ind i den antike Verden, som dannede det Heles Grundlag.

Der var endnu et andet Æmne, der trængte sig frem af min Sjæl, og som jeg ønskede at udarbeide, inden jeg forlod Rom. I Tiberius havde jeg stræbt at skildre den Tid, da det romerske Folk herskede over Verden, men dog stod svimlende paa sit Høidepunkt, eftersom det, for at naae derop, havde hengivet sig i Dæmonernes Vold, og da det, uagtet al Keiserrigets Glands og Magt, dog mærkede, at Forraadnelsens Orme gnavede dets Rod. Som et Modstykke hertil vilde jeg nu fremstille, hvorlunde den katholske Kirke ogsaa svimlede paa sit Høidepunkt, saa den forvexlede Præstevælde med Christendom og fornegtede Kjærnen i Christi Lære for at herske over den ydre Verden. Ogsaa den havde da, for at vinde udvortes

Glands, hengivet sin Sjæl i Dæmonernes Vold. Thi ligesom Rom under sine Cæsarer i Gjerningen samtykkede i sin egen tilkommende Undergang, saaledes samtykkede den katholske Kirke under sine mægtige Paver i sin egen Forvansking og Fordærvelse. Ogsaa dette Billede ønskede jeg at sammentrænge i eet Moment og at samle om en eneste Personlighed, der skulde være det Heles Bærer.

For ret at kjende den historiske Grund, hvorpaa jeg skulde bygge, skaffede jeg mig Adgang til Minervabibliotheket, (Bibliotheca sopra Minerva), hvori Dominikanermunke vare ansatte som Bibliothekarer. De strenge Klosterbrødre viste sig meget tjenstvillige mod mig og bragte mig Alt, hvad jeg ønskede. For mig var det noget Nyt og Selsomt at see, hvorledes disse Munkeskikkelser i deres sorte Ordensdragter, med hvide Forklæder derover, med Sikkerhed og Behændighed, bevægede sig mellem Bøger og Manuscripter i de høie Sale. Da jeg forlangte de gamle Banbuller fra Gregor den Syvendes Tid tilligemed dem, der vare udstedte mod Frederik den Anden af Hohenstaufen, saa bragte de mig ogsaa de Buller, der vare udstedte mod Albigensere og andre Kjættere. Maaskee formodede de, at jeg vilde skrive en Bog til Pavemagtens Forherligelse. Min Grund, hvorfor jeg forlangte Banbullerne mod Frederik af Hohenstaufen,

var den, at jeg vilde sætte mig ind i den Stiil og den Tone, hvori Paverne i hiin Tid vovede at tale til Konger og Keisere. Frederik den Anden af Hohenstaufen blev, som bekjendt, truffen af syv Banstraaler i den Tid, da Pavedømmet havde naaet sin høieste Magt, og dog trodsede han dem alle.

Det kostede mig ikke saa liden Anstrengelse at arbeide mig igjennem disse gamle Pavebuller, især da jeg ikke kunde modstaae Lysten til at see mange flere, end jeg strengt behøvede; desuden gjorde jeg Udtog af, hvad der nærmest passede for mig. Jeg tilbragte derfor i nogen Tid næsten daglig tre Timer i Minervabibliotheket. Dette maaskee altfor grundige Studium af de gamle Kildeskrifter havde den for mit Drama mindre heldige Følge, at jeg af og til betyngede det med mere historisk Stof, end tilbørligt er, naar Poesiens Fugl med Lethed skal røre sine Vinger. Som Følge deraf maatte jeg i senere Aar, for at Poesien kunde komme til sin Ret, omarbeide Stykket. Dog fuldendte jeg det foreløbig saaledes, som det kan læses i den første Udgave af mine dramatiske Skrifter.

Uagtet jeg var bleven standset i mine naturhistoriske Studier, saa jeg ikke kunde naae den Udvikling deri, jeg tidligere havde tilsigtet, og uagtet jeg ikke

i denne Retning havde opfyldt Alt, hvad man ventede af mig, saa meente jeg dog nu, som sagt, at have fundet den Vei, paa hvilken jeg, ifølge min egentlige Natur, var bestemt til at gaae. Ludvig Bødtcher, som jeg havde læst alle mine Digte for, sagde engang i et begeistret Øieblik: „Reis nu kun freidig hjem, De fører jo dog det gyldne Skind med Dem." Men om Guldet var ægte eller uægte, det skulde nu først prøves igjennem Aarenes Løb, og herover opstod en lang og heftig Strid efter min Hjemkomst. Denne Strid blev ført med stort Talent og stor Behændighed af mine Modstandere, og jeg selv var i de Dage saa sysselsat med igjen at sætte mig ind i, hvad der skulde være mit Embedsfag, at jeg ikke med tilbørlig Kraft og Eftertryk kunde tage til Gjenmæle. Følgen var, at Publikum, der i Begyndelsen modtog et Par af mine Dramaer med Bifald, nu vendte sig bort fra mig og betragtede Alt, hvad jeg havde digtet, som formløse, chaotiske Misfostre. Til Lykke var der dengang en stor Elasticitet i min Sjæl, saa at jeg, skjøndt jeg vel undertiden kunde tabe Modet og lade Hænderne synke, dog snart rettede mig op igjen og vandt min Ligevægt tilbage. Der opsteg ogsaa dengang bestandig saamange nye Digtertanker i min Sjæl, saa jeg aldrig aldeles, naar jeg blot fik Lov til at aande frit, kunde opgive min poetiske Virksomhed, der tværtimod, lige-

som tidligere i Modgangens Dage, ogsaa nu blev min bedste Trøst.

Men et virkeligt og stort Tab led jeg dog, som senere aldrig lod sig oprette. Da jeg forlod Rom, havde jeg den Plan ogsaa at udarbeide en Julianus Apostata, hvori jeg vilde fremstille det Frelsens Rige, der under Tiberius var en fjern Hemmelighed, efter at det var traadt frem af sin Dunkelhed og var voxet til en Verdensmagt, hvorimod Hedenskabet forgjeves kæmpede med sin sidste Kraft og med sin bedste Kløgt. Disse tre Tidsperioder, der skulde repræsenteres ved Tiberius, Julian og Gregor den Syvende, vare efter min Anskuelse, de tre Hovedled i en mægtig historisk Udvikling. Men til at gjennemføre et Digt som Julian under den i hiin Tid herskende Strømning i Literaturen tabte jeg baade Mod og Lyst. Vilde jeg læses, maatte jeg vælge Æmner, der laae vor Tid nærmere. Da jeg igjen i mine seneste Aar optog min gamle Plan, var længst den Tid forsvunden, hvori jeg bedst havde kunnet udføre den.

Efterdi jeg tilbragte en heel Vinter i Rom, faldt det af sig selv, at jeg ogsaa fik det romerske Karneval at see. Jeg havde Tid nok dertil, thi de to Dramaer,

jeg vilde udarbeide i Rom, var jeg bleven færdig med, og selv om dette ikke havde været Tilfældet, vilde jeg dog have skammet mig for mig selv, hvis jeg ikke havde sat Alt tilside for at være tilstede ved dette Folkeskuespil, som jeg rimeligvis aldrig meer i mit Liv vilde faae Leilighed til at betragte, og hvis Lige man neppe finder paa noget andet Sted end i Rom.

Men da der af andre Forfattere er skrevet saameget om denne Folkelystighed, saa at Alt, hvad jeg kunde sige derom, selv om jeg blot gjengav, hvad jeg har seet med egne Øine, vilde synes en Gjentagelse, saa skal jeg vel vogte mig for at give nogen Beskrivelse deraf. Kun en eneste Bemærkning skal jeg tillade mig at gjøre.

Paa vore nordiske Maskerader mærker man tidt et Slags Forlegenhed, der hindrer Vedkommende fra ret at hengive sig til sin Rolle. Sligt finder ikke Sted i Syden, hvor den Enkelte med genial Kjækhed overlader sig til sit lystige Lune, uden at frygte for, at man skal blande hans Maske med hans virkelige Personlighed. Man maa beundre den Takt, som Romerne vise, thi det er næsten aldrig Tilfældet, at en romersk Maske overskrider den Grændse, hvor Spøgen bliver til Alvor, og hvor det overgivne Lune gaaer over til bitter personlig Satire eller endog

til plump Fornærmelse. Romerne forstaae, hvad Spøg vil sige, og naar den tilbørlige Grændse overskrides, da er det næsten altid en Fremmed, der er den Skyldige. Saaledes blev der mig fortalt, at en Englænder paa den saakaldte „Sera de' moccoli" blev saa forbittret paa en af de Masker, der forestillede un povero Conte*), og der flere Gange havde slukket hans Lys ud, at han tilsidst holdt dette saanær ved denne Maskes Paryk, at der gik Ild i den. Den saakaldte Greve tog da ganske rolig sin Paryk af og sagde: „Det var en stor Ulykke, mit hele Grevskab er neppe saameget værdt som denne kostbare Paryk, der nu er ødelagt for bestandig." — „Det er en Fremmed," sagde de Omstaaende," han forstaaer ikke vor Spøg."

Midt i Fastetiden høitideligholdt vi Danske endnu en smuk Fest. Thorvaldsen er rigtignok, som man nu veed, født den nittende November, men det vidste vi ikke dengang. Hans Fødselsdag blev derfor høitideligholdt den ottende Marts, paa den Dag, da han første

*) La sera de' moccoli (Voxlysenes Aften), er den sidste Karnevalsaften, hvori næsten Alle vise sig med Voxlys i Hænderne, og hvori det gjælder om, at den Ene kan slukke den Andens Lys. Il povero Conte (den fattige Greve) er et Slags Don Ranudo, der marscherer gravitetisk frem med en stor Paryk paa Hovedet, med en galoneret men afbleget og hullet Klædning, og med en Solskjærm, der som oftest bestaaer af et Tøndebaand uden Betræk.

Gang saae Rom; „thi paa den Dag begyndte først mit sande Liv," sagde han, „den maa da betragtes som min rette Fødselsdag."

Paa den ottende Marts bragte derfor baade de danske og de tydske Kunstnere ham et Fakkeltog og hilsede ham med Jubel. Han svarede kun med faa Ord, som han pleiede ved slige Leiligheder. Vi Danske bleve længe sammen om Aftenen; ved den Leilighed fik vi ogsaa Thorvaldsens unge Datter at see. Hun var smuk og havde blonde nordiske Lokker, hvad i Rom ansees for en stor og usædvanlig Skjønhed. Hun spillede et Par Stykker paa et Pianoforte og talte nogle Ord med enkelte af os, derefter forsvandt hun igjen.

Da jeg siden lærte den islandske Sagaliteratur at kjende, troede jeg først ret at forstaae, hvorfor Thorvaldsen sædvanligviis udtrykte sig saa kort og sammentrængt. Dette var efter min Mening nedarvet fra hans islandske Forfædre, thi ogsaa disse udtrykkede sig kort, sammentrængt og med stor Forsigtighed; men dog rammede de ofte med deres faa Ord Sømmet paa Hovedet, skjøndt de vistnok ligesom Thorvaldsen talte kraftigere med deres Handlinger end med deres Tunge.

Endelig nærmede den Tid sig, da jeg skulde forlade Rom med dets store Minder og de kjære

Venner, jeg der havde fundet. Som sædvanligt ved slige Leiligheder gjorde mine Landsmænd et Afskedsgilde for mig Aftenen før jeg skulde reise; dette Gilde blev igjen holdt i Thorvaldsens Værelser. Thorvaldsen omfavnede mig tilsidst og satte en smuk antik Ring paa min Finger, som jeg bar i mange Aar derefter, indtil jeg desværre tabte den paa en Svømmetour nær ved Kysten af Kiel.

Med Undtagelse af den Stund, hvori jeg forlod mit tidligste Barndomshjem, har jeg neppe nogensinde været saa veemodig stemt, som dengang jeg forlod Rom. „Ak, at saadanne Tider ogsaa skulle forgaae!" tænkte jeg næste Morgen, da jeg kjørte med en Vetturin ud af Porta del popolo og for sidste Gang kastede mit Blik tilbage paa Roms Taarne, thi jeg ansaae det for sikkert, at jeg aldrig skulde vende tilbage dertil. Jeg havde rigtignok den foregaaende Dag seet Fontana di Trevi, men jeg havde ikke brukket af dens Vande, hvad man, efter Sigende, bør gjøre, før man reiser bort, saafremt man nogensinde vil see Rom igjen. Jeg manglede i denne Henseende den rette Tro og meente, at det vel ikke vilde hjælpe stort, om jeg ogsaa drak deraf.

Og dog har Rom havt en for mig uforglemmelig Indflydelse paa min hele Sjæls Retning og

Udvikling. Mit Liv i Rom var en Gjenopstandelsens Tid, hvori jeg paany lærte at glæde mig over Tilværelsens Skjønhed, og hvori jeg, beaandet af en høiere kunstnerisk og historisk Verden, vandt en forstærket Kraft til at virke for min Fremtid og for det Maal, jeg nu havde sat mig.

Reise til Florenz og Venedig.

Mit Reiseselskab bestod af to romerske Damer og af en ung tydsk Kunstner ved Navn Zahn, som jeg vel havde seet et Par Gange i Rom, men med hvem jeg først nu sluttede nærmere Bekjendtskab. Han havde levet et halvt Aar i Neapel, hvor han leiede sig en Bolig i Nærheden af Pompeji, i hvilken By han da daglig tilbragte flere Timer. Her sysselsatte han sig med at kopiere Dekorationer i Husenes Indre, og bragte nu en Skat hjem af Arabesker, Vægmalerier og andre brogede Farvebilleder, der siden ere udgivne i et kostbart Værk, som har gjort hans Navn velbekjendt i Europa. Hver Aften, naar vi havde naaet det Natteqvarteer, som vor Vetturin bestemte for os, viste han mig flere af disse Tegninger, og jeg fik saaledes et langt mere detailleret Overblik over de Kunstskatte, der findes i hiin vidunderlige

By, end jeg havde kunnet erhverve mig i de faa Timer, jeg selv tilbragte der og kunde see Originalerne til disse Kopier med egne Øine.

De to romerske Damer der fulgte os, vare ikke længere unge, den ene havde dog endnu smukke Træk. Den Morgen vi skulde kjøre bort fra Rom, da vor Vetturin holdt udenfor hendes Bolig, bleve vi inviterede op i hendes Værelser, og maatte vente en halv Time, før hun kom. Vi saae der to meget unge og meget smukke Piger, der vare hendes Døttre. Kort efter kom Moderen og tog en venlig Afsked med dem, og da de saae noget bedrøvede ud, trøstede hun dem med, at hun efter fire Ugers Forløb vilde vende tilbage. Kort efter kom ogsaa hendes Ledsagerinde, vi satte os da i Vognen og kjørte bort, medens Moderen rakte sit Hoved ud og stirrede efter sine Døttre, saalænge hun kunde see dem.

Vi bleve snart velbekjendte med de to Damer og vandt deres Fortrolighed. Moderen til de to unge Piger førte aabenbar Herredømmet over den anden, hun var ogsaa den elskværdigste, uagtet hun rigtignok brugte Tobak, hvilket ellers just ikke klæder en Dame godt. Hun tilstod oprigtig, at hun hverken havde seet Campidoglio (Capitolium) eller Vatikanet, eller nogen af de andre Samlinger, som de Frem-

mede løb efter, for det forstod hun sig ikke paa. Derimod havde hun aldrig forsømt, saa tidt hun kunde, at see Peterskirken illumineret, hvad hun dog nu mod sin Villie maatte gjøre, thi hun kom ikke tilbage før efterat Paaskefesten var forbi. „Den Illumination har jeg aldrig seet," sagde jeg, „skjøndt jeg dog har tilbragt over ti Maaneder i Rom. „Hvad, har De ikke seet Peterskirken illumineret?" raabte hun, „det er jo ligesaa galt som at have været i Rom uden at have seet Paven." — „Ham har jeg heller ikke seet," svarede jeg; „dog saae jeg saamange andre mærkværdige Ting i Rom, at jeg vel kan trøste mig over, at jeg ikke fik ham at see." — „Ja saa, De har været næsten et Aar i Rom, uden at see hverken Paven eller Illuminationen af Peterskirken. Det maa dog vel være sandt, hvad vore Præster paastaae, at alle disse Fremmede, der besøge os, ere nogle slemme Kjættere."

Et af de skjønneste Natursyner paa denne Reise er Vandfaldet i Terni; det er langtfra ikke saa vandrigt som Rhinfaldet ved Schafhausen, men det falder lodret i en eneste samlet Vandstraale, og er tohundrede Fod høit. Det gjør et ganske særegent Indtryk, naar man stirrer sig ind deri; det er ligesom om de mægtige Vandaander vilde løsne Sjælen fra Legemet og rive den med sig. Det gjorde mig ondt,

at jeg ikke kunde blive der længere end en halv Time, thi vi skulde kjøre videre samme Dag. Egnen blev bestandig frugtbarere, jo nærmere vi kom til Florenz, vi kjørte forbi mangfoldige Frugthaver, hvor Træerne endnu stode i Blomster.

Uagtet den romerske Dame havde kaldt mig en slem Kjætter, fik jeg dog Lov til at ledsage hende til et Nonnekloster undervejs, hvor hun vilde hilse paa en Nonne, som hun tidligere havde kjendt. „Vi kan sige, De er en Slægtning af mig, saa kommer De nok ind," sagde hun. Dette Kloster laae ved en klar og stille Sø, i Nærheden af en lille By hvis Navn jeg har glemt. Vi bleve førte ind i et stort Værelse, der saae skummelt ud, og hvori der hverken fandtes nogen Stol eller noget Bord. Midt igjennem Værelset løb en Skillevæg, hvori var anbragt en Aabning, som vel var en Alen høi og ligesaa bred. Denne Aabning kunde lukkes med en Lem. Efter kort Tid blev Lemmen skudt tilside og vi saae en gammel Nonne indenfor, som spurgte, hvem vi vilde tale med. Efterat hun havde faaet Besked, blev Lemmen lukket. Kort efter blev den atter aabnet, og en anden Nonne viste sig. Da hun var besløret, kunde jeg ikke see hendes Ansigt, dog var hendes Figur rank, og hun syntes meget yngre end den Gamle, som vi først saae. De to Damer talte

nu næsten en Time sammen. Saavidt jeg kunde forstaae, dreiede Samtalen sig om Familieforhold, skjøndt slige Samtaler ikke taales i de strengere Klostere, men her var man mere overbærende. Min Lebsagerinde syntes meget bevæget, da hun gik, og hendes Øine stode fulde af Taarer. „Hun paastaaer, at hun er lykkelig," sagde hun, „og at hun har fundet den Fred, som Verden ikke kjender. Den Stakkel! (La poveretta) Gud staae hende bi!"

Vore nordiske kydske Øren kunne neppe taale at høre, hvad de italienske Damer i al Uskyldighed og med den største Naivetet tillade sig at sige, herpaa gav vor romerske Ledsagerinde os et slaaende Exempel. „Jeg var ganske smuk i min Ungdom," sagde hun, „men noget bleg. En Dag hørte jeg to af vore Bekjendte tale om mig, uden at de mærkede, at jeg var tilstede. „È un poco pallida questa matina," sagde den Ene. „Non avrà fatto i suoi bisogni," svarede den Anden. „No, ho aspettato finchè voi siete venuto," svarede jeg. Jeg skal ikke driste mig til at gjengive dette paa Dansk, men ingen Italienerinde vilde støde sig over slige Udtryk, om hun saa ellers var et Mønster paa Dyd og Kydskhed.

Allerede før vi naaede Florenz, maatte vi skilles fra vore to Ledsagerinder. „Jeg haaber vist, at De endnu engang vender tilbage til os," sagde vor

romerske Veninde til mig ved Afskeden. — „Jeg kjender ingen Stad i Verden, hvortil jeg hellere vilde vende tilbage end til Rom," svarede jeg. — „Naar De kommer igjen, saa glem ikke at besøge mig," vedblev hun, „De veed nu, hvor jeg boer; Deres Reiseledsager seer noget flygtig ud, men Dem stoler jeg mere paa og troer vist, at De kommer til os igjen." Det har siden føiet sig anderledes, jeg har endnu aldrig seet Rom igjen, men uden Tvivl har Maler Zahn været der flere Gange.

I Florenz skiltes jeg ogsaa fra min ny Ven Zahn, der havde seet denne By tidligere, og der hastede hjem til Berlin med den Skat, han havde erobret. Jeg derimod vilde blive otte til ti Dage i Florenz for idetmindste at kaste et Blik paa det Vigtigste, hvad der her er at see.

Jeg forsømte da ikke at besøge Il palazzo degli Uffizj hvori der er samlet en saa stor Rigdom af Kunstværker, at man, selv naar man har seet de Skatte, der ere opdyngede i Rom, maa forbauses derover.

I dette Palads danner igjen den saakaldte Tribune det høieste Glandspunkt. Tribunen er en ottekantet Sal, hvori Væggene ere betrukne med rødt Fløil, hvori Loftet glindser af Perlemor, og hvori Gulvet er af det skjønneste Marmor. Men denne

udvortes Pragt, skjøndt den vel kan kaldes kongelig, har dog kun her en underordnet Betydning.

Det Væsentlige i denne Sal er en Samling af Statuer og Malerier, der drager Opmærksomheden til sig i forskjellige Retninger, saa det er vanskeligt at sige, hvad man skal give Fortrinet.

Her staaer den mediceiske Venus, der i lang Tid gjaldt for det ypperste Værk fra Oldtiden, nu er det sunket noget i Anseelse, efterat man har lært at kjende Kunstværker, der ere udarbeidede i en endnu renere Stiil, imidlertid vil det bestandig beholde en høi Plads i Kunstens Verden. Her staaer ogsaa den ypperlige Faun, der er restaureret af Michel Angelo, ligeledes de to kæmpende Athleter, den saakaldte Sliber og flere verdensberømte Statuer.

Rundt om paa Væggene hænge Malerier, der, hvor ypperlige hine antike Kunstværker kunne være, dog i deres Retning neppe staae tilbage for dem; blandt Andet findes der flere Billeder af Rafael. Paa et af disse Billeder seer man det lille Jesusbarn, Johannes og Marie. Johannes viser Jesus et Kors, Jesus seer det og vil skjule sig i Moderens Arme. Marie har et veemodigt og sørgende Udtryk, dog svæver der en paradisisk Duft over det

Hele, man aner den himmelske Salighed, der ligger bagved den jordiske Lidelse.

Ved Siden af hænger endnu et Mesterstykke af Rafael, en Johannes den Døber i sin første Ungdom, fuld af Kraft og Dristighed, dette Billede er vidt berømt for sin Skjønhed. Her findes ogsaa et Portrait af Julius den Anden, ligeledes fra Rafaels Haand, samt et Portrait af La Fornarina, Rafaels Elskerinde, som dog kun lidet ligner den Fornarina jeg saae i Palazzo Barberini i Rom, saa man neppe kan troe, at det forestiller den samme Person. Hvad ogsaa har præget sig dybt i min Erindring er to Qvindeskikkelser af Paolo Veronese, der i Farveglands neppe viger for noget Andet af det, som denne Mester har fremstillet; den vidunderlige Leg af Lys og Skygge paa det deilige nedrullende Haar hos den ene Qvinde har jeg aldrig kunnet glemme. En Venus af Tizian, der ellers hænger i Tribunen, var under mit Ophold i Florenz under Reparation, saa jeg kun saae den tomme Plads, som det nylig havde indtaget.

Der ligger et Dæmringsskjær over den hele Sal, som endnu forhøier Maleriernes Virkning. Statuerne derimod vinde Intet derved, thi de trænge ikke til den romantiske Leg af Lys og Skygge, hvorpaa en stor Deel af Malerkunstens Tryllevirkning beroer.

Jeg saae naturligviis ogsaa den berømte Niobegruppe, hvoraf især Niobe selv og den unge Pige, der klynger sig fast til hende for at undgaae det dræbende Skud, ere fortræffelige. Hvorvidt flere af de øvrige Figurer, som regnes med til Gruppen, fortjene at indtage denne høie Plads, derom er der, som bekjendt, stor Tvivl og delte Meninger imellem Kunstkjenderne.

Ogsaa i Palazzo Pitti findes en udsøgt Malerisamling. Her seer man blandt Andet Rafaels Madonna della Sedia, hvoraf saamange Kopier ere spredte rundt overalt, hvor man har nogen Anelse om, hvad Kunsten betyder.

I Florenz findes en Mængde Billeder, som Fiesole har malet; Ingen forstaaer bedre end han, som sagt, at lade den paradisiske Fred lyse frem gjennem de Saliges Aasyn og Blik. Det er ligesom man stirrede sig ind i Himlen, naar man ret fordyber sig i denne gamle Malers Billeder. I denne Henseende staaer han næsten uovergaaet, og i Betragtning heraf kan man vel tilgive ham den Eensformighed og Ubehjælpelighed, han viser i Grupperingen af sine Figurer.

Jeg forsømte heller ikke at besøge San Lorenzokirken og Mediceernes Gravkapel, men over Alt, hvad jeg her saae, har Tiden lagt sit Taageslør, saa jeg ikke kan have nogen selvstændig Mening derom.

Benvenuto Cellinis Perseus derimod erindrer jeg godt, den er opstillet nærved palazzo degli Uffizj, og jeg saae den flere Gange. Det synes, som Cellini her har villet levere et Arbeide i Mikel Angelos Stiil, som han jo ogsaa satte saa høi Priis paa. Maaskee har han naaet ham i legemlig Kraft, men ganske vist ikke i aandelig Storhed. Denne Perseus fortjener neppe al den Ros, man i sin Tid ødslede derpaa.

Af min øvrige Reise gjennem Italien husker jeg kun lidt. Jeg gik over Posloden ved Pavia, hvor den er bleven en stor og mægtig Flod, men hvor den langtfra er saa reen og gjennemsigtig som ved Turin. Jeg reiste meget hurtig, af og til ogsaa om Natten. Under disse Nattekjørsler, med de klare Stjerner over mit Hoved og ombølget af den italienske Foraarsluft, hensank jeg tidt i en halvdrømmende Tilstand, hvori jeg var særdeles vel tilmode, og jeg foretrak dem langt for en Reise ved høilys Dag. Kun en eneste Nat paa Reisen over Apenninerne var Luften noget kold. Høit oppe paa Bjergene saae vi en lille Flamme, som jeg ansaae for en Lygtemand. „Det er en Vulkan i det Smaa," sagde Postføreren (thi over Apenninerne reiste jeg med Posten og ikke med nogen Vetturin), „den sees bestandig paa det samme Sted og slukkes hverken Dag eller Nat."

Jeg havde nu Valget imellem tvende Veie, enten kunde jeg gaae igjennem Schweitz eller gjennem Tyrol. Uagtet jeg helst havde valgt Veien igjennem Schweitz, lod jeg mig dog afskrække ved den Efterretning, at en Schweitzerreise var meget kostbar, især naar man vilde see de høie Berneralper. Gjennem Tyrol kunde man komme for bedre Kjøb. Jeg besluttede da at gaae over Tyrol, men foreløbig vilde jeg gjøre en lille Omvei til Venedig, en By, som jeg efter Alt, hvad jeg havde hørt og læst derom, var meget begjerlig efter at see.

Engang, før jeg endnu havde naaet Venedig, oplevede jeg en lille Begivenhed, der idetmindste i nogle Timer satte min Fantasi i stærk Bevægelse. Jeg havde sluttet Akkord med en Kudsk, som skulde kjøre mig til Vicenza. I Begyndelsen havde jeg en Reisekammerat, men han forlod mig snart, og der var ingen anden i Vognen, som var aaben og temmelig lille, end jeg selv og Kudsken. En Aften kom vi til et meget uanseeligt og eensomtliggende Vertshuus, hvor Kudsken sagde, at jeg maatte blive om Natten; thi hans Heste vare trætte og skulde have Ro i nogle Timer, derpaa læssede han min Koffert af og kjørte bort med Vognen, jeg veed ikke hvorhen. Verten havde, som mig syntes, et skummelt og livet tiltalende

Udseende. Det Værelse, der blev mig anviist, og hvor min Koffert paa mit Forlangende blev bragt op, saae noget mistænkeligt ud. Der stod flere Tønder opstillede i en Krog, hvorved jeg fik den Formodning, at Huset var et Tilflugtssted for Smuglere. Der var kun een Stol i det hele Værelse. Et Par af Ruderne vare knækkede, i Døren fandtes en rusten Laas, som ikke kunde lukkes, der var heller ingen Nøgle deri. Jeg saae store Edderkopper i Krogene, og Sengen syntes ikke synderlig reen, hvorfor jeg kastede mig derpaa uden at klæde mig af. Kort efter hørte jeg Nogen gaae udenfor. Jeg sprang da op og stillede min Koffert foran Døren; dernæst tog jeg en tyk Stok, det eneste Vaaben, jeg eiede, og lagde den ved min Side i Sengen. Jeg laae en Tidlang vaagen og lyttede, men da jeg var meget træt, faldt jeg dog tilsidst i Søvn. Imidlertid vederfores der mig intet Ondt, og jeg fik ovenikjøbet en Regning næste Morgen, som var særdeles billig. Da jeg kjørte bort, stod Verten i Døren og hilste meget høflig, som om han til min Beskæmmelse end yderligere vilde vise, at jeg havde næret en ubillig Mistanke imod ham.

Hverken Rom eller Neapel eller nogen anden By i Verden har virket saa vidunderlig paa mig, som Venedig med sine stolte Paladser, der ved et

Tryllestag synes at være manede op af Havet. Næsten alle disse Paladser og Kirker ere prægtige at see til, og flere af dem ere opførte i en ædel Stiil af Palladio og Sansovino og andre ypperlige Bygmestere, især fra Renaissancens Dage. Derimod henpeger Sct. Markuskirken med sine stolte Kupler og sin eventyrlige Bygningsstiil mod Orienten, medens de store forgyldte Bronzeheste ovenover Kirkens midterste Indgang minde om den antike Tid. Foran Kirken ligger den store Markusplads, hvor Venedigs Befolkning daglig strømmer hen, og hvor den fornemme Verden selv om Natten forsamler sig under Buegangene, medens Sct. Markuskirken med sine Spiir og i sin fantastiske, orientalske Dragt straaler i Maanelyset eller ved Stjerneskjær. Lægger man hertil det Indtryk, som de mangfoldige Vandveie frembringe, der træde istedenfor Gader, og hvor Gondolerne træde istedenfor Vogne, og naar man tillige seer Tyrker og Armenier i deres Nationaldragter med deres lange Tobakspiber, siddende ubevægelige udenfor Kaffeehusene, saa skulde man snarere troe, at man var hensat i en eventyrlig Tryllebi langt borte fra Europa, end at man endnu stod midt i den Hverdagsverden, hvori vi befinde os.

Men der var tillige noget Uhyggeligt tilstede

i dette Trylleri, og man mærkede, at den hele By hvilede under Trykket af en Jernhaand*). Traadte man ind i disse Paladser, anede man snart, at de rette Eiere længst havde forladt dem. Alt var endnu prægtigt, men det var en afbleget Pragt, en afbleget Farveglands, afblegede Tapeter, der kæmpede med Møl og Orme om deres Tilværelse. Man følte, at Ingen længere havde nogen Glæde af al denne Herlighed, thi de vare borte, som før holdt den vedlige, og den syntes viet til en langsom, men sikker Undergang; ja saae man ud over det vide Hav og betragtede disse Laguner, der bestandig blive mere og mere utilgængelige for Skibe, og disse tomme Magasiner og ledige Skibsværfter, saa blev det klart ogsaa for Fantasien, at denne By, der engang herskede som en Dronning over Vandene, alt for længe siden havde tabt sin Herskermagt, at Dronningen nu sad bleg med brudt Scepter paa sit Herskersæde; eller rettere, at hun hvilede som et Lig derpaa, og at al denne Pragt kun var en stor, halvfalmet Dødningekrands, hvormed Liget var smykket.

Jeg søgte at benytte den korte Tid, jeg opholdt mig i Venedig, saa godt jeg kunde. Strax efter min Ankomst besteg jeg en Gondol, der førte mig frem og

*) Man maa huske, at Venedig dengang var aldeles underkuet af Østerrig.

tilbage gjennem den store Kanal, jeg gik over Rialtobroen, der i en dristig Bue slynger sig derover; jeg betragtede, skjøndt rigtignok kun udvendig, Mynten og Bibliotheket, som begge ere byggede af Sansovino og gjøre et storartet Indtryk. Jeg besøgte Sct. Markuskirken, og saae dens Mosaikprydelser paa gylden Grund. Jeg besteg det fra Kirken afskilte Klokketaarn, hvori en bred Sneglegang fører op til den øverste Flade, hvorfra man skuer vidt ud over Byen og Lagunerne, der danne et Rundbillede nedenunder.

Det Vigtigste af hvad jeg saae var Dogepaladset, hvori de store Sale, skjøndt de stode øde, dog endnu trodsede Tidens Magt, og hvor Mesterværker af Tizian, Tintoretto og Paolo Veronese skuede ned liig Tryllebilleder, der minde om en herligere Verden. Mangfoldige Billeder baade af disse og andre store Mestere af den venezianske Skole ere spredte rundt i flere Paladser, saa det, med Undtagelse af enkelte, var mig umuligt i den korte Tid at see dem. Iøvrigt mærkede jeg til min Forundring, at flere Billeder, som man sagde var af Tizian, stode langt tilbage for hans andre ypperlige Arbeider. Man sagde mig, at disse vare malede i hans sidste Aar, da hans Syn begyndte at svækkes. Jeg maatte da erkjende, at Alderdommen ogsaa for Geniet kan med-

føre en Formørkelsestid, hvori dets Herlighed fordunkles. Tizian blev, som bekjendt, sex og halvfemssindstyve Aar gammel.

Jeg saae ogsaa Adskilligt, der vidnede om Skyggesiderne i Republikkens Tid. Jeg nærmede mig til det Sted, hvor den halshuggede Doge Falieris Billede skulde havt sin Plads, hvis han havde seiret i sin Kamp mod Aristokraterne. Dette Sted er skjult bag et sort Forhæng. Man viste mig Inqvisitionens Kammer, hvor tre Mænd, hvis Navne vare en Hemmelighed for Folket, raadede med uindskrænket Myndighed og efter Godtbefindende, over alle deres Medborgeres Liv. Jeg gik over Sukkenes Bro, der fører til Fængslerne. Jeg saae et rædselfuldt Instrument, hvori de Dødsdømte bleve qvalte, det var fæstet i Muren og lignede en colossal, forlænget Hestesko, der kunde skrues tæt sammen om de ulykkelige Offeres Hals.

At Italienerne undertiden drive Høfligheden noget videre, end man kan være tjent med, fik jeg under mit Ophold i Venedig et slaaende Exempel paa. Jeg havde tidligere modtaget en Anviisning paa en Sum Penge, der skulde udbetales af et Handelshuus i Florenz. Pengene bleve mig ganske rigtig og uden Ophold betalte. Men da Hr. S., Husets Chef, hørte, at jeg muligviis vilde besøge Venedig, tilbød han sig

med stor Høflighed at give mig et Anbefalingsbrev til en der boende Kjøbmand, som efter hans Ord vilde modtage mig med megen Artighed og tillige veilede mig med Hensyn til de Mærkværdigheder, jeg burde see i Venedig. Jeg takkede ham og modtog da strax et Anbefalingsbrev og mange Komplimenter og høflige Talemaader ovenikjøbet, hvad jeg dog ikke tog for Andet, end hvad det var, thi jeg kjendte allerede Italienerne i denne Henseende. Ikkedesmindre blev jeg overrasket, da jeg vilde gjøre Brug af dette Anbefalingsbrev, thi efterat jeg med stor Møie havde opspurgt, hvor den omtalte Kjøbmand boede, og havde foretaget en lang Gondolfart for at finde ham, erklærede han, at han ikke stod i mindste Forbindelse med den Herre, der havde skrevet Brevet, ja knap kjendte ham af Navn. Dog vilde han, ikke for Brevskriverens men for min Skyld, gjerne give mig alle de Oplysninger, han kunde. Jeg bad ham undskylde, at jeg under de Omstændigheder ikke benyttede hans Tilbud og tog strax Afsked med ham.

Hjemreise gjennem Sydskland.

I Tyrol reiste jeg med Postbeforbring, lige til jeg kom til Innsbruck. Det italienske Tyrol behagede mig ikke meget. Der herskede dengang en trykkende Hede. Indbyggerne syntes mig at være ivrige og strenge Katholiker. Jeg saae flere af dem knæle foran de hæslige Helgenbilleder, som vare opstillede langs med Veien, katholske Præster og Munke mødte man overalt. Da jeg engang i et Værtshuus uden at huske paa, at det var Fredag, der er en katholsk Fastedag, forlangte Kjødspise, svarede man mut og afvisende med et vredt Blik: «Noi siamo Christiani» (vi ere Christne). For ikke at gjælde for en Hedning, fandt jeg mig da i at holde Faste med de Andre. Hvad der meest ærgrede mig var, at der ved et Bord i Nærheden sad en langskægget og stiden Munk, som spiste Kjød med stor Graadighed. Han havde Til-

ladelse dertil, sagde han, thi han led af en Mavesygdom, der gjorde Kjødspise nødvendig for ham.

Da vi naaede det tydske Tyrol, blev Naturen meget skjønnere. Her saae jeg igjen græsfriske Enge, der stode fulde af gule og røde Blomster ligesom hos os i den nordiske Sommer. Bjergene vare høie og havde et vildt Udseende. Postveien gik temmelig nær ved Etschfloden, og vi saae den falde fra Klippe til Klippe i dristige Vandfald. Dette gjentog sig bestandig langsmed de steile Klipper i al den Tid, vi kunde følge den med Øinene. Engang bleve vi Vidner til et mægtigt Uveir inde mellem Bjergene. Det tog sig majestætisk ud. Overalt saae vi store Fjelde og dybe Dale, der dannede en stærk Modsætning til den milde italienske Natur.

I Innsbruck blev jeg meget overrasket ved at finde min tidligere Reiseledsager Maler Zahn igjen. Han var bleven noget længere forsinket paa sin Reise, end han havde tænkt. Vi leiede da en Vogn i Fællesskab, der skulde kjøre os til München. Hvad der paa denne Reise meest tiltalte mig, var Egnen om Tegernsø. Søen var dengang omringet af store Fyrreskove, der gave den et mørkt og melankolsk Udseende. Den hele Omegn saae forunderlig vild og eensom ud, og man kom til at tænke paa Skoveensomheden i Tiecks berømte Eventyr. Jeg meente ogsaa langt

borte at høre ubekjendte Fuglestemmer, som kom fra det Indre af Skoven. Da jeg mange Aar derefter igjen besøgte Tegernsø vare Fyrreskovene huggede bort, og Søen laae omgiven af Agerland, der vexlede med grønne Høie, med Haver og moderne Huse. Dette var vistnok i oekonomisk Henseende meget forbeelagtigere, men den hemmelighedsfulde Eensomhed var forsvunden tilligemed de vilde Skovfugle. Nu saae man kun Gjæs og Ænder, der svømmede nær ved Bredden af Søen. Havde man ikke fortalt mig, at dette var Tegernsø, vilde jeg aldeles ikke have kjendt den igjen.

I München blev jeg i nogen Tid, for at fuldende en tydsk Oversættelse af Tiberius, som jeg alt i Rom havde begyndt paa. Her skiltes jeg anden Gang fra Maler Zahn, for aldrig meer i dette Liv at see ham igjen. Han havde hørt flere Brudstykker af mine Digte. Disse vandt hans Bifald. Han talte til den bekjendte Thiersch derom med saamegen Varme, at denne fik Lyst til at høre noget deraf. Jeg læste ogsaa to Akter af min Bajazeth for ham, men vi bleve afbrudte, og da jeg skulde reise kort efter, fik jeg ikke Tid til at forelæse ham det hele Stykke.

Engang, da jeg spadserede i den store Slotshave,

mødte jeg til min Forundring Dr. Schønberg fra Neapel; han havde foretaget en Reise til Tydskland, for at finde en Forlægger til et Par medicinske Skrifter, som han vilde udgive. Ved hans Hjælp gjorde jeg Bekjendtskab med Naturforskeren G. H. Schubert, som jeg forgjeves havde søgt i Neapel. Jeg havde længe næret Forkjærlighed for Schubert, ikke just forbi jeg byggede saa sikkert paa, hvad han meente at have seet og opdaget, men forbi der var et poetisk Hjerteslag og en dyb Inderlighed i Alt, hvad han skrev, der vakte min Interesse derfor.

Schubert havde tidligere været Professor i Erlangen, men blev senere kaldet til München. Han levede i et barnløst Ægteskab og havde taget en ung smuk Pige i Huset, som han ganske behandlede som sit Barn. Hun var en Datter af den bekjendte Chemiker Ritter, en fortrolig Ven af H. C. Ørsted, som han sandsynligviis bidrog til at lede frem til den Vei, hvorpaa han gjorde sin store Opdagelse.

Schubert var en høi og kraftigbygget Mand, hans Hustru syntes ældre end han, baade hendes Dragt og hendes Ansigtstræk mindede noget om de fromme stille Figurer, man undertiden seer paa de gamle tydske og hollandske Maleres Billeder.

Da det var mig vigtigt at erfare, hvad en saa poetisk Natur som Schubert dømte om mine Frem-

bringelser, saa bad jeg ham selv om Tilladelse til at læse ham et af de Digte for, som jeg havde oversat paa Tydsk. Han var strax villig til at høre det. Da jeg meente, at Hamadryaden var den af mine Digtninger, der meest vilde falde i hans Smag, saa valgte jeg denne.

En Eftermiddag førte Schubert mig ud til et Landsted i Nærheden af Byen, hvor vi, som han sagde, vilde være sikre for ei at forstyrres, og hvor Oplæsningen da skulde finde Sted. Dr. Schønberg var ogsaa tilstede derved, ligeledes en Dr. Ringseis, som ovenikjøbet bragte sin Hustru med. Ringseis var Livlæge hos Kongen af Baiern, hans Kone var, skjøndt ikke aldeles ung, dog endnu meget smuk og havde engang, som jeg senere hørte, været i høi Gunst hos Kong Ludvig.

Jeg var saa heldig, at mit Digt virkelig vakte Sympathi hos Schubert, og at det i en usædvanlig Grad vandt hans Bifald. Da vi gik tilbage igjen til München, erklærede han, at han atter i dette Digt, som han saa tidt havde erfaret, saae, at det ei er forgjeves, at Sorg og Sygdom hjemsøge det jordiske Liv.

Dr. Ringseis derimod var ikke ganske tilfreds med mit Arbeide, dog var der flere Scener deri, sagde han, hvori der fandtes virkelig Poesi. Endnu mindre Bifald fandt jeg hos hans smukke Hustru,

hvis jeg tør dømme efter Minespillet i hendes Ansigt, dog sagde hun Intet til mig derom.

Hvad der i høi Grad undrede mig, var at see den fine, ziirlige Fru Ringseis flere Gange under Læsningen tømme et af de usædvanlig store og høie baierske Glas med Øl. Det er vistnok kun Bairerinder, som kunne udøve slige Heltebedrifter, vore Damer vilde neppe ustraffede være istand til at gjøre det efter.

Jeg havde Anbefalingsbreve med fra Rom til et Par baierske Malere, disse viste mig ikke blot de mærkværdigste Kunstværker, som dengang vare at see i München, men de førte mig ogsaa ned i en af de Ølkjældere, hvor en stor Deel af Byens Indvaanere tilbringe Aftenen i flegmatisk Velbehag og i et fredeligt Samqvem med at drikke det ene Glas Øl efter det andet.

Denne Drik nedsænker dem i et Slags stille Tilfredshed, liig den, der betog Ulysses's Staldbrødre hos Lotofagerne, saa de forglemme deres Hjem og alle Livets Sorger, for at hengive sig til Nydelsen af denne baierske Lotus. Den skjenkes dem ogsaa i rigeligt Maal, neppe er det ene Kruus tømt, før et andet sættes frem, uden at der spørges, om man ønsker det eller ei; thi at man ønsker det, forudsættes at følge af sig selv.

Ogsaa jeg lod mig et Par Aftener lokke af denne baierske Lotusdrik. Den beruser vel ikke saa stærkt som Opium, men den nedsænker dog Sjælen i et Slags drømmende Velvære, hvori man bliver ligegyldig for alle ydre Gjenstande. Man trænger heller ikke til at spise derved, thi det baierske Øl er meget nærende, men jeg kan dog ikke troe Andet, end at den, som daglig overgiver sig til denne Nydelse, løber Fare for, at hans Hjerne sløves, og at hans aandelige Blik taber sin Skarphed.

Til Trods for Alt, hvad Kong Ludvig gjorde, for at omskabe München til et tydsk Athen, kunde han dog ikke forvandle Münchnerne til Athenienserе, og en stor Deel af Byens Befolkning stod endnu langt tilbage i Dannelse. Efter en af de Maleres Forsikring, som jeg var anbefalet til, var det ikke saa sjeldent i hine Dage, at Byens respektable Borgere forvexlede det lavere Malerhaandværk med den høiere Kunst. Saaledes fortalte han, at han for nogle Maaneder siden havde modtaget et Besøg af en velklædt Borgerkone, som bragte en stor Dukke med. Denne Dukke saae meget gammel og udslidt ud. Hun bad ham derfor om at overstryge den med Farve og Fernis, saa den kunde faae sin gamle Glands igjen. Da han svarede, at dette var Noget, han ikke

gav sig af med, blev hun alvorlig vred og spurgte, om han da ikke var Kunstmaler, og om hvad han duede til, naar han ikke engang forstod at sætte ny Farve paa en Dukke. Dette Exempel var, som han paastod, ingenlunde enestaaende i sit Slags.

München var endnu ikke det, som den siden blev. Paa flere Steder lignede Byen en stor Byggeplads, Meget, som nu smykker den, var endnu ikke saaledes samlet og opstillet, som det senere skete. Til flere Kirker og Paladser blev Grunden nu først lagt. Den store Malerisamling (Pinakotheket) var endnu ikke tilgængelig for Publikum. I Statuesamlingen (det saakaldte Glyptothek) manglede flere af de meest værdifulde Gjenstande. Hvad der her især tiltrak sig min Opmærksomhed, var den slumrende saakaldte barberiniske Faun, som allerede dengang stod opstillet paa det samme Sted, hvor den nu befinder sig. Ganske vist mangler den ifølge de Betingelser, Emnet stiller, den høiere Idealitet, der udmærker de ædlere antike Statuer. Det er kun det sandselige Liv, der her er fremstillet, men det er fremstillet med en saadan genial Kjækhed og Naturfriskhed, at der i denne Retning ikke saa let skal findes Noget, som overgaaer den.

Cornelius havde allerede dengang begyndt at smykke Glyptotheket med sine Frescobilleder, men Kaulbach og andre berømte Kunstnere havde ikke endnu

udfoldet deres Virksomhed. De æginetiske Figurer vare allerede opstillede paa deres Plads. Ogsaa en Pallas og en Leucothea mener jeg at erindre, der gjorde et stærkt Indtryk paa mig. Dog kan det vel være, at jeg blander Noget af, hvad jeg dengang saae, med Erindringer, som jeg fra senere Reiser har bevaret.

Kong Ludvig af Baiern blev ikke ganske saaledes bedømt af Mængden i sin egen Hovedstad som af de Kunstnere, han beskyttede. Især vare Embedsmændene og de Militaire misfornøiede med ham. Han var gjerrig, sagde de, og knappede, naar han kunde, bestandig af paa deres Indtægter. Ja han nedlod sig endog til at udspionere, hvorledes de havde det til daglig Brug. Og naar han da erfarede, at en eller anden af dem oftere havde Gjester hos sig, eller havde en Steg paa sit Bord, saa kunde Vedkommende være sikker paa, at han formindskede hans Løn, saafremt det lod sig gjøre, idetmindste fik han aldrig noget Tillæg dertil. Derimod sparede han ikke paa Penge, naar det gjaldt om at kjøbe et kostbart Kunstværk eller om at opføre kostbare Bygninger. Det var en slet Konge, meente man, der blot sørgede for Kunstnernes Velvære, medens de andre Stænder neppe havde det tørre Brød, og det var en daarlig Erstatning for, at han forsømte sine Kongepligter, at han opoffrede en Deel af sin Tid

paa at skrive maadelige Vers. Dog dette fik nu at gaae, som det kunde, sagde de, men det Værste var, at han ødslede uhyre Summer paa sine Elskerinder, hvorved Landet forarmedes. Den daværende Favoritsultaninde var en italiensk Marquise, der boede i Perugia, som han derfor idelig besøgte.

Forresten syntes han meget from, og manglede sjelden i de store geistlige Processioner. Men den sande Grund var, at der efter gammel Vedtægt skulde betales en betydelig Pengesum til Kongen, hvergang han deeltog i en saadan Procession, dette overholdt han strengt; derfor saae de Geistlige heller, at han blev borte ved slige Leiligheder, men det gjorde han næsten aldrig.

I den saakaldte „Frauenkirche“ holdtes hver Formiddag Messe, der ledsagedes af deilige Psalmer og Chorsange, langt skjønnere, end jeg nogensinde har hørt dem i Italien. Da jeg boede temmelig nær ved denne Kirke, kunde jeg uden noget stort Tidstab være tilstede derved. En katholsk Præst som havde lagt Mærke til mine gjentagne Besøg, viste mig flere Gange den Opmærksomhed med sin Kost at tilsende mig en stærk Straale Viievand. Selv om jeg stod langt borte, gjorde han det dog med saa stor Sikkerhed, at han aldrig forfeilede sit Maal. Dette hellige Bad havde jeg helst undværet, men for at høre den skjønne Musik maatte jeg finde mig deri.

Da jeg senere, efterat Kong Ludvig havde givet Afkald paa sin Kongemagt, igjen besøgte München, hørte jeg ikke længere de skjønne Chorsange.

Det var først med Enden af mit Ophold i München, at jeg gjerde Schuberts Bekjendtskab. Da jeg første Gang saae ham, raadede han mig til at reise til Stuttgart og at tilbyde Cotta Forlaget af Hamadryaden. Dette Raad fulgte jeg, men naaede ikke det Maal, jeg sigtede til. Cotta var reist bort og ventedes først hjem om otte Dage, og saa længe vilde jeg ikke bie. Dog fortrød jeg ikke, at jeg foretog denne Reise, thi jeg fik derved nogle af de skjønneste Egne i Sydtydskland at see. Noget gik rigtignok tabt for mig, da Mørket faldt paa, den halve Reise fandt nemlig Sted om Natten. Men selv da saae jeg, naar jeg af og til vaagnede af en urolig Slummer, Maanen lyse over Mark og Eng og Bjergkløfter, saa disse antoge et fantastisk Udseende. End mere overraskedes jeg, da Dagslyset kom, og jeg saae de foraarsgrønne Træer, de græsfriske Dale, de skovkrandsede Høie, der glindsede i Morgenduggen. Midt om Natten kom vi til Ulm, hvor Vognen holdt stille en Times Tid. Dengang jeg gik over Torvet i Ulm hørte jeg en Vagtel slaae i sit Buur høit oppe under et Vindue. Denne Vagtelsang i den fremmede Stad midt i det dæmrende Maaneskin, gjorde et selsomt

Indtryk paa mig, saa den hele By stod for mig i et romantisk Lys, som jeg siden aldrig kunde glemme. Rigtignok tog Byen sig noget anderledes ud, da jeg henimod tredive Aar derefter saae den igjen ved Dagslys.

Slige Stemninger, selv om de beroe paa et Fantasibedrag, komme ikke altid forgjeves, thi det er derfra, at Poesien henter den Duft og den Farveglands, som udgaae fra dens Fremstillinger, og som den ikke kan undvære.

Fra Stuttgart afgik jeg med et Posttog, der efter nogle Dages Reise skulde føre mig til Hof, hvorfra jeg let kunde blive befordret til Dresden. Dresden var en af de Byer, jeg helst ønskede at see, skjøndt jeg ikke tænkte at blive der ret længe. Postføreren var en meget godmodig Mand, som gjorde Alt hvad han kunde, for at hans Reiseselskab skulde være tilfreds, men Veiret var forfærdelig slet, og de Egne, vi kom igjennem, lignede kun lidet dem, jeg havde seet i Øst- og Vesttydskland. Iøvrigt var jeg træt af at reise og længtes nu kun efter at see mit Fædreland igjen. Jeg forekom mig tidt som et Slags Jerusalems Skomager, som aldrig fandt Fred nogensteds. Alle de Andre, jeg reiste med, fandt dog tilsidst et Hjem, men jeg maatte bestandig drage videre og see dem komme og forsvinde, uden at Nogen fulgte mig til Veiens Ende. Man maa huske, at der

dengang behøvedes megen Tid for at reise, og hvad mig angaaer, da manglede jeg nu ogsaa den Lethed og Bevægelighed, som man ikke kan undvære, naar man skal befinde sig vel paa slige Reiser.

Seent om Aftenen kom jeg til Nürnberg og maatte igjen kjøre videre den næste Eftermiddag. Der var da kun liden Tid til at see denne mærkværdige By med dens gamle Kunstværker og historiske Minder. Det var en ægte tydsk Regndag, dengang jeg opholdt mig i Nürnberg, bestandig Graat i Graat; Pegnitzfloden saae endnu mere skidden ud end sædvanlig, og dertil hører nok endeel. Dog lod jeg mig ikke afholde fra, saavidt den korte Tid tillod, at see mig om i Byen. Ledsaget af en Veiviser gjennemstreifede jeg de fornemste Gader. Jeg maatte forundre mig over disse gamle Bygninger, hvoraf næsten hver enkelt havde sit eget Physiognomi, de fleste vendte Gavlene mod Gaden, nogle vare smykkede med Frescomalerier, eller med Indskrifter og malede Glasruder, undertiden stod der en Strubs, en Oxe af Steen eller et andet Slags Dyr udenfor. Paa alle Torve saae jeg Springvande, enkelte Brønde vare smykkede med mærkværdige Billedhuggerarbeider. Naturligviis forsømte jeg ikke at besøge Sct. Sebalduskirken, hvor den hellige Sebaldus's Grav er prydet med ypperlige Billedværker af Peter Vischer og hans fem Sønner. Især

henhøre de tolv Apostle rundt om Ligkisten til det Fortrinligste, hvad Middelalderens Billedstøbning har frembragt. Ogsaa ind i Sct. Lorenzkirken kastede jeg et Blik og saae de skjønne Glasmalerier, hvormed Vinduerne i denne Kirke ere udsmykkede. Den er bygget i en reen og ædel Stiil, saa at vanskelig nogen anden Kirke i Nürnberg heri kan maale sig med den. Tiden var mig dengang saa knap tilmaalt, at jeg ikke fik Tid til at besøge Borgen, og Raadhuset kunde jeg blot betragte udenfra. Dog var det, jeg fik at see i denne By, tilstrækkeligt for at give mig et høit Begreb om den Kunst og Dygtighed, der her engang har havt sit Hjem.

Det Vigtigste, der mødte mig i Dresden, var, at jeg gjorde Tiecks Bekjendtskab. Her kom igjen Tilfældet mig paa en heldig Maade til Hjælp. Strax efter min Ankomst til Dresden besøgte jeg Kammerherre Berg eller Irgensberg, som han her blev kaldt, og som var vor Gesandt ved det sachsiske Hof. Jeg havde alt tidligere lært ham at kjende i Neapel, hvilken By han paa kort Tid gjestede. Kammerherre Irgensberg vidste, at jeg sysselsatte mig med Poesi, og spurgte mig derfor, om jeg ikke havde Lyst til at besøge den berømte Tieck, og tilføiede, at han kjendte ham og gjerne vilde forestille mig for ham. Dette Forslag modtog jeg naturligviis med Glæde. Tieck modtog

os med stor Venlighed. Hans Figur var bøiet af Gigt, men hans Ansigtstræk vare ædle og smukke, han havde deilige blaae Øine, der var et Udtryk af Sjæl og Inderlighed deri, som jeg aldrig har seet hos nogen Anden.

Da Tieck hørte, at jeg var Digter og bragte nogle Digte med, som jeg havde oversat paa Tydsk, spurgte han uopfordret, om jeg ikke vilde vise ham dem. „Jeg læser dem helst selv," sagde han, „hvis Deres Haand er nogenlunde tydelig, jeg skal da ærlig sige Dem min Mening derom." — „Jeg veed Ingen, hvis Dom er mig vigtigere end Deres," svarede jeg og sendte ham endnu samme Dag mit tydske Manuskript af Hamadryaden, der var den Digtning, hvori jeg havde været meest paavirket af hans egen Poesi.

Efter et Par Dage kom Kammerherre Irgensberg til mig. „De maa besøge Tieck endnu i Aften," sagde han, „han har sendt mig et Par Linier, hvoraf jeg seer, at Deres Digt i høi Grad har tiltalt ham, og dette er saameget mærkværdigere, da han er en overordentlig streng Dommer, som alle yngre Digtere frygte for, og hvis Bifald det er vanskeligt at erhverve."

Da jeg traadte ind i Tiecks Sal, fandt jeg en temmelig stor Forsamling hos ham. Det var den sædvanlige Aftencirkel, der samledes for at høre hans berømte Oplæsninger. Alle de, som i Dresden in-

teresserede sig for Poesi, og som gjorde Fordring paa høiere Dannelse, Byens bedste Skuespillere og Skuespillerinder tilligemed en stor Deel Fremmede søgte alle at skaffe sig Adgang til disse Forsamlinger.

Strax da jeg kom ind, traadte Grevinde Finkenstein mig imøde, hun var Tiecks fortroligste Veninde og havde paataget sig Overbestyrelsen af hans Huus, idetmindste hvad disse Aftenselskaber angik. „Deres Digt har sat Tieck i stor Bevægelse," sagde hun, „han har siddet længe oppe i Gaar for at læse det til Ende." Strax efter kom Tieck selv. „Der er ikke i tyve Aar digtet noget Digt i Tydskland, som jeg foretrækker for Deres," sagde han, „der er flere Steder deri, som har rørt mig til Taarer, og dog kan jeg endnu ikke af dette Digt see, om Deres Talent er overveiende lyrisk, dramatisk eller episk."

Da jeg fortalte ham, at jeg havde læst mit Digt for Schubert i München, og at denne ogsaa havde fundet Behag deri, svarede han: „Saa! Har han dog kunnet forstaae det? Men," lagde han til med et for ham eiendommeligt ironisk Smiil, der klædte ham overordentlig godt, „det var da nok især Fremstillingen af Slangen, der tiltalte ham." — Her kom hans fine Blik uden Tvivl nær til Sandheden, thi Schubert var, som bekjendt, meget orthodox christelig i sin Tro. „Hvor har De faaet den underlige Tanke fra?"

spurgte Tieck, „har De selv opfundet den?" — „Jeg har som Dreng læst Noget om et sligt Udyr i et gammelt Eventyr," svarede jeg, „hvorpaa jeg ikke engang kan erindre Navnet, det Øvrige har jeg selv opfundet." — „De har godt benyttet Deres Erindring," sagde han.

Jeg gav ham nu ogsaa mine tydske Bearbeidelser af Bajazeth og af Tiberius. De behagede ham ligeledes, men han satte dog Hamadryaden over dem. Om Bajazeth sagde han: „Begyndelsen vilde ikke ret tiltale mig; men i de sidste tre Akter, og især fra den Scene af, hvori Timur viser sig, antager det Hele en større Stiil, og fra dette Øieblik af bliver Deres Drama virkelig tragisk." Om Tiberius sagde han: „Det er en digterisk og tillige streng historisk Fremstilling af den dybe Forbærvelse, som midt i den ydre Glands forberedte Roms Fald, dog er der en større poetisk Fylde i Hamadryaden." Om den episke Deel i dette Digt bemærkede han: „Det havde maaskee været bedre, om De her havde valgt en nordisk Versform istedenfor Hexameteret, dog har De vidst at nedlægge en stor Fantasirigdom deri."

Fra denne Aften var jeg, saalænge jeg opholdt mig i Dresden, en næsten daglig Gjest i Tiecks Huus, især forsømte jeg ingen af hans Oplæsninger, thi jeg følte vel, hvormeget jeg selv tabte ved at blive

borte derfra. Klokken kunde slaae, som en af hans Tilhørere sagde, og Timerne kunde svinde, og man mærkede Intet dertil, saalænge Oplæsningen varede. Hvad der meget bidrog til at forøge Virkningen var, at han paa den vidunderligste Maade kunde bøie sin Stemme, saa man blot behøvede at lukke Øinene, da kunde man indbilde sig, at man hørte forskjellige Personer tale. Men det Væsentligste var dog den Sandhed og Natur, hvormed det Hele blev gjengivet, og den mægtige Pathos og inderlige Følelse, der brød frem paa de Steder, hvor de burde bryde frem. Selv i de ypperligste Theaterfremstillinger er der dog altid nogle Roller, der maae betroes til svagere Skuespillere, men her blev Alt fortrinlig udført fra det Største til det Mindste.

Jeg hørte ham aldrig foredrage Andet end dramatiske Arbeider. En Aften læste han Shakespeares Midsommernatsdrøm, og jeg kan sige, at jeg ingensinde har hørt Noget, som kan sammenlignes med denne Oplæsning. Det var en virkelig Trylleverden, der her aabenbarede sig, man blev sat midt ind i Skoven mellem Alferne, man mærkede deres Vingers Susen og var Vidne til deres magiske Sange. I de Scener, hvor Puk leder de Elskende paa Vildspor, hørte man hans lokkende og drillende Stemme snart

nærved, snart langt borte, saa at Fortryllelsen syntes at blive til Noget, som man selv oplevede.

Engang sagde han til mig: „I Aften skal De bestemme, hvad jeg skal læse.“ Efter nogen Betænkning valgte jeg Holbergs Barselstue. Han benyttede da den ældre, temmelig slette Oversættelse. Imidlertid læste han den med en saadan Livlighed og et saadant Lune, at det forekom mig, som om jeg hørte Holbergs egen Original spilles af de ypperligste Skuespillere, og han vidste med en saadan Kunst at variere sin egen Stemme, saa det var, som om hver af Madamerne stod eller sad lyslevende for mig.

Jeg hørte ham læse Stormen af Shakespeare, Kjøbmanden i Venedig, Hellig tre Kongers Aften, Kong Johan, Goethes Egmont, et Par Stykker af Goldoni og mange andre, og bestandig gjengav han dem med den samme Fylde, Kraft og Sandhed. Da jeg mange Aar senere talte med Steffens derom, sagde han i sin eiendommelige billedrige Stiil: „Naar man seer Tieck i sin Lænestol med den opslagne Bog foran sig, saa seer man en Torso af den gamle Komedie fra Eckhoffs Tider og forstaaer, hvad denne maa have været.“

Hvor langt et Stykke end var, saa læste han det dog til Ende paa en eneste Aften. „Jeg begriber ikke, hvorledes man kan gjøre det anderledes,“ sagde

han, „kun som Heelhed faaer et Stykke sit Værd og sin Betydning."

„En af de største Indvendinger, jeg har mod Schillers Wallenstein," sagde han en anden Gang, „er, at den vanskelig kan spilles paa een Aften; dog betragter jeg Wallenstein som Schillers bedste Tragedie, der findes ogsaa kun faa af de saakaldte skjønne Steder deri, som kunne rives ud af det Hele og bruges som særskilte Deklamationsnummere."

„Hvorfor har De ikke besøgt Goethe?" spurgte han mig engang, „af to Grunde vilde De have været ham velkommen, først fordi De har studeret Naturvidenskaberne, dernæst fordi De kommer fra Italien." — „Jeg har bestandig havt et Slags Sky for at besvære berømte Mænd med mine Besøg," svarede jeg, „naar ikke Omstændighederne begunstigede mig, saaledes som det er skeet med Dem." — „Han var heller ikke kommen til os," sagde han til sin ældste Datter, der stod ved Siden af, „hvis ikke Kammerherre Irgensberg havde ført ham hid."

En Søndag, da jeg hørte paa Musiken i den katholske Kirke, traf jeg en fremmed Skuespiller, som jeg nylig havde seet i et af Tiecks Aftenselskaber. Han hilsede mig venlig, og da jeg traadte ud af Kirken, nærmede han sig og bad mig om, at vi maatte følges ad, thi han havde et Par Ord at sige mig.

Vi gik da ind i Grev Brühls Have, en bekjendt offentlig Spadseregang i Dresden. „Jeg er fremmed her," sagde han, „men De staaer i høi Gunst hos Tieck, De kan maaskee gjøre Noget for mig." — „Hvad skulde jeg kunne gjøre for Dem? Jeg er jo selv fremmed her." — „Jeg ønsker at give Gjesteroller paa Theatret," vedblev han, „tillad mig at vise Dem nogle Prøver paa mit Spil." — Nu begyndte han høitravende at deklamere nogle Repliker af Bastardens Rolle i Kong Johan; han deklamerede saa høit, at Folk, der gik forbi, betragtede os med Forundring. „See," sagde han, „saaledes tænker jeg at give denne Rolle. Tal nu et godt Ord for mig hos Tieck, jeg veed, at han holder af Dem og lytter til, hvad De siger." — Dermed gik han.

Dagen efter fortalte jeg Tieck, hvad der var mødt mig. „Han ansaae mig nok for en nordisk Barbar," føiede jeg til, „som han kunde imponere med sin høitklingende Deklamation." — Tieck smilede ironisk ved min Bemærkning. „Han har intet Talent," sagde han, „her kunne vi ikke bruge ham."

Jeg tilbragte næsten daglig nogle Timer i Tiecks Huus og spiste ofte hos ham baade til Middag og Aften. Han var da yderst elskværdig og gjorde mange fine og træffende Bemærkninger, fortalte ogsaa undertiden en og anden Begivenhed, som han selv

havde oplevet. En Dag fortalte han et Træk om en italiensk Kudsk, der er saa charakteristisk, at jeg her ikke skal holde det tilbage. Han reiste med en Vetturin, hvis Heste underveis bleve stædige og ikke vilde gaae frem. Vetturinoen pidskede dem, skreg og bandede og bad til Gud og alle Helgene, men det hjalp ikke, Hestene vedbleve med deres Trods og sparkede til alle Sider, men vilde ikke skride frem. Da løftede han sine Øine i vildt Raseri mod Himlen og raabte: «Adesso si può ben veder', che tu sei un vecchio Giudeo!» (nu kan man da ret see, at Du er en gammel Jøde). Tilsidst kom dog Hestene igjen i Gang, men da vi havde naaet den nærmeste By, vedblev Tieck, maatte vi vente længe, thi vor Vetturino var borte. Omsider kom han: „De kan vel begribe," sagde han, „at vi ikke kunde kjøre videre, før jeg havde faaet Aflad for mine syndige Ord."

Den berømte Archæolog Bøttiger, som han havde portraiteret i sin „Gestiefelter Kater", kunde han endnu ikke lide. „Jeg mener, at jeg har truffet ham godt," sagde han, „thi saadan er han virkelig. Alle de, der kjende ham, og for hvem jeg har læst min „Gestiefelter Kater", ere blevne forbausede derved; det er ganske, som om man hørte ham selv tale, sige de."

Om den afdøde Novalis talte Tieck med stor

Kjærlighed. „Jeg har aldrig elsket Nogen høiere end ham," sagde han, „og jeg har aldrig kjendt nogen renere Digternatur end hans. Han har ikke digtet en eneste Linie, som han maatte angre at have skreven, og hans Sjæl var aaben for Poesien, under hvilket Klædebon den saa viste sig." Ogsaa om Jean Paul talte Tieck med Anerkjendelse, dog kunde han ikke forlige sig med hans underlige Maneer. „Han har givet gode komiske Fremstillinger," sagde han, „der især ere ypperlige, naar de nærme sig til det Cyniske, han kan ogsaa fremstille store Charakterer, men flere af hans ædle Qvinder ere ikke Andet end Lystaager og tidt ikke til at udholde; og alt det smagløse Mosaikværk, og al hans Snak om Evigheden og Stjernerne, hvormed han gjennemfletter sine Romaner, kan jeg ikke udstaae."

Om Goethe meente han, at han var den største Digter, der havde seet Lyset siden Shakespeares Tid. „Havde Goethe fortsat den historiske Retning, hvori han begyndte," sagde han, „og havde han ikke spredt sine Kræfter paa saamange Veie, men samlet dem i det Ene og Væsentlige, hvortil han fremfor enhver af os Andre var kaldet, da kunde han være bleven endnu mere for sit Land, end Shakespeare blev for sit."

„Goethe beretter i sit Levnet," vedblev han, „at

en Boghandler engang foreslog ham at behandle flere Afsnit af vor Historie i samme Stiil, som Götz von Berlichingen, dette Forslag var i sig selv ganske fornuftigt, Gud give, Goethe havde fulgt det."

Tieck havde to Døttre. Den ældste hed Dorothea, hun havde et høist interessant Ansigt uden egentlig at være smuk. Den yngste hed Agnes, hun var meget smukkere end Dorothea, men hendes Ansigt var langt mindre betydningsfuldt. Dorothea var ogsaa den, som Faderen elskede høiest, og som i aandelig Henseende lignede ham meest. Tiecks Hustru (en født Alberti), deeltog kun lidet i Samtalen, jeg mindes heller aldrig, at hun var tilstede ved hans Oplæsninger. Baade hun og hendes Døttre havde antaget den katholske Tro, der hang ogsaa et stort Helgenbillede ved Indgangen til Tiecks Bolig. Han selv havde derimod idetmindste udvortes ikke givet Afkald paa den protestantiske Religion.

Aldeles af sig selv spurgte Tieck, om jeg vilde tillade ham at udgive mine paa Tydsk oversatte Digte. Intet Forslag kunde være mig kjærkomnere, og jeg gik med stor Taknemlighed ind derpaa. „Noget kan der fra Sprogets Side være at indvende," sagde han, „men ikke ret Meget, og vil De tillade mig af og til at anbringe nogle Rettelser, da kan De være sikker paa, at jeg skal gjøre det med en varsom Haand."

Jeg overlod ham da med Glæde mine tydske Manuskripter. Han har imidlertid ikke senere indløst sit Løfte, han udgav kun nogle Brudstykker af Hamadryaden og lod det Øvrige ligge. Tieck blev i sin sidste Tid noget magelig, og maaskee har han fundet større Vanskeligheder med Hensyn til Sproget, end han i Begyndelsen troede. Jeg har heller aldrig mindet ham om, hvad han havde lovet, og da Spændingen mellem Danmark og Tydskland bestandig tiltog, var det mig tilsidst kjært, at han havde holdt mine Digte tilbage.

Tieck udøvede en saadan Tiltrækning paa mig, at jeg for at være sammen med ham undlod at see meget Andet, der kunde have været interessant at betragte. Dog forsømte jeg ikke saa tidt, det var muligt, at besøge den store Malerisamling. Alt var dengang langtfra saa smukt og hensigtsmæssig ordnet som nu. Noget hang for høit, Noget hang i Skygge, saa man ikke ret kunde see det. Det ældre Billedgalleri manglede i det Hele Lys. Dog maatte jeg forbauses over de Skatte, der her vare samlede. Her lærte jeg først Rembrandt og de gamle tydske Malere ret at kjende. I den dristige, vidunderlige Leg med Lys og Skygge synes mig, at jeg aldrig har seet Rembrandts Ligemand; selv Correggio vover sig aldrig saa dybt ind i den skyggefulde Nat som han, og Modsætningen

imod Lyset kan da heller ikke blive saa stærk. Rafaels Madonna Sistina og Correggios Nat vare dengang indesluttede i et lille Kammer for at repareres, kun ved Tiecks Mellemhandling fik jeg dem at see.

Ved at see Billedgalleriet i Dresden kom jeg igjen til at tænke paa den Strid, der var udbrudt mellem den ny Skole (de i Rom saakaldte Nazarenere) og de andre Kunstnere. Den ny Skole havde sikkert Ret deri, at der hos de senere store Malere, hos Mikel Angelo, Correggio, Giulio Romano, Tizian, Paolo Veronese, hos Rubens og overhovedet i den hele Renaissancetid, trængte sig en stærkere Sandselighed, ja en heel Mængde Hedenskab ind i Kunsten. Hos Enkelte, som hos Giulio Romano og hos Rubens, gaaer vel dette ogsaa undertiden noget for vidt. Men dog var dette en Modvirkning, som maatte og burde komme, naar baade det Aandelige og det Sandselige skulde skee deres Ret, og naar den fulde Menneskelighed skulde fremstilles, det bliver først en Feil, naar Sandseligheden trænger sig herskende frem, selv paa de Steder, hvor den bør underordne sig under en høiere Natur.

Endelig maatte jeg løsrive mig fra Tieck og fra hans Omgangskreds, hvor nødig jeg end vilde. Tiecks ædle Digterpersonlighed havde jeg faaet saa kjær, at jeg sjelden har elsket Nogen saa høit som ham, og

at jeg Ingen veed, med hvem jeg hellere vilde have levet i en stadig Forening. Ved Afskeden spurgte han mig, om jeg ikke havde et Album, hvori han kunde skrive, men desværre, jeg havde intet. Han gav mig flere Breve med baade til Rahbek og til Andre, hvori han omtalte min Poesi med en saadan Varme, at de aldeles vist bidroge til at skaffe mig en god Modtagelse i Hjemmet i Begyndelsen, førend en modsat Retning i Literaturen, forenet med Partilidenskaber, indvirkede paa den offentlige Stemning. Han vilde ogsaa have givet mig Anbefalinger med til Berlin, men da jeg ikke tænkte at opholde mig saa længe der, at de kunde være mig til nogen Gavn, saa benyttede jeg ikke hans Tilbud. Tilsidst omfavnede han mig inderlig til Afsked, og vi skiltes ad.

Tidligere havde jeg bestemt kun at tilbringe fjorten Dage i Dresden og en ligesaa lang Tid i Berlin, men Tiecks Omgang fængslede mig saaledes, at jeg blev en heel Maaned i Dresden, og jeg maatte derfor indskrænke mit Ophold i Berlin til ganske faa Dage, hvis jeg vilde være hjemme til den Tid, hvorpaa jeg havde lovet at komme.

I de Dage, jeg tilbragte i Berlin, fik jeg neppe Tid til at see Byen udvortes. Jeg søgte at opspørge Maler Zahn, men kunde ingen Oplysning faae om ham, rimeligviis var han dengang ikke i Berlin. At see Billedgalleriet brød jeg mig efter at have seet Gallerierne i Rom, Florenz og Dresden, ikke saameget om. Det zoologiske Museum besøgte jeg, men havde kun Tid til at kaste et flygtigt Blik derpaa. Berlin har aldrig hverken dengang eller senere villet behage mig; de lange, eensformige Gader, hvori Husene staae ved Siden af hverandre liig en uendelig Række af Kaserner, de mangfoldige Uniformer, de store Mønstringer og Vagtparader, alt dette antyder klart, at man befinder sig i Sabelregimentets Hovedstad. Flere af Byens snorrette Gader synes at skylde deres Udspring til et eneste Kommandoord eller til een abstrakt Tanke, under hvilken Alt maa bøie sig, saa at Livets Mangfoldighed taber sig under et militairt Tryk, og dette er da vel ogsaa her for en Deel Tilfældet.

Hvad der gjorde mit Ophold i Berlin end mere ubehageligt, var, at det stormede stærkt i de Dage, jeg var der, saa der fløi store Sandhvirvler igjennem Gaderne, hvor man saa kjørte, gik eller stod. Jeg takkede derfor Gud, da jeg igjen sad paa Postvognen og rullede ud af Byen.

I Postvognen sluttede jeg Bekjendtskab med en forhenværende fransk Officeer, der bar Æreslegionens Kors paa sit Bryst. Han var meget elskværdig, men syntes noget melankolsk, hvad der ellers ikke er almindeligt hos de franske Krigere. Han var neppe over fyrretyve Aar gammel, og dog ventede han, som det lod til, ikke synderlig meer af Livet. „Da jeg var meget ung," sagde han, „ønskede jeg mig med stor Begjerlighed en Ridehest, og meente, naar jeg blot havde den, at jeg vilde være det lykkeligste Menneske paa Jorden. Jeg fik en Ridehest, men mærkede snart, at Lykken ikke bestod deri. Senere forelskede jeg mig i en smuk, ung Pige, og meente, naar jeg vandt hendes Kjærlighed, at jeg vilde være fuldkommen lykkelig. Jeg vandt hendes Kjærlighed og troede ogsaa en Tidlang at være lykkelig; men ogsaa denne Drøm forsvandt, og jeg saae, at jeg heller ikke paa denne Vei havde fundet Lykken. Siden kom jeg i Krig og meente, at Seirens Laurbærkrands skulde bringe mig den Lykke, jeg søgte, men Alt, hvad jeg vandt, var, at jeg blev haardt saaret, fik en stiv Arm og maatte tage min Afsked." — „Men Laurbærkrandsen vandt De dog," sagde jeg, „det viser det Hæderstegn, der smykker Deres Bryst." — „Ak, det er kun en halvvissen Blomst," svarede han, „der neppe bemærkes i Vrimmelen, den Ære deler jeg med Tusinde, den

kan ikke trøste mig for min stive Arm og min forsvundne Ungdom; nu ere mine Illusioner forbi."

Det forekom mig sært, at jeg netop mod Enden af min Reise skulde møde denne Mand. Ogsaa jeg havde tabt mange Illusioner, ogsaa min Ungdom var forsvunden, ogsaa jeg var mærket for Livstid med et Saar, der lammede min Kraft, Alt, hvad jeg til Gjengjæld havde vundet, var min Poesi, den maatte da nu være mit Ordenstegn, og dog var maaskee ogsaa den en Blomst, bestemt til snart at henvisne og til at glemmes i Brimmelen mellem tusinde andre.

Ikke desmindre var der en Røst i mit Indre, der trøstede mig og spaaede mig en bedre Fremtid. Denne Røst var nylig bleven styrket ved Tiecks Dom, saa jeg paany fattede Tillid til mig selv og til det Talent, jeg havde opdaget hos mig.

Da jeg kom til Lauenburg, saae jeg mægtige Bøgetræer, der mindede mig om de store, grønne, danske Skove, det var, ligesom om en Duft og en Hilsen fra Hjemmet kom mig imøde, da jeg saae dem. Endelig naaede jeg Lübeck, gik omnbord paa Dampskibet, og ankom efter en Reise af fire og tyve Timer igjen tilbage til Kjøbenhavn, som jeg for meer end sex Aar siden havde forladt.

Trykfeil.

S. 131 L. 7: tykkelig l. lykkelig.